ŞEFKAT VE TEZKİRE-İ ŞU'ARASI

Murat ÖNDER

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ali İrfan Aypay

Afyonkarahisar
Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
2006

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

ŞEFKAT VE TEZKİRE-İ ŞU‘ARASI

Murat ÖNDER
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
2006
Danışman: Prof. Dr. Ali İrfan Aypay

Bu çalışmada 19. yy. tezkirelerinden biri olan Tezkire-i Şefkat-i Bağdâdî incelenmiştir. Tezkirenin yanı sıra tezkiredeki şiirleri seçen İbrahim Nâşid Bey ve tezkirenin yazarı Şefkat Efendi de tanıtılmıştır. Tezkirenin kütüphane kataloglarındaki mevcut üç nüshası karşılaştırılarak tenkitli metin ortaya çıkarılmıştır. Metin transkripsiyon sistemine uygun olarak çevrilmiştir.

Türk Edebiyatı'nda antoloji niteliğindeki ilk tezkire Kaf-zâde Fâizî'nin Zübdetü'l-eş‘âr'ıdır. Bu tezkireye sırayla Yümnî, Âsım ve İsmail Belîğ zeyl yazmışlardır. İsmail Belîğ'in tezkiresine ise Silâhdâr-zâde Mehmed Emîn ve Şefkat Efendi zeyl yazmıştır. Antoloji niteliğindeki bu tezkirelerin son halkasını Tezkire-i Şefkat-i Bağdâdî teşkil etmektedir.

Tezkire-i Şefkat'te, Sultan I. Mahmut (H. 1143/ M. 1730) devrinden başlayarak tezkirenin yazılış tarihine (H.1229/ M. 1814) kadar geçen 84 yıllık bir zaman diliminde ortaya çıkmış 125 şair ele alınmaktadır. Tezkiredeki şairler alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Metnin transkribe edilmesiyle o dönemin şairlerinden seçilmiş şiir örnekleri ortaya çıkarılmış, böylece dönemin şiir anlayışı ve edebiyat zevki ortaya konmuştur. Ayrıca Şefkat'in hayatı ve eserleri hakkında bilgiler verilerek, onun kültür ve edebiyat dünyamıza kazandırılmasına çalışılmıştır.

ABSTRACT

ŞEFKAT AND HİS TEZKİRE-İ ŞU‘ARÂ

Murat ÖNDER

Department of Turkish Language and Literature

Afyon Kocatepe University, The Institue of Social Sciences

2006

Advisor: Prof. Dr. Ali İrfan Aypay

In this study Tezkire-i Şefkat-i Bağdâdî,which is one of the 19th century tezkires, has been examined. Besides tezkire, its writer Şefkat Efendi and İbrahim Nâşid Bey, who choose poems of tezkire, have also been introduced. By comparing three copies of tezkire,which are in the library catalogue, the criticized text has been produced. Text has been translated according to transcription system.

First tezkire in turkish literature, a kind of anthology, is Kaf-zâde Fâizî’s tezkire called Zübdetü’l-eş‘âr.Then Yümnî , Âsım ,and İsmail Belîğ wrote in this tezkire one after other Silâhdâr-zâde Mehmed Emîn and Şefkat Efendi wrote in İsmail Beliğ’s tezkire, a kind of Anthologhy, and the last chain of this tezkire is Tezkire-i Şefkat-i Bağdâdî.

In Tezkire-i Şefkat 125 poets, who appeared from sultan Mahmut’time to the tezkire’s written time which was 84 years’ period of time,were studied.The poets in tezkire have been written in alphabetic order.Transcription of text make known chosen examples poems of poets of that time, so that literature taste, poems style and uderstanding of that time have been made possıble to see. Moreover, ınformaion about Şefkat’s life and works has been given and also it has been tried to introduce him to our literature world.

TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

			İmza
Tez Danışmanı	**:** Prof. Dr. Ali İrfan AYPAY		…………….
Jüri Üyeleri	**:** Yrd. Doç. Dr. Mehmet SARI		……………..
	: Yrd. Doç. Dr. H. İbrahim HAKSEVER		…………….

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, yüksek lisans öğrencisi Murat Önder'in "Şefkat ve Tezkire-i Şu'arâsı" başlıklı tezi …/…/ ….. tarihinde, yukarıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalında, Yüksek Lisans Yeterlik tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Ali ÖZDEMİR
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

“Cāy-ı ẕevḳ idi cihān olmasa ey Şefḳat eger

Devletiň āḫiri let vuṣlatıň encāmı firāḳ”

Şefḳat-i Baġdādī

Tezkire kelimesi, Arapça “anma, anılma” anlamlarına gelen “zikr” kelimesinden türetilmiştir.“isteneni anma, hatıra getirme” anlamlarında kullanılan bir kelimedir. Tezkire yazarları çeşitli dallarda ün yapmış şahısların unutulup gitmelerini önlemek maksadıyla bu tarz kitaplar kaleme almışlardır. Tezkireler, Eski Türk Edebiyatı’nın en önemli kaynakları arasındadır.Tezkirelerde, genel olarak bir toplumda yer etmiş, tanınmış insanların hayatlarına ve sanatlarına yer verilir. Bu eserlerde evliyalar, şairler, mimarlar, hattat ve musikîşinaslar ele alınabilir. Bununla birlikte tezkire kelimesi şairlerin hayatlarını konu alan kitaplarda en geniş ifadesine ulaşmıştır. Bu alanda yazılan kitapların ekseriyeti tezkire kelimesini özel bir ad olarak taşımaktadır.(Tezkire-i Şu‘arâ, Tezkiretü’l-evliya,Tezkiretü’l-hattâtân)

Türk Edebiyatı’nda şu‘arâ tezkirelerini yazılışları itibariyle iki kısma ayırmak mümkündür. Birinci kısma giren tezkirelerde şair ve yazarların adı, mahlası, ünvanı, mesleği, aldığı eğitimi, ölüm ve ölüm tarihi bilgileri, edebî kabiliyeti vb. hususlar ayrıntılarıyla ele alınırdı. İkinci kısma giren tezkireler ise güldeste(antoloji) niteliğinde yazılmış eserlerdir. Bu eserlerde şairle ilgili bilgiler çok kısa tutulmuş ve şairlerin eserlerinden olabildiğince örnek verilmeye çalışılmıştır. Türk Edebiyatı’nda güldeste niteliğinde yazılan ilk eser XVII. yy. tezkire yazarlarından Kâfzâde Fâizî’nin yazdığı Zübdetü’l-eş‘âr adlı eserdir. Kâfzâde’den sonra sırayla Yümnî, Âsım, İsmail Belîğ, Silâhdâr-zâde Mehmed Emîn ve Şefkat Efendi güldeste niteliğinde eser yazmışlardır. Görüldüğü gibi Eski Türk Edebiyatı’nda antoloji geleneğinin son temsilcisi Şefkat Efendi’dir. Diğer tezkirelerde adı geçmeyen şairlerden ilk defa bahsetmesi ve bu şairlerin şiirlerinden çok sayıda örnek vermesi açısından üzerinde durulması gereken bir eserdir.

Çalışma giriş, eserin tanıtımı ve tenkitli metin olmak üzere iki ana bölümden oluşmuştur. Giriş bölümünde mevcut kaynakları tekrar etmek istemediğimiz için şu‘ara tezkireleri bir liste hâlinde verildi. Ayrıca bu tezkirelerle ilgili yapılmış çalışmaların tamamını vermeye çalıştık. Birinci bölümde eserdeki mensur kısım tablo hâlinde

değerlendirildi. Eserin yazarı ve eserdeki şiirlerin sahibi Naşid Bey de kısaca tanıtıldı. Üçüncü bölümde ise tenkitli metne yer verildi.

Kütüphane kataloglarında yapılan araştırmalar sonucu, Tezkire-i Şu‘arâ’nın üç nüshasının bulunduğunu tespit ettik. Bu nüshalardan Veliyüddin Efendi nüshasını tenkitli metni kurarken ana nüsha olarak aldık. Ekseriyetle bu nüsha üzerinden farklılıklar belirtildi. Ancak vezne uymayan ve anlam bakımından daha uygun olacağını düşündüğümüz birkaç örnekte diğer nüshalar esas alındı. Şiirlerden önce yazılan “bu àazel anındır” “ve bir daòi budur” “bu àazeli dimişdir” gibi her nüshada farklı yazılan bu ibareler nüsha farkı olarak gösterilmedi. Ayrıca metinde ñ seslerinin yazımında da çelişkiler bulunmaktadır. Bu karışıklık üç nüshada da bulunmaktadır. Bu yanlış kullanımlar düzeltilmedi ve nüsha farklılığı olarak gösterilmedi.

Tenkitli metinden kolayca yaralanılması amacıyla çalışmanın sonuna sadece tenkitli metni esas alan bir özel isimler indeksine yer verildi.

Bu çalışma süresince her görüşmemizde bana yeni bir şeyler öğrenme mutluluğunu yaşatan, sabırla yol gösteren muhterem hocam Prof. Dr. Ali İrfan Aypay’a ve her zaman yanımda olduklarını hissettiğim aileme şükranlarımı arz ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Murat ÖNDER
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Yüksek Lisans

Eğitim:

Lisans: 2000 Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Lise: 1994 Adapazarı İmam Hatip Lisesi

İş/İstihdam:

2000 Türkçe Öğretmeni, Atatürk İlköğretim Okulu, Isparta /Atabey

2005 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, Anadolu Lisesi, Rize / Merkez

Kişisel Bilgiler:

Doğum yeri ve yılı: Isparta/Merkez , 03 Ekim 1976 Cinsiyet: Erkek

Yabancı Dil: İngilizce

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR TABLOSU

bk.	: Bakınız
bs.	: Basım, baskı
C	: Cilt
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Hzl	: Hazırlayan
H	: Hicri
KB	: Kültür Bakanlığı
M	: Miladi
S	: Sayı
s	: Sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
vb	: Ve Benzeri
Yay	: Yayını, yayınları
yy	: Yüzyıl
TDK	: Türk Dil Kurumu
No	: Numara
öl.	: Ölüm tarihi

GİRİŞ

I. TÜRK EDEBİYATI'NDA ŞU'ARÂ TEZKİRELERİ:[1]

Tezkirelerin menşei tabâkat kitaplarına dayanmaktadır. Araplarda görülen bu çalışmalar, geliştirilerek önce İran daha sonra da bizim edebiyatımızda şairlerin hayatlarını ve eserlerini anlatan kitaplara dönüşmüştür. Tezkire kelimesinin yaygınlık kazanması ise XII. yüzyıl İran şairlerinden Feridüddîn Attâr'ın Tezkiretü'l-Evliyâ adıyla yazdığı kitaba dayanmaktadır. Edebiyatımızda Türk şairleri hakkında bilgi veren en eski şu'arâ tezkiresi XV. yy. Ali Şîr Nevâyî'nin yazdığı Mecâlisü'n-nefâ'is adlı kitaptır. Çağatayca yazılan eser 1908'de Taşkent'te basılmıştır. Bu tezkireden sonra Osmanlı şiir sahasında XVI. Yüzyıldan başlayarak şu'arâ tezkireleri yazılmıştır. Anadolu edebiyatında yazılan ilk eser Sehî Bey'in Heşt Bihişt adındaki tezkiresidir. Osmanlı sahasının dışında yazılmış ikinci tezkire ise Kitâb-dâr Sadıkî'nin yazmış olduğu Mecma'ül-havâss'ıdır. Nevâyî'nin eserinden başlayarak XX. Yüzyıla kadar yazılan tezkireler yüzyıllar içinde yazıldıkları yıllara göre şöyle sıralanırlar: [2]

XV. yüzyıl:	**Yazılış tarihi**
1.Alî Şîr Nevâyî(ölm.1501/907)	
Mecâlisü'n-nefâ'is(← 1491/896)	1491/896
XVI. yüzyıl:	
1.Sehî Bey (ölm.1548-49/955)	
Heşt Bihişt (←1538/945)	1538/945

[1] Agah Sırrı LEVEND, Türk Edebiyatı Tarihi I , Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 1973, s.251-352, İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri, C. I, Dergâh Yay. İstanbul 1988, s.5-10 ; Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi,C. XII, Meydan Yayınevi, İstanbul 1990, s. 117-118; Abdülkadir Karahan, "Tezkire" , İslâm Ansiklopedisi, C. XII/I, İstanbul, 1979, s. 226-230; Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. III, 1993, s.486-491; Heffening, "Tabakât", İslâm Ansiklopedisi, C. XI, İstanbul, 1979, s.590-592; Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C. I-II İstanbul, 1947-48, Haluk İPEKTEN , Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şu'ara Tezkireleri, Atatürk Üni. Fen Ede. Fak. Yayını Erzurum -1991, s. 137-138 ; Ahmet Atillâ ŞENTÜRK, Ahmet KARTAL , Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergah Yayınları, İstanbul , Ekim 2004, s. 480.

[2] Haluk İPEKTEN, Şu'ara Tezkireleri,Atatürk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Yayını, Erzurum 1991. (Bu listedeki tezkire adlarının yanında parantez içinde gösterilen tarihler tezkirelerin kapsadıkları yılları göstermektedir. Baş taraflarındaki ← işareti eserin türk edebiyatının başlangıcından beri yetişen şairleri aldığını belirtir. Ahdî, Rızâ, Âkif gibi bazı tezkirecilerin eserlerinin yanındaki köşeli parantezli tarihler tezkirenin ebcedle düşürülen yazılış tarihleridir.)

2. Latîfî (ölm.1582/990)	
Tezkire-i Şuʿarâ (⟵1546/953)	1546/953
3.Âşık Çelebi (ölm. 1571-72/979)	
Meşâirü'ş-şuʿarâ(⟵1568/976)	1568/976
4.Hasan Çelebi (ölm.1604/1012)	
Tezkiretü'ş-şuʿarâ (⟵1585-86/994)	1585-86/994
5.Ahdî (ölm.1593/1002)	
Gülşen-i Şuʿarâ [971] (1520-1593/926-1002)	1593/1002
6.Beyânî(ölm.1597-98/1006)	
Tezkire-i Şuʿarâ (⟵1597-98/1006)	1597-98/1006
7.Gelibolulu Âlî (ölm.1599/1008)	
Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı(⟵1599/1007)	1500/1007

XVII. yüzyıl:

1.Sâdıkî (ölm.1611-12/1020?)	
Mecma'ül-havâss(1550-1607/985-1016)	1607/1016
2.Riyâzî (ölm.1644/1054)	
Riyâzü'ş-şuʿarâ (1451-1609/885-1018)	1609/1018
3.Fâizî (ölm.1622/1031)	
Zübdetü'l-eşʿâr (1451-1622/885-1031)	1622/1031
4.Rızâ (ölm.1671/1082)	
Tezkire-i Şuʿarâ [1050] (1592-1640/1000-1050)	1640/1050

5.Güftî (ölm.1677/1088)
Teşrîfâtü'ş-şuᶜarâ(1600-1660/1009-1071) 1660/1071

6.Yümnî (ölm.1662/1073)
Tezkire-i Şuᶜarâ(1621-1622/1030-1073) 1662/1073

7.Âsım (ölm.1675/1086)
Zeyl-i Zübdetü'l-eşᶜâr (1621-1675/1030-1086) 1675/1086

XVIII. yüzyıl:
1.Mucîb (ölm.1727/1139)
Tezkire-i Şuᶜarâ (1610-1710/1018-1122) 1710/1122

2.Safâyî (ölm.1725/1138)
Nuhbetü'l-âsâr min fevâᶜidi'l-eşᶜâr(1640-1720/1050-1132) 1720-1132

3.Sâlim (ölm.1743/1156)
Tezkire-i Şuᶜarâ(1688-1722/1099-1134) 1722/1134

4.Belîğ (ölm.1729/1142)
Nuhbetü'l-âsâr li Zeyli-Zübdeti'l- eşᶜâr(1621-1727/1030-1139) 1727/1139

5.Safvet (ölm.?)
Nuhbetü'l-âsâr fi Fevâ'idi'l-eş'âr (1640-1783/1050-1197) 1783/1197

6.Râmiz (ölm.1784-86/1198-1200)
Âdâb-ı zurafâ(1722-1784/1134-1198) 1784/1198

7.Silahdârzâde (ölm.?)
Tezkire-i Şuᶜarâ (1751-1790/1164-1204) 1790-1204

8.Esrâr Dede (ölm.1797/1211)	
Tezkire-i Şuʿarâ-yı Mevleviyye(⟵1796-97/1211)	1796-97/1211
9.Akif (ölm.?)	
Mir'ât-ı Şi'r (1779?/1796-97/1211)	1796-97/1211
XIX. yüzyıl:	
1.Şefkat (ölm.1826-27/1242)	
Tezkire-i Şuʿarâ (1730-1814/1143-1229)	***1814-1229***
2. Esʿad Efendi (ölm.1848/1264)	
Bâğçe-i safâ-endûz [1251] (1722-1835/1134-1251)	1835/1251
3. Ârif Hikmet(ölm.1859/1275)	
Tezkire-i Şuʿarâ(1592-1836/1000-1252)	1836/1252
4. Fatîn (ölm.1866-67/1283)	
Hâtimetü'l-eşʿâr(1722-1853/1134-1269)	1853-1269
5. Hacı Tevfik (ölm.1859-60/1276)	
Mecmuʿa-i Terâcim(1595-1859-60/1000-1276)	1859-60/1276
6. Mehmet Tevfik (ölm.1892/1311)	
Kâfile-i Şuʿarâ(⟵1873/1290)	1873/1290
XX. yüzyıl:	
1. Ali Emirî (ölm.1924/1342)	
Tezkire-i Şuʿarâ-yı Âmid (⟵1911/1327)	1911/1327
2. İnal (ölm.1957)	
Son Asır Türk Şâʿirleri (1853-1930-42)	1942

Görüldüğü gibi Türkçe şu‘arâ tezkirelerinin günümüzde tespit edilen sayısı otuzun üzerindedir. Bu tezkirelerin dışında ismi kaynaklarda zikredildiği hâlde bulunamayan onlarca tezkire vardır.[3] Ayrıca Haluk İpekten’in listesine dahil etmediği Tuhfe-i Nâilî, Mecma‘-ı Şu‘arâ ve Tezkire-i Üdebâ (Mehmed Sirâceddin), Kudemadan Birkaç Şair (Recai-zâde Mahmud Ekrem), Türk Şairleri (Sadettin Nüzhet Ergun), Eslâf (Fâik Reşat Bey), Osmanlı Şairleri (Muallim Nâci), Muasır Şairlerimiz (İsmail Hakkı Bey), Şair Hanımlarımız (Muhtar Bey), gibi eserler de bu listeye dahil edilebilir.

Bu tezkirelerden Tuhfe-i Nâilî, oluşumu bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır. Eserin yazarı Nail Tuman kaynaklarda yer alan tüm şairleri alfabe sırasına göre sıralamış ve kaynaklardaki çelişkileri göstermiştir. Bunun yanında şair hayatlarını özetleyerek vermiş, şairlerin eserlerinden birkaç beyit seçmiştir. Kaynaklarda gösterildiği kadarıyla şairlerin doğum tarihlerini, ölüm tarihlerini ve ölüm yerlerini yazmıştır. Ayrıca verdiği bu bilgilerin hangi tezkireden aldığını da not düşmüştür.

Şu ana kadar tezkirelerin büyük bir kısmı üzerinde ilmî çalışmalar yapılmıştır. Şefkat Tezkiresi üzerinde ise ciddi bir çalışma yapılmamıştır. Şefkat Tezkiresi’nin mevcut nüshalarını karşılaştırarak, transkripsiyon sistemine göre yeni harflerle en sağlıklı metni ortaya çıkarmak, ortaya çıkan metin sayesinde o dönem şairlerinin eserlerinden seçilmiş şiirlerini görerek, dönemin şiir anlayışı ve edebiyat zevki hakkında sağlam bilgilere ulaşmak, Şefkat’in hayatı ve eserleri hakkında bilgiler vererek, onu edebiyat ve kültür dünyamıza kazandırmak gibi hususlar bu tezin amaçlarını teşkil etmektedir.

[3] LEVEND, s.251-253.

A) TEZKİRELER ÜZERİNE YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR:

1. Alî Şîr Nevâyî-Mecâlisü'n-nefâyis:

- Alî Şîr Nevayi, Mecalisü'n-nefayis, Hzl. Sadettin Özçelik, Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara, 1986. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)
- Neva'i Mecalisü'n-Nefa'is(Metin-İnceleme), Hzl. Vahit Türk, C.1-II, Fırat Üniversitesi, SBE, Elazığ, 1990.(Yayımlanmamış doktora tezi)
- Alî Şîr Nevâyî, Mecâlisü'n-nefâyis, Hazırlayanlar Hüseyin Ayan vd., Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum,1995.
- Âlî Şîr Nevâyî, Mecalisü'n Nefayis I, (Giriş ve Metin) hzl. Kemal Eraslan, TDK Yay., Ankara, 2001 ; Âlî Şîr Nevâyî, Mecalisü'n Nefayis II, (Çeviri ve Notlar) hzl. Kemal Eraslan, Naci Tokmak TDK Yay., Ankara, 2001.
- Alî Şîr Nevâyî'nin Mecâlisü'n-nefâyis Adlı Tezkiresi'ndeki Türk Edip ve Şairler, Hzl. Uğur Köroğlu, Atatürk Üniversitesi, SBE, Erzurum, 2002. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)

2. Sehî Bey -Heşt Behişt:

- Mehmed Şükrü tarafından Âsâr-ı Eslâftan Tezkire-i Sehî adıyla 1325 tarihinde İstanbul'da basılmıştır.
- O. Rescher ve Necati Lugal tarafından Almanca'ya çevrilmiş "Türkische Dichterbiographien I. Sehi's Tezkere Tübingen 1941."
- Günay Kut, Heşt Bihişt, The Tezkire by Sehî Beg, Harvard, 1978 (Tenkitli Metin)
- Tezkire (Heşt Behişt) Sehi Bey, [Sadeleştiren Mustafa İsen] Tercüman Gazetesi, 1001 Temel Eser İstanbul 1980; Sehi Bey Tezkiresi, Hzl. Mustafa İsen, Akçağ Yay., Ankara, 1998.

3. Latîfî -Tezkire-i Şuʿarâ:

- Ahmed Cevdet tarafından Tezkire-i Latîfî adıyla 1314'te İstanbul'da basılmıştır.

- Thedor V. Chabert, Latîfî, oder Biographische Nachrichten von Vorzüglichen Turkischen Dichtern, nebst einer Blumenlese aus ihren Werke, Zürih 1800(özet)
- O. Rescher tarafından Almanca'ya çevrilmiş "Türkische Dichterbiographien II, Latifi's Tezkere, Tübingen, 1950."
- Walter Guilford Andrews, The Tezkere-i Şu'ara of Latifi as A Source for The Critical Evaluation of Otoman Poetry, The Universty of Michigan 1970.
- Latifî Tezkiresi, Hzl: Mustafa İsen, Kültür Bakanlığı Yay.,1990 (sadeleştirilmiş)
- Latîfî, Tezkiretü'ş-şu'arâ ve tabsıratü'n-nuzemâ (inceleme-metin), Hzl. Rıdvan Canım, Ankara, 2000. (edisyon kritik)

4. Âşık Çelebi-Meşâirü'ş-şuʿarâ:

- Meredith Owens, Meşairu'ş-şuʿarâ or Tezkire of Âşık Çelebi , London, 1971.
- Turgut Karabey, Meşa'irüş-şuʿarâ'nın açıklamalı isimler, eserler indeksi (doktora ön çalışması) , Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Kütüphanesi Araştırma Merkezi Kütüphanesi, Erzurum, 1978.
- Meşa'irüş-şuʿarâ (inceleme-tenkitli metin), Hzl.Filiz Kılıç, C.I-II, Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara, 1994. (Yayımlanmamış doktora tezi)

5. Hasan Çelebi-Tezkiretü'ş-şuʿarâ :

- Tezkirenin üç yazma nüshası üzerinde Arap harfleriyle kurulan tenkitli metni İbrahim Kutluk tarafından hazırlanmış, ancak onun ölümü üzerine İbrahim Olgun'un sunuşuyla okuyucuya takdim edilmiştir. İbrahim Olgun'un da vefat etmesi üzerine ikinci cilt, İsmet Parmaksızoğlu tarafından düzenlemiştir.
- Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şuʿarâ, Hzl. İbrahim Kutluk,C.II B.2 , Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ,Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1989.
- Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-şuʿarâ (İnceleme-Tenkitli Metin) Hzl.Aysun Sungurhan Eyduran, C. I-II, Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara, 1999. (Yayımlanmamış doktora tezi)

6. Ahdî-Gülşen-i Şuʿarâ:

- Ahdî ve Gülşen-i Şuʿarâ'sı, Hzl.Süleyman Solmaz, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara, 2005.

7. Beyânî-Tezkiretü'ş-şuʿarâ:

- Arap harfleriyle üç yazma nüshası üzerinden geliştirilen tenkitli metni, İbrahim Kutluk tarafından hazırlanarak yayımlanmıştır.

  Beyânî Mustafa bin Carullah, Tezkiretü'ş-şuʿarâ, Hzl. İbrahim Kutluk, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ,Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1997.
- Beyânî Tezkiresi (İnceleme-Tenkitli Metin), Hzl. Aysun Sungurhan , Gazi Üniversitesi, SBE, Ankara, 1994. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)

8. Gelibolulu Âlî- Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı:

- Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı, Hzl. Mustafa İsen, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara 1994.
- Kitâbü't-Tarihi Künhü'l-Ahbâr, I. Cilt I. Kısım , Hzl. A. Uğur, M. Çuhadar, A. Gül, Kayseri, 1997.

9. Sâdıkî- Mecma'ül-havâss

- Eser Farsça tercümesi ile birlikte Doktor Abdurresûl Hayyâmpûr tarafından neşredilmiştir. Tezkire-i Mecmaʿu'l-havâs be-Zebân-i Turki-yi Çagatay (Tercüme-i Ân be-Zebân-i Fârisi be Hâme-i Doktor Abdurresûl Hayyâmpûr) Tebriz, 1327.
- Ahmet Kartal, "Sadîkî-i Kitâbdâr'ın Mecmaʿü'l-havâs isimli Tezkiresi ve Onda Yer Alan Anadolulu Şairler" Türk Kültürü Dergisi, s.42-50.

10. Riyâzî- Riyâzü'ş-şuʿarâ:

- Riyâzü'ş-şu'arâ, Riyâzî Mehmed Efendi (Metin-Dizin), Hzl.Namık Açıkgöz, Ankara, 1982. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)

11. Fâizî-Zübdetü'l-eşʿâr:

- Kafzade Fâizî'nin Zübdetü'l-eşʿâr'ı, Hzl.Bekir Kayabaşı, İnönü Üniversitesi, SBE, Malatya,1996. (Yayımlanmamış doktora tezi)

12. Rızâ- Tezkire-i Şuʿarâ:

- Ahmed Cevdet Paşa , Tezkire-i Rızâ, İkdam Matbaası, İstanbul 1316.
- Rıza Tezkiresi (Eski Yazı) Seyyid Rıza (Zehrimarzade), Hzl. M. Sadık Erdağı, 2002, (1316 Basımının yeniden neşri).

13. Güftî-Teşrîfâtü'ş-şuʿarâ:

- Güftî ve Teşrîfâtü'ş-şuʿarâsı, Hzl. Kâşif Yılmaz, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

14. Yümnî-Tezkire-i Şuʿarâ:

- Mehmed Salih Yümnî, Tezkire-i Şuʿarâ-i Yümnî (İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks) Hzl. Sadık Erdem, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, No: LV, İstanbul, 1988, s.85-112.

15. Âsım-Zeyl-i Zübdetü'l-eşʿâr:

16. Mucîb-Tezkire-i Şuʿarâ:

- Tezkire-i Mucîb (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin-Sözlük), Hzl.Kudret Altun, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara, 1997.

17. Safâyî-Nuhbetü'l-âsâr min Fevâʿidi'l-eşʿâr:

- Safâyî Tezkiresi, Hzl. Nuran Altuner İstanbul Üniversitesi, SBE, İstanbul,1989. (Yayımlanmamış doktora tezi)
- Tezkire-i Safâyî, Hzl. Pervin Çapan, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara, 2005.

18. Sâlim- Tezkire-i Şuʿarâ:

- Sâlim Tezkiresi, C.I-II, Hzl. Adnan İnce, Ankara Üniversitesi, DTCF, Ankara, 1977. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi)
- Sâlim Tezkiresi, Hzl.Adnan İnce, Fırat Üniversitesi, SBE, Elazığ, 1992. (Yayımlanmamış doktora tezi)

19. Belîğ- Nuhbetü'l-âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-eşʿâr:

- İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-âsâr li Zeyli Zübdeti'l-eşʿâr, Hzl.Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, B. 2, Ankara, 1999.

20. Safvet-Nuhbetü'l-âsâr fi Fevâ'idi'l-eşʿâr:

21. Râmiz-Âdâb-ı Zurafâ:

- Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı, (İnceleme-Tenkidli Metin İndeks Sözlük) Hzl. Sadık Erdem, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1994.

22- Silahdâr-zâde-Tezkire-i Şuʿarâ:

23. Esrâr Dede-Tezkire-i Şuʿarâ-yı Mevleviyye:

- Esrar Dede ,Tezkire-i Şuʿarâ-yı Mevleviyye, Hzl. İlhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000.

24. Akif-Mir'ât-ı Şiʿr:

- Enderunlu Mehmet Akif (Mir'ât-ı Şiir), Hzl. Mehmet Kılcı, Çukurova Üniversitesi, SBE, Adana, 2001.

25. Şefkat Tezkire-i Şuʿarâ:

26. Esʿad Efendi- Bâğçe-i Safâ-Endûz:

- Es'ad Mehmed Efendi ve Bâğçe-i Safâ-Endûz'u (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin) Hzl.Rıza Oğraş, Burdur, 2001.

27. Ârif Hikmet-Tezkire-i Şuʿarâ:

28. Fatîn-Hâtimetü'l-eşʿâr:

- Fatîn Dâvud Efendi, Hâtimetü'l-eşʿâr, İstanbul, 1271.
- Davud Fatin, Hayatı ve Eserleri,Hzl. Nilgün Yolcu, Gazi Üniversitesi,

SBE, Ankara, 2001 (yayımlanmamış yüksek Lisans Tezi)

29. Hacı Tevfik- Mecmûʿa-i Terâcim:

- Mecmu'atü't-terâcim, Hzl.Ruhsar Zübeyiroğlu, İstanbul Üniversitesi SBE İstanbul, 1989 (Yayımlanmamış doktora tezi)

30. Mehmet Tevfik-Kâfile-i Şuʿarâ(1290):

31. Ali Emirî-Tezkire-i Şuʿarâ-yı Âmid:

- Ali Emirî, Tezkire-i Şuʿarâ-yı Âmid, İstanbul, 1327.
- Tezkire-i Şuʿarâ-yı Âmid, Hazırlayanlar Galip Güner-Nurhan Güner, Ankara, 2003. (Neşreden Abdulkerim Abdulkadiroğlu)

32. Mehmed Sirâceddin-Mecm'a-ı Şuʿarâ ve Tezkire-i Üdebâ:

- Mehmed Sirâceddin-Mecmaʿ-ı Şuʿarâ ve Tezkire-i Üdebâ, İstanbul, 1325.
- Mehmed Sirâceddin-Mecmaʿ-ı Şuʿarâ ve Tezkire-i Üdebâ, Hzl. Mehmet Arslan, Dilek Matbaacılık, Sivas, 1994.

33. İbnülemin Mahmut Kemal İnal- Son Asır Türk Şairleri:

- İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Bütün Eserleri Son Asır Türk Şairleri, C.1-4, B.3, Dergâh Yay., İstanbul.

B) GENEL ÇALIŞMALAR

1. İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Katalogları-I: Türkçe Tarih Yazmaları 7. Fasikül: Biyografiye Ait Eserler: C. Şairler Tezkireleri, MEB, Kütüphaneler Katalogları Yayımlarından,1947.

1. Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hazırlayanlar: Doç. Dr. Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara,1998.

2. Harun Tolasa, Sehi, Latifi, Aşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Y.Y. da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1983.; Harun Tolasa, Sehi, Latifi, Aşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi Akçağ Yay., Ankara, 2002.

3. Filiz Kılıç, XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şair ve Eser Üzerine Değerlendirmeler, Akçağ Yayınları, Ankara, 1998.

4. Şair Tezkireleri (Hazırlayanlar: Mustafa İsen, Filiz Kılıç, İsmail Hakkı Aksoyak, Aysun Eyduran), Grafiker Yayınları, Ankara, 2002.

BİRİNCİ BÖLÜM

I. ŞEFKAT EFENDİ'NİN HAYATI (Ölümü H. 1242 / M. 1826) :

İsmi Seyyid ʿAbdüʾl-fettāḥtır. Aslen Bağdad'lıdır[4] Şefkat Efendi'nin hayatı hakkında kaynaklarda geniş ve ayrıntılı bilgilere yer verilmemektedir. Doğum tarihi, ailesi ve yakınları hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Çocukluk yılları ve nerelerde yaşayıp öğrenim gördüğü de bilinmemektedir. Şefkat Efendi hakkında bilgi veren kaynaklar az ve kaynaklarda verilen bilgiler de oldukça kısıtlıdır.[5] Verilen bilgiler ise hemen hemen aynıdır.

Kaynaklarda verilen bilgilere göre, Şefkat Efendi önce İstanbul'a gelmiş ve bir müddet sonra Kırım Hanları'nın yanında katiplik vazifelerinde bulunmuştur. Sonra tekrar İstanbul'a dönmüş ve ardından Eflak ve Boğdan Beyleri'ne katip olmuştur. Hayatının sonlarına doğru İstanbul'a gelmiştir. Kuruçeşme'deki evine yerleştikten sonra hastalanmış ve bir müddet hasta olarak yaşamıştır. Çok yaşlı bir haldeyken 1242 (M. 1826) yılında vefat etmiş ve Kuruçeşme Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Şefkat Efendi yazdığı tezkirenin kendisini anlattığı bölümünde kendisi ile ilgili şu bilgileri vermektedir: " Boğaz içinde Ḳurı Çeşmede kūşe-gīr-i inzivā olup erbāb-ı maʿārifden ʿadīmüʾl-mis̱l ẓāhir ü bāṭını maʿmūr bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadr ve eks̱eriyā neşr-i ʿulūm ile meşġūl ve ẕāt-ı ālīleri kütübḫāne mis̱üllū bir ẕāt ve mevlidi Baġdād-ı behişt-ābād olup ismi Seyyid ʿAbdüʾl-fettāḥdır"[6] Kendisinin de belirttiği gibi Şefkat Efendi dönemin iyi eğitim almış bilgili kişilerindendir. Mehmed Süreyyâ Şefkat Efendi'yi "âlim, fâzıl, şair" , Mehmed Tahir " erbāb-ı ḳalem ve dānişden bir ẕāt" Şemseddin Sâmî ise "müteehhirin şu'arâ-i Osmaniyeden idi." şeklinde tanıtmaktadır. Şemseddin Sâmî Şefkat Efendi'yi her ne kadar Osmanlının son dönem şairlerindendir diye tanıtsa da o ismini tezkiresi ile duyurmuştur. Şefkat Efendi'nin Arapça ve Farsça bildiğini ise kendi biyorafisinde yer verdiği mülemmaʿ gazelinden anlamaktayız.[7]

---

[4] Şefkat, Tezkire-i Şefkat, Bayezıt Devlet Kütüphanesi-Veliyüddin Efendi No: 3427, s. 81

[5] Fatīn Dâvud,Tezkire-i Hātimetü'l-eşʿār, İst. 1271 s. 216; Mehmed SÜREYYÂ, Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye C. III (Hazırlayanlar : Ali Aktan, Abdülkadir Yuvalı, Mustafa Keskin) , Sebil Yay. İstanbul 1995, s.169 ; Bursalı Mehmed TAHİR, Osmanlı Müellifleri C. II (Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı, Cemal Kurnaz) , Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım San. Ve Tic. Ltd. Şti. Ankara 2000, s. 265-266 ; Şemseddin SÂMÎ, Kâmusu'l-âlâm, C.4 İstanbul Mihran Matbaası 1311, s.2862 ; LEVEND, s.327-329 ; İPEKTEN , s. 137-138 ; ŞENTÜRK, KARTAL , s. 480.

[6] ŞEFKAT, s. 81.

[7] ŞEFKAT, s. 81.

II. ESERLERİ :

1. Tezkire-i Şefkat-i Bağdâdî (H.1229/ M.1814) :

Şefkat Tezkiresi antoloji niteliğinde bir eserdir. Edebiyatımızda bu türdeki ilk eser Kafzâde Fâizî'nin 1622 yılında yazdığı Zübdetü'l-Eşᶜâr'dır. Kafzâde Fâizî'den sonra sırayla Yümnî (Tezkiretüᵓş-Şuᶜarâ) , Seyrekzâde Asım (Zeyl-i Zübdetü'l-Eşᶜâr), İsmail Belîğ (Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eşᶜâr), Silahdârzâde Mehmed Emin(Tezkire-i Şuᶜarâ) ve Şefkat Efendi (Tezkire-i Şefkat-i Baġdādī) antoloji niteliğinde birer tezkire yazmışlardır.

Kafzâde Fâizî'nin 1621 yılına kadar yaşayan şairleri alan Zübdetü'l-Eşᶜâr'ını Yümnî 1622 yılından 1662 yılına kadar , Seyrekzâde Asım 1622 yılından 1675 yılına kadar Bursalı Belîğ 1621 yılından 1727 yılına kadar Silahdârzâde 25 yıllık bir arayla 1751 yılından 1790 yılına kadar yetişen şairlerin hayatlarını ve şiirlerini alarak bir bakıma bu esere zeyl yapmışlardır. [8]

Şefkat Efendi'nin tezkiresini (1730-1814) yazıldığı yıllar itibariyle ve antoloji niteliğinde olması yönüyle değerlendirdiğimizde, tezkirenin İsmail Beliğ'in Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eşᶜâr adlı tezkiresine zeyl olarak yazıldığını söyleyebiliriz.

Kütüphane kataloglarında yapılan araştırmalar neticesinde Şefkat Tezkiresi nüshalarının 3 adet olduğu tespit edilmiştir.

V: Bayezid Devlet Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No: 3427. , 80 varak (161s.)

İ: İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, No: 3916, 83 varak, 1933

A: Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Tarih, No: 770, 106 varak (210 s.)

Bu nüshalardan en eskisi olduğunu düşündüğümüz Bayezid Devlet Kütüphanesi'ndeki Veliyüddin Efendi nüshasını çalışmamızda esas aldık. Diğer nüshalarla arasındaki farkları ortaya çıkarmaya çalıştık. Ali Emirî nüshası muhtemelen Ali Emirî tarafından istinsah edilmiştir. Kitabın bazı sayfalarında Ali Emirî'nin mührü yer almaktadır. Bu nüsha diğer iki nüshaya göre oldukça eksiktir. İstanbul Üniversite'si nüshası ise 1933 yılında Abdurrauf isminde biri tarafından istinsah edilmiştir. Bu nüsha Veliyüddin nüshası esas alınarak istinsah edilmiştir.

---

[8] Şuᶜarâ tezkireleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. LEVEND, s.251-351 İPEKTEN , Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuᶜara Tezkireleri, Atatürk Üni. Fen Ede. Fak. Yayını Erzurum - 1991.

Şefkat Efendi, eserinin başında sanatlı bir dille tezkirenin yazılış nedenini anlatmıştır. Eserin giriş bölümünde tezkirede ele aldığı şairlerin dönemi ile ilgili olarak şu bilgileri vermektedir.

"İşbu mecmūʿa-i maṣnūʿa şuʿārā-yı selefden kimseniñ şiʿrini şāmil olmayup devr-i Maḥmūd Ḫān ʿaleyhiʾr-raḥmetü veʾl-ġufrāndan berü ẓuhūra ḳadem-nihāda olan nükteverān-ı zamānıñ āṣār-ı feṣāḥat-diṣārlarıdır. Ber-feḥvā-yı muḥarrer-i bālā mīr-i mūmā-ileyh himmeti ile ʿalā-tertībiʾl- hecā bir teẕkire ṣūretinde erbāb-ı hᵛāhişe rū-nümā vü cilve-pīrā oldı."[9] Görüldüğü gibi Tezkire-i Şefkat, yaklaşık olarak Sultan I. Mahmud (H. 1143/ M. 1730) devrinden başlayarak tezkirenin yazılış tarihine (H.1229/ M. 1814) kadar geçen 84 yıllık bir zaman diliminde yetişmiş şairleri ele almaktadır. Tezkiredeki şairler alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir. Veliyüddin Efendi nüshasında 126 şair Ali Emirî nüshasında ise 127 şair başlığı görülmektedir. Bunun sebebi iki nüshada da tekrarlanan şairlerin bulunmasıdır. Veliyüddin Efendi ve Ali Emirî nüshalarında elif maddesinde yer alan İhsan Efendi adlı şair, ayın maddesinde Veliyüddin Efendi nüshasında İhsan Efendi, Ali Emirî nüshasında ise Aziz başlığıyla ikinci kez tekrarlanmıştır. Tüm nüshalarda gayın maddesinde adı geçen Gâlib Esʿad Efendi ise Ali Emirî nüshasında elif maddesinde Esʿad başlığıyla ikinci kez tekrarlanmıştır. Tekrarlanan şairler çıkarıldığında tüm nüshalarda kendisiyle birlikte toplam 125 şairin ele alındığını görmekteyiz.

Tezkire-i Şuʿarâ'da şairler hakkındaki bilgilerin nasıl ve ne şekilde topladığına dair herhangi bir bilgi verilmemektedir. Agah Sırrı Levend Şefkat Efendi'nin Silahdârzâde Mehmed Emin tezkiresinden yararlandığını, iki tezkire arasında yer yer görülen cümle benzerliklerinden dolayı bunun anlaşılmakta olduğunu söylemektedir.[10]

Şefkat Efendi Tezkirenin yazılış sebebini ise tezkirenin giriş kısmında oldukça ağır bir dille anlatmıştır.[11]Bu bilgilere göre; Vezir Yahya Paşazade Ali Bey'in bir toplantısında İbrahim Naşid Bey'in toplayıp yazdığı şiir mecmuasından söz açılmış, Şefkat kendisinden istenildiği takdirde bu mecmuayı düzenleyebileceğini söylemiştir. Bunun üzerine Ali Bey Şefkat'ten mecmuanın tanzimine başlamasını istemiştir.

---

[9] ŞEFKAT, s. 5
[10] LEVEND, s.328.
[11] ŞEFKAT, s. 3-4

Böylece Şefkat kısa bir süre içinde tezkireyi yazmayı başarmıştır. Tezkiredeki şiirler İbrahim Naşid Bey'e, şairler hakkında toplanan bilgiler de Şefkat Efendi'ye aittir. Şefkat Efendi, İbrahim Naşid Bey'in mecmuasını harf sırasına koyduğunu ve düzene soktuğunu söylemektedir. Bununla birlikte sadece şairlerin hayat bilgilerini mi eklemiştir yoksa kendi beğendiği şiirleri de ilave etmiş midir bilemiyoruz.

2. Hadikatü'l-Vüzerâ Zeyli'nin Tamamı: Hadikatü'l-Vüzerâ, Osmanzâde Tâ'ib'in Osmanlı Devleti'nin başlangıcından 1703 yılına kadar görev yapan 108 sadrazam hakkında bilgi verdiği bir eseridir. Bu eseri Dilâverzâde Ömer Vahîd (öl. 1758), 1703-1730 yılları arasında sadarette bulunan 13 sadrazamı ekleyerek zeyletmiştir. Şehrizâde Mehmed Saîd (öl. 1765) 1703-1756 yılları arasındaki 30 sadrazamı yazarak Gül-i Zibâ adıyla zeyli sürdürmüştür. Ahmed Câvid (öl. 1803) Verd-i Mutarrâ adını verdiği zeyliyle Koca Râgıb Paşa'dan Yusuf Ziya Paşa'ya kadar 24 sadrazam hakkında bilgi vermiştir. Son olarak Şefkat Efendi (öl.1826) Yusuf Ziyâ Paşa'dan Alemdar Mustafa Paşa'ya kadar esere zeyl yazmıştır. [12]

- Verd-i Mutarrâ Zeyli, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, No: 4884 İstanbul 1271. 23, 4s.
- Hadikatü'l-Vüzerâ Zeylinin Tamamı, Osmanzâde Ta'ib'in Hadikatü'l-vüzerâ'sına Süleymaniye Kütüphanesi, İzmirli Hakkı, No: 2372, Havadis Matbaası, 1854. 23, 4s.

3. Gülşen-i Mülûk Zeyl-i Hadîkatü'l-Mülûki ve'l-Vüzerâ: Osmanzâde Tâ'ib yazdığı Hadîkatü'l-mülûk adlı eseri ile Osman Gazi'den başlayarak 22 padişahın biyografisini vermiştir. Hadîkatü'l-mülûk'a Şehrizâde Mehmed Saîd, Gülşen-i Mülûk adıyla bir zeyl yazmıştır.[13] Şefkat Efendi de bu esere bir zeyl yazmıştır.

- Gülşen-i Mülûk Zeyl-i Hadîkatü'l-Mülûki ve'l-Vüzerâ, Köprülü Kütüphanesi, Mehmed Asım Bey, No:389, 1266, 1-34vr.

4. Manzûme-i Siyer-i Nebî ve Fezâ'il-i Evlâd-ı Resûl: Hz. Muhammed'in özelliklerinin anlatıldığı mesnevi nazım şekli ile yazılmış bir eserdir.

Maṭlaʿ-ı dībāce-i naẓm-ı kerīm   Oldı bismi'llāhirraḥmānirrāhīm

[12] TAHİR, s.265; LEVEND, s. 367.
[13] LEVEND, s. 366.

Heyʾet-i ṭuġrā-yı menşūr-ı İlāh   Naḳş-ı bismi'llāhdır bī-iştibāh

- Manzûme-i Siyer-i Nebî ve Fezâ'il-i Evlâd-ı Resûl, Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi, No:146, 34vr.

Kaynaklarda Şefkat Efendi'nin dîvânçesinden söz edilir. Ancak kütüphane katologlarında rastlanamamıştır.[14]

[14] TAHİR, s.265-266.

III. NÂŞİD BEY'İN HAYATI (H.1162-1206/ M. 1749-1791):

Dönemin önemli devlet adamlarından biri olan İbrahim Nâşid Bey, 1162 (M. 1749) senesinde Mora Ada'sında doğmuştur.[15] Babası dönemin tanınmış vezirlerinden Râtib Ahmed Paşa'dır.[16] Âdâb-ı Zurafâ'da verilen bilgilere göre Râtib Ahmed Paşa Yenişehir Fener'de Hâtem Efendi'den ders almış ve zamanının vezirleri arasında ilim ve irfanıyla şöhret bulmuştur. 1166 (M.1753) senesi Kapdan-ı Derya olmuş ve birkaç eyalette çalıştıktan sonra Mora Valisi iken 1170 (M.1756-57) sıralarında ölmüştür.[17] Şefkat Efendi ise Râtib Ahmed Paşa'nın ölüm tarihini 1171 senesi zi'l-ka'desinin on yedinci günü olarak vermiştir. Ratib Ahmed Paşa kırk yaşındayken vefat etmiştir.[18] Bunların yanında Râtib Ahmed Paşa ile ilgili Âdâb-ı Zurafâ'da şu bilgiler kayıtlıdır:

"Vezi̅r-i müşārün-ileyh ʿulūm-ı ʿarabiyye vü fārisiyyede bülend-i aḳrān ve şiʿr ü inşāda rātib-i rütbe-i belāġat u beyān bir şāʿir-i pür-gū nefi̅sü ʾs-ṣuḥbe ve cilve-cū-kelām edi̅b ü vaḳūr ve ātiyyü ʾt-terceme Eğriḳapulı Rāsim Efendi ʾden me ʾẕūn olmaġla ḥüsn-i ḫaṭtı aḥsen Ḫaṭṭi̅-mis̱āl meşhūr bir vezi̅r-i dānā-dil ü maʿārif-mevfūr olduḳlarından ġayri ser-rişte-i tezkiye-i nefse mālik ve sālifü ʾẕ-ẕikr Ḫātem Efendiden müni̅b ü sālik dervi̅ş-nihād bir ẕāt-ı pāk-iʿtiḳāt idi. Ās̱ārlarından müretteb Di̅vān-ı belāġat-ʿünvānı vardır."[19]

Görüldüğü gibi Râtib Ahmed Paşa, Arapça ve Farsça'ya hakim, şiir ve inşada oldukça kabiliyetlidir. Nakşibendi Şeyhi Şeyh Ahmed Cürcânî Hazretleri'ne nisbet eden Hatem Ahmed Efendi vasıtasıyla Nakşibendi Tarikatı'na bağlanmıştır. Râsim Efendi'den de hat dersleri almıştır ve mürettep bir divanı bulunmaktadır.

İbrahim Nâşid Bey'in annesi ve yakın akrabaları ile ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Dedesi Mahmud Han döneminin vezirlerinden Osman Paşa'dır.[20] Sadece Şefkat Efendi Tezkiresi'nde bulunan bilgiye göre 1195 (M.1781) senesinde vefat eden Âsaf Mehmed (Muhammed) Paşa, Râtib Ahmed Paşa'nın oğludur. Bu

---

[15] Fati̅n Dâvud,Tezkire-i Hātimetü'l-eşʿār , İst. 1271 s. 388.

[16] ŞEFKAT, s. 145.; Âdâb-ı Zurafâ'da İbrahim Naşid Bey'in babasının Osman Paşa olduğu söylenmişse de "… ʿOsmān Paşa merḥūmuñ necl-i neci̅b ve maḫdūm-ı edi̅b ü lebi̅bi olup…" diğer kaynaklar esas alındığında sehven yazıldığı anlaşılmaktadır." ERDEM, s. 272

[17] ERDEM, s. 101

[18] Âdâb-ı Zurafâ ve Şefkat Tezkire'sinde verilen Müstaḳi̅m-zāde'nin tarih mısraʿı "Manṣıbıň kişver-i meʾvā ola Aḥmed Paşa" " منصبك كشور مأوا اولا احمد پاشا " (1170)

[19] ERDEM, s. 101-102.

[20] ERDEM, s. 272.

yönüyle Âsaf Mehmed Paşa ile 1206 (M. 1791) senesinde ölen Nâşid Bey birbirleriyle kardeştir.[21]

İbrahim Nâşid Bey babasının vefatıyla Mora'dan ayrılmıştır. Sultan III. Mustafa devrinde Enderûn-ı Hümâyûn'da kilâr-ı hassa görevini yapmış bir süre sonra padişahın mâbeynciliğinde bulunmuştur. 1187 (M.1774) senesinde tahta geçen Sultan I. Abdulhamid Han Nâşid Bey'i bir süre mabeyncilik görevinde tutmuş ve ardından kapıcıbaşılık rütbesine çıkarmıştır. Padişahın vefatıyla kısa bir süre Yenişehre beylerbeyi göreviyle gönderilmiştir. Tahta geçen III. Selim'in 1789 (M.1202) culûsunda mukarrebîn zümresine dahil edilerek 1203 yılında vefat eden Âmine Sultan'ın kethudalığı görevini yapmıştır. 1206 yılında vefat etmiştir. Üsküdar'da Ayazma Camiî hazîresinde medfundur.[22]

İbrahim Nâşid Bey de babası gibi bir divan tertip etmeyi başarmıştır. Kaynaklar İbrahim Nâşid Bey'in şairliği ile ilgili övücü ifadelere yer vermektedir:

"Ḥaḳḳā ki ol mīr-i maḥmedet-semīr çābük-süvār-ı ʿarṣa-i ḥüsn-i taʿbīr bir şāʿir-i bī-nāzīrdir ki maʿārif ü kemāl ile ṭanīn-endāz-ı heft-āsümān ve güşād-ı ṭabʿ-ı nāşidi olan güftārı dil-şikārları reşk-āver-i hüner-verān ve maḥsūd-ı cümle-i sühan-dān-ı zamān olup…"[23]

"Ḥadd-i ẕātında ẕāt-ı maʿārif- sīmātları cemīʿ-i maʿārifde yegāne sühan-pervāz şāʿir-i muʿciz-ṭırāz olup zāde-i ṭabʿ-ı raʿnāları meşhūr ve cümle ʿindinde maḳbūl ü müstaḥsen bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadrdır."[24]

"Mūmā ileyh nükte-dān bir şāʿir ateş-zebān olub bir zāde tabʿı olaraḳ bir ḳıṭʿa dīvān-ı belāġat-ʿunvānı vardır."[25]

---

[21] ŞEFKAT, s. 13.
[22] ERDEM, s. 272; ŞEFKAT, s. 145. ; FATÎN , s. 388.; TAHİR, s. 461.
[23] ERDEM, s. 272.
[24] ŞEFKAT, s. 145-146.
[25] FATÎN, s. 388.

IV.TEZKİREDEKİ MENSUR KISMIN TABLO HÂLİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Sayfa No V.Efendi	Mahlâsı	Adı	Lâkabı, Künyesi, Şöhreti, Mensubiyeti, Memleketi	Mesleği	Dîvânı	Vefat Tarihi	Şiir Sayısı
5	Elīf	Aḥmed Dede	Ḳāḍı-zāde Muṣṭafa Aġanıñ oġlu	Rūm ili ḳużātı zümresinden	-	1186	2 ġazel
6	Erīb	Aḥmed	Murād Monlā Efendi merḥūmuñ dāʾire-i ʿāliyelerinde idi	Rūm İli ḳużātından	-	1194	1 ġazel
7	Esʿad	Esʿad Beg	Ketḫudā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi'nin maḫdūm-ı mükerremleri	Müderrisīn-i kirāmdan	-	-	1 ġazel
7	Eşref	Eşref Monlā Efendi	-	Müderrisīn-i kirāmdan	-	-	2 ġazel 1 tārīḫ
8	Emīn	-	Ḳara Bekir-zāde ʿOs̱mān Efendi'niñ küçük maḫdūmları	Mevālī-i kirāmdan	-	-	1 ġazel
8	İḥyā	İḥyā Seyyid Yaḥyā Efendi	-	Ġalaṭada ʿArab Cāmiʿi İmāmı, Müderrisīn-i kirāmdan	-	1228	3 ġazel 1 tārīḫ
10	Emīn (Dīger)	Muḥammed Efendi	-	Kethüdā-yı Ṣadr-ı Aʿẓamī olmuş	-	-	1 ġazel
10	İḥsān (ʿAzīz)	İhsan Efendi	Ṣadr-ı Aʿẓam Silaḥdār Muḥammed Pāşā birāderi	Bosna vālisi Muṣṭafā Pāşāya dīvān efendisi	-	-	1 ġazel 1 taḫmīs
11	Emīn	Meḥmed, Muḥammed	Kātib Şükrī'niň birāderi	Ḍarb-ḫāne-i ʿĀmire'de kepçe nāẓırı	-	1192	2 ġazel
12	Erşed	ʿAbdü'l-ḥamīd Efendi	Mülāzımī Rāfet Efendi'niň birāderi	-	-	1175	1 gazel 1 beyit
13	Āṣāf	Muḥammed (Meḥmed) Pāşā	Rātib Aḥmed Pāşā-yı Āṣaf-naẓīriň devḥa-i şecere-i vücūdı yaʿni ferzend-i saʿādet-nümūdı	-	-	1195	1 ġazel

13	Esʿad	Seyyid Meḥmed Efendi	Seyyid ʿAli Behçet Efendinin ʿammi-zādesidir. Pederi Seyyid ʿAbdullah Neşāṭīdir	Bağdād Vālīsi ʿÖmer Pāşāya Dīvān Efendisi'dir	-	-	4 ġazel
15	Enīs	Enīs Efendi	Bandırmalı-zāde	Ṭarīḳ-ı Celvetiye meşāyıḫından	-	-	1 ġazel
15	Behcet	Eʾs-Seyyid ʿAlī Efendi	Muṣullı	Müderrisīn-i kirāmdan, Ḥaremeyn müfettişi olmuş.	-	1197	2 ġazel
16	Baṣīrī	Ḫalīl Efendi.	Muṣullı, Seyyid ʿAlī Behcet Efendiniň dayısı	Rāġıb Pāşā Urfa Vālisi iken dāiresinde istiṣḥāb itmiş.	-	-	4 ġazel
18	Behcet	Muṣṭafa Efendi		Müderrisīn-i kirāmdan	-	1183	5 ġazel
19	Burhān	Meḥmed	Müftī-zāde	Müderrisīn-i kirāmdan	-	-	3 ġazel
20	Pertev	-	-	-	-	-	2 ġazel
21	Tevfīḳ	Muṣṭafā	-	Enderūn-ı Hümāyūndan maḫrec dergāh-ı ʿālī zuʿamālarından	-	1185	1 ġazel
22	Tevfīḳ	Seyyid Yaḥyā Efendi	-	Şeyḫuʾl-islām		1205	7 ġazel
26	S̱ervet (Ḥanīf)	ʿOs̱mān	-	Dāruʾs-sāʿāde yazıcısı	-	1180	5 ġazel
27	S̱āḳıb	Seyyid Muḥammed	-	Sarāy-ı Hümāyūn eṭibbāsından, müderrisīn-i kirāmdan	-	-	2 ġazel
28	Celālī	-	Mulaḳḳab Yıldız ʿAbdullāh Efendi'niň büyük maḫdūmıdır	Anaṭolu ḳużātından	-	-	1 ġazel
28	Ḥāmid (Ḫayālī)	Ḥüseyin	-	Müderrisīn-i kirāmdan	-	-	1 beyit

29	Ḫākim	Seyyid Muḥammed		Ḫᵛācegāndan, Sābıḳā vaḳʿa-nüvis olmuş.	-	1185	2 ġazel
30	Ḫasīb	-	Çorūmī-zāde Ḫayrabolı aʿyānı ve Ḳanlıcaḳlı Şeyḫ ʿAṭā dervīşlerinden	-	-	1199	4 ġazel
32	Ḥayātī	Seyyid İbrāhīm	Kör Muʿallim Ḥayātī	Müderris	-	1172	1 ġazel
32	Ḥamīd	Muḥammed	Neylī-zāde	Mevāli-i ʿıẓāmdan İstanbul maʿzūli	-	1181	1 ġazel 1 tārīḫ*
32	Ḥalīmī	Ḥalīmī Pāşā	-	Ḫ ᵛ ācegān-ı dīvān-ı hümāyūndan	-	-	1 ġazel
33	Ḥanīf	İbrāhīm	-	Dārü ʾs-saʿāde yazıcısı, Baʿdehu ḫᵛāce-gānlığla çerāġ olmuş	-	-	4 ġazel
35	Ḥıfẓī	Muḥammed	-	Kātib-i gümrük	-	1173	1 ġazel
35	Ḥaşmet	-	ʿAbbās-zāde	Müderrisīn-i kirāmdan	-	1182	3 beyit
35	Ḥāmī	Aḥmed	Maşḳat-ı reʾsi Āmid	Köprili-zāde Abdullāh Pāşā’ya dīvān efendisi olmış	-	-	10 ġazel
41	Ḥāẕıḳ	Seyyid Muḥammed	Masḳaṭ-ı re’si Erżurūm, Erżurūmī Ḥāẕıḳ	-	var	-	7 ġazel
44	Ḫayrī	Seyyid Muḥammed	Vīrānşehirʾden	Reʾisüʾl-küttāb ve kethüdā-yı ṣadr-ı aʿẓamī	-	1204	8 ġazel
49	Dāniş	Süleymān Efendi	-	Ḫ ᵛ ācegān-ı dīvān-ı hümāyūndan	-	1188	5 ġazel
50	Ẕekāyī	Muṣṭafā	Naṣūḥī-zāde Şeyḫ Esʾseyyid Fāżıl Efendi Ḥażretleri’niň	-		1220	3 ġazel

			dervīşlerinden				
51	Ẕihnī			Rāġıb Pāşā'ya ve Ṣadr-ı Aʿẓam Muṣṭafā Paşa'ya kitābcı olmuş.			1 ġazel 1tārīḫ
53	Ẕihnī	-	-	Devriye monlāsı Erżurūm ve Bosnaya monlā olmuş.	-	-	1 ġazel 2 beyit
53	Ẕihnī	Ḫudāverdi	Yanyevī	Ḳurd Pāşā merḥūmuň mühürdārı	-	-	1 ġazel
54	Ẕihnī	Seyyid Muḥammed Saʿīd Keşānī		Maḥkeme kātibi	var	-	7 ġazel
56	Rāsim	-	Feyż Efendi zāde-i Ṣaʿbān-zāde	Ḳużātdan	-	1206	3 ġazel
58	Rāsiḫ	Muṣṭāfā	Ḳonyevī	-	-	-	1 ġazel
58	Rüşdī	ʿAlī	Ḳara Feyrevī Lāyine-zāde	Rūm İli ḳużātı eşrāfından	-	-	1 ġazel
59	Rāmiz	Seyyid Meḥmed	Ḳara Feryeli Ṣarı Rāmiz	Edirne müderrisi	-	1173	3 ġazel 1tārīḫ*
60	Raḥmī	Abdu'r-raḥīm	Meşhūrü'l-āfāḳ Tātār Raḥmī	-	-	1187	2 ġazel
61	Rāmiz	Ahmed Beg	Dergāh-ı ʿĀlī gedüklülerinden	Silāḥşorān-ı ḫāṣṣadan	-	1202	1 ġazel 1beyit
62	Reʾfet	ʿAbdu'r-raḥmān	At çeken aġası-zāde	Müderris-i kirāmdan	-	1200	2 ġazel 2 beyit
63	Rāşiḥ	Seyyid Mehmed Saʿīd	Vānī-zāde	Mevālīden maḫrecden maʿzūl	-	1190	1 ġazel
63	Resmī	Aḥmed	-	Rūm İli ḳużātından, s̱ülüs̱ ḫaṭṭāṭı	-	-	1 ġazel

64	Remzī	Aḥmed	Ergili	Rūm İli ḳużātından	-	1200	1 ġazel
64	Refīʿ	-	Esīrī-zāde İsmāʿīl Efendi'nin maḫdūmu	-	-	-	1 ġazel
65	Resmī	Aḥmed	Giridī Aḥmed Efendi	Ḫāᵛcegān-ı dīvān-ı hümāyūndan, Devlet-i ʿaliyyede kethüdā-yı ṣadr-ı aʿẓam olmuş	-	1197	1 ġazel 1 tārīḫ beyti
65	Reʾfet	Meḥmed	Vāṣıḳ Efendi–zāde	Müderrisīn-i kirāmdan	-	1178	1 ġazel
66	Resīm	Ḥüseyin	Kilisī Ḥüseyin Resīm Efendi	Mevālī-i kirāmdan, Edirne pāyesiyle Ḥaleb'den maʿzūl	-	-	2 ġazel
67	Refīʿ	Muḥammed	ʿİmād-ı rūm Kātib-zāde Efendi	Ser-eṭıbbā-yı ḫasse ve taʿlīḳ ḫaṭṭāṭı	-	1182	5 ġazel
69	Rāḳım	Meḥmed Pāşā	-	Cidde Vālīsi	-	1183	1 ġazel 1 tārīḫ
69	Rāsiḫ	-	-	Rūm ili Ḥiṣārı Aġası	-	1181	1 ġazel 1 beyit
70	Reʾfet	Aḥmed Beg	Ḳıbleli-zāde Maḥmūd Begiñ küçük oġlı	-	-	-	1 ġazel
70	Reşīd	Muṣṭafā	Çeşmī-zāde	Müderris-i kirāmdan	-	1184	4 ġazel 2 beyit
72	Rātib	Rātib Aḥmed Pāşā	ʿOs̱mān Paşa-zāde	Mora Vālisi	-	1171	1 beyit 1 tārīḫ*
72	Rāʾif	Rāʾif İsmāʿīl Pāşā	-	Vezir	-	1199	3 ġazel 1 beyit

74	Zühdī	-	Mora’da Gördesen’den	İzmir’de pās-bān başı	-	1186	1 beyit
74	Zīver	Aḥmed	-	Zümre-i Melāmiyyīnden	-	1202	1 ġazel
75	Ṣāḥib	ʿOsmān Monlā Efendi	Pīrī-zāde	Şeyḫuʾl-islām	-	1182	1 ḳıṭʿa
75	Saʿīd	Meḥmed	Kātib-zāde	Midillü muvaḳḳatı	-	1188	1 ġazel
76	Saʿdeddīn	Süleymān	Müstaḳīm-zāde	-	-	1202	1 ġazel
76	Sālik	-	Ḥalebiyyüʾl-aṣl	Baʿżı paşalara dīvān efendiligi ile meşġūldür	-	-	3 ġazel 1 beyit
78	Selīm	Meḥmed Taḳī Mühtedī	-	Rūm İli ḳużātından	-	1179	3 ġazel
79	Seyyidā (Ṣānī)	Meḥmed	Ḫayrī Efendi Ḥażretleriniň birāder-i ʿālī-ḳadrleri	Muḳaddem dīvān-ı hümāyūn ḳaleminde baʿdehū ṭarīḳ-i tedrīse sālik olmuş.	-	1224	2 ġazel
80	Şevḳī	Seyyid Meḥmed	Sivri-ḥiṣār müftīsi-zāde	-	-	1189	1 beyit
80	Şefḳat	ʿAlī	Midillüli ʿOsmān Efendi-zāde	Melek Meḥmed Pāşāya kitābcı olmuş	-	1187	1 ġazel
81	Şefḳat	Seyyid ʿAbdüʾl-fettāḥ	Baġdād-ı bihişt-ābād	-	-	-	1 beyit 1 ġazel

81	Şeyḫī	-	Ḳara Feryeli Lāniye-zāde Rüşdī Efendiniň küçük birāderi	-	-	-	2 ġazel 2 ḳıṭʿa
82	Şermī	Meḥmed Emīn	Tekfūr Ṭaġından	Sābıḳā Şeyḫuʾl-islām İbrāhīm Beg-zāde Muṣṭafa Beg dāiresinden	-	-	1 ġazel
83	Şākir	Aḥmed Beg	-	Enderūn-ı hümāyūndan dülbend aġalıġından ḫᵛācegānlıġla çerāg olmuş	-	-	1 ġazel
84	Şükrī	-	Dāvūd İsmāʿīl Efendi-zāde	Ḍarb-ḫāne-i ʿāmire küttābından	-	-	7 ġazel 3 beyit
87	Ṣadīḳ (Şerīf)	Yaḥyā	-	İstanbulda Ḫusrev Pāşā Cāmiʿi imāmı	-	1195	1 ġazel
88	Ṣabīḥ	Aḥmed	Müneccim-başı birāderi	Ġalaṭa Gümrigi Kātibi	-	1199	2 ġazel
89	Ṣādıḳ	Meḥmed	Ḥaṣeki-zāde	Müderrisīn-i kirāmdan	-	1196	1 ġazel 1 tārīḫ 1 beyit
89	Ṣalāḥī	ʿAbdī	Şeyḫ Cemālī dāmādı	İstanbulda Ṭāhir Aġa merḥūmuň tekyesinde şeyḫ	-	-	1 ġazel
90	Ṣafder (Kānī)		Kānī Efendi Ḥażretleriniň terbiye-gerdesi ḫademe-i ḫāṣṣı	-	-	-	1 ġazel
90	Żiyāyī	İsmāʿīl Beg	Zāde-i Ḥakīm-zāde ʿAlī Pāşā-zāde	Mevālī-i kirāmdan	-	-	1 ġazel
91	Ṭāhir	Ṭāhir Efendi	Ḫalīfe-zāde	ʿİlm-i mūsıḳīde ḫᵛāce-i zamān idi	-	1188	1 beyit 1 tārīḫ*

91	Ṭıflī	Aḥmed	Kerkütī	Ketḫudā ḳalemi ḫulefāsından Eflāḳ ve Boġdān dīvān efendisi	-	-	4 ġazel
93	Ṭıflī	-	Ġalaṭavī	Ḫᵛācegān-ı dīvān-ı hümāyūndan	-	-	1 ġazel
93	Ẓahīr	Seyyid Aḥmed	-	Dergāh-ı ʿĀlī gediklilerinden	-	-	1 ġazel 1 beyit
94	ʿĀbid	Feyżuʾllāh	-	Edirne müderrisi	-	1204 Ṣofya	2 ġazel
94	ʿAṭā	Seyyid	Yeñişehrli Seyyid ʿAṭā	Küttābdan	-	-	2 ġazel 2 tārīḫ
95	ʿAbdī	-	Ṣubḥī-zāde	Ḫᵛ ācegān-ı dīvān-ı hümāyūndan ketḫudā-yı ṣadr-ı aʿẓamī olmuşlar	-	1177	2 ġazel
96	ʿĀrif	Süleymān Beg	-	Ḫᵛ ācegān-ı dīvān-ı hümāyūndan emīn-i defter-i ḫaḳānī olmuş	-	1183 İsaḳça	8 ġazel 2 beyit
99	ʿĀrif	ʿĀrif Efendi	-	dāruʾs-saʿāde yazıcılıġından ḫᵛācegānlıġa çerāġ olmuş	-	-	2 ġazel
100	ʿĀkif	Luṭfuʾllāh Efendi	-	Rūm İli ḳużātından	-	1201 İzdin	26 ġazel 1 taḫmīs
112	ʿİzzī	Süleymān Efendi	-	Vaḳayiʿ-nüvis, Ḫᵛācegān-ı dīvān-ı hümāyūndan	-	1166	1 ġazel 1 taḫmīs
115	Ġālib (Esʿad)	Ġālib Esʿad Efendi	-	Ṭarīḳ-i Mevleviyyeden	var	-	11 ġazel
119	Fehīm (Fāriġ)	Muḥammed Efendi	Aḳşehir müftisi-zāde	-	var	-	2 ġazel

120	Feyżī	Feyżuʾllāh Efendi	Küçük Ḳaḍı-zāde	Rūm ili ḳużātı zümresinden	-	1200	3 ġazel
121	Feyżī	Feyżuʾllāh Efendi	Üsküdārī ḳassām-zāde	Yeňişehr Mollāsı	-	-	1 müsteza d
121	Ferrī	Muḥammed Efendi	Tātār Bāzārī	-	-	-	3 ġazel
123	Fetā	Fetā Beg	Nūh Beg-zāde	-	-	-	1 ġazel
123	Ḳā'il	Muṣṭafā Efendi	Kilili	-	-	-	4 ġazel
125	Kānī	Ebūbekir Efendi	Toḳādī	Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūndan	-	-	8 ġazel
128	Laᶜlī	Aḥmed Efendi	-	-	-	1194	1 ġazel 1 tārīḫ
128	Luṭfī	Süleymān Efendi	-	Hᵛācegān-ı dīvān-ı hümāyūndan ḫāṣlar ḫalīfesi	-	1190	2 ġazel
129	Lebīb	ᶜAbduʾl-ġafūr Efendi	Diyārbekirli'dir	Bekre müftī olmuş	-	1185	7 ġazel
131	Münīb	Seyyid Meḥmed Efendi	-	Müderrisīn-i kirāmdan, Enderūn-ı hümāyūn -ḫᵛācesi	-	-	1 ġazel
132	Muḫliṣ	Muṣṭafā Muḫliṣ Efendi	Nevşehrī	-	-	1186	1 müsteza d
132	Mekkī	Muḥammed Efendi	-	Sābıḳā Şeyḫuʾl-islām ve müftīʾl-enām	-	-	1 ġazel
132	Nā´il	ᶜAbduʾr-raḥīm Nāʾil Efendi	-	Rūm İli ḳużātından	-	-	1 ġazel
133	Niyāz	Seyyid Aḥmed Efendi	-	Ordū-yı şeyḫ-i ḫulefāsından	-	1192	2 ġazel

134	Nedīm	İbrāhīm Efendi	ʿİlm-i ḥafīdi Üsküdārī Nedīm	Müderrisīn-i kirāmdan	-	1190	1 ġazel
134	Neşʾet	Süleymān Aġa	-	Dergāh-ı ʿālī gediklilerindendir	-	-	3 ġazel
135	Nesīb	Nesīb Efendi	İki Bayraḳlı	Ḫᵛācegāndan	-	1204	2 ġazel
136	Nihālī	Meḥmed Efendi	Şuʿarā-yı Rūmun nā-yābı Yūsuf Nābī Efendi merḥūmuň aḳrabāsından	Ḫᵛācegān-ı dīvān-ı hümāyūndan	-	1186	17 ġazel 3 taḫmīs
145	Nāşid	İbrāhīm Beg	Rātib Aḥmed Pāşā-yı maʿārif-semīriň s̱emere-i şecere-i fuʿādı ferzend-i maʿārif-i muʿtādıdır	Vezir	-	1206	15 ġazel
153	Nüzhet	ʿÖmer Efendi	Dülger-zāde Rıżā Efendi Ḥażretleri'niň teleḳḳun kerde-i sülūkları idi	Ḥaremeyn-i şerīfin kīse-dārı	-	-	2 ġazel
153	Nāfiẕ	Muḥammed Efendi	Keẕūbī	Şeyḫuʾl-islām	-	-	1 ġazel 1 tārīḫ*
154	Niʿmet	Niʿmet Efendi	-	Mevālīden, ordū-yı hümāyūn ḳaḍısı	-	1185	4 ġazel
155	Nūrī	Nūrī Efendi	Anaṭolı Ḳāḍī-ʿaskeri ʿĀşir Efendi Ḥażretleri'niň dāmādlarıdır	Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūndan	-	-	1 ġazel
155	Nuṣret	Nuṣret Efendi	-	ʿOs̱māniye Cāmiʿi şerīfi kütübḫānesi ḥāfıẓ-ı kütübidir	-	-	1 ġazel
156	Vārid	-	Ġalaṭavī	-	-	-	1 ġazel

156	Vehbī	Vehbī Efendi	Sünbül-zāde	Rūm-ili ḳużātı eşrāfından		-	4 ġazel
158	Vehbī	ʿĪsā	Ürgüplili ʿĪsā	Ḳużātdan	-	-	1 ġazel
159	Hātif	Seyyid Çelebi	-	Müẕehhibbaşı	-	-	3 ġazel
160	Yeksān	Maḥmūd	İslāmbulliyyüʾl-aṣldır, Ḥācı Meḥmed nām bir tāciriñ meyve-i devḥa-i ḥayātıdır	-	-	-	2 ġazel

* Başkaları tarafından şairin ölümü üzerine düşürülen tārīḫlerdir.

V. NÜSHALARA GÖRE ŞAİRLER LİSTESİ

Sıra No	**İSİMLER**	**V.E**	**İ.Ü**	A.E
1	Elīf Aḥmed Dede	5	3a	20
2	Erīb Aḥmed	6	3b	12
3	Esʿad Beg	7	4a	16
4	Esʿad Ġālib	-	-	16
5	Eşref Monlā Efendi:	7	4a	18
6	Emīn	8	4b	22
7	İḥyā Seyyid Yaḥyā Efendi	8	5a	10
8	Dīger Emīn	10	5b	23
9	İḥsān	10	6a	8
10	Emīn Meḥmed	11	6b	21
11	Erşed	12	7a	12
12	Āṣāf	13	7b	19
13	Dīger Esʿad	13	7b	13
14	Enīs Efendi	15	8b	24
15	Behcet	15	9a	26
16	Başīrī	16	9b	24
17	Dīger Behcet	18	10a	27
18	Burhān	19	10b	30
19	Pertev	20	11a	31
20	Tevfīḳ	21	11b	32
21	Dīger Tevfīḳ	22	11b	33
22	S̱ervet	26	13b	37
23	S̱āḳıb	27	14a	40
24	Celālī	28	14b	41
25	Ḥāmid	28	15a	41
26	Ḫākim	29	15a	42
27	Ḫasīb	30	15b	43

28	Ḥayātī	32	16a	45
29	Ḥamīd	32	16b	45
30	Ḥalīmī Pāşā	32	16b	46
31	Ḥanīf	33	17a	47
32	Ḥıfẓī	35	17b	49
33	Ḥaşmet	35	18a	49
34	Ḥāmī	35	18a	50
35	Ḥāẕıḳ	41	20b	57
36	Ḫayrī	44	22a	61
37	Dāniş	49	23b	66
38	Ẕekāyī	50	24b	68
39	Ẕihnī	51	25a	70
40	Ẕihnī	53	25b	72
41	Ẕihnī	53	26a	72
42	Ẕihnī	54	26a	73
43	Rāsim	56	27b	76(Resmī)
44	Rāsiḫ	58	28a	78
45	Rüşdī	58	28a	79
46	Rāmiz	59	28a	79
47	Raḥmī	60	29a	81
48	Rāmiz	61	29a	82
49	Reʾfet	62	29b	83
50	Rāşiḥ	63	30a	84
51	Resmī	63	30b	85
52	Remzī	64	30b	86
53	Refīʿ	64	31a	86
54	Resmī	65	31a	87
55	Reʾfet	65	31b	88
56	Resīm	66	31b	88

57	Refīʿ	67	32a	90
58	Rāḳım	69	33a	92
59	Rāsiḫ	69	33b	93
60	Reʾfet	70	33b	94
61	Reşīd	70	34a	94
62	Rātib Aḥmed Pāşā	72	34b	96
63	Rā'if İsmāʿīl Pāşā	72	35a	97
64	Zühdī	74	35b	99
65	Zīver	74	35b	99
66	Sāḥib	75	36a	100
67	Saʿīd	75	36a	101
68	Saʿdeddīn	76	36b	101
69	Sālik	76	37a	102
70	Selīm	78	37b	104
71	Seyyidā	79	38a	105
72	Şevḳī	80	38b	107
73	Şefḳat	80	38b	107
74	Dīger Şefḳat	81	38b	108
75	Şeyḫī	81	39a	109
76	Şermī	82	39b	110
77	Şākir	83	40a	111
78	Şükrī	84	40a	112
79	Ṣadīḳ	87	41b	116
80	Ṣabīḥ	88	42a	117
81	Ṣādıḳ	89	42a	118
82	Ṣalāḥī	89	42b	119
83	Äafder	90	42b	119
84	Żiyāyī	90	43a	120
85	Ṭāhir	91	43a	121

86	Ṭıflī	91	43b	121
87	Dīger Ṭıflī	93	44a	123
88	Ẓahīr	93	44a	123
89	ʿĀbid	94	44b	124
90	ʿAṭā	94	44b	125
91	ʿAbdī	95	45a	126
92	ʿĀrif	96	45b	127
93	ʿĀrif Efendi	99	47a	131
94	ʿĀkif	100	47b	132
95	ʿİzzī	112	53b	148
96	İḥsān Efendi	114 (2. kez)	-	150(ʿAzīz)
97	Ġālib Esʿad Efendi	115	54a	150(2. kez)
98	Fehīm	119	56a	155
99	Feyżī	120	56b	156
100	Feyżī	121	57a	157
101	Ferrī	121	57b	158
102	Fetā Beg	123	58a	160
103	Ḳā'il	123	58b	161
104	Kānī	125	59b	163
105	Laʿlī	128	61a	167
106	Luṭfī	128	61a	168
107	Lebīb	129	61b	169
108	Münīb	131	62b	172
109	Muṣṭafā Muḫliṣ Efendi	132	63a	173
110	Mekkī	132	63b	174
111	Nā'il Efendi	132	63b	174
112	Niyāz	133	64a	175
113	Nedīm	134	64a	176
114	Neşʾet	134	64b	176

115	Nesīb Efendi	135	65a	178
116	Nihālī	136	65b	179
117	Nāşid	145	69b	190
118	Nüzhet	153	73a	199
119	Nāfiẕ Efendi	153	73b	200
120	Niʿmet Efendi	154	74a	200
121	Nūrī Efendi	155	74b	202
122	Nuṣret Efendi	155	74b	203
123	Vārid	156	75a	203
124	Vehbī Efendi	156	75b	204
125	Vehbī Efendi	158	76b	207
126	Hātif	159	76b	207
127	Yeksān	160	77b	209

V top. 126 şair İ top. 125 şair A. Top. 127

- Tekrarlanan şairler sayılmadığı takdirde tüm nüshalarda 125 şair bulunmaktadır.

II. BÖLÜM

I. METİN TESPİTİNDE GÖZETİLEN ESASLAR

1. Metindeki Arapça ve Farsça ibareler kendi harfleri yerine transkripsiyon harfleriyle verilmiştir.

2. Arapça ve Farsça kelimelerdeki hurûf-ı med olan "ا، و، ى" harfleri " ā, ī, ū " şeklinde gösterilmiştir.

3. Arapça ve Farsça mürekkep kelimelerde, kelimeler arasına kısa çizgi işareti " – " konulmuştur. tā-be-key, nev-ḫaṭṭ gibi.

4. Farsça isim ve sıfat tamlamalarında izâfet veya sıfat kesresi, muzâf ve mevsûfa kısa çizgi " - " ile bağlanmış ve " –ı,-i ; -yı,-yi " şeklinde yazılmıştır.

5. Arapça terkipler ise örnekte gösterildiği şekilde yazılmıştır. tertībü᾿l-hīcā, sālifü᾿ẕ-ẕikr gibi.

6. Farsça kelimelerdeki vāv-ı maʿdūleler , düz yazının biraz üstüne "v" harfi konularak gösterilmiştir. ḫᵛāb, mey-ḫᵛār, ḫᵛāce gibi.

7. Atıf vavları "u,ü; vu, vü " olarak yazılmıştır.

8. Türkiye Türkçesinde uzun vokal bulunmadığı için Türkçe kelimelerde imâle sebebiyle uzun okunması gereken vokaller transkripsiyonda gösterilmemiştir. Ayrıca zihaf yapılması gereken yerlerde uzatma işareti konulmamıştır.

9. Türkçe kelimelerdeki ve eklerdeki "b" sesi "p" olarak yazılmıştır. " hep, gelip, başlayıp, yanıp" gibi. Arapça ve Farsça kelimelerin ve bazı özel isimlerin metindeki şekilleri değiştirilmeden yazılmıştır. "muṭrib, Rātib Ahmed , taḳarrub, dil-firīb" gibi.

10. Vezne uymayan kelimeler metindeki şekilleriyle yazılmış ve dipnotta vezne uymayan bölümler belirtilmiştir. Bununla birlikte okunuştan kaynaklanan bazı durumlarda vezne uygun olan şekiller esas alınmıştır. " ḫaṭṭ –ḫaṭ , gülistān-gül-sitān , k᾿ola, k᾿eylemez" gibi.

11. Tezkire 1229 (m.1814) tarihinde yazılmıştır. Bu dönem şairlerinin eserlerindeki kelime telaffuzlarının tespiti mümkün değildir. Bazı kelimelerin telaffuzunu metinden

anlamamız mümkün olmadığı için yazılışları günümüz Türkçesine yaklaştırılmıştır. “señün –señin , baruñ-bārıñ yāruñ-yāriñ, anuñ-añın, hecrüñ-hicriñ” gibi. Bunun yanında bazı kelimelerin metindeki okunuş şekilleri ise okunduğu şekliyle değiştirilmeden yazılmıştır. “iderse, itdigin, kapucı, şevketlü, buyurılup, oldı, alurmış, meclisde, sözi, içün” gibi.

12. Metinde bazı kelimelerdeki anlamı bozacak harf yanlışlıklarının ve harflerdeki nokta eksikliklerinin sehven yazıldığı düşünülerek bu hatalar düzeltilmişve nüsha farkı olarak değerlendirilmemeiştir. “dahi-daẖi, faṣlını-fażlını, muġallim-muʿallim, ẖān-cān, ẖayf-ḥayf , silaẖ-dār- silaḥdār” gibi. Bunun dışındaki farklılıklar orijinal haliyle yazılmıştır. Zārın kelimesindeki n sesi “ñ” ile yazıldığı gibi başka bir yerde “n” ile de yazılmıştır.

13. V nüshası başta olmak üzere tüm nüshalarda atıf vavlarının yazılmadığı yerler olmuştur. Bu örnekler üslup özelliği olarak değerlendirilerek atıf vavları yazılmıştır. “ʿahd peymān-ʿahd ü peymān, nāz niyāza- nāz u niyāza, mekr ālindir - mekr ü ālindir” gibi.

14. Farsça son ekler bitişik yazılmıştır. “ gül-şen-gülşen, gül-zar- gülzar pervâne-âsâ-pervâneâsâ gibi.

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ[26]

(آ) ا	a,e	ش	ş
(أ) ا	a,e,ı,i,u,ü	ص	ṣ
ء	ʾ	ض	ż,ḍ
ب	b	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ʿ	ع
ث	s̠	ġ	غ
ج	c	ف	f
چ	ç	ق	ḳ
ح	ḥ	ك	k,g
خ	ḫ	ڭ	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẕ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v(o,ö,u,ü,ū)
ژ	j	ه	h (a,e)
س	s	ى	y(ı,i,ī)

[26] Faruk Kadri Timurtaş, Osmanlı Türkçesi Grameri III, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 1997, s. 37.

II. TEZKİRE-İ ŞEFKAT-İ BAĞDÂDÎ’NİN TENKİTLİ METNİ

TEẔKİRE-İ ŞEFḲAT-İ BAĠDĀDĪ’[27]

Bis’mi ʾllāhi ʾr-raḥmāni ʾr-raḥīm ve bihī nesteʿīn

[1] Ey matlaʿ-i dibāce-i hestī zi-tū peydā. Ey naʿt-i kemāl-i tū tebāreke ve teʿālā ez-baḥr-i ẓuhūr-i tū ḥabāb-i īn heme ʿālem. Ey maẓhar-i esmā-i tū īn cümle müsemmā. Sübḥāna’llāh ne ẕāt-ı kerīm-i kerem-fermā ki seccāde-nişīnān-ı tekye-i melekūt. Naẓm-i neşīde-i ḥamd u s̱enāsında ve taʿdād-ı kem ü keyf-i niʿam ü iḥsān-ı vālāsında deng ü lāl ve sübḥa-ḫᵛānān-ı mecāmiʿ-i ins derk-i ẕāt-ı bī-zevālinde mānend-i ṣūret-i dīvār dest-ḫūş-ı hayrānī vü ser-gerdānīde bī-ḫayr ü bī-mecāldir. Ve dīvān-ı ṣunʿ-i bedīʿinde çār unṣur ile çār faṣl bir rübāʿī-i mevzūn ve mecmūʿa-i maṣnūʿa-i ḥikmet-i bī-ʿilletinde müfredāt-ı mükevvenāt iki mıṣraʿ-i pür-maʿnī-i ʿibret-nümūndur. Ve hᵛān-ı ināyet-i bī-ġāyetinden zebān-ı şeker-feşān şuʿarā-yı ʿaẕbü’l-beyān bir nevāle-i nemekīn ve māide-i pür-fāyide-i luṭf u cūdundan ḳuvve-i nāṭıḳa-i nükte-sencān-ı Seḥbānī ḫayāl bir dem-i zülāl-i Tesnīm-mis̱āl şīrīn olup zīr-i ʿarş-ı ḥikem-i bāliġasında münderic kenz-i bī-ḥadd ü ġāye-i ḥikmet-i gūnā-gūn lisān-ı buḳalemūn-nümūn-ı büleġā-yı ḫōş edāyı bir miftāḥ-ı [2] fātiḥ-i letāfet-meşḥūn ḳılmışlardır. Ve manẓūme-i pür-maʿnā-yı ṣalavāt-ı ẕākiyāt ve ḳıṭʿa-i selāset-i iḥtivā-yı taḥiyyāt-ı vāfiyāt ol şeh-beyt-i ḳaṣīde-i nażīde-i riṣālet ve dībāce-i fātiḥā ve ḫātime-i kitāb-ı nübüvvet cenāblarına şāyān ü aḥrādır ki her kelām-ı muʿciz-niẓām-ı ʿacībüʾl-intiẓāmları cevāmiʿu’l-kelim olmağıl ḫuṭabā-yı belīġu’l-beyān-ı ʿArab u ʿAcem temeddüḥ-i sebk-i kelām-ı s̱üreyyā insicāmlarında dem-beste vü ebkem ve nāẓımān-ı Sebʿa-i Muʿallaḳa-i daʿvā-yı faṣāḥatlerinde ser-fürū-bürde vü mülzem olmuşlardır. Ve dürūd-ı mevrūd-ı nā-maʿdūd-ı[28] micmere gerdān-ı maḥmil-i ḳudsī mevʿil-i evlād u aṣḥāb u āl u aḥbāb-ı muʿallā-cenāblarına lāyıḳ u sezādır ki her biri āsmān-ı faṣāḥāt u belāġatiñ[29] neyyir-i nūr-pāş-ı lemʿadārı ve gülşen-i ṭalāḳat ü ḥikmetiñ[30] serv-i reşīḳuʾl-ḳāme-i kenār-ı cūy-bār-ı iftiḫārıdırlar. Ammā baʿd bu[31] ṣaḥrā-

---

[27] TEẔKİRE-İ ŞEFḲAT-İ BAĠDĀDĪ : TEẔKİRE-İ ŞUʿARĀ-İ ŞEFḲAT-İ BAĠDĀDĪ A
[28] maʿdūd: maʿdūde İ
[29] feṣāḥāt u belāġatiñ : belāġat ü feṣāḥatde A
[30] ḥikmetiñ : ḥikmetde A, İ
[31] bu: - A

yı pehnā-ver-i ʿışḳ u yetīmānıñ Ḳays-ı māder-zādı ve kūh-ı bī-sütūn-ı mihen ü ālāmıñ Ferhād-ı nā-şādı ḫāk-pā-yı süḫan-verān ve kāse-līs-i bezm-i nükte-sencān Şefḳat-i Baġdādī hezār ʿacz ü iftiḳār ve ṣad çendān şikeste-zebān ü iḥtiḳār birle ber-dāşte-i bezm-i dil-nişīn-i iḫvān-ı ṣafā ve taḳdīm-kerde-i encümen-i ḥassān sipend-i ḫullān-ı pür-vefā itdügi işbu berg-i pejmürde-i s̱enā vü duʿādan müddeʿā bu ki[32] gerdiş-i devr-i ʿacībüʾt-ṭavr muḳteżāsı üzre beyt:

Her dem ez-īn bāġ berī mī-resed
Tāze ter ez-tāze terī mī-resed[33]

Bu devḥa-i pür-reng ü būy-i ʿālemde her ḳarn-ı ferḫunde-ıḳtırān nite ki bir ġonce-i ḫōş-ḫande-i bāġ-ı dil-cūyi ve nev-gül-i şīrīn-şemāyil-i gülistān-ı raʿnāyı vü ḫūb-rūy-ı dehen-güşā ve ruḫ-nümā olması ʿādet-i dīrīne-i tecelliyāt-ı[34] ḥüsn-i dil-efrūz **[3]** olur. Hem-çünān bir ʿandelīb-i nükte-senc-i naġme-serā daḫi bu ʿālemde terāne-perdāz ü terennüm-nümā olması ʿādet-i pīr-i ḫıred-āmūz-ı ʿışḳ-ı ʿālem-sūz olmuşdur. Binābertīn nice sinīnden berü ḫāk-i ʿıṭr-nāk-merzbūm-ı Rūm-ı dil-keş-rüsūmda ser-şāḫa-i gül-bün-i faṣāḥat ü bālā-yı serv-i ser-efrāz-ı gülşen-i belāġatde āşiyān-sāz u naġme-per-dāz-ı ʿanādil-i ḫōş edā-yı zemzeme-pīrā yaʿni şuʿarā-yı nādire gūy-i Seḥbān-edānıñ ās̱ār-ı leṭāfet- şiʿārları ve münteḫabāt-ı eşʿār-ı āb-dār-ı selāset-nis̱ārları olaraḳ bundan aḳdem ġavṭa-hᵛār-ı baḥr-i ġufrān-ı Īzid-i kerīm fāyıḳuʾl-ʿaḳrān süḫan-şinās-ı cenāb-ı mīr-i maʿārif-semīr Nāşid İbrāhīm Bey Ḥażretleri cemʿ u tenmīḳ buyurduḳları bir mecmuʿa-i zībā ve bir dīvançe-i raʿnā ki hezārān şāhid-i maʿnā-yı dil-rübā-yı siyeh-pūş zīr-i niḳāb-ı lafıẓda birbirine hem-dūş u hem-āġūş çeşm-i gūyā vü zebān-ı ḫāmūş ile ḫalvet-güzīn olmuşlardır. Şāyeste-i naẓar-ı erbāb-ı maʿārif ü hüner bir dürc-i pür-gevher-mānden dāʾimā aṣḥāb-ı süḫan ve ṭabʿ-ı miyānesinde merġūb u muʿteber olmaġın bir müddetten berü müntaṣıb dāʾire-i devletleri ve suḳāṭa-çīn-i ser-süfre-i ʿināyetleri oldıġım süḫan-şinās u ḳadrdān miḳdār fehm-i şīrīn-zebān-ı nükte-senc ḫōş-nihād u ḫōş-ṭabʿ u kerem-muʿtad gürūh-ı vezīr-i zadegānıñ ser-bülendi ve ḫanedān-

---

[32] bu ki: budur ki A

[33] İ nüshasında metnin başından (Ey matla-ʿi dibāce-i hestī …) bu beyte kadar olan kısım tekrar yazılmıştır

[34] tecelliyāt: - A

zādeleriñ efḫam u ercümendi merḥūm Yaḥyā Paşā-zāde ʿAlī Beġ Efendi Ḥażretleri ḫiẕmetinde bir gün mecmūʿa-i mezbūreniñ māʾide-i bezm-i neşāṭ ve zīb-i ser-taḫte-i mülāṭafa vü iḫtilāṭ olup her süḫan-ı erbāb-ı kemāliñ neşve-i s̱elāfe-i nüket-i mezāyāsından başḳa bir vecd u ḥāl ẓāhir olup ḳāʾiller ḫayr duʿālar ile yād **[4]** ve ḫāṭırları ol şevḳ u ẕevḳ ile şād olduḳtan soñra ol mīr-i feṭānet-semīr-i rūşen-żamīr es̱nā-yı kelāmda böyle taḳrīr-i dil-peẕīr buyurdular ki ḥayf u ṣad ḥayf bu şāha dil-keş-ḫırām deʾb-i teẕkire-nüvīsān üzre ḥille-i dil-pesend-i ḥurūf-ı hecā ile bālā-yı dil arasına niẓām virilmeyüp bir şehsüvār-ı ʿarṣa-i ʿirfānıñ meydān-ı selāsetde rubūde-i ṣavlecān-ı beyānı olan maʿnā-yı dil-ḫᵛāhı buluncaya dek mānend-i biñ pūyān-ı firāz u neşīb[35] temāmi-i evrāḳa irḫā-i ʿinān kümeyt-i naẓra-i diḳḳat ü īḳāne muḥtāç bir emr-i düşvār ve bir kār-ı nā-be-hencārdır deyu mühre-zen-i dürc-i lüʾlüʾ-bār-i güftār olmaları bu bendelerine bāʾis̱-i heyecān-ı ġayret olup ol meclisde himmet buyurulursa ṣūret-i ḥarf-i[36] hecāda anı tertīp etmek ṭabʿ-ı nezāket-i nebʿ-i ʿāliñize emr-i düşvār degüldir. Zīrā ḥamden-li'llāh ḳuvve-i fākireñizde selāset mevcūd ve selīḳa-i şiʿr ü inşāda cevdet-i ḫāṭırıñız erbāb-ı kemāl ʿindinde pesendīde vü maḥmūddur. Eger bu şuġlde itʿāb-ı vücūda tenezzül buyurulursa ona tevaġġul birle maḳṣūd ḥāṣıl olur didigimde ṭavr-ı dil-ḫᵛāhları üzre tanẓīmine mübāderet buyurup minaṣṣa-i ẓuhūrda libās-ı mezbūr üzre müştāḳān-ı cemāle ednā müddetde cemāl-i bā-kemāl manẓūr oldu. Ayrıca mīr-i mūmā-ileyh aḥseneʾllāh-i ʿaleyh ve edā-yı ḳāfiye-sencī ve süḫan-sezāya tenezzül buyurmayup vaḳt-i şerīfini mübālaġa-i şāʿirāne ve safsaṭa-i medḥ-gūyān ile żāyiʿ muḳteżī-i meşreb-i vālāları degil ise daḫi gāh gāh baḥr-i zeḫḫār-ı ḫāṭır-ı feyż-ās̱ārlarından ḫōş-āyende maṭlaʿlar ve aḥyānen ḥālet-i şebāblarında rengīn ü nemekīn murabbaʿlar bedīhī ẓuhūr[37] eyledigi baʿżı hem-nişīnlerinden **[5]** mesmuʿdur. Ḥattā bir gün münāsebet ile cinās fennini fünūn-ı sāire-i naẓmdan ziyāde sevdikleri ṣoḥbeti olup bu vādīde işte bu maṭlaʿ benim bāzīçe-gūna zāde-i ṭabʿımdır buyurdular.

Beyt:

---

[35] firāz u neşīb: neşīb u firāz A

[36] ḥarf : ḥurūf İ

[37] bedīhī ẓuhūr: bedīhiʾz- ẓuhūr A

ʿĀşıḳ-ı nālānı ḥayrān eyledi bu gösteriş
Bende-i fermānıñım her ne dilersen göster iş

Ve bir daḫi eyyām-ı ẕevḳ u cüvānī ve āvān-ı şebāb ü kāmrānī ẕikri olurken bu murabbaʿ-ı rengīn-edā daḫi anlarıñ olduġunu iḳrār buyurdular. Ḥażret-i Ḫudā-yı ʿālemiyān vücūd-ı maārif-endūdların ḥavādiṡāt-ı arżī vü semavīden der-emān eyleyüp müddet-i ʿömr-i şerīflerin müzdād ve ẕāt-ı ālī-ḳadrların ẓafer-yāfte-i her maṭlab u murād eyleye āmīn yā muʿīn murabbaʿ işte budur[38].

Beyt:

Meyl itdi dil bir dil-bere bu serv-ḳadd meh-peykere
İmʿān ile eyle naẓar vechindeki zīb u fere

Ḫaddi semen gül pīrehen ġonce-dehen nāzük beden
İtmez naẓar mihr ü mehe ruḫsārını ol kim göre

Ve bir daḫi budur:

Murabbaʿ

Besteyem ol dil-beriñ zincīr-i zülfi dāmına
Meyl idelden çeşm-i bādāmıyla ḫōş endāmına

Mānī vü Bihzād reşk itse sezādır ol bütün
Ṣūret-i zībāsını resm eyleyen ressāmına

İşbu mecmūʿa-i maṣnūʿa şuʿārā-yı selefden kimseniñ şiʿrini şāmil olmayup devr-i Maḥmūd Ḫān ʿaleyhiʾr-raḥmetü veʾl-ġufrāndan berü ẓuhūra ḳadem-nihāda olan nükteverān-ı zamānıñ āṡār-ı feṣāḥat-diṡārlarıdır. Ber-feḥvā-yı muḥarrer-i bālā mīr-i[39] mūmā-ileyh himmeti ile ʿalā-tertībiʾl- hecā bir teẕkire ṣūretinde erbāb-ı hᵛāhişe rū-nümā vü cilve-pīrā oldı. Ve billāhiʾt-tevfīḳ ve ʿaleyhi teklān

ḤARFÜʾL ELİF [40]

Elīf Aḥmed Dede[41]

---

[38] işte budur: şudur İ
[39] mīr: -A
[40] Ḥarfüʾl Elif: -V, -İ
[41] Elīf Aḥmed Dede: Elīfī Aḥmed Dede İ, Elīf A

Ḳāḍī-zāde Muṣṭafā Aġa'nıñ oġludur. Rūm İli ḳużātı zümresinden idi. Biñ yüz seksen altı senesi devr-i beḳā eylemişdir.

Bu ġazel anlarındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Nigehim āl-i ruḫ-i dīde-i bādāma düşer
Hevesim laʿl-i leb-i yār-i gül-endāma düşer

Mübtelāsından ider niʿmet-i vaṣlını dirīġ
Ḫān-ı vaṣlı o mehiñ düşmen-i bed-kāma düşer

Şöyle bir māhveşe olmayalım dil-dāde
Ki anıñ meyl-i ruḫi rind-i mey-āşāma düşer

Bezm-i aġyāra varırsa o şeh-i ʿişve-nümā
Ruḳabā cümle hemān dām-ı **[6]** dil-ārāma düşer[42]

Ġazel-i ʿĀkifi tanẓīr ideyim dirse Elīf
Żaʿf-i afyōn ile desti ditirer ḫāme düşer

Velehū bu ġazel daḫi anlarındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Būy-ı vaṣlı getür ey bād-ı ṣabā gel bize es
Kʾeylemez ʿāşıḳ-ı bī-çāreleri ġayrı heves

Būs idem laʿlini dir zāhid-i-ḫar-meşrebi gör[43]
Ḳaṭı ser-keşlik ider lāzım anıñ enfine res

Bāġ-ı ḥüsn ʿöşrini her-bār ki virirse ḥālā
Onda birde dil-i ġam-dīdeye vir olma nekes

Bulamaz çün ẓürefā çūb-i duḫānveş hem-dem
Uzadup ṭurma sözi yetişür artuḳ sesi kes

Çün tamām oldı süḫan biz didik eyvallāhi
Hem-çü dervīş Elīf göndere ʿĀkif de nefes

---

[42] dām-ı dil-ārāma : yār-i gül-endāma A
[43] zāhid: ʿāşıḳ A

Erīb Aḥmed[44]

[45]Rūm İli ḳuẓātındandır. Murād Monlā Efendi merḥūmuñ dāʾire-i ʿāliyelerinde idi. Biñ yüz ṭoḳsan dört senesinde vefāt itmişdir.

Bu ġazel anlarındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ṣorma ġubār-ı ḫāṭır-ı endūhkārımı
Gör cūş-i fitne-i ḫaṭ-ı ruḫsār-ı yārımı

Bir bülbül-i nedīde gül-i nāle-ülfetem
Farḳ eylemem ḫazān ile vaḳt-i bahārımı

ʿÖmri şümār-ı yek-nigeh-i rūyın eyledim
Ṣaymam firāḳın ile geçen rūzigārımı

Ṣayd itdi dām-ı ṭurre-i āhū-yı şīri ʿışḳ
İtdi şikār bu dil-i āhū-şikārımı

ʿÖmründe rūy-ı rāḥat u ārām görmesün
Yollarda vaḳf iden nigeh-i inṭizārımı[46]

Seng-i sitemle olsa da ṣad-pāre dil yine
Āyīne gibi gösteremem inkisārımı

Bir ṭatlı dille itmediñ ey ġonce-fem henüz
Sīr-āb-ı tesliyet dil-i ümmīd-vārımı

Naḳş eylerem derūna ḫayāliñ çü kūh-ken
İtmem nigāh-ı tīşeye maḥrem nigārımı

Sīr-āb-ı şevḳ olurdı göreydi Erīb eger[47]
Nābī Efendi bu ġazel-i ābdārımı

[7] Esʿad Beg

---

[44] Erīb Aḥmed: Erīb A
[45] Aḥmed Efendi'dir : A
[46] yollarda : yolları İ
[47] eger: İ'de bir alt mısranın başında yazılmış

Ketḫudā-yı Ṣadr-ı ʿĀlī İbrāhīm Efendi'nin maḫdūm-ı mükerremleridir. Müderrisīn-i kirāmdandır.

Bu ġazel anlarıñdır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Zaḫm-ı nev-i tīġ-ı sitemiñ dilde yeri var
Çeksin nigehiñ destini tāze es̱eri var

Ṭarf-ı ser-i zülfüñde göñül idemez ārām
Şeh-bāz-ı nigāhından efendim ḥaẕeri var

Ḳılmış ḫaṭ-ı nev āyīne-i ḥüsni şikeste[48]
Pek düşme göñül üstüne yariň kederi var

Encāma irüp neşʾe-i ṣahbā-yı viṣāliñ
Maḫmūri-i hicriñle diliň derd-i seri var

Sāyeñde ne ġam Esʿada ey mihr-i dıraḫşān
Bir sīne-i sūzānile bir çeşm-i teri var

Pīrāye-i ser-tācı ḳabūl olmaga şāyān
Nā-süfte yine ben ḳulunuñ bir güheri var

Ser-meclis-i erbāb-ı süḫan yaʿni Münībā
Bu nev-ġazeli eylese ṭanẓīr yeri var

Eşref Monlā[49] Efendi

Çelebi-zāde ḥafīdi. Müderrisīn-i kirāmdandır. Bu ġazel-i bī-bedel anlarındır:[50]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Bulanursañ da bulan ey dil-i pāk āb gibi
Ṣāf olup kimseye zehr olma da tīz-āb gibi

Ḥarem-i zār dile maḥrem olayım dir idi
Kime açıldım ise nāle ile bāb gibi

---

[48] āyine: āyīne V, İ
[49] Monlā : Mollā A
[50] Eşref Mollā, Mollā Gürānī Maḥallesi'nde kāʾin Hekimbaşı ʿÖmer Efendi Medresesi'niň ḥazīresinde medfūndur. : A

Āsümān ise yeriñ daḫi tevāżuʿla hemān
Yüzüñü yirlere sür her gice meh-tāb gibi

El açup seyf duʿāsın oḳudum göñlümden
Göricek ebru-yı dil-dārımı miḥrāb gibi

Dili müstaġni-i her şemʿ-i şeb-ārā itdi
Leyl-i zülfüñde ruḫuñ gevher-i şeb-tāb gibi

Nice dil rāḥat-ı emniyyeti bulsun Eşref
Dōst düşmen gibi düşmen ise aḥbāb gibi

Tārīḫ Berā-yı Şehzāde Sulṭān Aḥmed

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Didi dāʿīsi Eşref müjde birle sāl-i tārīḫin
Şeref virdi cihāna geldi **[8]** Ṣulṭān Aḥmed-i emced[51]
1190

Velehū Naẓīre-i Ẕihnī

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Cānāna tereddüdde imiş bād-ı ṣabā da[52]
Lā vü neʿam-ı vuṣlata ḳalmış ʿucabāda

Duḫt-i rezi meydānda görüp şevḳ ile ʿāşıḳ
Ebnā-yı zamān oldılar Abdāl Bābāda [53]

Bir neşʾesi bu ḫayme-i gerdūnda görülmez
Ol bāde ki nūş olmışıdı ḳānı ābāda[54]

Ṣūretde vü maʿnāda çıḳar başına rindiñ
Cām-ı Cemi tercīḥ ideriz tāc u ḳabāda

Ẕihnī-i hüner-pervere ṣor naẓmile Eşref
Bende saña pey-rev olayım mı ʿucabāda

---

[51] شرف ويردى جهانه كلدى سلطان احمد امجد

[52] cānāna: cānā İ

[53] oldılar : oldı A

[54] ol: olmuş A

Emīn

Ḳara Bekir-zāde ʿOs̱mān Efendi'niñ küçük maḫdūmlarıdır. Mevālī-i kirāmdandır.

Bu ġazel anlarındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḥaẕer itmez mi ol meh berḳ-ı ʿālem-sūz-ı āhımdan
Ḳopar şūr-ı ḳıyāmet gird-bād-ı gerd-i rāhımdan

Zihī feyż-i bahār-ı cilve-tāb-ı ḥüsn-i dil-cū kim
Ḫayāl-i ʿārıżıñla gül yetürdim būsegāhımdan

O ser-mest-i hevā-yı kākül-i ʿanber-şemīmem kim
Dil-i müşg-i Ḫoten pür-ḫūn olur būy-ı giyāhımdan

Ne deñlü ebr-i naḫvet olsa da rū-pūş-i istiġnā
Rehā bulmaz o meh-rū hāle-i nūr-i nigāhımdan

Ḫatıñla ʿāḳıbet peyvend-i bend-i iḫtilāṭ oldı
Yine bu ḳaydıla āzürdeyem baḫt-ı siyāhımdan

O Mecnūnum ki fikr-i dāmen-i deşt-i temennāda
Sevād-ı ḫāme-i Leylī çıkardım dūd-ı āhımdan

Vücūdum mevʿid-i fevvāre-i āteş idüp ey dil
Şikāyet itsem olmaz mı o ẓālim pādişāhımdan

Emīnāveş olup āzāde-ser iḳbāl-i dünyādan
Çıḳardım āsümān-ı dehri dāmān-ı külāhımdan

İḥyā Seyyid Yaḥyā Efendi

Ġalaṭa'da ʿArab Cāmiʿī İmāmı'dır. Ḥadd-i ẕātında erbāb-ı maʿārifden nükte-dān şāʿir-i māhir ve teʾlīf-i kelāma ḳādir bir ẕāt-ı şerāfet-meʾābdır. [9] Müderrisīn-i kirāmdan olup biñ iki yüz yigirmi sekiz senesi mürġ-i rūḥı ḳafes-i tenden cināna pervāz eylemişdir. Biẕẕāt kendileri iʿtā buyurduḳları ġazeliyyāt-ı raʿnālarıdır ki taḥrīr olındı.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Dir idi ez-derūn-i dil-derā kim āh bir kerre

Olaydım tīr-i dil-dūz-i şeh-i devrān ile yek-dil

Süzüldi üstüne bir kez ḫadeng-i şāh-bāzāsā
Sevüp cānına ṣokdı oldı maḳṣūda ceres nāʾil

Murādı ḥāṣıl oldukda didim tārīḫini İḥyā
Uruldı nāvek-i Sulṭān Selīme ʿāşıḳāsā ẕeyl[55]

Velehū bu daḫi anlarındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Mürġ-i tecrīdem hevā-yı nefs s̱ıḳletdir baña
Lāne ki bālā-yı yek-tā şāḫ-ı vaḥdetdir baña[56]

İntiẓām-ı ḥāl göstermez fenā-yı ʿālemi
Raḫne-i dīvār-ı sāmān çeşm-i ʿibretdir baña[57]

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

ʿAyn-i āhū-yı Ḫoten çeşm-i ġazālıñdır seniñ

---

[55] اورلدی ناوك سلطان سليمه عاشق آسا ذيل

[56] A: Bu beyt Dīvān-ı İḥyā'da şöyledir:
Mürġ-i tecrīdem ʿalāyıḳ dām-ı ẕillettir baña
Cāy-ı pervāz evc-i istiġnā-yı ʿiffetdir baña

[57] Bu bölüm A'da aşağıdaki beyitlerle devam etmektedir.
Ben leb-i maḥbūb-ı cūdem būse-dādımdır neʿam
Ḥarf-i lā dāʾim girībān-çāk-i ḥasretdir baña

Şemʿ veş āsūdeyem bād-ı ġurūr-ı ḫaṣmdan
Ḫande-rūyi şuʿle-i fānūs-ı ʿiṣmetdir baña

Fülk-i ṣāḥil-zīb-i deryā-yı ḳanāʿatdır göñül
Gerdiş-i çeşm-i ṭamaʿ gird-āb-ı vaḥşetdir baña

Ṣayḳal-ı pīri nümāyān eylemişdir mū-be-mū
Çīn-i cebhe cevher-i mirʾāt-ı diḳḳatdir baña

Serde sevdā-yı perīşān kākül-i ḫam-der-ḫamıñ
Gird-bād-ı fitne-i deşt-i maḥabbetdir baña

Evc-i perdāz-ı kemāl isem değil İḥyā ʿaceb
Anı cevlāngāh iden şehbāl-i himmetdir bana

Ġamze-i dil-dūz tīr-i mekr ü āliňdir seniñ

Rūşenā-yı baḫş olup iḳlīm-i ʿışḳı gösteren
Pertev-i dil-sūz-ı ḫūrşīd-i cemāliňdir seniñ

Dūd-ı āhım eyleyen rūyān-zemīn-i sīneden
Ārzū-yı kākül-i sünbül mis̱āliňdir seniñ

Sīne naḳş-ı perniyān ammā beni giryān iden
Bezmde fānūs-veş şemʿ-i ḫayāliñdir seniñ

Gerdişinden merdüm-i dīdem göründi dāʾire
Ṣanma pīç-i gīsuvān-ı rūy-ı āliñdir seniñ

Sūzen-i müjgān-ı şūḫ-ı dil-pesendin işleyüp
Sīne-i pür-naḳş-ı dāġım dest-māliňdir seniñ

Ṣarṣar-ı ʿışḳıňla şimdi kūh u ṣaḥrālarda hep
Serv ü ʿarʿar māʾil-i nev-res nihāliñdir seniñ

Cez̠b idüp İḥyāyı rū-zerd eyleyen çün keh-rübā
Cünbüş-i sāmān-rübā-yı nev-nihāliñdir seniñ

Velehū bu daḫi anlarındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Mīzān-ı hüner olmayıcaḳ bir ḳula dāde
Nāḳıṣdır ʿıyār-ı şerefi olsa da zāde

[10] Çarḫın daḫi ʿuşşāḳ gibi yıldızı düşkün
Ey māh-liḳā ḫākiñe bir ben mi fütāde[58]

Bintüʾl-ʿinebe cāriyedir diyü dil atma
Ḥürmetlidir ol görmeyesin beyʿ u şirāda

Bu nükteyi āb üzre ḥabāb itmede işrāb
Kim dīde-i erbāb-ı ṭamaʿ bād-ı hevāda

ʿIşḳ bābın arar bülbüle pend itmek içün bād
Bir bir ider evrāḳ-ı gülistānı güşāde

[58] ḫākiňe: ḫāliňe İ

Bīmār-ı leb-i laʿliñe em yokladım ammā
Yoḳdur yeri hīç nüsḫa-i Ḳānūn-ı Şifāda

İḥyā işidüp ṣavt-ı refiʿ ile ṣalāyı[59]
Artırdı hemān ḳāmet-i ṭanẓīri ziyāde

Dīger Emīn

Muḥammed Efendi Kethüdā-yı Ṣadr-ı Aʿẓamī olmuşdur.

Bu ġazel anlarındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ol cevr-cū virir diyü bezm-i meye kesel
Taḥmīl iderse bār-i ġamı baña pek güzel

Yārin o ḳanlu ḫançerine bir dem itmege
Bu şerḥadār-ı sīne-veş olur mı bir maḥal

Dir Kaʿbe-i cemāliñi itdikçe dil ṭavāf
Ey ḥācı-zāde ḥüsnüñe olmaz senin bedel

Mihr-i vefā daḫi oḳusam kimse diñlemez
Almaz efendi kimse bu mey-ḫānede ġazel

Zülf ü ruḫi hevāsına yārıñ düşüp Emīn
Bād-ı ṣabā gibi anıñ ardınca ṭurma yel

İḥsān[60]

Ṣadr-ı Aʿẓam Silāḥdār Muḥammed Paşa birāderi Bosna Vālīsi Muṣṭafā Paşa'ya dīvān efendisi olmuşdur. Mezbūrun muḳaddem maḫlaṣı ʿĀzīz idi. Soñra Neşʾet Efendi Ḥażretleri'niñ reʾyiyle[61] tebdīl-i maḫlaṣ idüp İḥsān taḫalluṣ itmişdir. [62]

Bu ġazel anlarındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

---

[59] ṣavt: ṣūret İ
[60] İḥsān Efendi : A
[61] re'yiyle : rāyiyle İ
[62] A: ʿAzīzī ve İḥsān maḫlaṣlarıyla iki es̱eri taḥrīr olındı

İnkisār-ı dili ey şūḫ ḳıyās it gülden
Ṣoldı baḳ çehresi āh-ı seḥer-i bülbülden

Virdi ṣunduḳça ḳadeḥ būs-ı ʿiẕāra ruḫṣat
Neşvedār eyledi sāḳī bizi gülden mülden

[11] Ḫaṭṭ-demīde olıcaḳ gülşen-i rūy-ı dil-dār
Oldı bir gūne ṣafā-baḫş daḫi sünbülden

Bī-tereddüd ṭutulursuñ göricek ey dil-i zār
Ḳurtuluş yoḳ saña ol dāmgeh-i kākülden

Oldı pür-āb ʿAzīzā çü esās-ı ʿālem
Büʾl-ʿaceb kimi gelür kimi gider bu yoldan

Velehū taḫmīs-i ġazel-i Remzī:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Felek ehl-i kemāli nev-be-nev ḫōşnūd göstermez
Revāc-ı kāle-i ʿirfānı hīç mevcūd göstermez
Dirīġ elṭāfı nā-būd oldı dehriñ būd göstermez
Bu çarḫ-ı sifle-perver ehl-i ṭabʿa cūd göstermez[63]
Metāʿ-ı maʿrifet gūyā ziyāndır sūd göstermez

Em olmaz derdine ehl-i kemāliñ derdmend eyler
Fitīl-i zehr-i ġamla zaḫm-ı ḳalbin nā-pesend eyler
Virir nabża göre şerbet dili cevregezend eyler
Ṭabābet gösterüp her zaḫmıma elmās bend eyler
Mürüvvetsiz felek bir merhem-i bihbūd göstermez

Temāşā-yı cemāle merdüm-i çeşmim tebāḥ üzre
Firāḳıyla yanar olsam dem-ā-dem āh ü vāh üzre[64]
Nigāha virse ruḫṣat nūr-i ʿaynim şāh-rāh üzre
Çeker bir perde dāʾim dīde-i ḥasret nigāh üzre
Ruḫ-i ḫūbāna baḳsam çeşm-i ḥūn-ālūd göstermez

Mezāyā-yı şüʾūndan pāk iken bī-kīne-i ṭabʿım
Ne sürūr pür-küdūret oldı ṣāf āyīne-i ṭabʿım

---

[63] çarḫ: dehr A

[64] yanar: sezā İ (bu şair ve şiirleri V 114'te tekrarlanmış ve yanar kelimesi tekrarlanan şiirde sezā şeklinde yazılmıştır)

Ḳırıḳlıḳ var görünmez ṣafvet-i dīrīne-i ṭabʿım
Bulup seng-i ḥavādis̱den şikest āyīne-i ṭabʿım
Murādım üzre rūy-ı şāhid-i maḳṣūd göstermez

Żiyāsız pertev-i envār-ı şemʿi ṭabʿ-ı bezminiñ
Cihānda nefʿi yoḳ rāġıbsa da İḥsāna ʿAzmīniñ[65]
Süḫanver olsa şānı āteşīn güftār-ı cezminiñ
Nʾola āteş es̱er olsa sevād-ı şiʿri Rezmīniñ
Derūnı ṭāb ṭolu āteşdir ammā dūd göstermez

Emīn Meḥmed

Ḍarb-ḫāne-i ʿĀmire'de kepçe nāẓırı ve Kātib Şükrī'niñ birāderidir. Biñ yüz ṭoḳsan [12] iki senesi irtiḥāl-i dār-ı beḳā eylemişdir.

Bu ġazeli dimişdir:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Her ki evṣāfıñ anıñ kilk-i ḳażā-zād yazar
Ser-nüvişt-i dil-i bed-baḫtını nā-şād yazar

Fenn-i ḫulyāda göñül her ne ki teʾlīf itse
Evvelīn mertebe-i dībāceye īrād yazar

Ḫaste-i ḳand-i leb-i yāri şifāda gördüm
Aʿẓam-ı cüzʾ-i devāsın hele mīʿād yazar

Dil-ḫarāb-ı siyeh-i ḫaṭṭı iken cānāna
Dil-i vīrāne yine nāmesin ābād yazar

Eyledik mihr-i şeref-nāme-i ḥüsn-i taṭbīḳ
Ḫātem-i laʿl-i dürer-bār-ı femi zād yazar

İtme endīşe-i ṭanẓīr-i Münīfāya Emīn
Ḫāme elḳābın anıñ Ḥażret-i üstād yazar

Velehū bu daḫi anındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Maʿni-i lafẓa mülāyim dehen-i iʿcāzı

---
[65] cihānda : cihāna A

Bikr-i mażmūnı içün kendüyi dāmād yazar

İstese ṭabʿ-ı siḥirkārı hüner-pīrāyı[66]
Ḫāme-i mūy-ı ḫayāli ile fūlād yazar

Olsa ṣūret-keş-i beytü'ṣ-ṣanem-i maʿnāyı
Meryem-i nāṭıḳası Īsi-i īcād yazar[67]

Ḳālıb-ı maʿni-i nigāşteye rūḥ virir
Şīve-i şāhid-i güftārını Bihzād yazar

Budur ümmīd ki cünbüşde kilk-i taḳdīr
Cümle dil-ḫʷāhını ber-vefḳ-i göñül bād yazar

Erşed

ʿAbdü'l-ḥamīd Efendi. Mülāzımī Rāfet Efendi'niň birāderidir. Biñ yüz yetmiş beş senesi vefāt itmişdir. [68]

Bu ġazel anlarındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Zār-ı hezāra baḳ ḳo yeter nā-becālığı
Saña düşürmem ey gül-i ter bī-vefālığı

Zīb-i miyāne-bendiñ olan ḫançer-i cerḥ[69]
Gūyā ki baḥr-i şīvede mercān balığı

Bīgānedir diyeň bile bāzār-ı ʿışḳda
Kesme seniňle aḳmişe-i āşinālığı

Enf-i raḳībe fiske ur ey dest-i pür-hüner
Burnı büyüdü ḫaylice vardır ḳabālığı

Bārī bu nā-şinīde zemīnimle Erşedā
Erbāb-ı naẓma göstereyim ḫōş-edālığı

---

[66] istese: eylese A
[67] nāṭıḳası: nāṭıḳasın A
[68] A: Baʿżı āṡārı taḥrīr olındı.
[69] cerḥ : cerīḥ A

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Dil-i şeydāyı **[13]** ḫiẕmetkār şeklinde el öpdürdük
Ricālar eyledik minnetler itdik yāre aldırdıḳ

Āṣaf[70]

Muḥammed Paşa. Sālifüʾẕ-ẕikr Rātib Aḥmed Paşa-yı Āṣaf-naẓīriñ devḥa-i şecere-i vücūdı yaʿni ferzend-i saʿādet-nümūdıdır. Biñ yüz ṭoḳsan beş senesi vefāt eylemişdir.[71]

Bu ġazel-i raʾnā anlarındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Her dil çerāġ-ı ışḳıla pür-nūr olur mı hīç
Her tūde-i siyeh Cebel-i Ṭūr olur mı hīç

ʿĀr eyleyen mülāzemet-i mey-fürūşdan
Beyne'l-ḫavāṣṣ Cem gibi meşhūr olur mı hīç

Kibrīt-i aḥmer idügini ḫāki derk iden
Devlet-serāy-ı meykededen dūr olur mı hīç

Şol pāk dil ki ola żiyā-pāş-ı şemʿ-i ışḳ
Fānūs ketm-i āb ile mestūr olur mı hīç

Her şeb şerefde leyli-i ḳadr ile bir midir
Cild-i dile muʿādil-i semmūr olur mı hīç

Pā-der-hevā-yı devleti iẕʿān u fehm iden
Deh rūze cāh-ı dehr ile maġrūr olur mı hīç

Kaṣr-ı murādı ḫāk ile yeksān olanlarıñ
Vīrān-serāy-ı ḫāṭırı maʿmūr olur mı hīç

Dil-şād olan ḫayāli ile bezm-i yārdan
Ṣūretde dūr olursa da mehcūr olur mı hīç

---

[70] Āṣaf: Āṣaf Meḥmed Paşa A

[71] eylemişdir : itmişdir İ,A

Āṣaf şarāb-ı ʿışḳ-ı maḥabbetle mest olan
Tā ḫaşre dek yaşarsa da maḫmūr olur mı hīç

Dīger Esʿad

Seyyid Meḥmed Efendi.[72] Seyyid ʿAlī Behçet Efendi'nin ʿammī-zādesidir. Pederi Seyyid ʿAbduʾllāh Neşāṭī'dir. Esʿad Efendi Baġdād Vālīsi ʿÖmer Paşa'ya Dīvān Efendisi'dir.

Bu ġazeller anlarındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Beni bir rütbe dil-serd eylemişdir vaḥşet-i firḳat[73]
Ki gelse şāhid-i vaṣlında olmam germ-i ünsiyyet

Dili zehr-ābe-i hicriň şu denlü telḫ-kām itdi
Ki vermez bāde-i vaṣlıň meẕāḳ-ı cāna keyfiyyet

[14] Semūm-ı ḳahr-ı hicriňle o deňlü bī-dimāġım kim
Şemīm-i kākülüň virmez meşāmme şemme-i rāḥat[74]

Temāşā-yı Çīn-i cām-ı ṭarabdan el ayaḳ çekdim
Ḥarām oldı baňa sensiz civānım bāde-i ʿişret

Nedir bu nāz u istiġnā tegāfül tā-be-key cānā
Yeter ẓālim ġamıňla ġayri bende ḳalmadı ṭāḳat

Seniň nīreng-i reşk-i reng ü būy-i ʿārıżıňdandır
Gül-i raʿnāda çāk-i ẓaḫm-ı ḥasret lālede ḥurḳat

ʿAmelden ḳaldım Esʿad kārzār-ābād-ı firḳatde[75]
Meger imdād ide eşk-i dem-ā-dem nāle-i ḥasret

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

---

72 Ātiʾt-terceme: A
73 dil-serd : dil-sīr A
74 meşāmme şemme: dimāġa şemme A
75 ʿamelden: ġamından A

Ne ḳābil kim ola bir laḥẓa āşıḳ āh-ı ḥasretsiz
Ḫuṣuṣā kim ola maʿşūḳı her-cāyī ḥaḳīḳatsiz

Siyeh-rūz-i firāḳa rūz-i rūşen şām-ı miḥnetdir
Fürūġı nʾeylerim bir āftāb-ı māh ṭalʿatsız

İnerdim mümkün olsa defter-i ʿömr-i ʿazīzimden
Firāḳ ile geçen leyl ü nehārı ʿayş u ʿişretsiz

Güzeller gāh gāh inṣāf iderler derdmendāna
Seniñ de ẕerrece inṣāfıñ olsun hey mürüvvetsiz

Görülmüş çoḳ mürüvvetsiz güzellerde belā ammā
İnanmam kim seniñ gibi görülmüş bir mürüvvetsiz

Nʾola taḥrīm idersem cām-ı laʿl-i ṣāfīñı ṣūfī[76]
Ṣafāsın derk ider mi neşʾeniñ böyle ṭabīʿatsız[77]

Tekellüf ber-ṭaraf bu nev-zemīn-i sāde ṭarḥ Esʿad
Olur şāyeste-i taḥsīn-i ehl-i ṭabʿa minnetsiz

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Oldum esīr-i zülf-i dü-tā ister istemez
Pā-beste-i kemend-i belā ister istemez

Ṭaʿn eyleme urulduġuma tīr-i ʿışḳ ile
İşler efendi tīr-i ḳażā ister istemez

Bismilgeh-i niyāzda ḫūn-i şehīd-i nāz
Pāy-i nigāra oldı ḥınā ister istemez

Bī-iḫtiyār ʿışḳına düşdüm bir āfetiñ
Oldum yolunda bī-ser ü pā ister istemez

Kālā-yı ṣabr u ʿaḳlımı ol reh-zen-i ḫıred
Destimden aldı bād-ı hevā ister istemez

---

[76] idersem: iderse A
[77] ṣafāsın: neşāṭın A

[15] İbrām ile ḥicāba boġup öpdüm aġzını
Ol nev-nihāl-i baġ-ı ḥayā ister istemez[78]

Ḳandım şarāb-ı laʿline mest-i ḫarāb iken
Eṣʿad o reş-k-i āb-ı beḳā ister istemez

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḫıyrelendi çeşm-i ḫūrşīd āb u tābıňdan seniň
Lekelendi meh fürūġ-ı āftābıňdan seniň

Tāb-ı rūyıň seyr idüp çeşmi ḳamaşdı nergisiň[79]
Lāle yandı dāġ-ı şevḳ-i laʿl-i nābıňdan seniň

Pā gibi ṭāḳ oldı ṭāḳ-ı ṭāḳāti māh-ı neviň
Cünbiş-i şemşīr-i ebrū-yı ʿitābıňdan seniň

Oldı vīrān ser-te-ser maʿmūre-i ṣabr u şekīb
Gerdīş-i çeşm-i siyeh-mest-i ḫarābıňdan seniň

Pek de pinhān ṭutma Esʿad āteşīn maʿlūmdur
Āh-ı serd-i ḥasret ü çeşm-i pür ābıňdan seniň

Enīs Efendi

Bandırmalı-zāde Ṭarīḳ-ı Celvetiye meşāyıḫındandır.

Bu ġazel aňlarındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Düşdi ezelī dillere ġavġā-yı maḥabbet
Yoḳdur ebedī fayṣal-ı daʿvā-yı maḥabbet

Āṣaf geçinür aḳl-ı münevver aňa her dem
Emrine şerīk itdi o dānā-yı maḥabbet

Maʿmūr-ı göňüldür aňa lāne ezelīden
Ḳonmaz ebedī lāşeye ʿanḳā-yı maḥabbet

---

[78] nev-nihāl : nev-bahār A
[79] tāb: āb A

Āḫir şeb-i zülfine düşürdi anı Leylī
Göstermedi Ḳaysa güni sevdā-yı maḥabbet

Pür-şerḥa vü pür-nāledürür sīne-i ʿuşşāḳ
ʿArż eyleyeli ḥālini bu nāy-ı maḥabbet

Göstermedi yüz āyine-ṣāf ister Enīsā[80]
Sil ġayri-i dilden ola meʾvā-yı maḥabbet

ḤARFÜʾL- BĀʾ

Behcet

Eʾs-Seyyid ʿAlī Efendi. Muṣullı'dır. Müderrisīn-i kirāmdan Ḥaremeyn müfettişi olmuşdır. Biñ yüz ṭoḳsan yedi senesi şevvālinin ikinci güni irtiḥāl-i beḳā eylemişdir.

Bu ġazel anlarındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Her çendvar bu neşʾede çendān oḳur yazar
Ancaḳ ḫaṭ-ı **[16]** piyāleyi rindān oḳur yazar

Remz-i kitāb-ı ḥikmetüʾl-eşrāḳ ruḫların
Bilmez hakīm ṣāḥib-i vicdān oḳur yazar

Dil ḫaṭṭ-ı yāri vaṣf ile naḳş-ı żamīr ider
Bir ṭıfldır hemīşe gülistān oḳur yazar

Tesḫīr içün o ṭıfl-ı perī-zād-ı ṭalʿatı
ʿĀşıḳ hezār ruḳye vü destān oḳur yazar

Dūd-ı siyāh-ı āh ile feryād u zār ile
Dil-dāra nāme ʿāşıḳ-ı nālān oḳur yazar

Raġbet mi var zemānede kālā-yı dānişe
Bī-hūde yere ṭālib-i ʿirfān oḳur yazar

Behcet şerīf efendimizin naẓm-ı pākine
Söyler naẓīre nādire-gūyān oḳur yazar

---

[80] āyine-ṣāf ister Enīsā : āyine-i ṣāf Enīsā A

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḥarf-i ṣıdḳa gūş-i cān-ı saʿy idüp ferzāne ṭut
İster iseň ḳāʾiliň ʿāḳıl gerek dīvāne ṭut

Tek hemān itme efendim cām-ı peymānı şikest
Soňra mest-i ḳaňzil ol destiňde var peymāne ṭut

Eyleme aġyāra ḳarşu ʿāşıḳa ʿarż-ı melāl
Ḳıṣṣa-i ʿışkı ḥaḳīḳat bil gerek efsāne ṭut

Yine senden ġayri maḥrem yoḳ dil-i dīvāneye
Seň dilerseň āşinā ʿadd it gerek bīgāne ṭut

Ḳūy-ı dil-ber gibi olmaz bir hevā-yı sāzkār
Sende ʿāşıḳ dil gibi var anda gizli ẖāne ṭut

Gūşine girmez yine feryādıň ey bülbül seniň
Var dilersen şāẖ-ı gülde ẖar u ẖasdan lāne ṭut

Meyl-i zenle olma çāk-endāz ceyb-i ʿismete
Behcetā bir ṭıfl-ı şūẖuň dāmeniň merdāne ṭut

Başīrī

Ḫalil Efendi. Muṣullı’dır. Gözlerinde ʿillet-i ʿamā oldığından maẖlaṣ-ı meẕkūrı iẖtiyār itmişdir. Cemīʿ-i ʿulūmda yed-i ṭūlāsı var idi. Ve Seyyid ʿAlī Behcet Efendi’niň dayısıdır. Rāġıb Paşa merḥūm-ı merḳūmı Urfa **[17]** Vālīsi iken dāʾiresinde istiṣḥāb itmiş idi.

Bu ġazel anlarındır:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Zülf rūyında pīç ü tāb iledir
Mār-i genc üzre inḳılāb iledir

Ẓülfüň olmaz ṣafāsı bī-rūẖ-i yār
Gicenin ẕevḳi māh-tāb iledir

Ḳānım içmekle çeşm-i ʿālem ider

Ser-ḫōşun neşʿesi şarāb iledir

Rızḳ-ı kāmil hemīşe nāḳış olur
Felegiñ ḳısmeti ḥesāb iledir

Ey Başīrī şu feyż-i nüzhetde
Ṣanma taḥṣīl ü iktisāb iledir[81]

Velehū bu daḫi anlarındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Benim ki şīfte-i cāh-ı bī-beḳā degilim
ʿArūs-ı mülk-i fenāya baġal-güşā degilim

Yanımda āb-ı ruḫ āb-ı ḥayāttan yegdir[82]
Rehīn-i minnet-i ser-çeşme-i beḳā degilim

Olur zamānede rāḥat-güzīn-i genc-i ḥamūl
Dü-rūze devlet içün külfet-āşinā degilim

Ḥużūr-ı sāye-i dīvār-ı meskenet varken
Cihānda sāye-nişīn-i per-i hümā degilim

Başīrī böyle perīşān ḫavās ile el-ḥaḳḳ
Ġazelde pey-revi-i Nüzhete sezā degilim[83]

Baḳıyye:[84]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bā-ḳasem olmaz dehān ālūde-i lāf u güẕāf
Deh zebān-ı dehr iken ḫāmūş buldum sūseni

Raḫne-i delk-i fenā itmez ḳabūl iltiyām
Biñ dikenle çākdır yine gülün pīrāheni

Ẕevḳ-ı dīdār-ı ʿazīzān itmege lāzım başīr
Pīr-i Kenʿān neylesün yoḳ yere çeşm-i rūşeni

---

[81] A'da bu şiir "sendeki dāniş … "ile başlayan şiirle devam etmektedir.
[82] ḥayāttan : ḥayāt İ
[83] İ'de "oldı bir şīrīn …" ile başlayan şiir bu beyitten sonra devam etmektedir.
[84] Baḳıyye : - İ, A'da "Oldı bir şīrīn... " ile başlayan şiirin devamı olmuş.

Ey Başīrī ḫāme-i Nüzhetle hem-āvāz olup
Başdı āheng-i neyi ḫāmem nevā-yı ney-zeni
Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Oldı bir şīrīn-püser şehr-i dilin şūr-efgeni[85]
Kim merār-ı zehr-i ḳahrı telḫ-kām itdi beni[86]

Eyleyelden sīnede müjgān-ı dil-dūzın ḫayāl
Hem-dem olmışdır baña divān-ı naẓm-ı Sūzenī

Çeşmi ḫāl-i gūşe-i ebrūsı itmiş dil-firīb
Ders ile ʿaynīden [18] ibnüʿl-ḥācib almış bu feni

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün[87]

Sendeki dāniş andaki bīnīş
Āṣaf-ı ʿahde intisāb iledir

Ol hüner-pīşe kim dil-i düşmen
Ḫavf-ı tīġından ıżṭırāb iledir

Emr-i şerʿ ile ḥükm-i ḥikmetle
Reviş-i sünnet u kitāb iledir

Nʾola fażlını ketm iderse ḥaṣūd
Şeb-pere düşmen āftāb iledir

Dīger Behcet

Muṣṭafā Efendi Müderrisīn-i kirāmdan idi. Biñ yüz seksen üç senesinde fevt olmışdır.

Bu ġazel anlarındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Neşʾe-i meyle göñülden ġamı dūr eylemişiz
Düşeli genc-i ḫarābāta ḫużūr eylemişiz

---

[85] dilin : dile İ
[86] merār : murād İ
[87] Bu şiir İ'de ayrı bir şiir olarak yazılmış, V'de ise bu şiirin devamı gibi yazılmıştır.

Şevḳ-ı dīdār ile leb-rīz-i naġam bülbül olup
Gülşen-i dehri ṭarab-ḫāne-i sūr eylemişiz

Fikr-i ḫāliňle süveydā-yı dili ʿanber idüp
Āteşīn micmere-i dilde buḫūr eylemişiz

Nerm idince felegiň püşt-i kemān-ı sitemiň
Saḫt-ı bāzū-yı taḥammül ile zūr eylemişiz

Geşt iderken dil-i şeydā ile çīn-i zülfüň[88]
Sünbülistāna ṣabā gibi mürūr eylemişiz

Reşk ider şems ü ḳamer şuʿle-i idrākimize
Pertev-i mihr ü maḥabbetle ẓuhūr eylemişiz

Dil-beriň cisr-i dü-ṭāḳ-ı ḫām-ı ebrūsından
Behcetā sencileyin biz de ʿubūr eylemişiz

Bu daḫi anlarındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Dükendi rūze mey-i nāb çaḳmasaḳ mı gerek
Fenārdan yine ḳandīli yaḳmasaḳ mı gerek

Miṡāl-i ḫātem-i Cem ḫalḳa-bend-i ʿişret olup
Nigīn-i laʿl ile elmās ḳaḳmasaḳ mı gerek

Yasāġ-ı bāde faḳīr itdi pīr-i mey-kedeyi
Varup çanaġına altun bıraḳmasaḳ mı gerek

Kenār-ı yemdeki mey-ḫānelerde ʿişret içün
Boġaz içine piyādeyle aḳmasaḳ mı gerek

Raḳīb Behcet ol āhūyı itdi bizden dūr
Tüfeng-i rāhı ḫınzīra çaḳmasaḳ mı gerek[89]

Bu daḫi anlarındır:

[88] geşt : keşf A
[89] rāh : āh A

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Olur ʿaks-i ruḫuñ cām-ı şarāb-ı pür-ḥabāb içre
Bir āteş-pāre gevher maḫzen-i **[19]** dürr-i ḫōş-āb içre

İdüp ruḫsārıñı pūşīde ḫaṭṭ-ı ʿanberīn olmış
Gül-i ḫūrşīd zāʾil sünbülistān-ı seḥāb içre

Gören ḫaṭṭ-ı siyehfāmıñla rūyıñ ʿaksini meyde
İder gūyā temāşā münkesif-ḫūrşīdi āb içre

Olur reng-i ruḫuñ gülgūn-ı tāb-ı çehre-i ṣahbā
Sevād-ı ʿaks-i ḫaṭṭıñ sürmedir çeşm-i ḥabāb içre

Bu şeb rüʾyāda Behcet ol mehiñ ruḫsār-ı gülgūnı
Görindi āl-i ṭūṭīveş baña mirʾāt-ı ḫᵛāb içre

Bu daḫi anlarındır:

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Ruḫ-i rengīnine o verd-i teriñ
Reşk idüp lāle ḫūn ider cigeriñ

İdüp ol şeh güneş gibi lemeʿān
İrdi noḳsān nūrına ḳameriñ

Bu şeb ol māh seyre çıḳsa gerek
Aydın olsun gözi sitāreleriñ

Gül-i āliñ benefşe-i müşgīn
Ravża-i ḥüsn içinde ṭutdı yeriñ

Ḳanda ey dil piyāle-i rengīn
Çekme bī-hūde ʿālemiñ kederiñ

Bezm-i gülşende ey gül-i raʿnā
Bülbülüñ diñle nāle-i seḥeriñ

Leb-i şīrīn-i yāre ey Behcet
Ṭatlıdır pek ezilmesi şekeriñ

Bunlar daḫi anlarındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Ser-meclis-i rindāne gel ey sāḳi ayaḳ baṣ
Şāyed yıḳılur żaʿfile maḫmūra ṭayaḳ baṣ

Ṣahbā ile sāḳī ide gör sāġārı gül-pūş
Māh-i ḳadehiň çehresine āl-i şafaḳ baṣ

Germ olmaġıçün bezm-i mey ey ġonce-i ser-mest
Maḫmūrlara bir iki fincān ʿaraḳ baṣ

Baṣdırmadı çün yār eşigine seni ey dil
Ḥalvā-yı raḳībi gülerek oynayaraḳ baṣ

Bu şiʿr-i şeker-bār-ı ḫōş-āyendeyi Behcet
Terkīb-i müferriḥ gibi altūn varaḳ baṣ

Burhān

Meḥmed[90]. Müderrisīn-i kirāmdandır. Müftī-zādelikle ʿārīf bir ẕāt-ı şerīfdir.

[20] Bu ġazel anlarındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḫayālī ʿāşıḳıň būs-ı ruḫ-i gülfāmdır femdir[91]
Ḥarīṣān-ı miṡāle dāʾimā evhāmdır hemdir[92]

ʿİẕārın ḫaṭṭ siyehfām itdigin gūş itmeyem yārin
O ḳāl u ḳīl bir şūr-efgen-i peyġāmdır ġamdır

Helāk eyler idüp ʿuşşāḳına zehr-i elem işrāb[93]
Hele aġyār gerçi ṣūretā ecsāmdır semdir

Lisān-ı ʿışḳ bāzān-ı melāmet-pīşegān üzre
O kim ġamdan müberrā ġuṣṣadan nā-kāmdır kemdir

Nigāh-ı merḥamet ḳıl kendi bendeňdir seniň Burhān

---

[90] Meḥmed: Meḥmed Efendi İ, Meḥmed Efendidir A
[91] ruḫ : leb A
[92] miṡāle : viṣāle A
[93] elem : sitem A

Dime ey şehr-yār-i nāz o bir bed-nāmdır nemdir

Bu ġazel daḫi anlarındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ḳanımı içmiş iken ġamze-i ḫūn-āşāmıň
Nigeh-i düzdüň elinden nice dem ḳan ṭatdım

Çerb-i Şīrīnini ki gāhi ʿitāb-ālūduň
Ḫūn-i elvān-ı firāvānını Burhān ṭatdım

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḫayālinde ḳo cān cānāneyi naḳd-i ricālarla
Alur gūyā metāʿı dil-beri bād-ı hevālarla

Cefāsın ʿāşıḳa maḫṣūṣ ider ol bī-vefā ancaḳ
Hele aġyār olurlar müşterek mihr ü vefālarla

Nice dil baġlasun erbāb-ı dil ālāyiş-i kevne
Müzeyyen anlarıň ervāḥı rūḥānī ḳabālarla

Tehī maġzıňda āḫir cilvegerdir nuḫbe-i fikrī
Dili-perver suʾāl olduḳda ferḫunde-liḳālarla

Saçılan cürʿaveş pāyine aḥbābıň tehī ḳalmaz
Dolar cām-ı ümīdi ʿāḳıbet dest-i duʿālarla

Olur Nāşid bigi ṭanẓīr ile meftūn dil-i Burhān
Görenler şāhid-i mażmūnını ḥüṣn-i edālarla

Pertev

Bu ġazel aňlarındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Şu revzende emān bir Leylī ṣaçlı māh ṭalʿat var
Güneş ruḫsārlı bir mihr-i raḫşān-ı [21] ṣabāḥat var

Olur ġayret dih-i kālā-yı zībā-yı şeb-i meh-tāb

Muṭallā āsmānı cāmeli bir şūḫ āfet var

İremden mi ḫırāmıň ey benim ṭāvūs-ı firdevsim
Ki zīrā hey᾿etiňde bir yeňi çıḳdı ḳıyāfet var

Leẕīẕ ü āb-dār ayvā vü şeftālūsi de ammā
Turuncunda bu bāġıň şekkerāsā bir ḥalāvet var

Gülistān-ı dilim ḫālī hemān Pertev derūnunda
O nergis-çeşm o gül-ruḫ o sīm-ber serv-i ḳāmet var[94]

Bu daḫi aňlarındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Nesīm-i ʿışḳım ʿaceb virdi mi peyām saňa
Ḫulāṣa mā᾿ilim ey serv-i ḫōş-ḫırām saňa

Felek ʿadāveti terk it hediyyem eyle ḳabūl
Ki tīr-i āhımı göndermişim selām saňa

Hilāli ḳaşıňa teşbīhi idemem teslīm
Ya bedr-i tām nice beňzesün tamām saňa

Esīr-i bend-i ser-i zülfüň it dil-i zārım
Amān merḥamet itme budur ricām saňa

Göňül çü Ḳays-ı beyābān-neverd ʿışḳ olsuň
Bir öyle gözleri āhū olur mı rām saňa

Zebān-ı Pertevi bīhūde eyleme ḫāmūş
Lisān-ı ḫālile de ʿarż ider merām saňa

ḤARFÜ᾿T-TĀ᾿

Tevfīḳ

Muṣṭafā[95] Enderūn-ı Hümāyūn'dan muḫric dergāh-ı ʿālī zuʿamālarından idi. Biň yüz sekseň beş senesinde fevt olmışdır.

---

[94] o sīm-ber : ol semen-ber
[95] Muṣṭafā : Muṣṭafā Efendi İ / Ṣomalı Muṣṭafādır. A

Bu ġazel aňlarındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Diliň giryeyle her-dem incilāsı artar eksilmez
Silinmezse eger āyīne pāsı artar eksilmez

Ne rütbe ʿahd ü peymān eylese durmaz döner dāʾim
Bu çarḫ geçer dek-i ṣubḥ u mesāsı artar eksilmez

Nümūdār eyledikde zīr-i fesden perçemin cānān
Muḥaṣṣal ʿāşıḳıň başdan belāsı artar eksilmez

Ne miḳdār ol ṭabībim bez̠l-i maʿcūn-ı viṣāl itse
Yine dil-ḫaste-i dārüʾş-şifāsı artar eksilmez

Hele on dördine girsün de ol meh-tābı gör zīrā
Meh-i nev-kāmil olduḳça żiyāsı **[22]** artar eksilmez

Devām-ı devlet-i ḥüsnüň içün şeb-tā-seḥer cānā
Ḳuluň Tevfīḳ-i bī-dādıň duʿāsı artar eksilmez

Dīger Tevfīḳ

Seyyid Yaḥyā Efendi. Şeyḫuʾl-islām iken biň iki yüz beş senesi dünyā-yı fānīden ʿuḳbāya irtiḥāl eylemişdir.

Bu ġazeller aňlarındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ey dil aldanma felek itse de iḳbāl saňa
Ḫayr-ḫᵛāh ola mı hīç düşmen-i muḫtāl saňa

Olma meftūn u firīb-i felek-i kīne-güẕār
Gösterüp baḥri serāb itmededir āl saňa

Çemene ṭoġrı ḫırāmıň görüp ey serv-i revān
Aḳdı cūlar gibi bu ḫāṭır-ı meyyāl saňa

Ḫāk-būsıň hevesi ʿāḳıbet ey mihr-i cihān
Sāyeveş zülfüňü de eyledi pā-māl saňa[96]

---

[96] zülfüňü : mihriňi A

Deverān eyleyicek ey meh-i raḳḳāṣ oldı
Gerdiş-i nūr-i nigeh zīver-i ḫalḫāl saňa

Ruḫlarıň lāleye teşbīh ideli kem-naẓarān
Dāġ-ber-dil idigin gösterir ol ḫāl saňa

Çekme ġam gerdiş-i dōlāb-ı felekden Tevfīḳ
Dem-be-dem māżi vü müstaḳbel olur ḥāl saňa

Bu daḫi aňlarındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ne ṭarīḳ-i mescidi ne ḫōd reh-i mey-ḫāne ṭut
Eyleyüp ṭarḥ-ı tekellüf vādi-i rindāne ṭut

Tek tehī-dest eyleme imrār-ı evḳāt-ı bahār
Elde ger lāle bulunmazsa gülü peymāne ṭut

Şeh-süvārım böyle pāmāl eyleme üftādeñi[97]
Çek ʿinān-ı tevseni nāzik birāz şāhāne ṭut

Ehl-i derde maḥremiyyet mūriṡ-i ekdār imiş
İtme vażʿ-ı āşināyī kendüňi bī-gāne ṭut

Ehl-i cāhı ṣayd içün ey zāhid eyle firīb
Zīr-i dām-ı ḫırḳada tesbīhāsā dāne ṭut

Ger cihāt-ı sitte olsun dir iseň zīr-i nigehiň
Cem gibi geç ṣadr-ı bezme sāġar-ı şeş-ḫāne ṭut

Bir ṭaraf gencīne-i himmetle **[23]** mā-lā-māldır[98]
Gir derūne dil gibi bir ḫāne-i vīrāne ṭut

Vaṣf-ı dendānıň şümār içün yed-i endīşede
Silk-i laʿle munṭaẓam bir sübḥa-i dür-dāne ṭut

El çeküp Tevfīḳ dāmān-ı hevesden baʿd-ez-īn
Her seḥer dest-i niyāzı dergeh-i Yezdāne ṭut

---

[97] böyle: V'de iki kez tekrarlanmış.
[98] bir : her A

Bu daẖi anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ṣımāẖ-ı gūş-i hūşi vārid olan her süẖan açmaz
Ṣadef her ḳatre-i bārān-ı bīhūde dehen açmaz

Açarsa çeşm-i baẖt-ı ḥiṣṣe-i şām-ı ġarībānı
Ṭulūʿ-ı neyyir-i iḳbāl açar ṣubḥ-i vaṭan açmaz

ʿAceb ẖam-der-ẖam-ı ıġlāḳ olur bu ḳufl-i endīşem[99]
Felāṭūn olsa da ḥayretde ḳalur bilmeyen açmaz

Ḳarīrü'l-ʿayn iden Yaʿḳūbı nūr-ı mihr-i vuṣlatdır
Anıň çeşm-i sefīdiň sāde būy-i pīrehen açmaz

ʿAbeṣ āmed şüd eyler müşterīler şevḳ-i ümmīde[100]
Dükān-ı kāle-i vaṣlıň o şūẖ-ı ʿişve-fenn açmaz

Açar biň raẖne dīvār-ı ümīde rūzgār ammā
Niḳāb-ı çehre-i maḳṣūdı Tevfīḳā neden açmaz

Bu daẖi aňlarındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ġonca ẖāmūş-ı edeb laʿl-i güher-bārından
Lāle pür-dāġ-ı ḥased ẖāl-i siyehkārından

Her ḥabāb-ı mey olur mihr ü meh-i ʿālem-i āb
Pertev-efşān olıcaḳ sāġara ruẖsārından

Reh-i kūyinde nʾola āb ile derpāy olsam
Gül biter bāġ-ı ġamıň ser-zede her ẖārından

Nʾola ser-mest-i mey-i bī-ẖūde-i ʿışḳ olsam
Neşʾedār oldum anıň dīde-i ẖammārından

İstiḳāmet k'ola merkezde olur kār dürüst

---

[99] endīşem : endīşe İ
[100] ʿabeṣ : ʿaceb A

Pāy bīrūn olamaz dā᾽ire pergārından

Perde-keş kāküli neẓẓāre-i rūy-ı yāre
Seyre medḫal bulamam beyim ʿalemdārından

Gūş u hūş oldı dür ü gevher ile pür-Tevfīḳ[101]
İltifāt eyleyeli Ḫayrininñ ās̱ārından[102]

Bu daḫi anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ne dem ki ġamzesin ol dīde-i āhūda gördüm ben
[24] Pür-āteş ejderi gūyā yed-i cādūda gördüm ben

N᾽ola ṣayd-ı ḥaremveş cān atarsam Kaʿbe-i vaṣla
Ki bīm-i cān-şikārı deşne-i ebrūda gördüm ben

Ḫayāl-i ḳadd-i yāri zīb-i çeşm-i giryenāk itdim
Yine ol serv-i mümtāzı kenār-ı cūda gördüm ben[103]

Kem endīşān gibi olmam ġubār ālūde-i teşvīş
Ṣafā-yı ḫāṭırı āyīne-i zānūda gördüm ben[104]

Ḫayāl idüp ḫaṭ-ı müşgīn-i laʿlin bād-ı vaṣlile[105]
Nüvişte iki āyāt-ı şifā ten-zūda gördüm ben

Dil-i sūzān-ı ṣāfımdan çıḳar serv-i kebūdāsā
Naẓīre āh-ı sīnem dūd-ı tenbākūda gördüm ben

İdince gerden-i ṣāfında naḳş-ı būse-i rengīn
Semenzār-ı melāḥatde gül-i negşūde gördüm ben

Raḳībe ʿīd ü baňa rūze-i hicriň ider īmā[106]
Bu vażʿ-ı nā-becāyı ol hilāl-ebrūda gördüm ben

Dü-beyt-i ebruvān kim maṭlaʿ-ı dīvān-ı Şevketdir

---

[101] gūş u hūş: gūş-i hūş İ, A
[102] iltifāt: iltiḳāṭ A
[103] serv: server İ
[104] ṣafā : şifā A
[105] laʿlin bād-ı vaṣlile : vaṣla yād-ı laʿlile A
[106] hicriň : hicrān A

Anı ne Muḫteşem ne Ḫusrev-i pür-gūda gördüm ben

Ṣaḳın kim ġamze dirler düşmen-i bihbūd imiş zaḫmı
Ser-i müjgānda bir şemşīr-i şekk endūda gördüm ben

Dil-i işkesteme meyl-i nevāziş var gibi Tevfīḳ
O şūḫuň dāmen-i zülfiñ ġubār-ālūde gördüm ben

Bu daḫi anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

İder rūyın niḳāb-ālūde-i naḫvet nigāhımdan
Sezā görmem bu vażʿ-ı perde-bīrūnı o māhımdan

Niçün rū-pūşe-nāz olur nigāh-ı gāh gāhımdan
Gelür bürḳāʿ-güşāy itmek o māhı dest-i āhımdan

O meh gül ḫand-i nāz itdikde mürvārīd-i dendānın
Geçirdim yek-be-yek ser-rişte-i nūr-i nigāhımdan

Ser-ā-pā ʿużv-i yāri bī-sebeb bī-cā iken tercīḥ
Esīr-i ḥayretim taʿyīn-i cāy-ı būsegāhımdan

Dimiş ol meh ḫalel virsün mi **[25]** mihr-i rūyıma ḫaṭṭım
Olur mı mihr-i ʿālem-sūzum āzürde giyāhımdan

Olurdum dil-rübūde keh-rübā-yı ʿışḳ-ı taḥḳīḳa
Girānī-i heves maḥv olsa çeşm hem-çü kāhımdan[107]

Ser-i jülīde-mūyum berḳ-i āhımla idüp sūzān
Olur dil bu riyā sūz-i şiḳāyet pādişāhımdan

Bu gün tündimime saʿy itme vāʿiż luṭf-i yārile
Peşīmān olmazam ferdāda da belki günāhımdan

Nʾola gül-geşt-i bāġ-ı bī-niyāzı eylemem Tevfīḳ
Gül-i ümmīdi maṭrūd eyledim ṭarf-ı külāhımdan

Bu daḫi aňlarındır:

---

[107] hem-çü: hicr A

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

H̱āne-i çeşme ẖayāl-i yār itmez raġbeti
Yoġimiş ol merdüm-i çeşmānıň insāniyyeti

H̱aste-i hicrāna itmez çün nigāh-ı şefḳati
Görmesün bīmār çeşmiň daẖi rūy-ı ṣıḥḥati

Dest-res mümkün degil nev-bāve-i iḥsānına
Var ise ol naẖl-i nāz artırmış ancaḳ ḳāmeti

Gitdi āġūş-i ẖayāle gelmez oldı ol perī
İdeli vaṣf-ı miyānında kemāl-i diḳḳati

Dem-be-dem seylāb-ı eşk-i ḥasrete pā-māl iken[108]
Düşde görmez dīde-i bīdār ẖᵛāb u rāḥatı

Var ise feryādı maḥşerde meger hūş-yār olur
Teşne-i ser-şār-ı ʿışḳıň kem degül keyfiyeti

Sāye-i zülfünde yāruň baʿd-ezīn āsūdeyim
Başına çalsun felek ẓıll-i hümā-yı devleti

Fikr-i zülf itdi ser ü sāmān-ı ṣabrım tār mār
Ṭāḳ-ı ebrū eyledi taẖrīb ṭāḳ-ı ṭāḳāti

Ṣūret-ārālıḳdan ʿārīdir kerīmüʾl-aṣl olan
Cevher-i ẕātı virir şemşīre zīb ü zīneti

Zāhidāne gūşe-gīrī maṣlaḥat-āmīzdir
Künc-i ʿuzletdir çü ʿanḳānıň medār-ı şöhreti

Virmeyiñ āyīneyi ol ẖōd-perest-i nāze kim
Didi kāmiller ḳabūl itmez maḥabbet şirketi

Cūşiş-i gird-āb sīmāyı ider ẖāṭır-güẕār
Lerziş-endāz-ı sürīn olduḳça raḳḳāṣ āfeti

[26] Pey-revī mümkin degül Tevfīḳ ṭabʿ-ı Nāşide
Ḳāmet-i vusʿumdan efzūndur ʿuluvv-i himmeti

---

[108] dem-be-dem: dīdem : İ

FĪ ḤARFİ’Ṣ-ṢĀ’

S̱ervet

İsmi ʿOs̱māndır. Sābıḳan dāru’s-sāʿāde yazıcısı olmuşdır. Baʿżı ġazelde Ḥanīf ve baʿżı ġazelde S̱ervet taḫallüṣ ider. Biň yüz seksen ṣaferü’l-ḫayr ġurresinda fevt olmışdır.

Bu ġazelleri daḫi dimişdir:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Dimez münāḳaşa-i dāne-i ʿıẕārına çap
Büzerdim aġzını görseydim öpdigin şap şap

Niçün şarāb-ı būze ḳorḳarım bu dārudur
Emān şu muġ-beçeniň destisin elinden ḳap

Dimez ki falya virir bir fetīleden bu edā
Derūnı ṭopṭoludur kendisi ider bize çap

Vefāya şöyle gidersin bu keyfile nereye
Seni raḳīb fenā yire çekmek ister şap[109]

Yapılmadıḳ deme S̱ervet ḫarāb olup ḳaldıḳ
Yıḳılmasun dil-i vīrāne bārī var yap yap

Bu daḫi aňlarındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Neş’esi ʿārıżadır gerçi anı görme ʿaceb
Sāḳiyā lebleriňe benzemeze mā’-i ʿineb[110]

Bāġ-ı ʿālemde bulunmaz hele şeftālūsi
Ḳızıl elmada daḫi yoḳdur o sīb-i ġabġab

Āşıḳ-ı mürde-diliň cānı mı var virmemege
Naḳd-i ʿömrin eger ol rūḥ-ı revān itse ṭaleb

Aġız itme bize ey ġonce-dehānım gördüm

---

[109] seni : - İ
[110] benzemeze: beñzeyemez A

Seniň aġyār ile söyleşdigini leb-ber-leb

Bu günüm yarına ḳalsun dimiyor hīç S̱ervet
Rind-i maḫmūr-i elem-dīdede şāʿir-meşreb

Bu daḫi anındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Bu fıḳra pīç-i ḫaṭında diliň şikāyetidir
Temām ḳırḳa sürer bir yılan ḥikāyetidir

Benim o ṭıfl-ı siyeh-çerdemiň gören ḫāliň
Ṣanur diyār-ı Ḥabeş kendiniň zeʿāmetidir

Ḳırıḳ ṣınıḳ yine olmaz ṭapırdıdan ḫālī
Fütādeniň dil-i [27] mecrūḥı başma sāʿatidir

Yine o şūḫı ilāhīye ṣoḳdı ẕākir ile
Ayaḳ başar veli şeyḫiň büyük kerāmetidir

Siyeh ʿimāmesi cāmiʿdir iḳtidā idene[111]
Ṣufūf-ı saṭr-ı süḫān ḫāmeniň cemāʿatidir

Bu cünbüş ʿālem-i pīrīde hᵛāce-i naẓma
ʿAṣā-yı kilk-i teriň S̱ervetā iʿānetidir

Bunı daḫi dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Yapmaḳda sāʿatince varup gelmeden bir iş[112]
Raḳḳāṣa iḫtiyār muvaḳḳit daḫi giriş

Ceffeʿl-ḳalem taṣavvur ider ebruvānını
Var mūy-i kilk-i nāḳış ile ḫāme çūb ḳarış

Gel seyr-i ḫᵛān-ı vuṣlaṭına olma cebre-zen
Zīrā ki hażm olunmaz efendi ḳurı söyiş

---

111 iḳtidā : iḳtidār İ
112 yapmaḳda : yapıldı A

Germ-ābeden mülāḥaẓa ḳıl ṭāb u dūzaẖı
Ṣābūn mis̱āli pençe-i dellākdan siviş

Ol gül-beden leṭāfet ile cāme-dūz olup
Geldi ṣadā-yı ẖāresi işte ḳıfış ḳıfış[113]

Bilmez devāt-ı şiʿr gibi ḥoḳḳa-bāzlıḳ
Ancaḳ ṭufeyl ẖāmeniñ oyını giriş çıḳış

Yaḳdı yuḳardan aşağı ol lāle ruẖ yine[114]
S̱ervet ʿaceb ki nergise midir o göz ḳıpış

Bu daẖi aňlarındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Kiṭāb-ı ḥüsn-i dil-ārāsına olur taḳrīż
Bilen meʾālini eyler mi ẖaṭṭına taʿrīż

Tırāş olur mı ṣanursıň dükān-ı berberde
İder sevād-ı ẖaṭ-ı rūyını güzel tebyīż[115]

ʿİlācı taṣfiye itmek fesād-ı miʿdesini
Sebū-yı bāde gibi ḳan ḳuṣarsa rind-i marīż

İderse ẖaṭṭ-ı ruẖın ẖāme naḳl biʾl-mısṭar[116]
Midād-ı ẖoḳḳası nūr-ı siyeḥden olsa müfīż

Boġuldum işte emān mā-cerāyı ey S̱ervet
Seniňle söyleşelim bāri gel ʿamīḳ u ʿarīż

S̱āḳıb

İsmi Seyyid Muḥammeddir. Sarāy-ı Hümāyūn eṭibbāsından ve müderrisīn-i kirāmdandır.

Bu ġazeller anındır:

---

[113] A der-kenār:
Peymānevār alemi geşt eyleyem diyen
Ṭutsun ẖum-ı şarāb gibi ḳarnını geniş
[114] yuḳardan : yuḳarudan İ
[115] güzel : - İ
[116] iderse ẖaṭṭ: iderdi vaṣf A

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

ʿAceb mi şevḳ-i nālem hem-ser olsa çarḫ-ı mīnāya
Ḳapıldı şeb-nem-i [28] dil yine bir ḫūrşīd-sīmāya

Benim ol kem-sürāġ-ı bī-sütūn-ı ʿışḳ-ı Şīrīn kim
Cihānda benden özge hem-ser olmaz Ḳays-ı şeydāya

Ṣaḳın reşḳ itme S̱āḳıb irtifāʿ-ı ḳadr nā-dāna
Çıḳar elbet kef-i mīzānda nāḳıṣ evc-i bālāya

Bu daḫi anındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Zülf-i ejder-ḫamların ʿīdānda dil fem gösterür
Dil-rübālar birbirine bunda perçem gösterür

Mey-fürūş-ı ḳudsiyānıň hīçe almazlar sözin
Şīre-i engūrlar cāyında her-dem gösterür

Eşheb-i ʿışḳıň süvārī dām-ı zülfünden ṣaḳın
Reh-zen-i çarḫı giyāh-ı ḫuşk-i şeb-nem gösterür

Dest-i istiġnāya ḍarb eyle ḫıyām-ı himmetiň
Yevm-i lā-yenfaʿ günahkārān ebkem gösterür

S̱āḳıbā nūr-i İlāhīye yüzün ṭut her seḥer
Beste-i zincīr-i ḫūbān olma pür-ġām gösterür

ḤARFÜʾL-CĪM

Celālī

Mülaḳḳab Yıldız ʿAbduʾllāh Efendi'niň büyük maḫdūmıdır. Anaṭolı ḳużātındandır.

Bu ġazeli dimişdir:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

O ṭıfl-ı nāze sefercel virilmesün yaramaz
Daḫi resīde degüldir o menzile varamaz

Ne ḫamr-i aḥmere ne aṣfere baḳar yaramaz
Hemān piyāle piyāle çaḳar yarar yaramaz

Raḳībi de sīnede ʿāşıḳı bilür ey dil
Zamāne yārı mecāz u ḥaḳīḳati aramaz

Muʿaḳḳad olmıyıcaḳ rişte nesne bend itmez
Anıň-çün ol ṣaçı sünbül kelālesin ṭaramaz

O nā-mülāyimi teʾs̱īr-i āh ile ʿāşıḳ
Efendi dāġ-ı dile merhem itse de ṣaramaz

Celālī çoḳdur iden baḥr-i naẓmı geşt ammā
Bu fülk-i pür-güheri degme kimse aḳdaramaz

FĪ ḤARFİʾL-ḤĀʾ

Ḥāmid

İsmi Ḥüseyndir. Müderrisīn-i **[29]** kirāmdandır. Ḫayālī maḫlaṣıyla daḫi şöhreti vardır. Velākin eşʿārında Ḥāmid görülmüşdür.

Bu beyti dimişdir:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Şikenc-i ṭurra-i zülfünde meh nihān oldı
Ḫamīr-i sūde-i şeb māye-i zebān oldı

Ḥākim

İsmi Seyyid Muḥammeddir. Ḫᵛācegāndandır. Sābıḳā vaḳʿa-nüvis olmuşdur. Biň yüz seksen beşde vefāt itmişdir.

Bu ġazel anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḫamūş ol sırr-ı ʿışḳ-ı yārdan lāf urma seslenme
Yanup āteş-nevā-yı ney gibi her-dem nefeslenme

Ṣaḳın ey gülşen-i temkīn-i reng-i bezm-i ünsiyet
Bu ferdāgehde būy-ı berg-i imrūza heveslenme[117]

---

[117] imrūza : ümmīde A

Düşüp dāmān-ı hicre ey dür-i şeḥvāre-i ḥayret
Kenār-ı çeşm-i ümīdimde giryem gibi beslenme

Ḫoten peydā-yı ṭarf-ı ebruvānıňdır Cezāyirden
Sen ey ḫūrşīd-i zerrīn-tāc-ı maġrīb böyle feslenme

Ḫayāliň raḥl-i taḥsīne idüp āvīze ey Ḥākim
Gelū-yı nāḳa-i iʿcāz-ı maʿnāda cereslenme

Bunı daḫi dimişdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Fürūġ-ı ṭalʿat-ı dīdārıň olmaz mihr-i enverde
Ki ebr-i perde-i terden degüldir rūygüsterde

ʿAceb dermānı yoḳ bir derde düşdüm hem-zebānım yoḳ
Ki tefhīm eylemek güç ḥāl-i ehl-i derdi bī-derde

Melāḥat lücce-i ḥüsnünde ṭūfān eylemiş seyr it
Levendāne o ḳalyoncı kesem mellāḥ-ı esmerde

Hele ser-māye-i ʿacz-i ʿubūdiyetde yektāyım
Bulunmaz peyker-i hestī-nümā bu ʿabd-i kemterde

Bürūd dilden mürekkebdir miyān-ı derde ber-lebdir
Bu maʿnāyı bilür ṣāḥib-ṭaṣarruf lafẓ-ı dil-berde

Sürīn ü sāf-ı sīmīniň bürehne eyleyen āġūş
Sikender gibi ḳazmış sikkesin elvāḥ-ı mermerde

Anıň çün vālih ü şeydāsıyım ol şūḫuň ey Ḥākim
Hevāsı dilde **[30]** ʿışḳı sīnede endīşesi serde

Ḥasīb

Çorūmī-zāde Ḫayrabolı aʿyānı ve Ḳanlıcaḳlı Şeyḫ ʿAṭā dervīşlerinden idi. Biň yüz ṭoḳsān ṭokuz senesinde fevt olmuşdur.

Bu ġazelleri dimişdir:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Serv pā-beste olur şīve-i reftārından
Ṭūṭī lüknet-zededir leẕẕet-i güftārından

Eşkile mevce-i deryāları gird-āb eyler
Her kerre kim çözüle ṭurre-i ṭarrārından

Dil urulmuş yine bir dil-ber-i çār-ebrūya
ʿĀfiyet mi bula ol şerḥa-i nā-çārından

Vefḳ-i maḳṣūdını eyler şeref-i şems-i ḳarīn
Noḳṭa-i ḫāli gören ṣafḥa-i ruḫsārından

ʿAmelin dāʾire-i meddin ider maḥv-i vücūd
Ḥakk olur ṣıfr ki ḫāriç düşe pergārından

Būse-i haṭṭ-ı ruḫa bīm-i nigehdir māniʿ
ʿArż-ı ḥāl eyleyemem şāha silāḥdārından

Ḥażret-i Ḫayrīye mümkin mi Ḥasībā tanẓīr
Yem-i ṭabʿı ki güher-pāş ola eşʿārından

Bunı daḫi dimişdir:

Naẓīre-i Sālim-i Ḳāḍī[118]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Mey ü neyle ṣafā-yāb ol göňül gel bu hevādan geç
Semaʿ u raḳṣa gir ir menzile arż u semādan geç

Çeküp desti sebūveş sāḳiyā bezm-i taʿalluḳdan
Müdām ayaġına gelsün naṣībiň ʿiddiʿādan geç

Ḫaṭā itme göňül sevdā-yı zülf-i müşgsāsından
İdüp ṭūl-i emel olma perīşān bu hevādan geç

Ḫafīden vāṣıl-ı iḫfā olup iḥyā-yı rūḥ ile
İdüp ḳalbiňde ḥāṣıl bir veled ṣīt u ṣadādan geç

Esīr-i sırr-ı ʿışḳ ol şāh-ı ʿālem olmaḳ isterseň
Olup āzāde ġamdan ḳayd-i ḥubb-i mā-sivādan geç

[118] Naẓīre-i Sālim-i Ḳāḍī: Naẓīre-i Ḳāḍī Sālim A

Külāh it dünye vü ʿuḳbāya baḳma Mevlevī̇ler-veş
Libās-ı faḳr ile ḳahr eyleyüp tāc-ı ḳabādan geç

Ṭabī̇be itme şerḥ-i şerḥa muḥtāc-ı devā olma
Yüri ṣāfī̇ cevāb al derdi [31] dermān bil devādan geç

Cebī̇niň ferş idüp dergāh-ı ḥaḳḳa künc-i ʿuzletde
Teniň naḳş-ı ḥaṣī̇r it bī̇-riyā ol bu riyādan geç

Ḥasī̇bā Sālim ol cān içre pinhān eyle gör sırrı
Saňa ḥüsnünüň ola luṭfī dirsen ma-ʿadādan geç

Bu daẖi añlarındır:[119]

Mefāʿī̇lün Mefāʿīlün Mefāʿī̇lün Mefāʿī̇lün

Unutdur ʿışḳıla efsāne-i Mecnūn u Leylāyı
İrüp nāz u niyāza ḳıṣṣa-i şāh u gedādan geç

İşin altun it iksī̇r-i elemle pūte-i tende
Ġamile zerd-rū ol ārzū-yı kī̇myādan geç

Nesī̇m-i ehl-i derd-i miḥnet ile feyż-yāb olsun
Vücūduñ gülşen it ol gülşenī̇ bād-ı ṣabādan geç

Taḥammülle hemī̇şe ol ḳadī̇r eyle tevekkül kim
Rıżā-yı ḳāḍı'üʾl-ḥācātile ẖavf u recādan geç

Ḥasī̇bā Ḥażret-i Sālim Efendi şiʿriňi görse
Ḳuṣūrıň ʿafv ile tekmī̇l ider ġayra recādan geç

Bunı daẖi dimişdir:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Raḳṣla her ʿużvı kim cünbiş-künān-ı cilvedir
Cān u dil çār-pāre-i zī̇b-i benān-ı cilvedir

Döndi fānūs-ı ẖayāle āteşi tennūresi
Gör o raḳḳāṣ āfeti kim şemʿdān-ı cilvedir

[119] A'da bu şiir yok

Baġlanup ḳaldı kemer-bendinde göňlüm ġālibā
Ārzū-mend-i der-āġūş-i miyān-ı cilvedir

Sīne sīm-āyīne zülf āvīze ruẖ ḳandīldir
Böyle şehr-āyīni seyr it kim zamān-ı cilvedir

Ṭurreler açmış ʿiẕārında ṭınāb-ı ʿanberīn
Şāh-ı ḥüsne iki müşgīn sāyebān-ı cilvedir

Fes beyāż al fermene ẖūrşīddir sürẖ-i şafaḳ
Meşrıḳ-ı gerdinde ẖāli farḳadān-ı cilvedir

Kurṣ-i güldür laʿli aġız miskidir gül-būseler
ʿĪd içün āmāde dükkān-ı mekān-ı cilvedir

Merdüm-i çeşmim resen-bāz u terāzūdır nigeh
Tār-ı bārīk-i ẖayālim rīsmān-ı cilvedir

Bāġ-ı naẓmıň serv-i mevzūn-ḳaddidir **[32]** kilk-i Ḥasīb
Ḥavż-ı feyża meccere şād-ı revān-ı cilvedir

Ḥayātī

İsmi Seyyid İbrāhīmdir. Müderrisdir. Kör Muʿallim Ḥayātī dimekle meşhūrdur. Biň yüz yetmiş iki senesi vefāt itmişdir.

Bu ġazeli daẖi dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Yārıň şarāb-ı laʿli ki cāndan ẖaber virir
Bir neşvedir ki ruḥ-i revāndan ẖaber virir[120]

Bir gevher-i yegānedir o şūẖ-i dil-pesend
Bir parçadır ki ḳıymet-i kāndan ẖaber virir

Dil bir siyāh-çerde ʿAcem dil-berinde kim
Ḥüsn-i liḳāsı ẖūr-i cināndan ẖaber virir

Ṣaff-ı niʿāl-i cāmiʿ-i ḥayretde ḳaldı dil

[120] ki : -A

Nālem hemīşe ṣavt-ı ez̠āndan ḫaber virir

Bu ḫōş edāda lehce-i şiʿrim Ḥayātiyā
Vehbī mis̠āl tāze zebāndan ḫaber virir

Ḥamīd

İsmi Muḥammeddir. Mevālī-i ʿiẓāmdan İstanbul maʿzūli iken biñ yüz seksen bir senesi vefāt eylemişdir. Beyneʾl-enām Neylī-zādelikle meşhūr bir z̠āt-ı şerīf idi. Müstaḳīm-zāde bu tārīḫi dimişdir:

Ḳabr-i Neylī-zādeyi pür-nūr idüp Rabb-ı Ḥamīd[121]

Bu ġazel aňlarındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Şol rütbe māil-i püserem kʾeylemem ṭaleb
Şol ḳaḥbeniň ki nāmı ola duḫter-i ʿineb

Şūrīde ʿāşıḳım baňa şūḫ olsa dil-rübā
ʿArż-ı merāma māniʿ olur şīve-i edeb

Ṣubḥ oldı yāre naḳl ile çarḫın sitemlerin
Hicrān müsevvidātı beyāż oldı hep bu şeb

İḳbāl-i çarḫı neşve-i cāvīd ẓann ider
Sükkānı beng-ḫāne-i cāhıň ʿaceb ʿaceb

Laʿnet o ehl-i cāha ki bī-minnet olmaya
İḥsānına ḥaseb yā ʿulüvv-i neseb sebeb

Eyle nis̠ār-ḫāk-reh-i ehl-i dil Ḥamīd
Naḳdīne-i maʿārif-i mevrūs̠-i mükteseb

Ḥalīmī Paşa

İbtidā Ḫᵛācegān-ı **[33]** Dīvān-ı Hümāyūn’dan olup devr-i menāṣib-i ʿāliye iderek rütbe-i ʿāliye-i defterdāriye ṣuʿūd ve baʿdehū iki ṭuġ ile ḳurb-i devletden tebʿīd ḳılındı. Maʿden-i kān-ı seḫā bir z̠āt-ı maʿārif-pīrā idi.

---

[121] قبرنیلی زاده پر نور ایدوب رب حمید

Bu ġazel-i raʿnāyı dimişdir:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Geldikde saňa ol peri ķāşāneyi boş ķo
Ṣun bāde-i nābı yere peymāneyi boş ķo

Fikr-i ruẖi itmekde dili vālih̟ ü ḥayrān
Pend itme ṣaķın gel dil-i dīvāneyi boş ķo

Her bir ķadeḥ ardınca birer būse mi virdiň
Ṣāķī çekemem ṭavr-ı kerīmāneyi boş ķo

ʿĀrż eyleyicek būs-ı lebiň dil-ber-i ṭannāz
Bir ẖōşça ṣarıl ṭavr-ı ẓarīfāneyi boş ķo

Bilmem niye mestāneliġiň var saňa nʾoldı
Ey pīr-i kühen cünbüş-i ṭıflāneyi boş ķo

Ṣayd itdi Ḥalīmī nice āvāre-i cānı
Gel sen de uçur mürġ-i dili lāneyi boş ķo

Ḥanīf

İsmi İbrāhīmdir. Bunlar daẖi Dārüʾs-saʿāde yazıcısı olmuşlar idi. Baʿdehū ẖᵛācegānlıġla çerāġ olmuşlardır.

Bu naʿt-ı şerīfī dimişdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḫalāṣ it dāmenim dest-i ʿadūdan yā Resūlaʾllāh
Beni ķurtar bu hevl-i ġussa-cūdan yā Resūlaʾllāh

Ķapunda zār zār maʿẕeretden ġayrı nem vardır
Maṣūn it ġayra beẕl-i āb-rūdan yā Resūlaʾllāh

Sirişkim ķatre ķatre cūy peydā itdi ḥasretle
Es̱er yoķ gülşenimde reng ü būdan yā Resūlaʾllāh

Murādım ẖiẕmet-i dergāh-ı luṭfuňdur ṣadaķātle
Yine sensin ġaraż bu ārzūdan yā Resūlaʾllāh

Ḥanīf efgendeñi **[34]** aġyāra pā-māle rıżā virme

Seniňdir ġayreti ḳoġma ḳapudan yā Resūla᾽llāh

Bu daḫi anındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Merḥametsiz dil-ber-i cevvārsın bildim seni
Luṭfı yoḳ āzārı çoḳ ġaddārsın bildim seni

Cez̠bede esbāb-ı ḥüsnün hep yerinde neyleyim
Bir felek meşreb-edā mekkārsın bildim seni

Dün gice meclisde aldım çeşm-i şūḫundan haber
Nāzenīnim mā᾽il-i aġyārsın bildim seni

Āferīn ey nāy-ı nāle sīnede artsun demiň
Şevḳ-baḫş-ı meclis-i dil-dārsın bildim seni

Ġalibā olmuş Ḥanīfā tār-ı dil-bend-i figār
Şimdi ol ḳaydıla pür-efgārsın bildim seni

Bunlar daḫi anındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Mest-i cām-ı ʿışḳ olaldan çeşmimiz pür-ḫūndur
Şāh-ı ʿışḳıň sāyesinde ʿayşımız her gündür

Neş᾽emiz artmaḳdadır ol ḫāl-i ʿanber-bārdan
Laʿl-i nābıň keyfini mestāna ṣor niçündür[122]

Bulmadım bī-ʿışḳ hergiz rāh-ı ʿişrette ṣafā
Z̠evḳ-i nāle ṣoḥbet-i mey-ḫāneye merhūndur

Çirk-i zühd-i yārda eyler izāle cürm-i ʿışḳ
Gūyiyā kirpās-ı nefse maʿz̠eret ṣābūndur

ʿAzli naṣbından muʿavvendir ricāl-i devletiň
Ḳıymet-i cevher nigīninden daḫi efzūndur

Bir nigāh-ı çeşm-i raġbetdir niyāz-ı dil Ḥanīf

[122] ṣor niçündür : ṣun pür-ḫūndur A

Bende-i dīrīneye luṭf-i naẓar ḳānūndur

Bunı daḫi dimişdir:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Ḫūrşīd ṣıfat ol meh-i ḥüsnüm ṣarışınca
Ne çekdi siyeh kevkeb-i baḫtım barışınca

Bir velvele düşdi ki kıyāmet ḳopa düşdi
Ḫūbān içine serv-i revānım ḳarışınca

Maʿnā-yı ʿaşaḳ ṣarmaşıḳ oldıġı müsellem
Ḳoyvirme miyān-bend-i nigārı ṣarışınca

Endāze-i inṣāf iledir kāle-i gerdūn
Virmezler o kirbās-ı ümīdi ḳarışınca

Esb-i hüneriñ cünbiş-i reftārı [35] bülendi
Bu teng zemīn üzre Ḥanīfā yarışınca

Ḥıfẓī

İsmi Muḥammeddir. Kātib-i gümrük[123]

Bu ġazeller anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Sūz-i firāḳdan ḫaberiñ yoḳ mıdır seniñ
Oldum helāk hīç kederiñ yoḳ mıdır seniñ

Gāhī yanup yaḳılmadaň ol āftābdan
Ey āh-ı āteşīn şererin yoḳ mıdır seniñ

Tā-key ümīd-i nīm-nigāh-ı kerem begim
Ben mübtelāya bir naẓarıñ yoḳ mıdır seniñ

Her bir ḳademde ḥüsnüñe ʿāşıḳ beşer beşer
Ḥūr u melek misiñ pederiñ yoḳ mıdır seniñ

Taḥṣīl-i reʾs-i māl-ı viṣāle çalış göñül

---

[123] A: Kātib-i gümrük-i emtiʿa olup biñ yüz yetmiş üç sālında vefāt itmişdir. Ḥāfıẓ-ı Kurʾān idi.

Rīzān-ı eşkden żararıň yoḳ mıdır seniň

Āteş şaçar derūna maḳāl-i ḥarāretiň
Eşk-i terinde bir es̱eriň yoḳ mıdır seniň

Zīb-i nigīn-i faḫra sezā cān bahā olur
Elmās-pāre-i güheriň yoḳ mıdır seniň

Ḥıfẓī nedir telāfī-i dil-berde inhimāk
Ḫūbān içinde cilvegeriň yoḳ mıdır seniň

Ḥaşmet

Müderrisīn-i kirāmdan ʿAbbās-zādelikle müştehir idi. Ve Rāġıb Paşa merḥūmuň istiṣḥāb-kerdelerinden ve maḳbūl u pesendīdelerinden idi. Biň yüz seksen iki senesi vefāt eylemişdir.

Bu eşʿār anındır:

Mefāʿīlün, Mefāʿīlün, Mefāʿīlün, Mefāʿīlün

Ṣoyunmuş sīnesiň açmış vücūdın tām göstermiş
O şūḫ ʿuşşāḳa bir āyīne-i endām göstermiş

Velehū bu daḫi anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

İder işʿār bī-dīni olan bī-raḥm bī-şefḳat
Bulunmaz naḳş-ı cevher nefs-i Tīmūr-ı Firengīde

Şiʿār olmuş kibār-ı aṣra oynaḳlıḳ teraḥḥumda
Aranmaz ġayrı Ḥaşmet ādemiyyet ṭavr-ı çengīde

Ḥāmī

İsmi Aḥmeddir. Maṣḳat-ı reʾsi **[36]** Āmid'dir. Dervīş Āgāh merḥūmdan oḳumışdır. Köprili-zāde ʿAbduʾllāh Paşa merḥūma dīvān efendisi olmışdır.

Bu ġazelleri dimişdir:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Neşʾe-i mey ġāze-i ruḫsār-ı āl olmuş saňa

Revġan-ı gül dühn-i ḳandīl-i cemāl olmuş saňa

Oldı zīr-i lebe fikr-i būse ġarḳ-āb-ı dehen[124]
Leb şeker ġabġab turunç u portaḳal olmuş saňa

Ḥüsnüňü taṣvīr iden naḳḳāş dest-efşān olup
Reşḥa-pāş olmuş ḳalem püskürme ḫāl olmuş saňa

Şīr-i meh-tāba çalınmış māye naḫl-i ṭūrdan
Sāʿid-i sīmīn sāḳ-ı bī-mis̱āl olmuş saňa

Ġayra ḥelvā gibi ḥāżır ṣalma mūm-ı şehd-i leb
Yan yaḳıl ey dil ne mūm olmuş ne bāl olmuş saňa

Şöyle nevmīdim ki fikr-i būse gelmez yādıma
Baḫtı gör farż-ı muḥāl-ender-muḥāl olmuş saňa

Nūrı çıḳmış süzgi-i mehden elenmiş āftāb[125]
Gerden-i ṣāf u bināgūş-i zülāl olmuş saňa

Ḥāmiyā aldı beni bu tāze naẓmıň neşʾesi
Bu ʿaṣīr-i nev mey-i dīrīne-sāl olmuş saňa

Bu daḫi anlarındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ās̱ār-ı ġıbṭa sīne-i bī-kīneden çıḳar[126]
Bir demde ʿaks-i ṣafḥa-i āyīneden çıḳar

Defʿ-i raḳībdir raṣadı kenz-i vuṣlatıň
Genc aldasan bu ejderi gencīneden çıḳar

Bilse benim ḳadar o perī ḳadr-i ḥüsnini
Bir laḥẓa ṣanma ḫāne-i āyīneden çıḳar[127]

Zāhid ʿaceb mi şuʿbede-bāz olsa dekk ile[128]

---

[124] lebde : lebe V, İ
[125] nūrı : derdi A
[126] ās̱ār : neşʾe-i ās̱ār İ
[127] A: 4. beyit
[128] bāz olsa dek ile : bāzlıḳlar eylese A

Her ne çıḳarsa ḫırḳa-i peşmīneden çıḳar[129]

Geldikde bezme yār düşer ḳalbe ıżṭırāb
Ṭaʿẓīm içün ḳudūmına dil sīneden çıḳar

İş eskilerde geçme yine eski yārdan
Pür-zūr neşʾe-i bāde-i pārīneden çıḳar

Eṭfālı ḳor mı **[37]** kām ala bir gün uġurlaya
Şenbe ʿulüvv gibi pes āẕīneden çıḳar

Bī-ḫᵛāblıḳ ḫumārı düşer çeşm-i mestine[130]
Her ṣubḥ-dem ki ṣoḥbet-i dūşīneden çıḳar

Dāġ itdi cevrile beni āyā görür miyim
Ol kīne-cū bu ḫūy-ı pil-i kīneden çıḳar

Degmez fülūs-ı aḥmere ṣad-neşʾe-i niyāz
Kālā-yı vaṣl bender-i naḳdīneden çıḳār

Dirse inanma ülfet-i ḫūbānı terk ider[131]
Ḥāmī meger ki ʿādet-i dīrīneden çıḳār

Bunı daḫi dimişdir:

Mefʿūlü, Fāʿilātü, Mefāʿīlü, Fāʿilün

Pür-gūluḳ itme nāle vü zārıñ kes istemez
Ey ʿandelīb o gül uyuşmuş ses istemez

Erbāb-ı cāha cūd gerek nā-kes istemez
Cūd eyle cūd nā-kesi hīç bir kes istemez

Güft ü şenīdiñ ebkem olur tercemānları
Aʿmā ile mücāleseti aḫras istemez

Virmez ʿaṣīr-i nev mey-i dīrīne neşʾesin
Maḥbūb daḫi mey gibi pek nev-res istemez

[129] A: 2. beyit
[130] bī-ḫᵛ āblıḳ : mey-ḫᵛ ōrluḳ A
[131] dirse : dirler A

Çirk-i derūnı bāde-i ʿirfān ider naẓīf[132]
Çirk-i cenābet-i dil içün mıġṭaş istemez[133]

ʿĪsā gibi mücerred olur rifʿat isteyen
Ġılmān terk-i cāriye-i Çerkes istemez

Jūlīde-mūy-ı ser yeter abdāl-ı ʿışḳa tāc
Çaḳmaḳlı bendi ṣarıġı nʾeyler fes istemez

Deh rūze bāġ-ı dehrde ʿārif çü müşg-i bīd[134]
Peşmīne ile ḳaniʿ olur aṭlas istemez

Uġratma bezme zāhid-i süfli ṭabīʿatı
Bu şāh-bāz lānesidir kerges istemez

Ḳovsan gider mi rişte-i iḥsāna bend olan[135]
Mürġ-i dile kerem gibi bir maḥbes istemez

ʿĀrif-miṣāl şeklgerī yek-cihet gerek
Bālā vü zīr ve pāye-i pīş u pes istemez

Bir Āmidiye dil-beri ister mi dil didim
Gösterdi lehçesin didi ister pes istemez

Eṭfāl-i nār-ı cūʿ ider ey nefs-i nān-ı ḫuşk
Tennūr-ı miʿde eṭʿime-i enfes **[38]** istemez

Ḥāmī bu naẓm-ı tāzeniñ ister naẓīresin
Yüz kez baḥāne eyleseler üzkes istemez[136]

Bu daḫi anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Yād eyle meyle sāḳī dil-i pür-melālimi[137]
Farḳ idemem ġamıñla yemīn ü şemālimi

---

[132] ider naẓīf : naẓīf ider A
[133] çirk : ġıll A
[134] müşg-i bīd : naḫl-i bīd A
[135] bend olan : - İ
[136] kez : kere İ / kes A
[137] yād : ṣād A

Kāġıd yanar yazarsam eger ʿarż-ı ḥālimi
Dilden ṣabā o şāha beyān eyle ḥālimi

Bāġ-ı ġamıňa vesīle ġufrān ider seniň[138]
Zāhid bu maʿṣiyetle geçen māh u sālimi

Her bir kemāli çünki olur mūcib-i zevāl
Noḳṣāna ḳāʾilim ṭaleb itmem kemālimi

Oldum bu ḫākdāna peşīmān nüzūldan[139]
Fikr eyleyince daġdaġa-i irtiḥālimi

Cünbiş-firīb-i rişte-i cānım üzülmekle[140]
Ey muṭrib-i ġam eyleme pek gūş-mālımı

Ḥāmī metāʿ-ı zerḳa ḫarīdārdır diyü
Zāhid yabana söyleyüp almış vebālimi

Bunlar daḫi anındır:

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

Ṣafāda yüz ḫum-i bādeyle hem-civār olalı
Daḫīl-i mey-kede pīr-i muġāna cār olalı

Degişdi gülşeni ʿışḳa görünce ruḫsārıň
Hezār görmedi bir böyle gül-hezār olalı

Niẓām-ı kişver-i ḥüsni o şāh-ı devrānıň
Bozıldı pā-zede-i ceyş-i zengibār olalı

Fesād kevne muḳārin ʿadem vücūda **[39]** redīf
Ciḥān yoġ olmada mānend-i şemʿdār olalı

Ḳuvāya geldi ḫalel çün görindi mūy-ı sefīd
Kim oldı rāḥatımız leylimiz nehār olalı

Kişi ḳarīnini elbette kendi gibi ider
Felek ḳarārı kime virdi bī-ḳarār olalı

---

[138] bāġ : ṣūr A
[139] peşīmān : perīşān A
[140] cünbiş-firīb : olmış ḳarīb A

Nümāyiş-i gül-i rūyından olma efzūnter
Kenār-ı gülşen-i ḥüsnüň benefşe zār olalı

Ne gördi şerḥa-i dil dāġ-ı sīneden ġayrı
Hünerle Ḥāmī nigīn gibi nāmdār olalı

Bunı daḫi dimişdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Leb-i dil-dāra revnaḳ cūşiş-i teb-ḫāleden gelmiş
O gül-berg-i tere ṭāb u ṭarāvet jāleden gelmiş

Gören püskürme beňler rūy-ı ālında o şūḫuň dir
Benekli bir ḳumāş-ı tāzedir Bengāleden gelmiş

İder īrāṡ-ı şöhret ferʿ-i zībā aṣl-ı nā-çīze
Piyāzıň irtifāʿ-ı ḳadri ḳat ḳat lāleden gelmiş

Ruḫ-i sāḳī gül-i şād-āba dönmüş neşʾe-i meyden
Bu tāze āb u tāb ol āteş-i seyyāleden gelmiş

Ṣaḳın bir kār-ı nā-hem-vār ile şöhret-pezīr olma
Hemīşe sūʾ-i ẕikr-i Sāmīrī gūsāleden gelmiş

Görüp ol gül-ruḫuñ destār-ı ālin bī-ḳarār oldum
Dile ser-geştelik ol şuʿle-i cevvāleden gelmiş

ʿAceb kim ḫalḳa-i āġūşdan yār ictināb eyler
Kemāl-i kevkebe görmez ki māha hāleden gelmiş

İder āh u figān erbāb-ı ʿışḳı muʿteber Ḥāmī
Hezāra gülşen-i ʿālemde raġbet nāleden gelmiş

Bunlar daḫi anındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Niyāz-ı cāmını ṣun bāri ḳandırıncaya dek
Nişān-ı vuṣlata bir at doḳandırıncaya dek[141]

[141] bir : tīr A

İder zamāne mezād-engübīnini şīrīn[142]
Gürūh-ı naḥl-i belāya dadandırıncaya dek [143]

Dolandırır bizi eṭrāf-ı ḫᵛān-ı vuṣlatda[144]
O şūḫ kelb raḳībe dalandırıncaya dek[145]

Bu āsiyāb-ı felek gūne gūne gerdiş ider
Dürüşt-i dāne-i ʿömri ufandırıncaya dek[146]

Hezār ḫūn-ı cigerler döker bu gülşende
Zamāne bir gül-i āli boyandırıncaya dek

Öpüp ayaġını çoḳ dökdi āb-rūy-ı niyāz
O servi cūy-ı sirişkim uzandırıncaya dek

O meh pür eyledi gül-mīḫ-ı dāġ ile sīnem
Dile ṣaḥīfe-i mihrin ḳadandırıncaya dek[147]

Hezār ḳalʿa-i **[40]** tezvīri fetḥ ider süfehā
Dükān-ı cism-i ḫabīsiň donandırıncaya dek

Ne āb u tāb döker ḫāke çeşme-i ḫūrşīd
Serāb-ı deşt-i Ḥicāzı ṣuṣandırıncaya dek

Dükendi nābī sözi Ḥāmi çend mısraʿla
Ne çekdi ḳāfiye bābın ḳapandırıncaya dek

Bunları daḫi dimişdir

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Esrār-ı ʿışḳ söyleyecek güft-gū degil[148]
İksīr-i vuṣlat eyleyecek ārzū degil

Merd-i Ḫudā firīfte-i reng ü bū degil

---

[142] mezād : murād A
[143] gürūh : kürūm A / dadandırıncaya: varandırıncaya V, İ
[144] ḫᵛ ān-ı vuṣlatda : bāġ-ı vaṣlında A
[145] A : 7. beyit
[146] A : 6. beyit
[147] mihri ḳadandırıncaya: mihrin ḳandırıncaya V, İ
[148] güft-gū : güftelü İ, A

Bu gülşeniñ hezārı hezār-ārzū degil

Bir ḥāle uġradıñ gibi rengīn perīdedir
Ey lāle-ḫadd bu gördigimiz reng-i rū degil

Raḥm it niyāz-ı vaṣl ile dökdüm yüzüm ṣuyın
Bu āb-rūdur ey yüzi gül-āb-cū degil

Bilmem nedir bu gerdiş-i kec-devr-i nā-sezā[149]
Ey āsiyāb-ı çarḫ bu evvelki ṣu degil[150]

Çün ʿicl-i Sāmirī nice bir zāhidi aḫūr
Ẕikr-i Ḫudā bu ʿarbede bu hāy u hū degil[151]

Zāhid kelāmı muḫtasar it refʿ-i ṣavtı ḳo
İnṣāf yoḳ mı sende bu yaşdır kuru degil[152]

Ġam-rāyic ol ḳadar ki gül-i zaʿferān daḫi
Bir dem ṣafā-yı ḫātır ile ḫande-rū degil[153]

Eṭvār-ı yār ḳaddi gibi muʿtedilcedir
Pek nīk-ḫū degilse de pek kīne-cū degil[154]

Ẓaḫm-ı mizāc-ı nāz ki sūd itmez iʿtiẕār
Çāk-ı zücāc ḳābil-i ḫayt-ı rüfū degil[155]

Ḥāmī ḳalursa böyle esīr-i ḫumār-ı ġam
Ḫum-ḫāneler tehī ola cām u sebū degil

Bu daḫi anındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Şöyle sūzān ol ki āteş-ḫāneler reşk eylesün
Āteş olsun şemʿalar pervāneler reşk eylesün

---

[149] bilmem : bilsem A
[150] A: 6. beyit
[151] A: 7. beyit
[152] A: 5. beyit
[153] A: 9. beyit
[154] A: 10. beyit
[155] A: 8. beyit

Tükme-i zerkārını çöz sīne-i sīmīniñ aç
Çāk çāk olsun ṣadef dür-dāneler reşk eylesün

Nīm-bismil mürġveş çıḳ ḫāne-i ḫammārdan
Şīve-i reftārıña mestāneler reşk eylesün

[41] Naṭʿ-ı ʿirfānıñ ṣuʿūd it rütbe-i vālāsına
Beydaḳ-ı ʿirfānına ferzāneler reşk eylesün

Ḥāmiyā bir kākül-i müşgīne ol dil-beste kim
Ḫalḳa-i zincīriñe dīvāneler reşk eylesün

Bu daḫi anındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Der-ḫvābdır ol nergis-i mestāneyi boş ḳo
Bülbül uyumuşmuş o gül efsāneyi boş ḳo[156]

Ṭoldur raḳamın ḫāneleriñ vefḳ-i niyāzıñ
Vaḳtin gözedüp maṭlab olan ḫāneyi boş ḳo

Ancaḳ melekü'l-ʿarş bilür ʿarş verāsın
Teftīş-i mollā baḥs̱-i ḥakīmāneyi boş ḳo

Her ḳande giderse ṭaḳılup ardına düşme
Ey rişte-i neẓẓāre o dür-dāneyi boş ḳo

Sūziş aña vuṣlat demidir itme refāḳat
Fānūs gider şemʿ ile pervāneyi boş ḳo

Ey bülbül-i cān cilvegehiñ bāġ-ı cināndır
Ālūde-i ḫār u ḫas olan lāneyi boş ḳo[157]

Bez̠l it bize sāḳī meyi tā āḫir olunca
Rindān ṣaḳın boşlama mey-ḫāneyi boş ḳo

Bāzār-ı cünūn revnaḳıdır seng-i melāmet
Ṣulḥ eyleme eṭfāl ile dīvāneyi boş ḳo

---

[156] uyumuşmuş: uyumuş İ, A
[157] ḫār u ḫas: nār u ḥüsn V, İ

Pinḥānı ḳażādır perī kūyine varma
Çarpılmadan evvel o perī-ḫāneyi boş ḳo[158]

Pendi bize maḫṣūṣdur ol vaḥşi nigārıň[159]
Ḥāmī heves-i maʿni-i bī-gāneyi boş ḳo

Ḥāẕıḳ

İsmi Seyyid Muḥammeddir. Masḳaṭ-ı re'si Erżurūm'dur. Erżurūmī Ḥāẕıḳ dimekle maʿrūfdur. Müretteb dīvānı vardır.

Bu ġazelleri dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Āmed şüde fütādesi çābük ayaḳlıdır
Ammā ki semt-i ḫānesi çıḳmaz zuḳaḳlıdır

Şekve ḳılıḳlı alma o şūḫı dehānıňa
Şāyed ḳulaġına doḳunur bir ḳulaḳlıdır

Çeşm-i terim piyāle ile hem-sifāl itse
Dāġ-ı cigerde lāle ile bir ocaḳlıdır

Cān virdi şevheri giceden yüz görümcelik
Ḥālā ʿarūs-ı çarḫ-ı kühen āl duvaḳlıdır

Ḥāẕıḳ nigāh eyleyemez mihr-i ḥüsnüňe
Zaḫm-ı remedle dīde-i baḫtı çapaḳlıdır

Bunı daḫi dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Eyler şitāb-ı şaḥne sihām-ı ḳader ḳader
Ṣaḳla piyāleyi gelür ol bī-başar başar

[42] Pāy-i raḳībi balṭa keser ḳūy-i yārdan
Ẓann itme ol pelīdi ki keskin keser keser

Cevzā miṡāli ḫiẕmet-i ḫāk-i deriñ içün

---

[158] ḳoma : ḳo A / bu beyit İ'de yok.
[159] pendi : ṣaydı A

Baġlar miyāna ḳavs-ı ḳuzaḥdan kemer kemer

Olmaz ḫalāṣ bār diger bārdan diyü
Söyler lisān-ı ḥālile her bir semer semer

Gerdūnı zīr-i rāna alur bir ʿināndır
Ursa semend-i fikrine Ḥāẕıḳ eger eger

Bunı daḫi dimişdir:

Mefāʿīlün Feʿilātün Mefāʿīlün Feʿilün

Sirişk-i merdümüñe dīdemiz bebeklik ider
Cihānı seyle virir nem neme gereklik ider

Küçük olursa felek Mevlevī-i devrāna
Külāh-dūzi olur meh şafaḳ eteklik ider

Uçurma virme der-ʿuşşāḳa vaʿde-i vaṣlı
O şāh-bāz-ı ḫaṭ-āver ḳatı tüleklik ider

Derūn-ı hāleye ḳoymuş felek nemekdānı
O āftāb-ı cemāle meger yemeklik ider

ʿAceb mi ṭārem-i gerdūn-ı bī-sütūn olsa
Hemīşe āh çeker sözümüz direklik ider

Meger serīr-i nezāketde ḫᵛāba varmışmış[160]
O şūḫa ṭurreyi bād-ı ṣabā sineklik ider

Hezār dāġla kim lālezāra döndürdi
Vücūd-ı Ḥāẕıḳ-ı zārı meger çiçeklik ider

Bunlar daḫi anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Dest-i ümīdi ẕeyl-i ricādan kes istemez
Miskīn-kelāle şīfteyi üzkes istemez

Endāzeden birūn sitemiñ tā-be-key felek

[160] varmışmış : varmışdır A

Senden bürehne cāmelige aṭlas istemez

Dünyāda ṭūl-i ʿömr ile āsāyiş isteyen
Āzār u cevri kimseye çün kerkes istemez

Muḳbil hemīşe dīde-i aʿdāya ḫār olur
Rāh-ı emekde pīş-revīdir pes istemez[161]

Almaz meşāmmı nükhet-i peymāne zāhidiñ
Meşhūrdur ki būy-i güli ḫunfes istemez

Nevbetle āh lāzım imiş giryeden bedel
Bādı olursa cūy-i sirişki es istemez

Ruḫsārı üzre olmadığından ġubārī ḫaṭṭ
İtdüm ṭırāş gülşen-i ḥüsni ḫas istemez

Teşbīh olunsa serv-ḳad-i yār [43] incinür
Ṭoġrı iş ile rāst sözi bir kes istemez

Evżāʿ-ı serd ile güzelim açma dāġ-ı nev
Kāşānemiz şitāda bizim menfes istemez

Ḥabs olsa biʾr-i Yūsufa itmez tenezzüli
Çāh-ı ẕeḳandan özge göñül maḥbes istemez

İster diyü nedir bu ḳadar Türk ü tāzeler
Yel gibi kūy-i dil-bere ey dil es istemez

Ḥāmī Efendi naẓmına tanẓīr istemez
Ḥāẕıḳ olursa pey-revi ister pes istemez

Bunlar daḫi anındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ṭāʾir-i ḳudse yeter oldı vücūduñ maḥbes
Tā-be-key bu ten-i ṣad-çāk ola mānend-i ḳafes

Ṣıḳlet-i rīş-i dırāzıñ çekemezler rindān
Ṣūfi yārān-ı ṣāfā dūr gerekdir üzkes[162]

---

[161] emekde : emelde İ, A

Deh lisānı var iken lāle denilmez ebkem
Şeb-i tāriñde der-bend-i zebān-ı aḫras[163]

Zīr-i pāye felegi alsa oṭursa ṣāyān
Ṣafḥa-i levḥ-i suṭurlābda taṣvīr-i feres

Ne ḳapar taḳye ḳapanlar ser-i ʿuryānımdan
Mest-i ḳanzil yaturam başda ne destār ne fes

Reh-i cānānede göñlüm nice ārām itsün
Var iken ʿazmi niye itmede feryād-ı ceres

Tāzelendirdi kühen ḳıṣṣa-i şevḳım Ḥāẕıḳ
Aldı göñlüm yine bir tāze nihāl-i nev-res[164]

Bunı daḫi dimişdir:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Göñül ḳomaz girih-i zülf-i yāremiz muġlaḳ
Bu ʿuḳdeniñ nʾola ḥallinde olsa diş ṭırnaḳ

Tefāvüt üzredir insānda cevher-i ẕātī
Tesāvi üzre degildir baḳılsa beş parmaḳ

İrişmek evc-i kemāle beyān-ı müşkildir[165]
Neler gelür başına ferz olunca bir beydaḳ

Nişīmen olsa bize menbaʿ-ı Fırāt gibi
O serv-i nāz ile evvel bahārda çamraḳ

Başımda taşır idim çün [44] nişān-ı sādātı
Hediyye itse o meh-pāre bir yeşil yapraḳ

Cihānı sırr-ı eneʾl-Ḥaḳḳdan eyleyen āgāh
Firāz-ı dāre sezā var degil midir el-ḥaḳḳ

---

[162] ṣāfā : ṣāfālı A
[163] zebān : lisān A
[164] nihāl : civān A
[165] evc : üzre A / beyān : piyāde A

Raḳīb-i dūn düşe yazmışdı pāyine yārıň
Sezā degil mi urulsa o ḳaltabāna ṭayaḳ

Ḫumār elden ayaḳdan düşürdi rindānı
Bu demde sāḳī münāsib degil mi elde ayaḳ

Bu na-şinīde vü nā-dīde naẓm-i-ter Ḥāẕıḳ
Virir sefīne-i yārāna başḳa bir revnaḳ

Velehū:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Kesb eyle göňül daʿvi-i merdāneyi boş ḳo[166]
Leb-rīz-i mey ol naʿra-i mestāneyi boş ḳo

İtmezse göňül zülf-i girih-gīrde ārām
Zincīr ile żabṭ olmaz o dīvāneyi boş ḳo

Gel sīneye çıḳ boşla der-āġūş-ı ḫayāli
Eyvān demidir kūşe-i kāşāneyi boş ḳo

Hicrān yeter ālüfteyi doldurma caḥīme
Ey vāʿiẓ-i pür-gū biraz efsāneyi boş ḳo[167]

Olsun deheniň ḥāli diliň feyżile memlū
Pür eyle sebū-yı meyi peymāneyi boş ḳo

Ey rind çalınmış yine ḳānūn-ı neşāṭıñ
Kim didi ki var mescide mey-ḫāneyi boş ḳo

Gül-geşt-i çemen-ḫāne ber-endāz-ı sükūndur
Pervāze gel ey murġ-ı seḥer lāneyi boş ḳo

Ābād olacaḳ vaḳf-ı ṭarab-ḫāne-i Cemdir
Ey būm-i elem ḫāṭır-ı vīrāneyi boş ḳo

Göňlüň hevesi ḫāl ile gīsūya düşürme
Biň dām-ı belā var ṭamaʿ-ı dāneyi boş ḳo

---

[166] göňül : hüner A

[167] A’da bu beyit yok / İ’de bu mısra “Eyvān demidir kūşe-i kāşāneyi boş ḳo” şeklinde tekrarlanmış.

Vir beyt-i vücūduňda olan varını ʿışḳa
ʿİrfān ile ṭolsun dir iseň ḫāneyi boş ḳo

Çār ebrūya tesḫīre ḳonup vefḳ-i murabbaʿ[168]
Evtādı gözet līk ḳuṭub-ḫāneyi boş ḳo

Sen encümen-i yāre sezāvār olamazsıň
Ḥāẕıḳ heves-i meclis-i cānāneyi boş ḳo

ḤARFÜʾL- ḪĀ’

Ḫayrī

İsmi Seyyid Muḥammeddir. Vīrānşehirʾdendir. Ḥakīm-zāde ʿAlī Paşa ile altmış sekizde İstanbulʾa gelmişdir. Ve seksen tārīḫinde ḫᵛāceliḳle ketḫudā [45] ḫalīfeligiyle çerāġ olmuşdur. Ve Devlet-i ʿAliyye'de reʾīsüʾl-küttāb ve kethüdā-yı ṣadr-ı aʿẓamī olmuşlardır. Ordu-yı hümāyūnda reʾisüʾl-küttāb[169] iken ordu-yı hümāyūn maʿāẕa'llah ber-geşte olup ḥīn-i firārda Boza nām nehr-i mezbūri ʿubūr iderken bi-ḳażāʾullāh müstaġrıḳ-ı lücce-i maġfiret olmuşdur. Biň iki yüz dört muḥarremi ġurresinde vāḳiʿ olmuşdur.

Bu ġazeller anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Gīsūlarıňdan olmaġa nükhet-rübā ṣabā
Kūyuň benim gibi dolaşur dāʿimā ṣabā

Güller nuḳūd-i ḳabżına olmazdı kef-güşā
Mülk-i çemende olmasa ṣāḥib-seḫā ṣabā

Ebkār-ı ġoncanıň ne ʿaceb açdı yüzlerin
İtmez mi ʿandelīb-i çemenden ḥayā ṣabā

Zülf-i siyāhına doḳunup derhem eyledi
Tel ḳırdı bezm-i yārda itdi ḫaṭā ṣabā

Meşşāṭa-i çemen diyemem ol ḫāk-i pāydan

---

[168] ebrūya : ebrūyı A
[169] ve kethüdā-yı ṣadr-ı aʿẓamı olmuşlardır. Ordu-yı hümāyūnda reʾisüʾl-küttāb : -A

Olmazsa nergisiň gözine sürme-sā ṣabā

Ḳıldı derīde perde-i ʿarż-ı hezārı ḥayf
Gül peykerinden eyledi keşf-i ġıṭa ṣabā

Taʿlīm-i secde eyledi ol serv-ḳāmete
Ḳadd-i nihāl-i gülşeni itdi dü-tā ṣabā

Āb u türāba ḥükmüni cārī ider midi
Baḥr ile berre olmasa fermān-revā ṣabā

Meşhūr-ı dil-güşālıġıla rūzgārda
Mānend-i naẓm-ı Ḫayrī-i muʿciz-edā ṣabā

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Miyān-ı mey-keşānda būs olunduḳça leb-i mīnā
Ḳızardı ġayretinden bāde ṣanma ġabġab-ı mīnā

Degildir bā-neseb kesbi gerekdir feyż-i istiʿdād
Türāb u sengidir ben bildigim ümm ü eb-i mīnā

Olur rūşen-güher keştī-süvār-ı ḳulzüm-i ʿizzet
Degil mi ālem içre rūy-ı destiň merkeb-i mīnā[170]

Tehī-desti dil-i dānāya bādī-i güşāyişdir
Pür olsa meyle ṣafvetden berīdir meşreb-i mīnā

[46] ʿAceb mi merd-i bī-dāniş ḳalursa ḫāk-i ẕilletde
Tehī ḳalsa alınmaz deste meyden ḳālıb-ı mīnā

Ne siḥr itdiň meded ey sāḳi-i sāḥir ki gösterdiň
Ḥabāb-ı bādeden ṣad māh-ı çāh-ı Naḫşeb-i mīnā

Olur maḥsūd mihr ü meh fürūġ-ı ṭabʿ-ı Ḫayrīden
İderse iḳtibās-ı nūr-i fıṭrat kevkeb-i mīnā

Velehū:

---

[170] ālem içre rūy-ı destiň : āb içre destiň A

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḫayāl-i tāb-ı rūyuň dilde kim nā-gāh olur peydā
Feżā-yı sīnede her dāġdan bir māh olur peydā[171]

Girer dil mülki bir gün ḳabża-i tesḫīr-i cānāna
O iḳlīm-i vesīʿa lā-cerem bir şāh olur peydā[172]

Leīm-i bī-mürüvvet ḫāne-zādı cūd u refʾetdir
Ne ḥāletdir künām-ı şīrden rūbāh olur peydā

Çekildi tār-ı zülfi dest-i dilden ḫayli demlerdir
Hemīşe rişte-i ümmīdimiz kūtāh olur peydā

Nesīm-i āh-ı serdim hicr-i rūyuňla vezān olsa
Miyān-ı tābiş-i temmūzda deymāh olur peydā

O dem kim mevc ura āb-ı revān tīġ-ı bürrānıň[173]
Anı cez̠b itmege sūrāḫ-ı dilden çāh olur peydā[174]

Beyābān-ı süḫandan Ḫayriyā Nüzhet Efendiniň
Sevād-ı naẓma nāl-i ḫāmesinden rāh olur peydā

Velehū:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Olursa bī-ruḫ-i dil-ber ṣafā-yı ʿālem-i āb
Bana semūm-ı sitemdir hevā-yı ʿālem-i āb

Ġubār-ı gerd-i kederden es̠er ḳomaz dilde
Mis̠āl-i şuʿle-i berg-i giyā-yı ʿālem-i āb

İder selāsil-i emvāc-ı meyle ser-beste
Cünūn-ı miḥneti dārüʾş-şifā-yı ʿālem-i āb

Gül-i şüküfteleri eylemez ḫazāndan pāk
Naẓīr-i bāġ-ı cināndır feżā-yı ʿālem-i āb

---

[171] dāġdan : māhdan A
[172] vasīʿa : celīle A
[173] ura : üzre A
[174] A: 4. beyit

Degişmez efser-i şāhīye cām-ı ṣahbāyı
Ḫidīv-i mülket-i cemdir gedā-yı ʿālem-i āb[175]

Nümūnedir gül-i ruḫsār-ı pāk-ı cānāndır
Alınsa deste eger lāle hāy ʿālem-i āb

Ṣarīr-i ḫāme-i Ḫayrī virir bu meclisde
[47] Ṣımāḫ-ı cāna ġınā-yı nevā-yı ʿālem-i āb

Velehū:[176]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Nümāyān oldı dilde rişte-i efkār pīç-ā-pīç
Ẓuhūr itdi ḫayāl-i ṭurra-i ṭarrār pīç-ā-pīç

Ṣaḳın kec-ṭıynetāndan istiḳāmet eyleme ümmīd
Miyān-ı berhemende bestedir zünnār pīç-ā-pīç

Dil-i dānā bulur ṣad-çīn-i naḫvet ʿizz u rifʿatden
Olur bālāya çıḳdıḳça dehān-ı nār pīç-ā-pīç

Hamīde-ḳadd ider ḳadrin bülend eylerse de gerdūn
Ser üzre oldıġın seyr eyledim destār pīç-ā-pīç

İder rūşen-dilān reftār-ı çarḫıñ ṭavrı devrinde
Yürür ber-muḳteżā-yı reh-güẕār enhār pīç-ā-pīç

Nʾola ebrūsını pür-çīn ḳılsa ol teb-i naḫvet
Ḳılur üstād tīġın cevherin iẓhār pīç-ā-pīç

Tekāpūlar ider ṣāḥib-meẓālim nāsa dārında
Künāmında olur elbette ḳadd-i mār pīç-ā-pīç

Bu mürvārīd-i naẓm-ı dil-keşiñ biʾllāh ey Ḫayrī[177]
İder çoḳ ṭabʿ-ı mevzūnı miṡāl-i nār pīç-ā-pīç

Velehū:

---

[175] A'da bu beyit yok
[176] A'da bu şiir yok
[177] mürvārīd : vāriddir İ

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Āfeti dehriň ḫaṭ-ı ʿanber-mis̱āliňdir seniň
Fitne-i devr-i ḳamer cānā cemāliňdir seniň

Ṣanma ḫāl u ḫaṭṭ-ı ʿiẕār-ı yāri ḳılmış pür-sevād[178]
Dilden ʿaks-endāz olan gerd-i melāliňdir seniň

Ey müheyyā-sāz-ı ṭūfān-ı kader baḥr-i muḥīṭ
Ḳaṭre-i nāçīze deryā-yı celāliňdir seniň

Cilveger ṣanma ṣuver āyīne-i ekvānda
ʿAks-i şūḫ-ı şūr-i pervāz-ı ḫayāliňdir seniň

Lāleyi pür-dāġ-ı ḥasret ġoncayı dil-ḫūn iden
Naḳş-ı āteş fitne-i ruḫsār-ı āliňdir seniň

Āftāb-ı rūy-ı yāre ḳarşu ṭurmuşsun yine
Ey ḳamer var ise hengām-ı zevāliňdir seniň

Çoḳ mı Ḫayrī merdüm-i çeşm-i hünermendān ise
Ḫāl-i dil-ber noḳṭa-i kilk-i kemāliňdir seniň

Velehū:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Naẓra laġzīde olur cünbiş-i **[48]** reftārından
Ḳand-i ter ṣu kesilür ḫaclet-i güftārından

Ġıbṭa reşkile ter-i dāmen ider berg-i güli
Ḳaṭre-i ḫōy ki düşer ṣafḥa-i ruḫsārından

Göremez bir daḫi ṣıḥḥat yüzini dünyāda
Uġrayan derd-i dile dīde-i bīmārından

Āteş-efsürde olur şuʿlesi efzūn olsa
Güm olur kim ki tecāvüz ide miḳdārından

Ḫam-be-ḫam zülfini rūyında temāşā ḳıldım
Çīni seyr eyledim āyīne-i dīdārından

[178] pür-sevād: pür-sevdā V, İ

Ṭurre nevbet mi virir pāyiñi pūs eylemege
Ḍāmenin ḳurtaramaz yār ḳafādārından

Dürr vücūd-ı yeme bürhān-ı celīdir Ḫayrī
Bellidir şāʿir olan naẓm-ı dürer-bārından

Velehū:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Saña revnaḳ şiken mihr-i dıraḫşān dirler
Baña āyīne ṣıfat sīnesi ʿuryān dirler

Ḫaṭṭ-ı nev-ḫāste-i ʿārıż-ı gül-rengiñ içün
Cedvel-i sebz ile bir tuḥfe gülistān dirler

Cümle sükkānı ḳamer ṭalʿat-ı meh-rūlar olur
Kişver-i ḥüsne begim ḫıṭṭa-i Māhān dirler

Sürme-i çeşm-i emel şimdi sevād-ı ġamdan
Bu siyeh-baḫtlıga şām-ı ġarībān dirler

Sūz-i sīnemdir iden böyle sirişkim cārī
Dāġdan ḥāṣıl olur seyl-i firāvān dirler

O sehī-serve ṣarıldıkca ten-i zerd u nizār[179]
Maʿni-i ʿışḳı bilüp ʿāşıḳ-ı bīcān dirler

Nice Ḫusrev nice Āṣaf nice Cem yazmışlar
ʿIşḳ mecmūʿasına defter-i dīvān dirler

Ḳāḍı-i fāżıl-ı iḳlīm-i hüner der-gehine
Zümre-i ṣāf-dilān ḳaṣr-ı ʿazīzān dirler

Aña taḥḳīḳ-i mezāyā-yı süḫan vehbīdir
Ẕātına ʿUrfada ʿallāme-i devrān dirler

İşbu nev-bāve-i naḫl-i ḳalem-i Ḫayrīye[180]
İder ʿaṭf-i naẓarı dīde-i Ḥassān dirler

---

[179] ten-i : - İ
[180] ḳalem : süḫan A

[49] ḤARFÜ᾿D-DĀL

Dāniş

Süleymān Efendi. Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan idi. Biň yüz seksen sekiz senesi fevt olmuşdur.

Bu ġazelleri dimişdir:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

O şūḫ ideli sevgend-i ʿışḳımı taḥnīs̱
Dili ferāiż-i ālāma eyledi tevrīs̱

Aňup o mehveşi ṣūfī ḫurūş ider bilmez
İder teẕekkür ile mużmerātını te᾿nīs̱

Lebiň ki teng-i şekerdir yanımda luṭf eyle
ʿAdūyi yād idüp itme dehānıňı telvīs̱

Virir mi ruḫṣat-ı daʿvā-yı ʿışḳ ʿuşşāḳa
Nigāh-ı āfeti baḥḥās̱ ebruvānı baḥīs̱

Felekde ḥüsn-i naẓarlar yegāne oldı tamām
Sezādır eylese Dāniş bu niʿmeti taḥdīs̱

Velehū:[181]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Beni bir nīm-nigeh-i āfet ile itdi ḫarāb
Görmeseydim o büt-i ʿişve-nümāyı ey kaş

Eyledi naġme-i ḳānūn cefāyı icrā
Nāḫun-ı ḫayret-i dil-dār olalı sīne-ḫırāş

Perçem ü kākül-i müşgīndir ol fettānıň
Dil perīşanlıġıma bāʿis̱ u bādī baş baş

Olmuşum ben o mehiň mehmehe-gerd-i ʿışḳı
Baňa sāyem daḫi bu yolda degildir yoldaş

---

[181] Bu şiir ve olalı … ile başlayan şiir A'da birleştirilerek tek bir şiir şeklinde yazılmıştır.

Cünbiş-i şūḫına āvīḫte ṣad fitne vü nāz
Nice taḳlīd ider ebrū-yı nigāra naḳḳāş

Kime isnād ideyim āh bu cürmi Dāniş
Yine hep kendi fiġānımdır iden ʿaşḳımı fāş

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Oldıġından ʿaḳla ʿaḳl-i mecānīn-i hevā
Ḥükmini müşʿir degil mi silsile-i zincīrde[182]

Rūzgārıň itmese eṭfāl-ı şāḫa kāri kār[183]
Ḳırılurlar mıydı böyle birbirin teksīrde[184]

Rifʿat-i kef-cūş-i ebnā-yi zamān meşhūddur
Cilve-i taḳlīb-i ḥāl-i devre-i kef-gīrde[185]

Ḫun-feşān olduḳça ġamze şöhreti **[50]** müzdād olur
Ḳan dökmekdir muḥassin cevher-i şemşīrde[186]

Her nigehde ḫūn-ı çeşm-i āfeti der-kārdır
Dāniş ārām eylesemde genc-i çeşm-i şīrde[187]

Velehū:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Olalı mihr-i ruḫ-i ṣaḥn-ı dile pertev-pāş
Gitmedi çeşm-i elem dīdeden aṣlā nem ü yaş

Bez̲l-i maḥṣūl-i niyāz itse sezādır ʿāşıḳ
Çıḳmadı bender-i behcetde daḫi böyle ḳumāş

Dilde ṭāḳat mı ḳalur sāḳi-i bezmiň olıcaḳ

---

[182] A'da bu beyit yok. /bu beyit vezne uymamaktadır.
[183] kāri kār: ṭār-i ṭār İ
[184] Bu beyit A'da çāk çāk olur… ile başlayan şiirin 4. beytidir.
[185] A'da bu beyit yok.
[186] A'da bu beyityok. / vezne uymamaktadır.
[187] Bu beyit A'da çāk çāk olur… ile başlayan şiirin 5. beytidir.

Ġamzesi mest-i mey-i nāz u nigāhı ʿayyāş

Velehū:[188]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Çāk çāk olur muṣavvir ʿaşḳımı taṣvīrde
Ḫāme ser-tā-pā yanar sūz-ı dili taḥrīrde

Keyfi şevḳ-ārā-yı ẕevḳ-ı şaḫṣı āḫir olsa da
Başḳadır ser-şār-ı neşve şīve-i tebşīrde

İnḥinā-yı dāldır ḳurbiyyete ḳosuň hele
İstiḳāmet buʿd içün maḳbūl zīrā tīrde

ḤARFÜʾẔ-ẔĀL

Ẕekāyī

İsmi Muṣṭafādır. Naṣūḥī-zāde Şeyḫ Es-seyyid Fāżıl Efendi Ḥażretleri'niň dervīşlerindendir. İstanbul'da Şeyḫ Ümmī Sinān Ḥażretleri'niň ḫānḳāh-ı ʿaliyyelerinde seccāde-nişīn-i irşād olup ʿidād-ı ittiḳā-yı mezād eylemişdir. Biň iki yüz yigirmi yedi senesi dār-ı cemāle teşrīf buyurmuşlardır. Ḳuddise sırrahuʾl-ʿazīz Ḥażretleri bu ġazelleri nuṭḳ buyurmuşlardır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Gülistān içre göňlüm derdile nālān olur sensiz
Olursa ravża-i cennet baňa zindān olur sensiz

Hücūm-ı nār-ı ḥasret ṣubḥa dek cismim kebāb eyler
Derūn-ı cāme-ḫᵛābım āteş-i sūzān olur sensiz

Temevvüc eyleyüp deryā-yı çeşmim intiẓārıňla
Sirişkim dem-be-dem emvāc-ı ḫūn-efşān olur sensiz

Döner gülşende ʿayni nergis ü sünbül muġaylāna
Cihānıň ṣafḥa-i gülzār-ı ḫāristān olur sensiz

Ṣafā-yı ḫāṭır olmaz bezm-i meyde **[51]** neylesün ʿāşıḳ

[188] Bu şiir İ'de oldığından … ile başlayan şiirden önce getirilerek tek bir şiir şeklinde yazılmıştır.

Bu dehriň ʿayş ile nūşi belā-yı cān olur sensiz

N'ola ebrūların fikriyle çāk itsem girībānım
Vücūdum dāġ dāġ-ı nāvek-i hicrān olur sensiz

Yetiş ey H̱ıżr-ı cānım semt-i maḳṣūda delālet ḳıl
Ẕekāyī yine ġamda vālih ü ḫayrān olur sensiz

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Göňül sevdā-yı çeşm-i yār içün özge belā dirler
Görenler zaḫm-ı sīnem derd-i ʿışḳa mübtelā dirler

Kimiň āsūde devrānıň yürütmüş inṭiẓām üzre
Bu miḥnetgāh-ı gerdūna cihān-ı bī-vefā dirler

Dil-i insān-ı kāmilde görinür heyʾet-i ekvān
ʿAceb ṣūret virir āyīne-i ʿālem-nümā dirler

Libās-ı faḳr ile mülk-i fenāya şāh iken ʿāşıḳ
H̱aberdār olmayanlar ḥāl-i sīretden gedā dirler

ʿAbā-yı köhneyi ber-dūş idüp maḥv-ı vücūd eyle
Nişān-ı ehl-i mātem ḫırḳa-i faḳr u fenā dirler

O gülzārıň Ẕekāyī ḥāṣılı bār-ı şehādetdir
Dem-i evlād ile ʿışḳa ḫāk-i Kerbelā dirler

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ḳaṣd idince şāh-ı ġamzeň ḥükmünüň icrāsını
Emr idüp ebrūya çekdirmiş anıň ṭuġrāsını

Münşī-i ḳudret ne ḫōş ḫaṭṭ ile taḥrīr eylemiş
Levḥ-i ruḫsāra berāt-ı ḥüsnünüň imżāsını[189]

Minnet-i dehre ne ḥācet giydigim köhne ʿabā

---

[189] imżāsını : imlāsını A

İstemem çarḫ-ı denīniñ ḫılʿat-ı zībāsını

Ṭālib-i dünyāya baḫş itdim libās-ı zīneti
Başına çalsun sipihriñ aṭlas-ı dībāsını

Biz gürūh-ı ehl-i ʿışḳız mest-i ḥayrān olmuşuz
İçmişiz cām-ı ḥaḳīḳat bāde-i ḥamrāsını

Öldürür çeşmiñ Ẕekāyī derd-mendi ʿāḳıbet
Zāhid-i maġrūrdan almış anıñ fetvāsını

Ẕihnī

[190]Rāġıb Paşa'ya ve Ṣadr-ı Aʿẓam Muṣṭafā Paşa'ya kitābcı olmuşdır.

[52] Bu ġazelleri dimişdir:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Gitsün ne ḳadar mā-melekin var ise bāde
Tek sāḳī-i meclīs dimesün ḳalmadı bāde

Birbirine teklīf ile cām-ı mey-i yārān[191]
Ol tuḫfe-i Cem gezdi bu şeb dest-i cabāda

Ḳapıldı göñül bir ṣarışın dil-bere nā-gāh
Bir cāẕibe var anda ki yoḳ kāh-rübāda

Gelmez o perī bezme görünmez nice demdir
Maḥbūs mıdır şīşe-i ṣayd-ı ruḳabāda

Müşgīn iken ol ḫaṭ-ı siyeh zülf-i muʿanber
Biʾllāh ne ḥācet saña bu ʿıṭr-ı ziyāde

Tīr-i müjeñ ey ḳāşı kemān işledi cāna
Yoḳdur o ḳadar zūr-i nigeh çeşm-i ẓubāda

Hicriñle seḥerde çekilen āh-ı ḫazīnem
Şimdi oḳunur kār-ı ġulām oldı ṣabāda

Bir gülşeni dervīş-i iken bāġda ġonca

---

[190] ismi … dir: ismi İ, -V
[191] yārān : rindān A

N᾽oldı görinür ṣūret-i lāʿlin ḳabāda

İẓhār-ı taḥammül ideli her ḫar-ı nādān
Ḳaldı ʿuḳalā yeʾs ile ziyy-i ġurebāda

Meydān-ı riyāda tek ü pū itmede zāhid
Şeyḫāne kesem ḫırḳa-i peşmīne lebāda

Kürsīde ḫarābātı yaḳar ṭaʿnile vāʿiẓ
Teʾvīl yapar mesʾele-i ekl-i ribāda[192]

Ġālib görinür naʿra-i mestāneye şimdi
Bir başḳa edādır naġamāt-ı ḫuṭabāda

Şāyed şeh-i iḳlīm-i vilāyet ola ey dil
Ḫōr baḳma nigāh ittigine zīr-i ʿabāda

ʿİbretle nigehdār olan erbāb-ı baṣīret
Erkān-ı heyūlāyı görür şekl-i hebāda

Ẕihnī bu nev-āyīn ġazeli ṭarẓ-ı kühende
Pek velvele-sāz oldu miyān-ı üdebāda

Her beyti birer bāde-i ser-şār ider işrāb
Ḳalsun bu da bir neşve dimāġ-ı şuʿarāda

Pey-rev olalı naẓmına rāmişger-i devrān
Çenberde bu pīş-rev çalınur Rūm Sebāda

Eylerse tenezzül buňa ger ḫāme-i Tevfīḳ
[53] Tanẓīrine bir tāze zemīn ṭarḥ ide bāde

Ol ẕāt-ı şerefmendi nʾola devr-i zamāne
Gösterse baňa mesned-i cāh-ı nuḳabāda

Tārīḫ-i cülūs

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ẕihniyā mülhem-i ġayb itdi derūna ilhām
ʿAzm-i meʾvā-yı naʿīm eyleyicek Maḥmūd Ḫān[193]

---

[192] ekl : ehl İ

Beyt-i vāḥidde dü tārīḫ-i belāġat-ʿunvān
Ḥamd ola Ḥaḳḳa culūs eyledi Sulṭān ʿOs̱mān[194]

Ẕihnī

Devriye monlāsı. Erżurūm ve Bosna'ya monlā olmuşdur.

Bu ġazeli daḫi demişdir:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ādem evlādına meşrūṭ idüp tevliyetin
Yazdı vaḳfiyye ezel-ʿāleme anda cihetin[195]

Fuḳarā-i felegin ṣabrı çekilmez līkin
Būy-ı ümmīd-i gül-āb ile virir terbiyetin

Vaḳt-i vuṣlatda göňül būs u kenārdan geçmez
Pīr-i muġān devānıň biliyor taḳviyetin[196]

Çün eṭibbā-yı ʿaṣır virdi yeʾis şerbetini
Ḫastalar kendine dermān ideler tesliyetin

Dūd-ı āhım ile ḫūn-ı cigerim derd-i sirişk
Ẕihniyā eyleyelim manṣıbı ʾışḳ tehniyetin

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Defʿ-i ġām itmege ḳoymaz bir nefes ġam-ḫᵛārlar
Gāh bī-gāh çalınur mey-ḫānede ṣavt-ı ceres

Ceyş-i ġam bār-i elem şol rütbe itmişdir zebūn
Āh Ẕihnī ḳalmadı āh itmege eyvāh nefes

Ẕihnī

---

[193] عزم مأوى نعيم ايليجك محمود خان
[194] حمد اوله حقه جلوس ايلدى سلطان عثمان

[195] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.
[196] muġān : mecnūn İ

İsmi Ḫudāverdī'dir. Yanyevī'dir. Ḳurd Paşa merḥūmuň mühürdārı idi.

Bu ġazelleri dimişdir:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Ḫayāl-i yār çü ḫalvet güzīde-i dil olur
Ümīd ü ḫavf dü-ʿālem bir anda zāʾil olur

Şeb-i firāḳ şerār-ı dilim nücūm-ı felek
Nehār-ı hicrde āhım sipihre hāʾil **[54]** olur

Revān ṣu gibi aḳar ḫāk-i pāy-i dil-dāra
Nedem ki ġamze-i ḫūn-rīzi ḳana māʾil olur

Kemend-i zülf-i dil-āvīz-i yāra aṣılanıň
Sürūrdan ayaġı yer baṣar ise cāhil olur

Fiġān u derd ki bir şūḫa mübtelāyız kim
Ne öldürür dil-i saḫtı ne vaṣla ḳāʾil olur

Dü-çeşm-i mesti görenler kemān-ı tīr ile dir
Ne terk-i ẓālim-i ḫūni ne şūḫ-i ḳātil olur

Bahār neşʾesi pes haṭ-ı dil-rübā Ẕihnī
Ki sebzezār-ı cihāndan bize ne ḥāṣıl olur

Ẕihnī

İsmi Seyyid Muḥammed Saʿid, Keşānī'dir. Müretteb dīvānı vardır. Memleketi maḥkemesi kātibidir.

Bu ġazeller anındır:[197]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Senden ümīd-i necm-i dil ey meh-liḳā liḳā
Ey āftāb-ı taḫt-ı sürāġ beyā beyā

Baḥr-i siyāh-ı firḳate elde hüner gerek
Tārīk-i ġarḳa virse nʾola rūşenā şinā

Geçmem direm-ḫırīdem iken bint-i rez benim

[197] A'da bu şiir yok.

Taṭlīḳa ṣāliḥ olmaz imiş dāʾimā imā

Vaṣl-ı ḥüsn-i Ḥüseyne raḳīb oldu bir Yezīd
ʿIşḳa ṭufeyl-i semt-i reh-i Kerbelā belā

Zer duḫterī olursa nʾola uḫt-i maḥremim
Pīr-i muġān olunca bize Ẕihniyā niyā

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Yārdan ʿuşşāḳa luṭf u merhamet mesʾūldür
Pādişāhlardan reʾāyāya kerem meʾmūldür[198]

Ḫᵛāb-ı ġaflet ṣıġmadı māh-ı ḥarīf-i ʿışḳda
Bāṭıl oldı ḫᵛāb-ı ḳaylūle bu gün eylūldür

Vuṣlat-ı dil-dāra eyvaʾllāh ider Bektāşiyim
Baḳ ṣurāḥīdir kedū gūyā ḳadeḥ keşkūldür

ʿĀlem-i ıṭlāḳı bilmez lā-cerem erbāb-ı ḳayd
Ehl-i ʿaḳla ʿāşıḳıň keyfiyeti mechūldür

İltizām itmez ziyān eyler diyü ehl-i ḫıred
Gerçi timār-ı maḥabbet ḥāliyā maḥlūldür

[55] İşlemez fermānı yārıň cevre evvelki gibi
Şeh-nişīn-i manṣıbından ḫaṭṭıla maʿzūldür

Ḫırmen-i iḥsānı ʿarż eyler cihān-ı nev-tırāş
Ẕihniyā vaḳt-i ḥaṣādıñ niʾmeti mebẕūldür

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Söyler pes-i ḳafesde nigārım ṭıḳır ṭıḳır
Gūyā sürūda başladı bülbül çıtır çıtır[199]

---

[198] meʾmūldür : mebzūldür A / A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.
[199] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Ḥıṣn-ı viṣāli fetḥa baḳ ism-i raḳīble
Māl-ı ġanīmeti yiye görsün ḳıtır ḳıtır

Ben kāse-līs-i maṭbaḫ-ı vaṣlım bu ṣüfrede
Cūşīde oldı dīk-i maḥabbet fıḳır fıḳır

Cānā niyāz-ı vuṣlat ile girye eylesem
Cevr ü ḫıyānet ile gülersiñ ḳıḳır ḳıḳır

Varsam civār-ı yāra ẓarāfetle Ẕihniyā
Enf-i raḳīb ider ḥasedinden fıtır fıtır

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

O dil-ber āşiyān-ı evc-i nāz üzre hümālanmış
Anıñçün murġ-ı dil pervāz idüp şimdi havālanmış[200]

Metāʿ-ı vaṣl-ı cānāna fedā-yı naḳd-i cān virdim
Revāc-ı çār-sū-yı ḥüsni bulduḳça bahālanmış

Yine bintü'l-ʿineble ibn-i vaḳtiñ māderin almış
Bu şeb pīr-i muġāna baḳ zifāf ile babalanmış

Giyüp iḥrām-ı ḥacc-ı ʿışḳı mīḳāt-ı maḥabbetde
Göñül saʾy ile varmış Merve-i vaṣla cefālanmış

Ḳadem der-deşt-i hicrān eyledikde ʿāşıḳ-ı güm-rāh
Yemiş endūh-ı fikr-i yāri birkaç gün ġıdālanmış

Düşermüş erligin ʿavretleriñ hep merdligin söyler
Zenāsā sürme çekmiş çeşmine zāhid nisālanmış

Ẓarīf idi ʿabā-yı ʿışḳıla abdāl iken ammā
Libās-ı ʿaḳlı giymiş Ẕihniyā kilkiñ ḳabālanmış

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

---

[200] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Dāʾim teʿāḳub üzre emelde telef seref
Ġamla feraḥ hemīşe olurlar ḫalef selef[201]

Zühhāda ṣorma ḳıymet-i dendān-ı dil-beri
Dürr-i girān-ḳadra olur mu ḫazef ṣadef

ʿUşşāḳı nār-ı ḫışmı **[56]** yaḳar dil-rübāların
Virür düçār-ı mihre ḥarāretle tef Necef

Ebrūların kemānını başma ḳılup ferāġ
Dilde ḫadeng-i ġamzeñe her bir ṭaraf hedef

Naẓmımda mūr-i faḫẕ-ı melaḫ gibi Ẕihniyā
Yārān-ı nüktedān olur bu ḥıref tuḥaf

Velehū:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Şehvet efzā ruḫ-i ḫūy-gerde-i sāḳī hele baḳ
İştihā virmede mestānelere cām-ı ʿaraḳ

Kimi naʿle kimisi mīḫa ḳaḳar mestānıñ
Saḳiyā at ḳulaġı itmege nʾeylersiñ çaḳ

Aḳdeñizli güzeliñ keşti-i vaṣlına dilā
Āb-ı rūyuñ bıraġup baḥr-i siyeh gibi ol aḳ

Ġarḳ olur cūda geçüp baḥr-i muḥīṭi zāhid
Yol azıtdı aña nehr olsa nʾola bir ırmaḳ

Pīr-i nā-bāliġi ṭard itse nʾola pīr-i muġān
Keşf-i rāz itmege lāyıḳ mı olur oġlan uşaḳ

Südli südli melhemiñ zāhidi pā-der-gil ider
O ḳoyun başlıca ḳurt görse ʿaceb mi ḳaymaḳ[202]

Ārzūmend-i şinā ḫiẕmet-i şaṭṭdın ḳaçmaz
Ẕihniyā olmaz imiş ʿāşıḳa Baġdād ıraḳ

---

[201] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

[202] O ḳoyun : oḳuyup İ

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Lebleri mercān-ı aḥmer mi ʿaḳīk-i sāde mi
Dāne-i dendānı dür mi kendi dürrī-zāde mi[203]

Başıña çıḳdı belā oldı ferāġat eylemez
Saña cānā söyle ḳāş baṣdunda hem dil-dāde mi

Meskeniñ gülşen refiḳıñ ġonca-i bāġ-ı İrem
Bülbülā rāḥatca ṭur meyliñ hemān feryāde mi

Vāḳıʿā ās̱ār-ı taʿbiriñ ẓuhūr itmez ʿaceb
Ey muʿabbir bu seḳāmet sende mi rüʾyāda mı

Kesb iden fenn-i rumūzāt-ı Ḥasīb i Ẕihniyā
Sırr-ı kenz-i naẓm-ı tefhīm itmege āmāde mi

ḤARFÜ'R-RĀʾ

Rāsim[204]

Feyż[205] Efendi-zāde-i Şaʿbān-**[57]** zāde[206]

Bu ġazelleri dimişdir:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

Zevrāḳçe-i dil ṣaldı yem-i ʿışḳa piyāde
Çekdirdi baña sintine gird-āb-ı belāda

Mümkün mi gören olmaya biñ cānile meftūn
Bu ḥüsn ü leṭāfet ki var ol māh-liḳāda

Āteşlere ʿuşşāḳı yine yaḳsa gerekdir
Giymiş o perī egnine bir āl lebāda

Āyā güẕeri ṭurre-i pür-çīne mi düşdi
Bu nefḫa-i müşgīn nedir ol bād-ı ṣabāda

203 A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.
204 Rāsim : Resmī A
205 Feyż : Feyżuʾllāh A
206 A: Ḳużātdan olup biñ iki yüz altı senesinde fevt oldı.

Zevraḳçeye ol māhi alup nūş idelim mey
Bir ʿālem-i āb eyleyelim vaḳt-i mesāda

H̲ūbān ṣafāsın ne bilür zāhid-i bī-dil
Var ise var ol ḥüsn-i ṭabīʿat şuʿarāda

Bu naẓm-ı h̲ōş-āyende ile biz dah̲i Rāsim
Pey-rev olalım ʿĀkif-i pākize-nihāda

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Mümtāzdır felekde o meh ḥüsn ü ān ile
Kim gösterir görenler anı hep benān ile

Ol çeşm-i mest gāh çatar ḳaşlarıň baňa
Eyler hücūm gāhīce tīr ü kemānla

Gördüň mi bāġda ṣalınan āfeti göňül
Serv-i h̲ırām dirler aňa ad ü ṣan ile

Āmāde iken ülfete ol tāze nah̲l-i nāz
Ülfet ider mi merd varır da zenān ile

Rāsim cenāb-ı ʿĀkife bu naẓm-ı tāzeyi
Taḥrīr itdi h̲āme-i muʿciz-beyān ile

Ruscuġa ʿĀkife irsāl eyledikleri ġazeldir:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Nūş idelden mey-i hicriň o şeh-i sīm-beriň
H̲aylidendir dil-i mah̲mūre çeker derd-i seriň

Yelerek yollara düşdüň yine ey bād-ı ṣabā
Cānib-i kūy-i dil-ārāya mı bilmem seferiň

Gülşen-i Ruscuġa var uġrasın ey bād-ı seḥer
Bize luṭf eyle getür ġonca-i raʿnā h̲aberiň

Gözedir hep ayaġıň tozını **[58]** bu çeşm-i ümīd
Tūtiyādır ṣanemā dīdeye çün h̲āk-i deriň

Hīç unutmaz seni dil-dādeler ey şūẖ ammā
Sen daẖi gāhīce ṣor ḥaṭırıñ üftādeleriñ

Ḥażret-i ʿĀkife göndermege ey Rāsim-i zār
Yazdı bu nev-ġazel-i pāki yine kilk-i teriñ

Rāsiẖ

İsmi Muṣṭāfā'dır. Ḳonyevī'dir. Ḥālā Ḳonya'da sākindir.

Bu ġazel anındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Ḳayıḳçı ol dür-i yektāyı al şu yāre yanaş
Piyāde gitmesün ol serv-ḳadd kenāra yanaş

Ṣor imdi bāde-i ʿazmiñ o laʿl-i gülfāmıñ
Ṣafā-yı bāde-i gül-nār ise ḥiṣāra yanaş

Helāk iderdi bizi āh mevce-ẖīz-i firāḳ
H̱ıżır yetişdi meded semt-i şīvekāra yanaş

Geçerse dil mey-i engūri ẖūra Çamlıcada
O demde Ḳanlıca ṣuyıyla Üsküdāra yanaş

Nihān gūşine esrār söyleyim diyerek[207]
Münāsebet ile Rāsiẖ o gül-ʿiẕāra yanaş

Rüşdī

İsmi ʿAlīdir Ḳara Feyrevī Lāyine-zāde[208] dimekle maʿrūf Rūm İli ḳużātı eşrāfındandır.[209]

Bu ġazeli dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Baḳ nuṭḳ-ı yāre ġonce-dehen söylerim saña
Şīrīn-zebān u pāk-süẖan söylerim saña

[207] gūşine : gūşa V
[208] Lāyine-zāde : Alanyalı-zāde A
[209] Alanyalı-zāde Sicil-i ʿOṣmānī İ

Gül-bün-ṭırāz-ı ʿişve vü pehlūsı yāsemen
Gül-berg-i nāzdan ne beden söylerim saňa

Ruḫsār-ı āli gāh gehi çeşm-i mesti gör
Hep sīm-gerdeni hele ben söylerim saňa

Cellād-ı ġamze tīġ-ı cefā dest-i nāzda
Yaḳlaşma ḳanlıdır bu giden söylerim saňa

Ḥablüʾl-metīn ṣabr u tevekkülveş istinād
Olmaz hemān yapış ki resen söylerim saňa

Rüşdī naẓīre-cūy olalım **[59]** Rāmiz-i zamān
Elbette nuṭḳ idüp diye ben söylerim saňa

Rāmiz

İsmi Seyyid Meḥmeddir. Edirne müderrisidir. Ḳara Feryeli Ṣarı Rāmiz dimekle meşhūr ve erbāb-ı niyābetden idi. Biň yüz yetmiş üç senesi fevt olmuşdur.

Bu ġazelleri dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Baḳ zülf-i yāre müşg ü Ḫoten söylerim saňa
Bāġ-ı ḥüsünde tāze semen söylerim saňa

ʿUşşāḳa bez̠l-i vuṣlat ider dil-rübā imiş
Ṭavr-ı vefāda ḫulḳ-i ḥasen söylerim saňa

Taʿdād-ı ḫāl-i rūy-i civān ise maḳṣadıň
Aç gūş-i iltifātı ki ben söylerim saňa

Vaṣṣāf-ı zülf-i ḫam-be-ḫam-ı dil-rübā iseň
Düşme o ḳayda ʿayn-i miḥen söylerim saňa

Tanẓīr olur mı Rüşdī-i nev-ṭarzda Rāmizā
Semt-i hünerde tāze süḫan söylerim saňa

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Şuʿā-ı mihr-i ḥüsnüñ gün-be-gün tevfīr ider meh-tāb
Cemāl ʿarż itmede ẓann itme kim taḳṣīr ider meh-tāb

Cenāb-ı lāmiʿ-īveş ṣadr-ı ʿirfān-ı muʿallāda
Şebistān-ı ḫayāli ṣubḥa dek taḳrīr meh-tāb

Hemān Maġribli bir kimyāger-i ṣanʿat-nümā-āsā
Ḳamerkārān-ı dehre şuʿlesin iksīr ider meh-tāb

Gözin aydın ola taʿbīri ile müjde-gūyādır
Ḳudūm-ı şāh-ı mihri ʿāleme tebşīr ider meh-tāb

Sirāceddīñ-i şāmī gibi rūşen-gīr ü ḥikmet-gū
Meʾāl-i ʿilm-i āfāḳı güzel taʿbīr ider meh-tāb

Naẓīre-senc olunca naẓm-ı pāk-ı Āṣafa Rāmiz
Bu şiʿr-i dil-keşim zer-ḥalile taḥrīr ider meh-tāb

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

O yārin ḥüsnini görmekle neyl-i kāmdır mirʾāt
Ṣafā-yı vuṣlatıyla vāṣıl-ı encāmdır mirʾāt

Olur ṣūret-nümā şevḳ-i ruḫiyle bir meh-i ḥüsnüñ
Hele her mihr-i **[60]** ḥüsne cilvegāh-ı kāmdır mirʾāt

Ruḫ-i ḥamrā-yı cānān ʿaks idince şevḳ ider iẓhār
Nümāyişde mücellā ṣūretā bir cāmdır mirʾāt

Güzel taṣvīr ider zülf-i nigārı mū-be-mū el-ḥaḳḳ
İder her yüzden iẓhār-ı hüner ressāmdır mirʾāt

Ḫaṭ-āver dil-rübānıñ naẓrasından iḥtirāz eyler
Anıñçün perde-pūş-i rüʾyet-i aḫşāmdır mirʾāt

Muṣaffādır o rütbe ṭabʿ-ı dānā-yı ʿarīf Rāmiz
Muḳābil olmada her vechile bī-nāmdır mirʾāt

Tārīḫ-i Rüşdī berāy-ı vefāt-ı Seyyid Rāmiz:

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

Geldi ser-cümle eḥibbā didi Rüşdī tārīḫ
Nāʾil-i raḥmet-i Allāh ola Seyyid Rāmiz[210]

Raḥmī

ᶜAbduʾr-raḥīm. Meşhūrüʾl-āfāḳ Tātār Raḥmī bunlardır. Biň yüz seksen yedi senesi fevt olmuşdur.

Bu ġazeller anındır:

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

Görüp zincīr-i zülfünde şikenc-i mūy-ı zer-tārıň
Maḥabbet ḳaydı düşdi başına ᶜuşşāḳ-ı pür-zārıň

Ruḫ-i ḫūy-gerdeye ḫaṭṭ geldigine aġlamam ammā
Budur ḫavfım gül-i ḥüsni olur āzürdesi ḫārıň

Gül-i ṣad-bergi gördüm āteşīn ruḫsār-ı dil-berde
Ne ḥikmetde ᶜaceb āmīzişi var āb ile nārıň

Egerçi rūzedār-ı ᶜiyd-i vaṣlıň ẕevḳi efzūndur
Ḳıl inṣāf ẕevḳi inkār olunur mı vaḳt-i ifṭārıň

Ḫayāl olsa miyān-ı fikr ile ḫaṭṭ istivā Raḥmī
Muḥaṣṣal her ṭarafdan rabṭı müşkil ḫayṭ-ı efkārıň[211]

Velehū:

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

O ḫūrşīd-i cihānı görse giymiş āl ḫārāyı
Getürmezdi felek yādına hīç māh-ı şeb-ārāyı[212]

İder pā-māl-i naᶜl-i esb-i ᶜişve kişver-i ḥüsni
Cüyūş-ı ḫaṭṭ idince hāle-dār ol māh-sīmāyı

İṣābetden tehīdir menzil-i maḳṣūda irerken

---

[210] نائل رحمت الله اوله سيد رامز

[211] A'da bu beyit yok.

[212] getürmezdi: görünmezdi V

Hevā-yı tīre beñzer gör o çeşmān-ı ḫōd-ārāyı[213]

[61] N᾿ola fehm eylemezse rāz-ı ʿışḳı nīk ü bed hergiz
Ne bilsün ṣūfiy-i nā-ṣāf-ṭabīʿat sırrı Mevlāyı

Ḳıyāmetler ḳopardı fikr-i zülfi başıma Raḥmī
Ne sevdā-yı ḫayāle uġrarım seyr it temāşāyı

Rāmiz

Aḥmed Beg, Silāḥşorān-ı ḫāṣṣadan Dergāh-ı ʿĀlī gediklülerinden idi. Ordı[214] ile gidüp yolda biñ iki yüz iki senesi fevt olmuşdır.

Bu ġazelleri dimişdir:[215]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Eri ḥüsn-i ʿışḳa gel ey dervīş-i ışıḳ özüñ erit[216]
Şemʿ veş maḥv-ı vücūd eyle ḳoma cismin erit

Bu mihirgāhda bir eglenecek menzil yoḳ
Ṭurma ser-menzil-i maḳṣūda varınca yüri git

Jāleden ey gül-i ter gūşine ḳurşun m᾿aḳdı
Nālesin bülbül-i zārıñ da ḳulaḳ ṭut bir işit

Zīb-i ān olmuş o ḳayṭan ḫaṭ-ı leb göstermiş
Cāme-i ḥüsnüñe bir başḳa kesem ince şerīt

Ey raḳīb bir süri külbesi cemʿiyyet olup
İt köpek dernegi it der başına bir alay it

Elseden ṭaḳılup ol çeşm-i ġazālı gördüm
Ṣayd içün ḫışlayaraḳ ardına düşmüş bir it

Gerdenimden ṭaġıla ḍarb-ı ḥınāḳ-ı hicriñ
Boynuma rişte-i ḫam-der-ḫam-ı zülfüñ bend it

Gerü ḳaldıysa ḳoyun sāʿati bir diş bindir

[213] gör o: gör V, İ
[214] ordı : ordu-yı hümāyūn İ
[215] A'da bu şiir yok.
[216] vezne uymamaktadır.

Yüriyüp işleye tā ḳoynuň içinde çıt çıt

Gör ne keyfiyyet-i tāze virir köhne bedene[217]
Ḳo hele bāde-i ʿışḳı ḫum-ı dilde eskit

Ramażānda ya saḥūr vaḳtine ḫōş etʿimedir
Ehl-i keyfe ḳaṭāyıf rinde maḳarnalı simit

Nuṭḳuň iksīrdir altun ide ḫāki siyehi
Şemsisin Rāmiz anıňçün **[62]** sözüň aḥmer kibrīt

Beyt:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

ʿAḳlımı zülfi gibi ḳıldı perīşān Rāmiz
Dalfes ol şūḫ-ı Cezāyirli Tunus bāġında

Reʾfet

İsmi ʿAbduʾr-raḥmāndır. Müderris-i kirāmdan at çeken aġası-zāde dinmekle maʿrūf idi. Biň iki yüz senesi vefāt itmişdir.

Bu ġazelleri dimişdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Nʾola dilveş ṣarılsa mū-be-mū zülf-i perīşāna
Aňa ḫayli zamāndır diş bilerdi ey perī şāna

Uyar mı ebruvān-ı yāre bir ṭāḳ-ı muḳarnes hīç
Efendi ṭoġrı gelsünler gidenler Çīn ü Kāşāna

Dil oldı micmerāsā göz göre pür-āteş-i sevdā
Nigāh-endāz olaldan ben o ḫāl-i ʿanber-efşāna

Hele ol ġonca-fem nūş-i şarāb itsün de seyr eyle
Ne ḳanlar yutdurur reng-i lebi laʿl-i Bedaḫşāna

Bize seň kendüňi bāzār-ı istiġnāda çoḳ ṣatma
Virilmez sevdigim naḳd-i maḥabbet ḫōd-fürūşāna

[217] vezne uymamaktadır.

Ne mümkün pey-rev olmaḳ Reʾfetā bu ṭabʿ-ı kemterle
Süḫanda Nāşid-i Şevket cenāb-ı Muḥteşem-şāna

Çelebi Efendi’ye sikke ricāsiyle irsāl olunmuşdur

Fāʿilātün, Fāʿilātün, Fāʿilātün, Fāʿilün

Eyleyüp Reʾfet ḳuluň luṭfuňla bir sikke niyāz
Ḫāk-i pāya āb-rūy-ı ārzū eyler nis̠ār

Türbe-i vālā ki ger vażʿ olsa ey kān-ı kerem
Başıma bu vechile olurdı tāc-ı iftiḫār

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Nʾola tāb-ı ruḫiyle olsa zülf-i yār pīç-ā-pīç
Olur her mūy-ı āteş-dīdeler nā-çār pīç-ā-pīç

Ḫayāl-i reşk būy-i kākülüňdür ey büt-i raʿnā
İden berg-i Buḫūr-ı Meryemi her-bār pīç-ā-pīç

Seniň āhū nigāh-ı çeşm-i mestiň intiẓārıyla
Kemend-i dūd-ı āh-ı ʿāşıḳ-ı ġam-ḫʷār pīç-ā-pīç

Felekde gird-bād-ı yeʾsile ehl-i diliň gör kim
Hemīşe naḫl-i āmāli **[63]** degil hem-vār pīç-ā-pīç

Miyān-ı nāzikinden ḳīl u ḳāl itsem olur yāriň
Kemāl-i diḳḳatimden rişte-i efkār pīç-ā-pīç

Şu rütbe ʿışḳı teʾs̠īr eylemiş kim küfr ü İslāma
Ḫayāl-i perçemiyle sübḥa-i zünnār pīç-ā-pīç

Ḥużūr-ı ʿizzete ʿarż eyleyince nażmımı Reʾfet
Cehāletle olur silk-i der-i güftār pīç-ā-pīç[218]

Rāşiḥ

[218] A’da bu beyit yok.

İsmi Seyyid Meḥmed Saʿīddir. Mevālī-i[219] maḫrecden maʿzūl Vānī-zādelikle meşhūrdur. Biň yüz ṭoḳsan senesi vefāt itmişdir.

Bu ġazel anındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Tābiş-i ʿışḳa dil-i maḥzūn bir meclā iki
Āh kim tūn-i şerār-meşhūn bir germā iki[220]

Ol perī-ruḫsār içün dil daḫi bir dīvānedir
Ṣanma mülk-i ʿışḳda Mecnūn bir Leylā iki

Maṭlaʿ-ı ebrūsunuň mefhūmıdır mihr ü vefā
Şāh-beyt-i ḥüsnde mażmūn bir maʿnā iki

Sāġar-ı ser-şār ile laʿl-i lebi olsa ḫayāl
Çün olur peymāne-i gülgūn bir ṣahbā iki

Kec-nigāhān-ı şuʾūn görmez vücūd-ı vaḥdeti
Cilve-i peydā-yı rūz-efzūn bir bīnā iki

Ḥüsn ü ān-ı dil-rübā birdir nümāyişde velī
Lemʿa-i mihr ü meh-i gerdūn bir ammā iki

Vaṣl u hicrān tevʾemāndır eylemezler iftirāḳ
Kārgāh-ı dehrde maʿcūn bir eczā iki[221]

Müddeʿā çün ʿāşıḳ u maʿşūḳ içün ancaḳ visāl
Güft-gū-yı ʿışḳ gūn-ā-gūn bir gūyā iki

Rāşiḥā ʿışḳ-ı dü-çeşm-i fitne-cū yek-tā gerek
Olmaz elbette dil-i meftūn bir sevdā iki

Resmī

İsmi Aḥmeddir. Rūm İli ḳużātından. S̱ülüs̱ ḫaṭṭāṭıdır.

Bu ġazel anındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

---

[219] mevālī-i: mevālīden V
[220] şerār : şere İ, A
[221] kārgāh: cārkār V

Māʾil-i beste-i zülfüñ ḫaṭā [64] degil de nedir
Bu ḳīl u ḳāle vesīle ṣabā degil de nedir

Alur mı ʿaynine hīç kuḥl-i İṣfahānı göñül
Ġubār-ı çeşmine yāriñ cilā degil de nedir

Maḳām-ı būseliginde nühüfte çenber-i zülf[222]
Ḳarārgāh-ı dil-i bī-nevā degil de nedir

İderse naġme-i ʿuşşāḳı ṭaʿn şeyḫ-i s̱aḳīl
Anıñ ṭarīḳi de hūy-ı hevā degil de nedir

Gel itme Resmiye evc-i cefādan āġāze
Yoluñda ey şeh-i nāzım fedā degil de nedir

Remzī

İsmi Aḥmeddir. Rūm İli ḳużātından. Ergili'dendir. Biñ iki yüz senesi vefāt itmişdir.

Bu ġazeli dahi dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Kesb-i neşāṭ ister iseñ kūy-i yāre git
Teskīn-i dāġ-ı firḳat içün lālezāra git[223]

Her nev-civāna olma göñül mübtelā-yı ʿışḳ
Bir māyedār-ı ḥüsn-i melāḥat-medāra git

Ḳonsa sipāhı düşmen-i ġam-ḫāne-i dile
Arż eyle ḥāliñi o şeh-i nāmdāra git

ʿİşret-bahā-yı bezm-i ṭarab naḳd-i cān olur[224]
Maḳbūl olursa tuḫfeyi gül dir nis̱āra git

Gördük revācı olmadı Remzī bu gevheriñ
Ḳaldır metāʿ-ı maʿrifeti bir diyāra git

---

[222] būseliginde: būselikde V, İ
[223] teskīn-i dāġ-ı firḳat: dāġ-ı firāḳı teskīn V, İ
[224] bahā : bahār İ

Refīʿ

Esīrī-zāde İsmāʿīl Efendi'nin maḫdūmudur.

Bu ġazel anındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Eşkim reh-i ʿışḳında ne dūn u ne ziyāde
ʿUşşāḳa cefā-cūya budur mā-ceraʾl-ʿāde

Gūyā ki siyeh şāle girüp ṭurralarından
Ḫāl-i Ḥabeşī Kaʿbe-i ḥüsn içre ṣafāda

Ḫaṭṭ-ı ruḫi māniʿ degil esbāb-ı cemāle
Bī-ḫār olamaz ġonca bu gülşende güşāde

Dil rehn-i ḫayāliyle virir naḳd-i sirişki
Bī-çāreyi seyr eyle gözi semt-i nemāda

[65] Dürr-i süḫānım gibi cevāhir bulunursa
Ancaḳ bulunur Mekki-i pākize-edāda

Bu naẓm-ı nev-īcādımı tanẓire Refīʿā
Var ise ṣalā kimse gürūh-ı şuʿarāda

Resmī

İsmi Aḥmed'dir. Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūndan Giridī Aḥmed Efendi diyü meşhūr bir pīr-i maʿārif-mevfūr idi. Devlet-i ʿAliyye'de kethüdā-yı ṣadr-ı aʿẓam olmuşdur. Biň yüz ṭoḳsan yedi şevvāliniň ikinci güni vefāt itmişdir.

Bu ġazeli dimişdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ṣabā giysūlarından gülşene ʿanber getürmüşdür
Lebiňden rekb-i Şāmī beste vü şeker getürmüşdür

Melāḥat mülkünüň sulṭānısın āşūb-i ʿālemsin
Seni cānā felek ḳuyruḳlı bir aḫter getürmüşdür

Donanmış çār-sūy sünbül-ʿiẕār u ġonca-femlerle
Sitānbula bu yıl leylek meger dil-ber getürmüşdür

Bi-ḥamdi᾽llāh raḳībiñ s̱ıḳletinden bākimiz yoḳdur
Beşāret-nāme-i yāri kebūterler getürmüşdür

H̱aṭuñ mūy-i kederdir sevdigim mir᾽āt-ı ruẖsāra
Ḳırılsun elleri teklīf ile bir bir getürmüşdür

Ṭabīʿat dest-yārī-i ḳalemle Resmiyā gūyā[225]
Ḥużūr-i ʿizzete şeş-ẖāne bir cevher getürmüşdür

Tārīẖ berāy-ı Şeyẖu᾽l-islām İbrāhīm Efendi

Gelüp bā şevḳ-i dil Resmī ḳalemden pāk bir tārīẖ
Müzeyyen ḳıldı İbrāhīm Efendi cāy-ı fetvāyı[226]

Re᾽fet

İsmi Meḥmeddir. Müderrisīn-i kirāmdan Vās̱ıḳ Efendi-zāde dimekle ʿarīf idi. Biñ yüz yetmiş sekizde vefāt itmişdir.

Bu ġazeli dimişdir:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Dün ortalıġı aradı birbirine ḳatdı
Geldi o ḳul oġlu yine vāfir cebe ṣatdı

Reftār u ẖırām eyleyeli bāġ-ı ḥasende
Ol serv-i revān ḳāmeti artırdı uzatdı

Hem-şīre iken sāḳiye zāhid nice demdir
Bintü᾽l-ʿinebi ḥacle-i meclisde ḳapatdı

[66] Eyyāmını keştī-i emel buldı ṣuyunda
Lenger bıraġup sāḥil-i cānāneye çatdı

Derdim yetişirken baña ey ġonce-dehānım
Geldi yine bülbül arada ẖayli dil atdı

Gördüm o ḳadar mest idi kim ġamzesi Re᾽fet

---

[225] dest-yārī: destārī V
[226] مزین قیلدی ابراهیم افندی جای فتوا

Ḥatta bu gece geldi bizim ḫānede yatdı

Resīm

İsmi Ḥüseyn’dir. Mevālī-i kirāmdan. Edirne pāyesiyle Ḥaleb’den maʿzūl idi. Kilīsī Ḥüseyn Resīm Efendi dimekle maʿrūf idi.

Bu ġazeller anındır:[227]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Serv-i gülzār-ı İrem şimşād-ı tarf-ı cū mıdır
Şemʿ-i balā-yı tecellī ḳāmet-i dil-cū mıdır

Ḳabe ḳavseyn-i melāḥāt şeh-per-i Cibrīl-i ḥüsn
Muṣḥaf-i ḥüsn ü bahāya raḥle ya āb-rū mıdır

Ser-ḫaṭ-ı meşḳ-i cünūn ya ser-nüvişt-i ʿāşıḳān
Sāye-i zülf-i perīşān ya niḳāb-ı rū mıdır

Ya nişān-ı būsegeh ya merkez-i pergār-ı ḥüsn
Aḫter-i ṣubḥ-ı bahā ya ḫāl-i ʿanber-bū mıdır[228]

Kārbān-ı ʿömr-i refte ya ġubār-ı müşg-i çīn[229]
Kākül-i müşgīn-külāle ya kemend-i mū mıdır

Cevher-i āyīne-i ḥüsn ü ṣafā şekl-i hilāl
Mevc-i baḥr-i nāz u çīn-i cebhe-i nīgū mıdır

Ya belā-yı nāgehān ya tīġ-ı bī-dād-ı ḳażā
Ejder-i pür-zehr yāḫud gamze-i cādū mıdır

Ebr-i gülzār-ı cinān ya sāyebān-ı şāh-ı ḥüsn
Kaʿbe-i ḥüsn ü cemāle perde pākīnū[230] midir

Yā perī-zāde beşer-sīmādır ol vaḫşī Resīm
Bīşezār-ı ḥüsnde yā peçe-i āhū mıdır

---

[227] A’da bu şiir yok.
[228] geh : ger İ
[229] müşg-i : müşgīn İ
[230] perde pākīnū: perde-i pākīz

Velehū:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Yeter mülāzemet-i bezm-i kes̱ret eyleyelim
Biraz da kūşe-i vaḥdetde rāḥat eyleyelim

ʿİlāc vāḳıʿa pīşez-vuḳūʿ bāyedkerd
Ṣafā-yı ḫāṭır ile terk-i ülfet eyleyelim

Zebān-ı ʿaṣrı temām aňladıḳ hemān biz de
Ḫulūṣına göre ḫalḳıň **[67]** ṣadāḳat eyleyelim

Ne iddiʿā-yı vefāsı ne bār-ı minneti var
ʿAdāvet eyleyene biz maḥabbet eyleyelim

Şarāb-ı kām ile ser-germ-i neşʾe olmazsaḳ
ʿAḳīḳ-i ṣabr ile defʿ-i ḥarāret eyleyelim

Çıkup bu gerdiş-i cām-ı hevādan elde midir
Şümār-ı ṣubḥa-i eşk-i nedāmet eyleyelim

Mis̱āl-i şeb-nem idüp terk-i būy u reng Resīm
Neẓāresine bu bāġuň ḳanāʿat eyleyelim

Refīʿ

İsmi Muḥammed'dir. Meşhūrüʾl-afāḳ ser-eṭibbā-yı ḫāṣṣa ve taʿlīḳ ḫaṭṭāṭı. ʿİmād-ı Rūm Kātib-zāde Efendi merḥūm. Biň yüz seksen iki senesi fevt olmuşdur.

Bu ġazeller anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Raḳībe cām-ı laʿliň ḫān-ı vuṣlatda deliksizdir
Anıňçün ʿāşıḳ-ı ḥasret-keşiň ḳansız iliksizdir

İder dīvāne-i deşt-i felāket ʿāşıḳ-ı zārı
ʿAcebdir bāde-i ʿışḳ u maḥabbet beňgiliksizdir[231]

Gelüp ṣāḥib-ḳırān-ı ḫaṭṭ bozup cemʿiyyet-i ḥüsni
Diyār-ı nāz u ʿişve şimdi ey mühr ü meliksizdir

---

[231] ʿacebdir : ʿaceb mi A

Hemān oldur keş-ā-keş eylemez şemşīr-i ġamzeňle
Zebān-ı ʿāşıḳ-ı miḥnet-zede cānā çeliksizdir

ʿAyār ile ḫulūṣım ġayri ḫāliṣlerle bir kerre
Benim naḳd-i niyāzım sikkesi gör kim siliksizdir

Virüp ṭıfl-ı dili āzāde olsam mekteb-i ʿışḳa
Ḳumāş-ı ṣūreti yıllıḳ çıḳar hem hefteliksizdir

Refīʿā olsa da nā-süfte dürr-i baḥr-i maʿnā bil
Kelām-ı ḫōd-fürūşān silk-i naẓma münşeliksizdir

Velehū:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Visāl-i yār ile dil-şād her çi bād-ā-bād
Firāḳıň eylemeziz yāda herçi-bād-ā-bād[232]

Cefā ise eger ol mehveşiň hemān kārı
Dil oldı cevrile muʿtād herçi bād-ā-bād

Nuḳūd-ı ʿiffeti cām-ı melāmete ḳoyalım
Olursa taʿne-i zühhād herçi bād-ā-bād

[68] Dilā helākine ḳaṣd eylemiş ḳılınç çekmiş
Yine o ġamze-i bī-dād herçi bād-ā-bād

Reh-i visāline yāruň seri ḳoduḳ itme
Bize muḳaddime īrād herçi bād-ā-bād

Hevā-yı ʿışḳ Refīʿ iḫtiyārımı alalı
Dil oldı ḳayddan āzād herçi bād-ā-bād

Velehū:[233]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Dilā gel olma giriftār-ı pāy-bend-i heves
Taʿalluḳ-ı demine yā nice yeter kes kes

---

[232] yāda : yād İ ,A
[233] A'da bu şiir yok.

Bu rāh-ı ʿışḳda eyle refīḳa kār-ı cünūn
Ṭaḳılma ḳāfile-i ehl-i hūşa hem-çü ceres

Raḳīb māniʿ-i seyl-i sirişk olsun mı
Olur mı sedd reh-i baḥr-i kirāna ḫār ile ḫas

İrer mi menzile saʿy ile olsa ḳaddi kemān
Eger ki tīr-i duʿāveş yetirmez ise nefes

Bu sırra vāḳıf olursa raḳīb müşkildir
Meded ki bezm-i vaṣıldan çıḳar mı cānā ses

Verāsın açma o şūḫuň miyān-ı vaṣfı yeter
Refīʿ ʿārife yek işāre besdir bes[234]

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿılātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Bizden duʿā-yı ḫayr o perīye cihān cihān
Andan bize girişme vü ʿişve nihān nihān

Bāzār-ı naḳd-i ʿāşıḳı fehm eylesün nigār
Vardır kesādı kāle-i ʿışḳın zamān zamān

Yaḳdı derūnı tīr-i sūz-i maḥabbeti
Dūd-ı dili sipihre çıḳardı duman duman

Erbāb-ı ʿayşi ḥiddet ile dūzaḫa ḳoyup
Vāʿiẓ dehān açdı şarāba dayan dayan

Tīr-i nigāhı nüh-siper-i çarḫdan geçer
Geldi yetişdi Rüstem-i gamze amān amān

Ṣaldı Refīʿ sāye o meh cāme-ḫᵛābıňa
Bāline irdi devlet-i baḫtıň uyan uyan

Velehū:

Fāʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

[234] vezne uymamaktadır.

Cevr ile ʿālemi tebāh itdiň
Eyle inṣāf çoḳ külāh itdiň

Geçdi şemşīr-i ġamzeden ʿuşşāḳ
Ġażab-ālūde bir nigāh itdiň

Virmediň ʿarż-ı ḥāle bir ruḫṣat
Ṣafḥa-i baḫtı da **[69]** siyāh itdiň

Sīne-ber-sīne olmadıḳ gitdi
Bār-ı naḫl-i ümmīdi āh itdiň

İtme imsāk-i sāye ey ḳadi serv
Çün Refīʿāyı ḫāk-i rāh itdiň

Rāḳım

Meḥmed Paşa bunlar daḫi Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan iken dūş-i istiḥḳāḳlarına ferve-i vezāret ilbās olunup Cidde Vālī'si iken biň yüz seksen üçde vefāt eylemişdir. Tārīḫ-i vefātıdır. Raḥmetuʾllāh-i ʿaleyh.

Bu ġazel anındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Lisān-ı ḥālile yāre şikāyet eyleyelim
Ne çekdigiň dil-i zārıň ḥikāyet eyleyelim

Niyāz nāme-i dilde idüp nihān gāhī
Zebān-ı ʿışḳda bir bir ḳırāʾat eyleyelim

Ḫayāl-i vuṣlat ile yār olur mı luṭf eyle
Seniňle künc-i dil içre tebiʿat eyleyelim[235]

ʿAzīmet-i reh-i ʿışḳ itdüm ey ḫıred nicesin
Cünūna hem-reh olursaň refāḳat eyleyelim

Ne mālik-i zer u sīmiz ṣāḥib-i hüneriz
Hemān neẓẓāre-i yāre ḳanāʿat eyleyelim

Rumūz-ı ehl-i maḥabbet semāʿa dāʾiredir

---

[235] tebiʿat : - A

Gel ey göñül bu hevesden ferāġat eyleyelim

Bu naẓm-ı sāde ile keşf-i rāz idüp Rāḳım
O māha ṣanʿat ile arż-ı ṣafvet eyleyelim

Velehū tārīḫ-i Ḳaṣr-ı Ḫāḳāniyye:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Vaṣf-ı ḳaṣr-ı pādişāha Rāḳımā
Düşdi bir ber-ceste tārīḫ-i benām

Yazdı levḥ-i ṭabʿıma kilk-i ezel
Ḳaṣr-ı Ḫāḳāniyye lafẓın biʾt-tamām[236]

Rāsiḫ

Rūm İli Ḥiṣārı Aġa'sı idi. Biñ yüz seksen bir senesi vefāt itmişdir.

Bu ġazel anındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

ʿĪd gelse nāzenīnim hep yeşil dībā giyer
Ġonca neşgüftedir gūyā gül-i raʿnā giyer

[70] Āteş-i ʿışḳıñla şehr-āyīnveş her gün felek
Ḳırmızı bir vāle-i ḫōş-reng-i şevḳ-efzā giyer

Erbaʿīne girdiler ser-cümle eşcār-ı zemīn
Her biri bāb-ı rıżāda ḫırḳa-i beyżā giyer

Mest olup incinmesün sāḳī ayaġun çek yeter
Gāh olur meclisde ādem başına mīnā giyer

Raḥmi-i rengīn-edā ṣāḥib-zemīniñ Rāsiḫā
Lafẓ-ı nev-taʿbiri ḳat ḳat ḫılʿat-ı maʿnā giyer

Beyt velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ṭāḳat gelür mi manṣıb-ı dehriñ cefāsına

---

[236] قصر خاقانيه

Bāḳī degil ki ṣabr ide ādem belāsına

Reʾfet

Aḥmed Beg Ḳıbleli-zāde Maḥmūd Begi'ň küçük oğlıdır.

Bu ġazeli dimişdir:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Reh-i viṣāle geçilmez ḫaṭarlı bir beli var[237]
Ki anda ḫançer-i ḫūn-rīz-i yār medḫali var

Teline degmez idi şāne ʿāşıḳıñ ammā
Cefāda zülf-i cefā-pīşeniň daḫi āli var

Nigāh-ı nāzına ṭāḳat gelür mi o şūḫuň
Sipāh-ı ʿişve gibi leşker-i mükemmeli var

Hevā-yı zülf-i siyehle ʿaceb yeleklenmiş
Başında ʿāşıḳ-ı zārıň eser ḳavaḳ yeli var

Ṭılısm-ı sīne-i sīmīne fetḥi müşkildir
Ki anda ejder-i zülfi gibi müʾekkeli var

Ḳalur mı ẓulmet-i ġam hīç dilinde sāḳīniň
Fürūġ-ı āteş-i ter gibi elde meşʿali var

Keş-ā-keş eyleme aġyār ile ʿabes̱ Reʾfet
O kebg-i ḥüsni çü ṣaydıň ṭarīḳ-i esheli var

Reşīd

İsmi Muṣṭafā'dır. Müderris-i kirāmdan Çeşmī-zāde dimekle maʿrūf idi. Biň yüz seksen dört senesi vefāt itmişdir.

Bu ġazelleri dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ṣabr eyle kimse eylemesün iddiʿā-yı ʿışḳ
Bī-gāne-i taḥammül olur āşinā-yı ʿışḳ

---

237 geçilmez : gecikmez İ

Āhen-dilān-ı ḥüsni [71] çeker sūy-ı ʿāşıḳa
Yārab nedir bu cezbe-i āhen-rübā-yı ʿışḳ

Ḫūbāna zār-ı ʿışḳı zebān söyleyüp virir
Düzdān-ı naḳd-i cāna ḫaberler derāy-ı ʿışḳ

Āh eylesem güler açılur ġonce-i lebiň
Beňzer nesīm-i vaḳt-i bahāra hevā-yı ʿışḳ

ʿĀlemde nʾeyle eglenir erbāb-ı ibtilā
Olmasa ey Reşīd eger ḫūlyā-yı ʿışḳ

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Düşer gird-āb-ı ʿışḳa fülk-i dil sevdā-yı nāfından
Görünse cāme-i zer-bāfınıň gāhī şikāfından

Gelince rūyına ḫaṭṭ fitne düşdi kişver-i ḥüsne
Bu anlaňmışdı ol mihr-i cemāliň inkisāfından

Şemīm-i zülf-i müşgīniň meşāmm-ı cāna geldikce
Ḳomuşlar nāfeye ʿāşıḳlarıň ḫūn-i ruʿāfından

Amān bir laḫẓa çeşm-i mestiň itme ḫᵛābdan bīdār
Biraz şemşīr-i ġamzeň çıḳmasun ẓālim ġılāfından

Ricā-mendim bu naẓm-ı dil-keşe tanẓīr içün ġāyet
Reşīdā Ḥākimiň ṭabʿ-ı maʿārif-ittiṣāfından

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

O şūḫ-i mehveşiň laʿl-i nemek-rīzindeki şūri
Füzūn itmekde dāʾim teşnegī-i cān-rencūri

Dökülmüş ḳālıb-ı maḫrūṭī-i ṭavr-ı nigār içre
O bī-mūsāḳ şeffāfıň miṡāl-i şemʿ-i kāfūri

Hirāsān olma kim āyīne-i ruḫsār-ı vuṣlatda

Görürseň şeh-levendān-ı zebān destinde sāṭūrı[238]

Çekilmez bir kemāndır ḥasret-i ebrūsı dil-dārıň
Ki bī-şekk anda ey dil Pūr-i Zāliň de ḳalur zūrī[239]

Degil ḫālī mey-i ḫūn-ı dilim nūş itmeden bir dem
Neden bilmem Reşīdā çeşm-i dil-berde bu maḫmūrī

Beyt:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ol tüfekci şūḫuna ḳundaḳdan ʿāşıḳ oldıġım
Falya virdi çaḳdılar ġammāzlar üstādına

Dīger beyt:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Gerçi yaḳmış seni tāb-ı güneş **[72]** ey māh-liḳā
O zavallı güneşi sen ne ḳadar yaḳdıň ola

Velehū berāy-ı muṭāyebe naẓm-kerde şüd naẓīre-i Ṭırsīde:[240]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir müzallaḳ şalġamī destāra oldum mübtelā
Bōstān-ı ʿışḳda manṭāra oldum mübtelā

Ṣuda pişmiş ḳalye-i havucdan aldım kāmımı
Sirkesi çoḳ turşi-i pancāra oldum mübtelā

Ördegim günde hemān birḳaç ṭolar boşanur[241]
Ṣūf çaḳşırla bu yıl idrāra oldum mübtelā

Dişle ṣoyulmuş ḫıyāra döndürür eşʿārımı
Ṭabʿ-ı nā-mevzūn bir dildāra oldum mübtelā

Ṭırsī-i şīrīn-edānıň seyr idüp dīvānını

---

[238] zebān: zamān A
[239] ki : bī A
[240] Ṭırsīde : Ṭırsī-zāde İ / A'da bu şiir yok.
[241] birkaç : birkaç kere İ

Fāriġ olmuşken yine eşʿāra oldum mübtelā

Rātib Aḥmed Paşa[242]

Vezīr-i dilīr-i Müşterī-tedbīr Āṣaf-naẓīr Ḥażretleri ṣadr-ı esbaḳ ʿOs̱mān Paşa-zāde olup peder-i ʿālī-ḳadrları şehādetinde rütbe-i refīʿa-i vālā-yı vezārete nāʾil olmuşlardır. Baʿdehū cāh-ı vālā-yı ḳapudānı ve sāʾir menāṣıb-ı celīle ile ser-efrāz olmuşlardır. Sinn-i şerīfleri ʿaḳd-i erbaʿīn henüz tecāvüz eylemişken vālī-i livā-yı Mora iken ḥulūl-i ecel-i mevʿūd ile kişver-i ʿademe livā-yı ʿazīmeti keşīde ḳılmışdır. Ẕāt-ı meʿālī-simātları cemīʿ-i maʿārifde yek-tā bir vezīr-i bī-hemtā idi. Raḥmetuʾllāh. Biñ yüz yetmiş bir senesi ẕiʾl-ḳaʿdesiniñ on yedinci güni vefāt itmişdir.

Müstaḳīm-zāde bu tārīḫi dimişdir:

Manṣıbıñ kişver-i meʾvā ola Aḥmed Paşa[243]

Bu beyt vezīr-i müşārün ileyhiñdir:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Būse sebaḳı olmaya mensī diyü ḫāliñ
Mānende-i mūm ṣafḥa-i ḥüsne yapışıḳdır

Rāʾif[244]

İsmāʿīl Paşa. Muḳaddem Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan iken reʾīsüʾl-küttāb [73] olup baʿdehū rütbe-i vālā-yı vezārete nāil olmuşlar idi. Baʿdü buʿdin ber-muḳteżā-yı ser-nüvişt-i ezelī maḳtūlen ʿāzim-i maḳām-ı ʿiliyyīn olmuşdur biñ yüz ṭoḳsan ṭoḳuzda.[245]

Bu ġazeller anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Çü lāle ṣadra bir dil yoḳ ki tīġ-ı ḫūn-feşān çekmez
Bu bāġ-ı dehrde kim derd-i ʿışḳ-ı gül-ruḫān çekmez

---

[242] Rātib Aḥmed Paşa : Ratib Paşa İ

[243] منصبك كشور مأوا اولا احمد پاشا

[244] Rāif: Rāif İsmāʿīl Paşa İ

[245] ṭoḳuzda : ṭoḳuzdadır A

Olur dil-mürde-i endūh u miḥnet künc-i firḳatde
O kim ʿālemde ṣadr-ı cāna bir rūḥ-ı revān çekmez

Döküp pīçīde zülfin pādişāhım ṣafḥa-i rūyā
Berāt-ı ḥüsnüne bilmem niçün resm-i nişān çekmez

Olur Rüstemleriñ ḳaddi ḫamīde zūr-ı ebrūdan
Bu ḳullāb-ı cefāyı sevdigim zāl-i zamān çekmez

Çeker hep siflegānı ṣadra nev-cāh-ı fürū-māye
Bilür kim vażʿ-ı dūnānı ʿarīḳuʾn-nesl olan çekmez

Cenāb-ı ʿĀṣım-ı yekke-süvāra pey-rev ol Rāʾif
Ki meydān-ı hünerde pūyegerlikde ʿinān çekmez

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Bāġ-ı ḥüsün ḫazān ile pejmürde olmasa
ʿĀlemde āh reng-i ruḫ-i yār ṣolmasa

Gögsün gerüp muḳābele itmezdi her-kese
Āyīne ol perīden eger rūy bulmasa

İp mi ṭaḳardı delv-i dil-i ʿāşıḳa o meh
Dōlābveş dü dīdesi ḫūn ile ṭolmasa

Zülf-i nigāra baş eger miydi sünbülüñ
Ṣaçın ṣaḳālın ʿunf ile devrān yolmasa

Rāʾif çü bülbül itmez idim āh u nāle ben
ʿĀlemde āh reng-i ruḫ-i yār olmasa

Velehū:[246]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Beñzer görince cām-ı şarābı dudaġına
Sāḳīniñ iki elle ṣarıldım ayaġına

---

[246] A'da bu şiir Bāġ-ı ḥüsün… ile başlayan şiirden önce yazılmış.

Aldı başımdan aḳlımı Mecnūna döndürüp
Oldı esīri dil-berimiñ ṣaçı bāġına

[74] ʿUşşāḳıñ uçdı rāḥatı duyduḳda kim raḳīb
Girmiş o kebg nāz u ḫırāmıñ yataġına[247]

Ḳıl vādi-i teġāfüli terk alma āteşim
Bir kez nigāh eyle ḳuzum sīne dāġına

Maʿkūsdur muʿāmele-i ʿışḳ-ı dil-bere
Yārān çalarlar eks̱erī ṭablı ṣolaġına

Şāḫ ʿarż ider çınār-ı kühen-sāl bī-s̱emer
Baḳ ʿālemiñ şu dāġī-i baba çolaġına

Zülfi ṭaġılmış ʿārıżı gülgūne Rāʾifā
Sünbül mi dikdiler ʿacabā gül ocaġına

Velehū beyt:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Kūh-i temkīn olur iks̱īr-i dil erbāb-ı hüner
Tā ḫiṭāb itmeyicek redd-i cevāb itmezler

ḤARFÜʾZ-ZĀʾ

Zühdī

Morada Gördesen'dendir. İzmir'de pāsbān başı iken biñ yüz seksen altı senesi vefāt itmişdir. Yenişehrī Ḫātem Efendi'niñ ve Belīġ Efendi'niñ terbiyelerin görmüşdür.

Bu beyti dimişdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ṭaṣavvurla ḳıyās itdim o şūḫuñ ẕātını Zühdī
Netīce şekliniñ hem-tāsı yoḳ ṣuġrā vü kübrāda

Zīver

---

[247] kebg-i : köpek İ

İsmi Aḥmed'dir. Zümre-i Melāmiyyīnden bir şāʿir-i māhir elsine-i s̱elās̱ede teʾlīf-i kelāma ḳādir idi. Zamānemizde olan şuʿarānıñ benāmlarından üstād-ı şiʿr ü inşā bir ẕāt-ı maʿārif- intimā oldıġı meşhūrdur. Tafṣīl-i aḥvāli tahḳīḳa muḥtācdır. Biñ iki yüz iki senesi vefāt itmişdir.

Bu ġazeli dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Yandım şerār-ı micmer-i h̲āl-i muʿanbere
Düşdüm h̲ayāl-i ġamzeñ ile nevk-i h̲ançere

Āyā hirāş-ı deşne-i müjgān-ı yārdan
Cehd itmese mi cünnetüʾl-esmāyı ezbere

Peyvend-i üns rişte-i ārāmı **[75]** ḳaṭʿ için
Şemşīr-i ebruvānı iderler müşāvere

Ādem degil miyem şecer-i gendüm-i viṣāl
Sevḳ itdi ʿāḳıbet beni bir şūh̲-i esmere

Ben bildigim keremver ise ol levend-i ḥüsn
Naḳd-i viṣāliñ arż ider elbette Zīvere

ḤARFÜʾS-SĪN

Sāḥib

Mah̲laşı Pīrī-zāde ʿOs̱mān Monlā Efendi. Şeyh̲uʾl-İslām olmuşdur. Biñ yüz seksen iki senesi fevt olmuşdur.

Bu ḳıṭʿa anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Göñül yap zāhidā beyt-i Ḥudādır ṭāʿat isterseñ
Muḥaḳḳaḳdır ki bāb-ı cenneti h̲āṭır-şiken açmaz

Füyūżāt-ı İlāhiyye hemān ġurbetdedir Sāḥib
Verā-yı perde-i ġaybda olan sırrı vaṭan açmaz

Saʿīd

İsmi Meḥmed'dir. Kātib-zāde.[248] Midillilü muvaḳḳıtı iken biň yüz seksen sekiz şevvāliniň ġurresinde vefāt eylemişdir.

Bu ġazeller anındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Būse-i vuṣlat alınmaz şāhid-i ġamnākdan
Dāne-çīn olmaḳ ne mümkin ḫırmen-i eflākdan

Ṣāf ṭabʿı güft-gūy-ı ḫalḳ tekdīr eylemez
Tīre olmaz ṣafvet-i yemm cünbiş-i ḫāşākdan

ʿĀşıḳ-ı dīvāneden ṣorma cefā-yı ġamzesin
Vaḥşet-i düzd aňlanılmaz merdüm-i bī-pākdan

Zār-ı ʿışḳı sīne-i pür-şerḥa maʿlūm eylemez
Fehm olunmaz reng-i kākül şāne-i ṣad-çākdan

İdemez kimse dilimden fikr-i ruḫsārıň cüdā
Pertev-i lerziş-nümā-yı mihr alınmaz ḫākdan

Ḫāl-i gerdānıň n'ola zülfüň iderse ber-ḳarār
Mest olur s̱uʿbān-beçe ḳarḥa-i tiryākdan

Eyle gel naẓmıň Saʿīdā ʿarż-ı pīş-i defterī
Ḳadriň ʿālī oldıġın ister iseň eflākdan

[76] Yaʿni kim revnaḳ-ṭırāz-ı mesned-i iḥsān ki çarh
Ṣadra teşrīfinde itdi tevbeler imsākdan

Bezm-i feyż-āṣ̱ārına subḥānda olsa rāh-yāb
Ẓannım oldur ʿadd olunmaz ṣāḥib-i idrākdan[249]

Mā-ḥaṣal ḳaṣdım hemān iẓhār-ı istiʿdāddır
Yoḫsa gelmez vaṣfıň īfā ḫāme-i çālākdan[250]

Eyleye ẕātıň Ḫudā meʾmūn her āsībden
Tā ki naẓm u nes̱r ẓāhir ola ṭabʿ-ı pākdan

---

[248] Kātib-zāde: Kātib-zādedir A

[249] A'da bu beyit yok.

[250] A'da bu beyit yok.

Saʿdeddīn

İsmi Süleymāndır. Müstaḳīm-zāde dimekle meşhūr bir pīr-i maʿārif-mevfūr idi. Merḥūm Toḳādī Emīn Efendi Ḥażretleri'niň telḳīn-kerde-i irşādları idi. Biň iki yüz iki senesi dār-ı cemāle teşrīf buyurmuşlardır. Raḥmetuʾllāh-i ʿaleyh.

Bu ġazel anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ey mey ṣafā-yı dil mi ya bir mül misin nesin
Yoḳ yoḳ dü laʿl-i leb mi iki gül misin nesin

Açdıň o ġoncaya lebi ārām yoḳ yine
Ey nāle bülbül-i dile ġulġul misin nesin

Yoḳ irtifāʿı lerziş-i ḫayṭ-ı ʿalāḳaya
Ey dil o mihr-i ḥüsne çü şāḳul misin nesin

Sālik viṣale irdi seniňle ḥaḳīḳate
Rehber mi ey mecāz yāḫud pīl misin nesin

Aldıň zemīn-i köhnede meydānı ey ḳalem
Tīr ü kemān-ı ṭabʿımı dildil misin nesin

Sālik

İsmi. Ḥalebiyyüʾl-aṣldır. Baʿżı paşalara dīvān efendiligi ile meşġūldür.

Bu ġazeller anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ey mürġ-i āh bāl u periň yoḳ mıdır seniň
Ey nāvek-i derūn es̱eriň yoḳ mıdır seniň

Īḳāż-ı fitne-i nigeh ey şūḫ tā-be-key
Şemşīr-i āhdan ḥaẕeriň yoḳ mıdır seniň

Bī-hūde ḫayli dem nem-i çeşm eylediň telef
Ey şāḫ-ı ārzū s̱emeriň yoḳ mıdır seniň

[77] ʿĀlem ḥarīf-i ẕevḳ hemān sende yoḳ neşāṭ
Bu meclis-i ṣafāda yeriň yoḳ mıdır seniň

Ketm eyle levḥ-i sīnede rāz-ı maḥabbetiň
Esrār-ı ʿışḳdan ḫaberiň yoḳ mıdır seniň

Ṭayy it yere nişīb ü firāz-ı meṭālibiň
Hīç kişver-i dile seferiň yoḳ mıdır seniň

Tertīb-i bezm-i feyż-i maḳāl eyle Sālikā
Żayf-ı ḫayāle mā-ḫażarıň yoḳ mıdır seniň

Velehū:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Hem bezm olamazsuň göňül efsāneyi boş ḳo
Lāf urma tehī meclis-i cānāneyi boş ḳo

Ey mürġ-i ḫıred ṭāʾir-i evc-i melekūt ol
Mānend-i hümā ḫār u ḫas-ı lāneyi boş ḳo

Şāyed ki raṣadgāh ola gencīne-i şevḳa
Ey ġam hele sen ḫāṭır-ı vīrāneyi boş ḳo

Ḫamyāze-keş-i devlet-i bīdār-ı viṣāliň
Ey ḫᵛāb sen ol nergis-i mestāneyi boş ḳo

Şāyed ḳoya şīr-i lebiň ol āfet-i devrān
Nūş eyle de Sālik gül-i peymāneyi boş ḳo

Velehū:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ġam-ı zülfüň yine ārāmımı teşvīş itdi
Şīve-i serzenişiň fikrimi taḫdīş itdi

Resm-i āyīn-i melāḥat bu ise ancaḳ olur
Ḥayret-i şermin ol āfet nemek-i rīş itdi[251]

Ḳılup āḫir beni meʾyūs-ı cünūn ol āhū
Vaṭanımdan dil-i güm-geştemi tevḥīş itdi

---

[251] ḥayret ü: ḥayret V, İ /şermin: şīrīn A

Merkez-i noḳṭa-i ḥālinde ḳarār üzre henüz
Gerçi pergār-ı heves ʿazm-i pes ü pīş itdi

Giryeden neşʾemizi ḥayf ki gördükde ḥasūd
Zehr-ḫandı telef-i ẕāyiḳa-i ʿīş itdi[252]

Ne ḳadar meşk-i füsūn-ı emel itdimse felek
Şāhid-i baḫtı baña ḫasm-ı bed-endīş itdi

Ceyb-i idrāk tehī elde ʿaṣā-yı ḫāme
Sālikā ẕevḳ-i baṭālet **[78]** bizi dervīş itdi

Beyt :

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Muṭrib-i bezm-i ṣafā naġme-serā olduḳca
Virme s̱ıḳlet güle ey bülbül-i şeydā öte git

Selīm

İsmi Meḥmed Taḳī Mühtedīdir. Rūm İli ḳużātından idi. Manṣıbında biñ yüz yetmiş ṭoḳuz senesi Receb ġurresinde vefāt itmişdir.

Bu ġazeller anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ġaraż zülf-i siyāhından egerçi şāmdır şemdir
Ṣafā-yı ḫāṭırım ancaḳ mey-i gülfāmdır femdir

Dükenmez seyl-i eşk-i ḫūn-feşānım nice demlerdir
Aḳarca çeşmesiyle dīdemiz hem-nāmdır nemdir

Gehī üns ile ülfetgāhı eyler ṭavr-ı bīgāne
Ol āhū vaḥşiniñ ʿuşşāḳa kārı rāmdır remdir

Ümīd-i mīve-i vaṣlıñ ider zülfüñ gören ammā
Ḫayāl u ḳāmet-i ʿuşşāḳ-ı zārıñ ḫāmdır ḫamdır

Selīme iltifātıñla ne var bir kez nigāh eyle

---

[252] A'da bu beyit yok.

Viṣāliňden yeter bu ḫaste-i nā-kāmdır kemdir

Velehū:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Ṭūṭī ki kelām ide o güftāra mı beňzer
ʿArʿar ki ḫırām ide o reftāra mı beňzer

Ḫōş-būdur o şeb-bū didigiň berg-i ter ammā
İnṣāf idelim ṭurre-i ṭarrāre mi beňzer

Ṣūfī ki olur şerbet-i ṭāʿātile sīr-āb
Hīç ʿārif-i müstaġrıḳ-ı esrāra mı beňzer

Bāzīçe-i firḳatde iki merdüm-i çeşmim
Bu şeş-der-i ḥayretde ʿaceb zāra mı beňzer

Her tār-ı siyeh zülf-i dil-āvīzi Selīmā
Aṣmış nice Manṣūrı dildāra mı beňzer

Velehū:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Dolaşur şemʿ-i ruḫuň girdine pervāne gibi
Lā-cerem mürġ-i dilim āteşiňe yana gibi

Dil-i ṣad-çākdan āhım ki çıḳar ḥiddetle
Zülf-i pīçīde-i yārı ṭaġıdır şāne gibi

Eyledi mest-i siyeh laḥẓa-i evvelde beni
Sāġār-ı nergis-i çeşmi iki peymāne gibi

Görmedim ḥāṣılı [79] ben bezm-i cihān ṣaḥnında
Ṭarab-efzā-yı ṣafā meclis-i mey-ḫāne gibi

Āşinā-yı ezelīdir saňa biʾllāh Selīm
Baḳmayın āşıḳ-ı dīrīneye bī-gāne gibi

Seyyidā

İsmi Meḥmed'dir[253]. Sālifü᾽ẕ-ẕikr Ḫayrī Efendi Ḥażretleri'niñ birāder-i ʿālī-ḳadrleridir. Muḳaddem evā᾽il-i ḥallerinde Dīvān-ı Hümāyūn ḳalemine müdāvim [254] baʿdehū ṭarīḳ-i tedrīse sālik olmuşlardır. Baʿżı ġazelde S̱ānī ve baʿżı ġazelde Seyyidā taḫallüs iderler. Biñ iki yüz yigirmi dörtde vefāt itmişdir.

Bu ġazelleri dimişdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Verā-yı revzen-i kāşānede bir māh ṭalʿat var
Ki mihr-i ʿālem-ārāda denilse ḳābiliyyet var

Beyān-ı cilvegāh-ı nāzda bir serv-ḳāmet var[255]
İder dil ārzū-yı vuṣlatıñ ammā ḳıyāmet var

Bize raġmen mi ey şūḫ-i vefā-düşmen bu vādīler
Ki zīrā her mesīreñde raḳīb ile refāḳat var

Mücerrebdir cihānıñ nīk ü bedde hep mükāfātı
Revāc-ı ḥüsne maġrūr olma ferdā-yı ḳıyāmet var

ʿİẕārıñ cedvel-i ḫaṭṭıñla buldı revnāḳ-ı tāze[256]
Ne ḥikmetdir cebīniñde seniñ bir başḳa hey᾽et var

Tesellī-i derūna bir nigāh-ı nāz kāfīdir
Hevā-yı vaṣla düşmem Seyyidā bende ḳanāʿat var

Cenāb-ı Pertev-i şīrīn-edā-ya pey-rev olmaḳ güç
Ki güftār-ı şeker-bārında āṣār-ı ḥalāvet var

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Taḫlīṣa bāri eyleye himmet bu kemteri
Gird-āb-ı baḥr-i miḥnet-i hicriñ dil-āveri

Ey ġonce-i şüküfte-i bāġ-ı bahār-ı ḥüsn

---

[253] Meḥmeddir: Aḥmeddir A
[254] ḳalemine müdāvim: ḳaleminde V, İ
[255] beyān: miyān İ,A
[256] ḫaṭṭıñla : ḫaṭṭıla A

Ey ġıbta-baḫş tābiş-i ḫūrşīd-i ḫāveri

Olur zebūn-ı pençe-i ḳahrıň nice zamān
Bir kerre dūş olan saňa olmazsa yāveri

Cūyuň ḫayāl-i ḳaddiňile serv ayaġına
Rū-māl cā-be-cā seni ẓann itme serserī

Ol istiḳāmet anda var iken muḥāldir
[80] Cez̠b itmemek serāçesine ṣāf-dilleri[257]

Hep mebḥas̠-i ḳadiňde ḳıyāmet ḳopardılar
İtdim bugün tamāmca seyir ehl-i maḥşeri

Sevdā-yı perçemiňle cihān teng olup sere
Gezdim Cezāyir u Fās u iḳlīm-i Berberī

Evvel gelen olur bu cihān içre S̠āniyā
İḳlīm-i naẓm-ı maʿni-i nā-güfte serveri

Göster bu naẓmı Ḥażret-i Pertev Efendiye
Zīrā sipihr-i naẓmıň odur mihr-i envārı

ḤARFÜ'Ş-ŞĪN

Şevḳī

İsmi Seyyid Meḥmed'dir. Sivri-ḥiṣār müftīsi-zāde dimekle maʿrūf idi. Biň yüz seksen ṭoḳuz senesi vefāt itmişdir.

Bu beyti dimişdir:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Şevḳi dīvānesin ʿışḳıňla sevindir yāhū
Didim ol şūḫ didi anı dedem Ḥaḳḳ yetüre

Şefḳat

İsmi ʿAlī'dir. Midillüli ʿOs̠mān Efendi-zāde dimekle maʿrūfdur. Melek Meḥmed Paşa'ya kitābcı olmuşdur. Biň yüz seksen yedi senesi vefāt itmişdir.

---

[257] A'da bu beyit yok.

Bu ġazel anındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Keyf-i ṣahbā-yı dehān bir var imiş bir yoġ imiş
Tīġ-ı ġamzeñden amān bir var imiş bir yoġ imiş

Mūya teşbīh iderler beli līkin naẓarı
Ḫalḳa-i mūy-miyān bir var imiş bir yoġ imiş

Güle teşbīh iderler ruḫ-i zībāñı velīk[258]
Gülüñ aḥvāli ʿayān bir var imiş bir yoġ imiş

Bāde-peymā-yı dil u dīde-i cān olmayıcaḳ
Çeşm-i sāḳīdeki ān bir var imiş bir yoġ imiş

Lā-mekān olma ṣaḳın deşt-i ṭalebde gezme
Kān-ı maḳṣūda nişān bir var imiş bir yoġ imiş

[81] Bī-dilān ehl-i dilān itdi bu esrār-ı ʿayān
Maḥv u is̱bāt hemān bir var imiş bir yoġ imiş

Mest-i ṣahbā-yı ġurūr olma bu mey-ḫānede kim
Neşʾe-i cām-ı cihān bir var imiş bir yoġ imiş

Şefḳatā fıḳra-i ūlāda bunı söylerler
Ḳıṣṣa-ḫᵛānān-ı zamān bir var imiş bir yoġ imiş

Dīger Şefḳat

Boġaz içinde Ḳurı Çeşme'de kūşe-gīr-i inzivā olup erbāb-ı maʿārifden ʿadīmüʾl-mis̱l ẓāhir ü bāṭını maʿmūr bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadr[259] ve eks̱eriyā neşr-i ʿulūm ile meşġūl[260] ve ẕāt-ı ālīleri kütübḫāne mis̱üllü bir ẕāt ve mevlidi Baġdād-ı behişt-ābād olup ismi Seyyid ʿAbdüʾl-fettāḥ'dır.

Bu beyt anındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Tā būse yerin ʿāşıḳa īżāh ide ḫāliñ

[258] velīk : faḳaṭ A
[259] ʿālī-ḳadr: ʿālī-ḳadrdır İ, A
[260] meşġūl: meşġūldür A

Çün noḳṭa-i bā taḫt-ı lebiňde yaḳışıḳdır

Bu mülemmaʿ ġazel daḫi anındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

İdeli muṭrib-i dil zemzeme-i şevḳ-i ʿIrāḳ
Gūş-i cāna irişür nāle-i zār-ı ʿuşşāḳ

Ṭāle şevḳī bike yā muḳletü ʿaynī ve bihā
Ṣāretüʾs-seylü cerā nehrü dümüʿıʾl-mihrāḳ

An çünān küşte remīde dilem ez-ṭavr-ı cihān
Mī-nümāyed be-naẓar ḫalḳa-i dāmem āfāḳ

Lemeʿaʾl-berḳu mineʾl-menzili leylī leylen
Heyyeceʾl-uşşāḳu ʿaleʾl-Ḳaysi fe-ḫallüʾl-aṭrāḳ

Cāy-ı ẕevḳ idi cihān olmasa ey Şefḳat eger
Devletiň āḫırı let vuṣlatıň encāmı firāḳ

Şeyḫī

Bālāda muḥarrer Ḳaraferyeli Lāniye-zāde[261] Rüşdī Efendi'niň küçük birāderidir.

Bu ġazeller anındır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Sīne-i dil-dārıň ancaḳ farḳı yoḳ billūrdan
Gerden-i pāki ne mümkün farḳ ola kāfūrdan

Luṭf idüp işrāb-ı vaṣl it ʿāşıḳ-ı **[82]** dil-ḫasteňe
Laʿl-i nābıň gel dirīg itme dil-i maḥrūrdan

Gel ḳarīn ol sevdigim bī-gānelik itme amān
Pertev-i rūyuň beni yaḳdı efendim dūrdan

Bir tenāsüb vardır endāmında ol meh-pāreniň
Cism-i pāki gül gibi gūyā mücessem nūrdan

Ol perī aġyār ile ünsiyet itmişdir hemān

---

[261] Lāniye-zāde: ġālibā Alanyalı-zāde İ der-kenār

İctināb eyler efendim Şeyẖī-i mehcūrdan

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Olsam āceb mi ben de firāḳıyla bī-ḳarār
Çünki enīsim oldı benim her-dem āh ü zār

Dūr oldı çünki dīdeden ol şūẖ-ı gül-ʿiẕār
İñler göñül firāḳıla mānende-i hezār

Gizlendi biñ belā ile sīnemde tāb-ı ʿışḳ
Sūz-ı derūnum eyleyemem āh āşikār

İtdi firāḳ-ı yār-ı cefākār ile hemān
Mülk-i derūnı leşker-i ġam şimdi tār u mār

Şeyẖī o māḥdan beni dūr eyledi felek
Olsam ʿaceb mi ben de firāḳıyla bī-ḳarār

Velehū ḳıṭʿa:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Pek kesel virdi dile manṣıb-ı Baba-yı ʿatīḳ
Ola maḥṣūli bedel āh-ı dilim dād u dihiş
Saňa bir ehl-i himem himmet idüp ey Şeyẖī
Baba eskisini bir ẖılʿat-i nev-cāha degiş

Dīger ḳıṭʿa:[262]

Feʿilātün, Feʿilātün, Feʿilātün, Feʿilün

Ṣarı Ṣaltuḳ Baba Sulṭān-ı kerāmet-eṡeriň
Naḳd-i āṡār-ı füyūżātı olunmaz taʿdād

Maṭlabımdır dilerim merḳadine yüz sürerek
İẕn-i ẖallāḳ-ı cihānile babadan evlād

Şermī

[262] A'da bu kıtʿa yok.

İsmi Meḥmed Emīn’dir. Tekfūr Ṭaġı’ndandır. Sābıḳā Şeyḫu᾿l-islām İbrāhīm Beg-zāde Muṣṭafā Beg dā᾿iresindendir.

Bu ġazel anındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Ḫayāl-i çeşm-i siyehle **[83]** gözime girmedi ḫᵛāb
Nigāh-ı mültefit ey nūr-ı dīde ʿayn-i s̱evāb

O tīġ-ı ġamze-i ḫūn-rīz o müjgen-i ser-tīz[263]
Münāvebeyle ider dūdmān-ı ḳalbi ḫarāb

Demekde ol diyü būs-ı lebiyle tel ḳırmış
Bozuḳ düzen görinür nāyile miyān-ı rübāb

Ḳadeh duʿāsını sāḳīye zāhid ögrederek
Ayaġı ḳaydı bezimde döküldi şāla şarāb

Ḫarāret-i mey-i ʿışḳıyla dūd-ı āhımdan
Dem-i seḥer döşenen kūy-ı yāre ṣanma seḥāb[264]

Ġubār-ı pāyini çeşmine tūtiyā idecek
Ḫamīde ḳadd boġazından asılmaġile riḳāb

Bu gūne münderis-elfāż-ı mühmeli Şermī
Maʿārif ehline arż itme eyle bāri ḥicāb

Şākir

Aḥmed Beg. Enderūn-ı Hümāyūn’dan dülbend aġalıġından ḫᵛācegānlıġla çerāġ olmuş idi.

Bu ġazel anındır:

Naẓīre-i defterdār ʿAvnī

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Āteş-i āhımda cūy-i eşkim olmuşdur serāb
Sīne-i şemşīrde cevher degil ol pīç ü tāb

---

[263] müjgen: ebrū A
[264] seḥāb: şarāb V

Bir daḫi eylerdi ʿavdet ḥālet-i ʿömr-i şebāb
Āh ʿömrüm būs ideydim gerdeninden şāp şāp

Gösterir geh neyyir-i şādī geh ekdār-ı seḥāb
Bir ḳarār üzre degildir ʿālem-i pür-inḳılāb

Her ne deňlü itse benden ol cefā-cū ictināb
Çāre yoḳdur eylerim bu yüzden elbet intisāb[265]

Mā-cerāsı olsa taḥrīr ol mehiň aġyārile
Yād olunmazdı daḫi destān-ı ṭūṭī vü ġurāb

Germ olup şöhretle ġarrālanmasa iḳbālile
Gün-be-gün irmezdi böyle bir zevāle āftāb[266]

Bir nevāziş görmedik ol āfet-i [84] maġrūrdan
Nāʾil olsaḳ da ḫitāba ya sitemdir ya ʿitāb

Dām-ı taḳdīre düşerse bī-tekellüf ṣayd olur
Ṭāir-i devlet felekde istemezmiş ıżṭırāb

ʿAvni-i ẕī-şāna tanẓīr olmaḳ üzre Şākirā
Eyledim levḥ-i taḫayyülden bu naẓmı intiḫāb

Münşi-i ṣāḥib-ḳalemdir kim ʿUṭārid itmede
Feyż-i taḥrīrinden āṣār-ı maʿārif iktisāb

Ẕāt-ı pāk-i feyż-i meşḥūnun idüp Ḥaḳḳ müstefīż
İde Feyyāż-ı ezel dil-ḫᵛāhı üzre kām-yāb

Şükrī

Ḍarb-ḫāne-i ʿāmire küttābından Dāvūd İsmāʿīl Efendi-zādelikle şehīr şāʿir-i ḫōş-taʿbīrdir.

Bu ġazeller anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Der-i luṭfuň melāẕ-ı bī-kesāndır yā Resūlaʾllāh

---

[265] bu : bir İ, A
[266] zevāle :zevāl V

Ḥarīm-i dergehiň kehf-i amāndır yā Resūlaʾllāh

Cebīn-i tābnākıň maṭlaʿ-ı şems-i ḥaḳīḳatdir
O şemsiň ẕerresi mihr-i cihāndır yā Resūlaʾllāh

Nʾola mühr-i nübüvvet cilvegerse ẓahr-i pākiňde
Vücūduň kenz-i esrār-ı nihāndır yā Resūlaʾllāh

Luʿāb-ı cevheriň terkīb-i rīḳ-i ḥoḳḳa-i laʿliň
Şifā-baḫşende-i bīmār-ı cāndır yā Resūlaʾllāh

Şemīm-i müşg-fersā-yı ġubār-ı āsitānıňdır
Gül-i ʿAdniň dili ḫacletle ḳandır yā Resūlaʾllāh

Şeb-i ġafletde ḳaldım pertev-i envār-ı ʿışḳıňla
Çerāġ-ı şemʿ-i ümmīdim uyandır yā Resūlaʾllāh

Dem-ā-dem bāb-ı luṭfuňdan şefāʿat ilticāsıyla[267]
Zebānım şīven-efzā-yı amāndır yā Resūlaʾllāh[268]

Meded ḳıl bu siyeh-rū-Şükrī-i ber-geşte sāmāna
Hevā-yı nefsile ḥāli yamāndır yā Resūlaʾllāh[269]

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Çü rızḳ āmāde-i ḫᵛān-ı ezeldir ḥadd-i ẕātında
Tekāpū-yı ṭaleb bī-cā cedeldir ḥadd-i ẕātında

Cihānıň **[85]** tevʾemāndır mātem-i pür-şūr ile sūri[270]
Elem hem-senc-i aʿdād-ı emeldir ḥadd-i ẕātında

Meʿāl-i arż-ı ḥālim der-kenār-ı mū-miyānıňdan
ʿİnāyet buyrılur ise maḥalldir ḥadd-i ẕātında

Nʾola eylerse nuṭḳ-i āteşīnim sūzişim īmā
Eṡerden çün mü'eṡṡir müstedelldir ḥadd-i ẕātında

---

[267] A'da bu mısraʿ yok.
[268] A'da bu mısraʿ ile aşağıdaki mısraʿ yer değiştirmiş.
[269] A'da bu mısraʿ yok.
[270] cihānuň : cihānda İ, A

Ḳıyās itme netīce-baḫş olur ebḥās̱-ı ehl-i dil
Anıň ṣuġrā vü kübrāsı cedeldir ḥadd-i ẕātında

Sitāyişdir ġaraż bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadri ey Şükrī
Merāmım ṣanma tanẓīr-i ġazeldir ḥadd-i ẕātında[271]

Olup mesned-ṭırāz-ı mülk-i maʿnī Ḥażret-i Nāşid
Süḫan ehline düstūru'l-ʿameldir ḥadd-i ẕātında

N'ola maḥsūd-ı aḳrān ise istiʿdād-ı ẕātīsi
O vehbī-i Ḫudā-yı lem-yezeldir ḥadd-i ẕātında

Perīşān ise güftārım taʿaccüb itme sulṭānım
Dil-i bī-çāre me'lūf-ı keseldir ḥadd-i ẕātında

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Serv-i zībā-yı gülistān-ı ṣafādır ḳāmetiň
Gül-bün-i nāz ihtizāz-ı iʿtinādır ḳāmetiň[272]

Ṭā'irān-ı ḳuds ise cānā n'ola pervānesi
Şemʿ-i bālā-yı tecellī-i Ḫudādır ḳāmetiň

Olamaz gül-būse-çīn-i ārzū dest-i ümīd
Naḫl-i naḫvet cünbiş-i server-hevādır ḳāmetiň

Ḳaṭʿ-ı rāh-ı vādi-i ser-menzil-i ʿışḳ itmege
Dest-i pīrān-ı hevāda bir ʿaṣādır ḳāmetiň

Maṭlaʿ-ı manẓūme-i dīvān-ı nāz u behcete
Mıṣraʿ-ı berceste-i ḥüsn ü bahādır ḳāmetiň

Remz-i nesḫ-i āyet-i ḥüsni ḫaṭ-ı reyḥānile
Mū-be-mū taḥrīre kilk-i şīve-zādır ḳāmetiň

Rişte-i ṭūl-i emel ya sūzen-i ṣunʿ-ı ezel
Ya ki sīm-endāze-i ṣafvet-nümādır ḳāmetiň

---
[271] tanẓir : tanẓīm İ
[272] iʿtinādır : iʿtilā A

Ḫāme-i iʿcāzda yā sidre ya ʿömr-i dırāz[273]
Ya ḫadeng-i ġamze-i zaḫm-āzmādır ḳāmetiň

Ḥāṣılı artursa vaṣfında ne rütbe **[86]** ḳāmeti
Ḫāme-i bālā-ḳad-i Şükrī sezādır ḳāmetiň

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Nümāyiş baḫş-ı bezm olduḳça naḳş-ı gül ṣurāḥīden
Olur ḳulḳul nevā-sāzende-i bülbül ṣurāḥīden

ʿAceb mi olsa pür-gū bezm-i ʿişretde mey-āşāmān
Terennüm-sāz olurken nükte-i ḳulḳul ṣurāḥīden

Süzüldi neşʾeden çeşmi taġıldı kākül-i fesden
Nümāyān oldı gūyā nergis ü sünbül ṣurāḥīden

Ṣun ol mīnāyı kim ṣıyt-i ṭanīn-i ḥālet-efzāsı
Vire sāḳī sipihriň ṭāsına ġulġul ṣurāḥīden

Dehān-ı şīşede bir nev-şüküfte ġoncadır gūyā
Leb-i gülfāmı nūş itdikce Şükrī mül ṣurāḥīden

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Dirse çeşmiň ḳātilim ey ḳāşı ya aḳlım keser
Ḫançer-i ebrūya eyler iʿtinā aḳlım keser

Tā olaldan münḳaṭıʿ ṣahbā-yı laʿl-i yārdan
Dil keselden bulmadım dirse rehā aḳlım keser

İrse ḳaṭʿ-ı rişte-i ḳayd-ı sivāya ehl-i dil
Ālet-i ser-tīzdir miḳrāṣ-ı lā aḳlım keser

Ḫalḳa pā-māl olmaz idi başılup da çizmede
Mest-i lā-yaʿḳal imiş ol dil-rübā aḳlım keser

---

[273] ḫāme : ḫalḳa İ

Sende bu ḥüsn-i ḫıred-fersā ki var Mecnūn görüp
Bilse rūz u leyl evḳātın hebā aḳlım keser

Kāviş-i nevk-i müjen dilde baňa telmīḥ ider[274]
Tīşe-i Ferḥādı ey Şīrīn-edā aḳlım keser

Geldi ḫaṭṭ kesmez eliň sevdā-yı kākülden yine
Bu göňül dīvāne olmuş Şükriyā aḳlım keser

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ya fitīl-i şemʿ-i bezm-i ḥüsn ü āndır perçemiň
Maʿni-i nūr-ı siyāha ya nişāndır perçemiň

Farḳ-ı naḫl-i ḳāmet-i dil-cūda ey serv-i sehī
Ṭāʾir-i ʿışḳ u hevāya āşiyāndır perçemiň

Ḫıfẓ içün gūyā ṭılısm-ı genc-i naḳd-i ḥüsnüňi
[87] Zīr-i destārıňda bir mār-ı cihāndır perçemiň

Dest-i ḥükm-i kātib-i ser-levḥa-i taḳdīrde
Kilk-i mūy-ı ser-nüvişt-i ʿāşıḳāndır perçemiň

Dūd-ı āh-ı pīç-der-pīç-i dil-i Şükrī gibi
Sünbül-i ḫam-der-ḫam-ı bāġ-ı ḫūbāndır perçemiň

Velehū:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Bulanlar Ḥaḳḳı dil-bend-i ʿalāyıḳ olmayanlardır
Olanlar beste-i ḳayd-ı taʿalluḳ bulmayanlardır

Tecellīmend olanlar pertev-i şemʿ-i ḥaḳīḳatden
Tenin pervāneāsā āteş-i ʿışḳa yaḳanlardır

Derūnunda anıň da derdi var bir dürlü söyletsek
Dime ẕevḳ eyleyeň īrāda ṣarfın uyduranlardır

---

[274] ḳāviş : ṭāvūs İ

Ḫarābī bāʿiṡ-i maʿmūre-i bünyān-ı ẕātımdır
Dil-i vīrānem ābād eyleyen Şükrī yıḳanlardır

Zihī pākīze naẓm-ı āteşīn-i Ḥażret-i Nāşid
Ki her bir nüktesi dāġ-ı derūn-ı nükte-dānlardır

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ey fürūġ-ı ḥüsnünüñ mihr-i felek pervānesi
ʿIşḳ-ı şūr-engīziniñ ins ü melek dīvānesi

Velehū:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Aḳdı bir serv-i ser-efrāz göñül āb gibi[275]
Oldı ser-geşte-i zülf-i ḫamı dōlāb gibi

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ey şūḫ sevdim ise didim mi bu rütbede
Sāmān-rübā-yı rābıṭa-i ḫānmānım ol

ḤARF-İ ṢĀD

Ṣadīḳ

İsmi Yaḥyā'dır. İstanbul'da Ḫüsrev Paşa Cāmiʿi imāmıdır. Biñ yüz ṭoḳsan beş Muḥarreminiñ beşinci güni devr-i beḳā eylemişdir. Baʿżı ġazelde Şerīf ve baʿżı ġazelde Ṣadīḳ taḫalluṣ ider.

Bu ġazel anındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Gör dīde-i āhū-beri ṣayyād-ı vuḥūşuz[276]
Gel saña muvāfıḳ biziz aḥbāba sürūşuz

---

[275] efrāz: firāz V
[276] beri : bizi A

Hep ṣaydıġımız şems ü ḳamer ṭalʿata dāʾir
Ḥāşā ki begim māil-i altun u ġurūşuz

Ey ẖāl-i ruẖ-i vefḳ-i murād üzre **[88]** ḳonan şāh
Bil dāʾire-i vechiñe ẖaṭṭıñda cüyūşuz[277]

Çün gezer ṣurāḥī gibi ẖūn-rīz elimizde[278]
Biz Ḫumḳulesi fātiḥiyiz ceyş-i beşūşuz[279]

Sīnemde Ṣadīḳ ẖāme-i müjgān neler işler[280]
Ol ṣūret-i dil-dāra meger levḥ-i nuḳūşuz

Böyle de görülmüşdür:

Kilk-i müje sīnemde Ṣadīḳā neler işler

Ṣabīḥ

İsmi Aḥmed'dir. Ġalaṭa Gümrigi Kātibi ve müneccim-başı birāderi idi. Biñ yüz ṭoḳsan ṭoḳuz senesi fevt olmuşdur.

Bu ġazeller anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Bu nālişgehde bülbül gibi feryād itme seslenme
Ḫāmūş ol ġonceveş iẓhār-ı būy itme nefeslenme

Ġaraż şemʿ-i maḥabbetle vücūduñ maḥv ise ṣūfī[281]
Hemīşe şīve-i pervāneden ġayra heveslenme

Bu menzilgehde olma kārvān-ı nāle-i āmāl
Aşılma gerden-i cemmāze-i dehre cereslenme

Hümā-pervāz olup her ṭuʿme-i nā-çīze meyl itme
Bu çarẖ-ı ʿankebūtī-ẖānede ey dil mekeslenme

Ṣabīḥā kāle-i şeh-bender-i bāzār-ı ʿirfāna

---

[277] A'da bu beyit yok.
[278] vezin uymuyor.
[279] A'da bu beyit yok.
[280] A'da bu mısraʿ yok.
[281] şemʿ : ʿarż A

Hemān naḳdīne-i maʿnāyı ṣarf eyle nekeslenme

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Söylerken ol şikeste-zebānım çıtır pıtır
Eyler reg-i şeṭāret-i cānım çıtır pıtır

Ḥayfā sipendveş es̱er-i sūz-ı ʿışḳıla
Yandı dil-i şerāre-feşānım çıtır pıtır

Lüknet şeker-tirāş-ı ḥalāvet ider tamām
Eylerse nuṭḳ o ṭūṭī-lisānım çıtır pıtır

Dāmān-ı sāyesi şiken-i mevc-i nāz olur
Reftār idince serv-i revānım çıtır pıtır

Bezm-i bahār-ı ʿişve ider feyż-i neşveden
Gül ġoncaveş açılsa civānım çıtır pıtır

Ḫāl-i femiyle ṣubḥa dek eşkim dökülmese
Yanmazdı **[89]** şemʿ-i dāġ-ı nihānım çıtır pıtır

Dūz-dīde nerm-rūken o māhıň firāşına
Her taḥta pāre kesdi amānım çıtır pıtır

Gül-berg-i cismi mevc-zen-i būy-ı feyż olur
Gülse ne dem o ġonce dehānım çıtır pıtır

Ser-ṣafḥa-i maʿānīye s̱ebt eyler ey Ṣabīḥ
Naẓm-ı bedīʿ-i kilk-i beyānım çıtır pıtır

Ṣādıḳ

İsmi Meḥmed'dir. Müderrisīn-i kirāmdan Ḥaṣeki-zādelikle meşhūr bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadr idi. Biň yüz ṭoḳsan altı senesi vefāt itmişdir. Meẕkūrīn-i mā-ṣadaḳ merḥūm şikest ḫaṭda māhir idi.

Ve bu ġazeli dimişdir:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ruḫuň būs eylemiş yoḳ zülf-i ʿanber-bīzden ġayrı
Miyānıň var mı görmüş ḫançer-i ser-tīzden ġayrı

Niçün ey nev-nihālim bendeňizden böyle ābīsin
Nemi gördün benim sen eşk-i ṭūfān-ḫīzden ġayrı

Kimin var miknet-i güftārı Cem-cāhāne iḳbāle
Ḥarīfān-ı ġalaṭ-gūyān-ı şūr-engīzden ġayrı

Ne mümkün kʾola güncāyiş-pezīr-i ḳālıb-ı taʿbīr
Benim derd-i derūnum rūz-i rüst-ā-ḫīzden ġayrı

Medār-ı defʿ-i ġam ʿadd itmege şāyān budur anda
Nemiz var elde Ṣādıḳ sāġar-ı leb-rīzden ġayrı

Velehū beyt:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Bilinmeyüp hünerim ḳadri çünki pest oldı
Ḫaṭım da şīşe-i ḳalbim gibi şikest oldı

Tārīḫ berāy-ı[282] şeh-zāde

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Gelüp bir müjde-res Ṣādıḳ didim tārīḫ-i mevlūdın
Ḳudūm-ı Ḫān-Meḥemmed eyledi memnūn dünyāyı[283]

Ṣalāḥī

İsmi ʿAbdīdir.[284] Şeyḫ Cemālī dāmādı İstanbul'da Ṭāhir Aġa merḥūmuň tekyesinde şeyḫ idi.

[90] Bu ġazel anındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Bezm-i ālemde tekāsül ile bir kār olmaz
Bāġ-ı dilde bu revişle gül-i gülzār olmaz

---

282 berāy-ı şeh-zāde : berāy-ı vilādeti şeh-zāde A
283 قدوم خان محمد ايلدى ممنون دنيا
284 ʿAbdīdir(ʿAbdullāh)

H̱ᵛāb u ġafletde yatur nefs-i denī bī-pervā
Ses degil nefḫa-i sūr olsa da bī-dār olmaz

Mest-i ṣahbā-yı ġurūr oldı ayılmaz bir dem
Göz açup zād-ı rehin görmege der-kār olmaz

İtmedi başına bir çāre cihānda āḫir
Virdi hengām-ı fenā çāre-i nā-çār olmaz

Naḳd-i vaḳti telef itdi demedi kār idelim
Bir nefes ʿavdeti şimden gerü tekrār olmaz

Naḳd-i bāzār-ı maʿārifde metāʿ-ı vaṣla
Zer-i iḫlāṣ gerek dirhem ü dīnār olmaz

Yeʾse yol virme Ṣalāḥī yem-i raḥmet bī-ḥadd
Müflis-i ṭāʿate menʿ-i der-i settār olmaz

Ṣafder

Kānī Efendi Ḥażretleri'niň terbiye-kerdesi ḫademe-i ḫāṣṣıdır. Baʿżı ġazelde Kānī taḫallüṣ eyledigi daḫi manẓūrdur.

Bu ġazel anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

ʿUşşāḳa virme vaʿd-i viṣāliň eyle kesel
H̱ōş-ḥāl-i rūz-ı ḥasretsiz ey şūḫ mā-ḥaṣal

Luṭf it ṭoḳunma zülfine ol yārıň ey ṣabā
Tel ḳırma virme aḳl-ı perīşānıma ḫalel

Ey mest-i nāz būse alınmaz eliňden āh
Būs eyleriz ayaġını ger virmez iseň el

Ḳurbānıyān-ı ḫançeriňi māh-ı nev ṣanur
ʿĪd-i vaṣılda eylediler müşkilini ḥall

Ṣafder naẓīr olmaz Emīnāya ol ḫamūş
Gel kilk-i fikre eyleme ibrām-ı bī-maḥall

ḤARFÜ'Ż-ŻĀD

Żiyāyī

İsmi İsmāʿīl Beg'dir. Mevālī-i **[91]** kirāmdan zāde-i Ḥakīm-zāde ʿAlī Paşa-zādedir.

Bu ġazel anındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Göñül o meclise bizde ḳatılmasaḳ mı gerek
Şarāb-ı laʿl-i lebine başılmasaḳ mı gerek

Ḫumār-ı hicrile ey dil yeter kesāndan[285]
Mey-i viṣāl ile āyā yapılmasaḳ mı gerek[286]

O ṭarẓ u ṭavrı görince o nāzenīnimden
Miṡāl-i ḫalḳa o şūḫa ṭaḳılmasaḳ mı gerek

Ḫayāl-ḫāne-i āġūşumuz tehī ḳalmaz
O serv-i gülşen-i nāza ṣarılmasaḳ mı gerek

Żiyāyī ṭarz-ı ġazelde Selīme tanẓīr it
Gürūh-ı ehl-i hünerden ṣayılmasaḳ mı gerek

ḤARFÜ'Ṭ-ṬĀ'

Ṭāhir

Ḫalīfe-zāde Ṭāhir Efendi. Cemīʿ-i maʿārifde yegāne ḫuṣūṣan ʿilm-i mūsıḳīde ḫᵛāce-i zamān idi. Biñ yüz seksen sekiz senesi ʿāzim-i maḳām-ı ʿiliyyīn olmuşdur.

Bu beyt anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Dil ü cān rişte-i zülfünde yāriñ itmede bāzī
Diyen kimdir bir ipte oynamazmış iki cānbāzı

ʿĀkif tārīḫ dimişdir

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

---

[285] kesāndan: - A
[286] āyā: - A

Olan çü bende-i tārīḫ-i sāl-ı fevti gūş itsün
Didi hātif Ḫalīfe-zāde Ṭāhir göçdi ʿuḳbāya[287]

Ṭıflī

İsmi Aḥmed'dir. Kerkütī'dir. Ve ketḫudā ḳalemi ḫulefāsından Eflaḳ ve Boġdan dīvān efendiligi ile meşġūl erbāb-ı inşā-pervāz şāʿir-i muʿciz-ṭırāz bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadr idi.

Bu ġazeller anındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Dehenimden iderim būse ʿaṭā dirse o yār[288]
Ṣaḳın aġız ṣatar aṣlı yoḳ inanma zinhār

Görüp ol serv-ḳadiň nāziki-i endāmın
[92] Kendi kendin şerer-i reşkile yandırdı çenār

Aňladı zülfüne bendim o ṭabīb-i nāzım
Sen de dīvāne didi bir es̱er-i sevdā var

Ḫaṭṭ-ı nev-riştesine şāne-zen olmuş gördüm
Çāk çāk olsa ten-i zār nʾola çün minşār

Nīşi zünbūr göňül Ṭıfli ne bāl itdi ne mūm
İňleyüp gezmededir ḥayf ne dār u ne diyār

Velehū:[289]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Himmet aṣḥābı degil belki hüveydā her-kese
Eylemek ẕülldür tekāpū her denī vü nā-kese

Gird-i ruḫsārıňda yārin ḥayf ẓāhir oldu ḫaṭṭ
Müzdehimgāh oldı bāġ-ı ḥüsni gör ḫār u ḫasa

Bāde görmez sürʿat eyler muṭribiň āvāzına
Zāhidiň kör gibi gelmekden nedir ḳaṣdı sese

---

[287] خليفه زاده طاهر كوچدى عقبايه

[288] iderim : iderdim İ

[289] İʾde bu şiir pey-rev olma… ile başlayan şiirle birleştirilmiş.

Ġadrdır ʿuşşāḳa zülfüñ rūyine itme niḳāb
Vech-i var nʾola disem bī-perde saña yüz kese

Ṭarḥı nev vādīsi tāze bir ġazeldir Ṭıfliyā
Belki makbūle geçer arż it o şūḫ nev-rese

Velehū:[290]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Bu köhne ribāṭın ki iʿāret var içinde
Cāy-ı digere ʿazme işāret var içinde

Dād u sitede sevḳ-i cihān bir ḳurı ġavġa
Sāziş idemem şevḳa ḫasāret var içinde

İlḥāḥile yandırdı diyen dīk-i niyāzıñ
Ḥelvā-yı visāliñ ki merāret var içinde

Maʿcūn-ı müferriḥ gibidir naẓm-ı belīġim
Ṭıflī nigeh itdikce şeṭāret var içinde

Velehū:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Pey-rev olmaḳ naẓm-ı üstāda bu vādīde muḥāl
Beñzesün mi ṣanʿat-ı kirpās nesc-i aṭlasa

Ḫayrlı bir ḳısmet ile Ḥaḳḳ naṣīb ide rehā
Ḫıṭṭa-i Bükreşde girdik pāyimizle maḥbese

İlerü varmaḳ girü gitmek ʿasīr **[93]** oldı baña
Gitmeniñ bulsam ṭarīḳin baḳmazam pīş ü pese

Mezraʿ-ı ḥāl oldı ḥayfā ṣarṣar-ı faḳrile ḫuşk
Bāġ-ı luṭfundan begiñ āyā ḳaçan bir bād ese

Dīger Ṭıflī[291]

---

[290] Aʿda bu şiir yok.
[291] Dīger Ṭıflī : Ṭıflī-i Dīger İ

Ġalaṭavī ḫ͏ᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan bir ẕātdır.

Bu ġazel anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Naḳş-ı murādı ṣanma ki tedbīr gösterir
Her şey ki gösterir saňa taḳdīr gösterir

Gerden-firāz-ı naḫvete āyīne-i ḳader
Dest-i ḳażāda peyker-i şemşīr gösterir

Deycūr-i yeʾs içinde cemāl-i merāmıňı
Berḳ-ı şerāre nāle-i şeb-gīr gösterir

Ten-dāde-i viṣāl olur āḫir ʿarūs-i kām
Evvellerinde gerçi ki teʾḫīr gösterir

Pest ü güşād-ı şeş-der-i ʿālemde yek-be-yek
Nerrād-ı çarḫ heyʾet-i taġyīr gösterir[292]

Ṭıflī ʿaṣā-yı ḫāme-i eşʿār ile seni
Şeyḫāna nuṭḳ-ı feyż-eẟeriň pīr gösterir

ḤARFÜʾẒ-ẒĀʾ

Ẓahīr

İsmi Seyyid Aḥmed'dir. Der-gāh-ı ʿĀlī gediklilerindendir. Neşʾet Efendi Ḥażretleri'nden oḳuyup terbiyelerin görmüşdür.

Bu ġazeli dimişdir:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Sāḳī-i bezmi muṭrib ü hem peltek isteriz
Nūş-i şarābda tene ten düm tek isteriz[293]

Ṣūfī bezimde bir iki cām ile mest olup
Dirmiş meded bu şerbete bir kürek isteriz

Duḫt-i reziyle bint-i ʿineb pīr-i sāġara

[292] İ'de bu beyit yok.
[293] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Şerm ile didiler baba biz erkek isteriz

Maḥrūrdur naẓra tābiş-i ruḫsārıñ ey perī
ʿAṭşāna āb-ı çāh-ı ẕeḳandan çek **[94]** isteriz

Olduḳ Ẓahīr hem-reviş-i ṭıfl-ı şīr-ḫᵛār
Pistān u laʿlini püseriñ emmek isteriz

Velehū beyt:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ṭutuşdurdı sarāy-ı sīnemi āh-ı şerer-nākım
Yetiş ey eşk-i saḳḳā-yı dü-çeşmim dilde yangın var

ḤARFÜʾL-ʿAYN

ʿĀbid

İsmi Feyżuʾllāh'dır. Edirne müderrisidir. Ṣofya'da biñ yüz ṭoḳsan dört senesi vefāt eylemişdir.

Bu ġazeller anındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Der-kār idüp ḳuvvet-i bāzū-yı ṣafāyı
Ṣayd eyledim ol peçe-i āhū-yı ṣafāyı

Dil-beste-i zencīr-i ġam u miḥneti oldum
Pür-çīn görüp kākül-i şeb-būy-ı ṣafāyı

Mestāne bu şeb būs-ı pey-ā-peyle ser-ā-pā
Gül-naḳş idüp ṣafḥa-i pehlū-yı ṣafāyı

Tenhā-rev-i mey-ḫāne görüp ol büt-i nāzı
Gūş eyle dilā naʿra-i yā hūy-ı ṣafāyı

Miḳrāż keser zülf-i girih-gīrini yāriñ[294]
Meşşāṭa düzer vesme-i ebrū-yı ṣafāyı

Tāb-ı mey-i tanẓīr-i Nedīmā-yı süḫan-ver

---

[294] girih-gīrini : dilāvezini A

Söyletdi yine ʿĀbid-i ḫōş-gū-yı ṣafāyı

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Oldum rübūde bir şeh-i meh-rū dil-āvere
Virmez amān cebhesi ḫūrşīd-i envere

Eşkim gül-āb olursa nʾola vaḳt-i būsede
Gerden o ḫāl-i ʿanbere bir sīm micmere

Ṭıflım büyüdi ḳāmeti arturdı baʿd-ezīn
İtsün hemīşe ʿāşıḳ-ı zāra mükābere
ʿArż-ı merām idince o şāh-ı melāḥate
Bir sīneme nigāh ider bir de ḫançere

Her bir kelām egerçi cevāhirse ʿĀbidā
Olmaz naẓīre naẓm-ı dürer-bār-ı zīvere

ʿAṭā

İsmi Seyyid'dir. Küttābdandır. Yeňi **[95]** şehrli Seyyid ʿAṭā'dır diyü meşhūrdur.

Bu ġazeller anındır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ġamzesi tīr-i fiten ḫançer-i ebrū ser-tīz
Ḳıldı yaġma dili bir āfet-i şūḫ-ı Cengīz[295]

Çeşm-i pür-ḫūnımı ẓann eyleme āsūde-nigāh
Tāb-ı neẓẓāre-i dil-dārile itmekde sitīz

Defʿ-i ḫʷāhiş-keri-i vuṣlat-ı yāre tedbīr
ʿİllet-i hicre dīlā ṣabrı iderseň perhīz

Çünki teb-lerze-i ʿışḳıň imiş ey rūḥ-ı revān
Luṭf it aġyāra sezā cāy ola deşt-i Tebrīz

Şeh-nişīn-i keremi ḳıldı Revānı şimdi
Lafẓ-ı itlāfa binā ḳaṣr-ı ʿināye dehlīz

---

[295] A'da bu beyitten sonraki beş beyit yazılmamış.

ʿArż iderseň olur elbette ḳabūle şāyān
Tuḫfe-i naẓmıňı ḳıl yāre ʿAṭā dest-āvīz

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Şemʿ-i cemāle yanmaġa pervāne olmuşuz
Ḥüsn-āşinā-yı şöhret-i cānāne olmuşuz[296]

Saḫt-ı emelde ḥāṣılımızdır şikestelik[297]
Bu çarḫ-ı āsiyā-yı ġama dāne olmuşuz

Ḫāṭır ʿaceb mi olsa perīşān-ı rūzgār
Biz ṭurre-pīç-i pür-girih-i şāne olmuşuz

Taʿbīr iderse çeşm-i süḫan-gū ider yine
Yād-ı lebiňle ḫᵛābda mestāne olmuşuz

Mest-i siyāh-dildir ʿAṭā her ḥurūfumuz
Zīrā ḫurūş-ı maʿniye ḫum-ḫāne olmuşuz

Tārīḫ berāy-ı Şehzāde Sulṭān Meḥmed

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Feyż-i Ḥaḳḳ birle yazup tārīḫ ʿAṭāyī bendesi[298]
Geldi kevne ṣulb-i şāhīden Muḥammed nūrdur[299]

Berāy-ı Şehzāde Sulṭān Aḥmed

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bī-bedel tārīḫdir bu mısraʿ-ı ġarrā ʿAṭā
Ṭalʿat-ı Sulṭān Aḥmed ḳıldı āfāḳı saʿīd[300]

ʿAbdī

---

[296] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.
[297] saḫt : geşt İ
[298] A'da bu mısra yok.
[299] كلدى كونه صلب شاهيدن محمد نوردر
[300] طلعت سلطان احمد قلدى آفاقى سعيد

Ṣubḥī-zāde dimekle meşhūrdur. H̱ᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan ketẖudā-yı ṣadr-ı aʿẓamī olmuşlardır. Biñ yüz yetmiş yedi senesi vefāt [96] itmişdir.

Bu ġazelleri dimişdir:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Mihr olur ser-germ-i ẖaclet bāde-ẖᵛār olduḳça sen
Māha dāġ urmaḳda ġamzeñ neşʾedār olduḳça sen

Zīb virsün şerḥa-i ʿışḳıň riyāż-ı sīneye
Serv-i nāzım gül gibi açıl bahār olduḳça sen

Neşʾedār olmazdı dil biň kāse mey nūş eylese
Sevdigim āzürde-i renc-i ẖumār olduḳça sen

Dāmdan evvel atar fitrāke kendin mürġ-i dil
Nāzenīnim māʾil-i ṣayd u şikār olduḳça sen

Kām-cū-yı iltifāt itmez nigāh-ı ẖışm ider
ʿAbdiyā ol āfete ẖiẕmet-güẕār olduḳça sen

Velehū:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ne ʿaceb olmasa ser-germi-i güm-nāmda nām
Var mıdır her dil-i güm-geşte-i nā-kāmda kām

İde gör ḥāsid-i bed-ẖᵛāha tevāżuʿ tā kim
Der-ʿaḳabdır görinür ṣūret-i ikrāmda rām

Sen hemān renc-i ẖumār-ı ġam ile meʾlūf ol
Olur elbet saňa bezm-i ṭarab-encāmda cām

Çeşm-i ṣayyādı nigeh-sāz-ı ʿitāb olduḳça
Görinür murġ-ı dile dīde-i bādāmda dām

ʿAbdiyā ʿİzzet-i üstāda olunca pey-rev
Oldı beyt-i süẖanım maʿni-i itmāmda tām

ʿĀrif

İsmi Süleymān Beg'dir. H̱ᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan emīn-i defter-i ḫaḳānī olmuşdur. İsaḳça'da biñ yüz seksen üç senesi vefāt itmişdir.

Bu ġazelleri dimişdir:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Nāy gibi dehen nāle-künān sīne delikdir
Bezmiñde faḳīriñ de murādı dedelikdir

ʿIşḳ ehli yanında yañılup kūh-keni yād
Mecnūna ṭaş añdırma gibi bir delilikdir

Çöz dügmelerin ol ten-i nermīne nigāh it
Ser-tā-be-ḳadem **[97]** sevdicegim ḳaḳma ilikdir

Fermān-ber-i tuġrā-yı ḫaṭıñdır seniñ elbet
Her sū meger iḳlīm-i melāḥatde melikdir

Mirʾātdan ol gerden-i billūrı temāşā
Baḳsañ o da bir vechile āyīnecilikdir

Emdim ruḫ-i ḫaṭṭ-āver-i dil-dārı ḫaṭāʾen
Defterde faḳīriñ bilirüm adı silikdir

Şām-ı ḫaṭı hengāmıdır ʿĀrif ḥaẕer eyle
Ey rāh-ber-i ʿışḳ hirās it gicelikdir

Bu ġazel anındır:[301]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḫam itdi kāmetim ol çīn-i ebrū gösterişcikler
ʿİtāb itmek yüzünden vech-i iḥsāna kirişcikler

Ne ṭūṭīden ne bülbülden işitdik bezm-i gülşende
O lüknetler o şekker-ḫandlerle söyleyişcikler

Yüzüñ göstermemek yüz virmemekdir mihre maḳṣūdı
İdüp destiñ niḳāb ol nāz ü naḫvetle gülüşcükler

Revāc-ı ḳadr-i ḥüsnüñ ḳaṣd ider ʿuşşāḳ-ı nālāna

[301] A'da bu şiir yok.

Tecāhül eyleyişcikler bilişler bilmeyişcikler

Helāk itdi beni bāzīçe-i ṭıflānesi ʿĀrif
Meded gūyā niyāz u vaṣla geldikce çelişcikler

Bu ġazel de anındır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Tehī-maġzān gibi erbāb-ı dil ṣāḥib-enīn olmaz
ʿAyāndır kāse-i pür-meyde āvāz-ı ṭanīn olmaz

Ġaraż ṣūret degil tebdīl-i meşrebdir terebbīden[302]
Belī taġyīr-i reng itmekle şūr-āb engübīn olmaz

Es̱er nā-būd olur ṣad zaḫm olursa rūy-ı deryāya
Bu ẓāhirdir ki ṣāfī dilde ḳayd-ı zaḫm-ı kīn olmaz

Binā-yı cism-i ḫākīniñ esāsī ʿunṣur-ı mādır
Ne mümkündür binā ber-āb olan menzil metīn olmaz[303]

Hüner göstermege meydāna var mişvārıñ ʿarż eyle
Kümeyt-i tabʿa ʿĀrif böyle bir vāsiʿ zemīn olmaz

Bu ġazel de anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Zülfüñ ġamıyla zār u perīşān degil miyim[304]
Ber-dest-i ḫūş-i luṭfuña çesbān degil miyim[305]

[98] İtdim şarāba tevbe vü maḥbūbdan ferāġ
Ben itdigim günāha peşīmān degil miyim

Nerm eyledim o saḫt dili zūr-i ʿışḳıla
İnṣāf olunsa ben de Nerīmān degil miyim

Aġzımla būy-ı şīr ile ḳoynumda besledim
Ben eskiden ḳuzum saña ḳurbān degil miyim

---

302 terbiyeden : - A
303 mümkündür : ḥikmetdir İ,A
304 zülfüñ ġamıyla : zülf-i ġamıyla İ
305 luṭfuña : luṭfuñla İ

Bezmiňde istiḳāmet idelden mis̱āl-i şemʿ
Biʾllāh yanup yaḳılmaġa şāyān degil miyim

Dāmenle ṣarf eyledim ey meh düketmedi
Yāḳūt-ı eşk-i çeşmimi ben kān degil miyim

ʿĀrif perīveşān-ı meʿānī benimledir
Mūrāne mülk-i naẓma Süleymān degil miyim

Bu ġazel de anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Bir derde düşmüşüm diyemem āh her-kese
Oldum rübūde bir gözi ḫūn-rīz Çerkese

ʿUşşāḳ-ı zārıň olmaz idi mālı Çerkesī
Nakd-i girān-ı aḳlını yaġmaya virmese

Ṣad nāle itdim itmedi bir kerre iltifāt
Ol şāh-bāz-ı ḥüsnüm ʿaceb gelmiyor sese

Ṭarf-ı külāhda her ḫam-ı zülf-i siyāhını
Virmem ṣafā-yı salṭanat-ı Maġrib u Fasa

Tebḫāle-rīz-i bīm-i firāḳ olmam ʿĀrifā
Ol laʿl-i ḫāl-dār baňa ger benim dese

Bu ġazel de anındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefʿūlü Faʿūlün

Ey şaḥne dimem başma sebūlar ḳırarak baş
Bir kere hemān meclis-i rindāna ayaḳ baṣ

Baṣdır mey-i gülgūnı o meh-pāre ṣızınca
Az az virerek sāġara az az ḳoyaraḳ baṣ

Rind-i mey olan ḫaste-dile ʿāfiyet olsun
Taḥrīme-i keyf ile anı ġarḳ-ı ʿaraḳ baṣ

Kābūs gibi baṣṣa ḳaçan meclisi zāhid

Bir yaňa yıḳılsun dir iseň aňa dayaḳ baṣ

ʿĀrif o mehiň zülfüňe ber-dār olacaḳmış
Her ḳanda olursa o raḳīb aṣılacaḳ baṣ

Bu ġazel de anındır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Meyden mi diyü derd-i serin zāhide ṣordı
Gör sāḳi-i fettānı ki çaḳ başına urdı

Gül-reng-i ruẖ-i yāre idermiş diyü taḳlīd
Gülzāra gelüp bād-ı ṣabā esdi ṣavurdı[306]

Āġūşa çeküp ḥalḳaya ṣoḳdı dönerek şeyẖ
[99] Ol āfet-i devrānı biraz çekdi çevirdi

Ḳānūnı tecāvüz idicek bezmde muṭrib
Ṭanbūrı çalup çarpup iki gūşını burdı

Giymiş yine ḳaṣındılı bir āteşī-dībā
ʿĀrif o meh ʿāşıḳlarını ḳaṣdı ḳavurdı

Bu ġazel de anındır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ey naẖl-i kām bir s̱emeriň yoḳ mıdır seniň
Ey rūzgār bir es̱eriň yoḳ mıdır seniň

Yandım firāḳ-ı āteş-i dil-sūz-ı yārdan
Ey dil ẖurūş-ı eşk-i teriň yoḳ mıdır seniň

Gördük recā ẖadengini āmāca geçmedi
Bir tīr-i āh-i kārgeri yoḳ mıdır seniň[307]

Āvāre-i maẖabbet olup murġ-ı dil gibi
Kūy-i ḥabībe bir seferiň yoḳ mıdır seniň

---

[306] bād-ı ṣabā: bā ṣabā İ
[307] āh-i kārgeri : āh gerek İ

Pīrāye-baḫş-ı ṣadr-ı cihān rāġıb oldıġın
Cins-i kemāle ya ḫaberiň yoḳ mıdır seniň

ʿAcziň hünerde ẓāhir ise bāri ḥażrete
İẓhār-ı ʿaczveş hüneriň yoḳ mıdır seniň[308]

ʿĀrif bu ḫuşk-sāl-i emelde çü ney-şeker
Bāġ-ı hünerde kilk-i teriň yoḳ mıdır seniň

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Maḳṣūmdur birisi ġama biri rāḥata
Yoḳdur müsāʿaden a felek iki sāʿate

Velehū:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Vaḳt-i viṣāle ʿāşıḳ-ı zārıň telāşdan
Pek muntaẓam süḫanları hep neste nestedir[309]

ʿĀrif Efendi

Sābıḳā dārüʾs-saʿāde yazıcılıġından ḫᵛācegānlıġa çerāġ olmuşdur.

Bu ġazel bunuňdur:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bendeňi maḥzūn görüp refʿ-i niḳāb itmez misiň
İtdigin vaʿd-i ʿināyetden ḥicāb itmez misiň

Ḳāl ile olmazsa ḥālle biň suʾāl eyler göňül
Luṭf idüp ġamzeňle olsun bir cevāb itmez misiň

Ḫᵛāstgārān-ı maḥabbet gerçi bī-ḥadd ü şümār
Līk erbāb-ı ḫulūṣı intiḫāb itmez misiň

ʿAfv ü iḥsānıňla cürmüm ber-ṭaraf olmaz mı āh
Ben günāh itdimse sen ḳaṣd-ı s̱evāb itmez misiň

[308] A'da bu beyit son beyit olarak yazılmış.
[309] neste neste : neste beste İ / A'da bu beyit yok.

Seng-i yeˀsile yeter sāġār-şikest itdiň beni
İnkisārımdan da sāḳī ictināb itmez misiň

Ben degilsem lāyıḳ-ı enẓār-ı reˀfet [100] sen yine
Ẕātıňa şāyān-ı elṭāfı ḥesāb itmez misiň

ˁArż-ı ḥāl-i ˁĀrif-i nā-çīze sulṭānım baḳup
Bāri bir redd-i cevāba irtikāb itmez misiň

Bu ġazel de anıñdır:

Fāˁilātün Fāˁilātün Fāˁilātün Fāˁilün

Çeşm-i mestiň söyledi ḫūn-ḫᵛārsın bildim seni
ˁĀşıḳa ġamzeň gibi ġaddārsın bildim seni

Daˁvet-i ˁuşşāḳa da eyle icābet ey perī
Çünki zīb-i meclis-i aġyārsın bildim seni

Sen de olduň ġālibā ṭıfl-ı şūḫa dil-figār
Ben gibi āzāde-i efkārsın bildim seni

Duḫt-i rezle ˁālemi ḳıldıň ḫarāb ey muġ-beçe
Yaˁni hem-şīreň gibi mekkāresin bildim seni

Şermsār-ı rūy-i āliňdir gel ammā n'eyleyim
Bī-vefāsın şāhid-i bāzārsın bildim seni

Naḳd-i eşki ṣarfa der-kār olduň ˁĀrif var ise
Ḫᵛāstgār-ı vuṣlat-ı dil-dārsın bildim seni

ˁĀkif

Luṭfuˀllāh Efendi. Rūm İli ḳużātından idi. Ekṡer-i evḳātları[310] niyābet ile güẕār itmişdir. Ve Rūm İli'nde İzdin nām-ı maḥalde terk-i dār-ı fenā ve ˁāzim-i füsḥat-serāy-ı beḳā olmuşdur, fī sene 1201 Şevvāl.

Feˁilātün Feˁilātün Feˁilātün Feˁilün

Var mı ḫūbānda bu ḥüsnile emṡāl saňā

[310] evḳātları : evḳātı A

Dil-i üftāde nice olmaya meyyāl saňā

Berg-i laʿlīn-i gül ey şūḫ olup ruḫsārıň
Reng-i yāḳūt-ı şarāb oldı leb-i āl saňā

Ḫāne-i merdümek-i dīdeleri ʿuşşāḳıň
Olmuş ey şūḫ ruḫuň üzre siyeh ḫāl saňa

Eyle ey dil ḥaẕeri şāyed ide düşmenlik
Çeşm-i ḫūn-ḫᵛārile ol ġamze-i ḳattāl saňa

Sen ṣalın nāzile ey şāh-süvār-ı ʿişve
Olsun üftādeleriň ʿışḳ ile pā-māl saňa

ʿArż-ı ḥālim var icāzet dilerim sulṭānım
İtmege ḥāl-i dil-i zārımı icmāl saňa

Ḳatı mekkāredir ol diyü raḳīb-i melʿūn
İder ey şūḫ ṣaḳın mekrile bir āl saňa

Raḥm idüp ḥāline vaṣlıňla be-kām it cānā
Dil-i ʿĀkif saňa ʿāşıḳ saňa meyyāl saňa

[101] Bu ġazel de anıňdır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Bezimde yāre olup rāfiʿ-i ḥicāb şarāb
Bir iş becerdi daha olalı şarāb şarāb[311]

Şarāb-ı ḥüsnüň ile mest iken seniň sāḳī
Ümīḍ ider yine bu ḫāṭır-ı ḫarāb şarāb

Ḫayāl-i laʿl-i nemek-rīziň ile meclisde
Olur elemde olan sāġar içre āb şarāb

Siyāh-mest-i mey-i ʿışḳa virdi giryānı
Getürdi dīde-i maḫmūr-i yāre ḫᵛāb şarāb

O köhne bāde-perestim ki mest idem ʿĀkif
Ḫum-i cihānda degildi daḫi şarāb şarāb

---

[311] daha: henüz İ

Bu ġazel de anıňdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Lā-übālī ṭavr ol ey dil meşreb-i rindāne ṭut
Nuṭḳ-i pend-āmīz-i zühhādı bütün efsāne ṭut

Zühd-i ḫuşkile ṭarīḳ-i mescidi ṭutma yüri
Āşinā-yı meslek-i ʿışḳ ol reh-i mey-ḫāne ṭut

Faṣl-ı ʿayş u nūşdur sāḳī bahār eyyāmıdır
Ṭut bir elde lāle bir elde gül-i peymāne ṭut

Olma ṭaʿn-āmīz zāhid görme ʿaybın kimseniň
Eyle peydā ḥüsn-i ḫulḳ evżāʿ-ı dervişāne ṭut

ʿĀkifāsā baʿd-ezīn ṭarḥ-ı tekellüf eyleyüp
Lā-übālī ṭavr ol ey dil meşreb-i rindāne ṭut

Bu ġazel de anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Nigāh-ı mū-şikāfile ḫaṭ-ı yāre ḳıl diḳḳat[312]
Ne aʿlā yazmış anı levḥ-i ḥüsne ḫāme-i ḳudret

Beni dil-ḫaste-i ʿışḳ ittigiyçün yā Rabb ol şūḫuň
Hemīşe dīde-i bīmār u mesti görmeye ṣıḥḥat

Ḫayāl-i nev-nihāl-i ḳāmet-i nāzik meāliňdir
Gülistān-ı dile revnaḳ viren arāyiş ü zīynet

İdüp ṣad-gūne Bihzād-ı taṣavvur resm-i ḥüsnüň naḳş
Göňül mecmūʿa-i taṣvīre döndi ey perī-ṣūret

Derūn şeb-ḫāne-i leylī gibi tārīk iken ḳıldı
Żiyā-yı mihr-i ruḫsārile rūşen ol ḳamer-ṭalʿat

Ne dem ki bir iki sāġar mey içse bezm-i işretde
Zebān-ı yāre zih-gīr-i leṭāfet-zā ḳaṭar lüknet

[312] mū-şikāfile: mū-şikāfān İ, A

Telāş-āver nedir şu neste neste lafẓıdır ancaḳ[313]
[102] Lisānında olan her ʿāşıḳ-ı zārıñ dem-i vuṣlat

Ḫaṭı geldikde yāriñ meyl-i vaṣl ümmīd ider ʿĀkif
Olur ṣubḥ-i cefāya ḫātime şām-ı vefā elbet[314]

Görür çeşm-i maʿārif-bīn ile şāyeste-i taḥsīn
Bu naẓmım eylesem arż-ı ḥużūr-ı Ḥażret-i Neşʾet[315]

Bu ġazel de anıñdır:[316]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Ḫaṭṭ-ı ruḫ-ı zībāsı güzeldir güle nisbet
Laʿl-i leb-i mīnāya maḥalldir müle nisbet

Ol şūḫ-ı sitemkārıñ elinden dil-i şeydā
Ḫamyāze-keş-i ṭūl-i emeldir ele nisbet

Ey şūḫ-i cefā-pīşe ḳabūl eylemez aṣlā
ʿAşkıñ baña rūzī-i ezeldir hele nisbet

Nāz eyleyerek mirvaḥa-cünbānlıġı yāriñ
ʿUşşāḳa işārāta bedeldir güle nisbet

Evṣāf-ı miyānıñı şehā mūy ile taʿrīf
Şol ḥadde ḫōş-āyende mes̱eldir yele nisbet

Ebrūları ser-sūre-i muṣḥaf gibi zībā
Bir ḫāme-i mūy ile ʿameldir ḥulle nisbet

Şayestedir ʿĀkif ola bu maḫlaṣa tanẓīr
Taʿbīri pesendīde ġazeldir ele nisbet

Bu ġazel de anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

---

313 neste netse : neste beste İ
314 İ’de 9. beyit
315 İ’de 8. beyit
316 A’da bu şiir yok.

Nihāl-i ḳadd-i nāzı ol gül-endāmıñ olunsa yād
Helāk-i reşk olur gülşende serv-i ʿarʿar u şimşād

Nesīm-i ṣubḥ-demle bir peyām esmez nice demdir
Perīşān intiẓār-ı būy-ı zülfiyle dil-i nā-şād

Virir her bezme revnaḳ maḳdemi bint-i zeriñ kʾolmuş
Neşāṭ u şevḳ u şādī ḫilḳat-i ẕātında māder-zād

Lisānında dürūġ u lāf elinde ṣübḥa serde tāc
Cenāb-ı şeyḫa baḳ zuʿmunca olmuş ṣāḥib-i irşād

Yaḳup yıḳdıñ yeter ey bī-vefā luṭf eyle taʿmīr it
Ġamıñla ḫāne-i cān u dil olmuşdur ḫarāb-ābād

Görürler dīde-i inṣāf ile taḥsīne şāyeste
Bu naẓmım ʿĀkif erbāb-ı süḫan esḥāb-ı istiʿdād

Bu ġazel de anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Dil-i maḫzūnımı seyr-i nihālān-ı çemen açmaz
Açar yāriñ nihāl-i ḳaddi serv ü nārven açmaz

Efendi ʿışḳı ṣorma ḳāle gelmez ḥāle dāʾirdir
[103] Bu remzi bilmeyenlerdir açan cümle bilen açmaz

Kemāle ḳābiliyyet neşʾesi lāzımdır ādemde
Belī her naḫl-i tāze bāġda gül yāsemen açmaz

Açan būy-ı viṣāl-i yārdır hep çeşm-i Yaʿḳūbı
Haḳīḳatde baḳılsa sāde būy-ı pīrehen açmaz

Miyān-ı bezm-i aġyār içre bülbül gibi gūyādır
O gül-rū ʿāşık-ı dem-besteye aṣlā dehen açmaz

Ser-i kūyinde bī-cā bülbülāsā eyleme efġān
Seḥerde çeşm-i mestin ḫᵛābdan ol gül-beden açmaz

Naẓīre-gūylıḳda ḫayli pür-gūdur niçün bilmem

Dehānın nice demdir ʿĀkif-i muʿciz süḫan açmaz[317]

Bu ġazel de anıñdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

ʿĀşıḳ hemīşe nüsḫa-i hicrān oḳur yazar
Aġyāra şerḥ-i vuṣlat u iḥsān oḳur yazar

Zāhid kitāb-ı ṭaʿnını her ān oḳur yazar
Ders-i ḫaṭ u piyāleyi rindān oḳur yazar

Üftādegān bahār-ı ḫaṭıñ şevḳına şehā
Leyl ü nehār ṭurma Gülistān oḳur yazar

Cehliñ hep āşikār ideyor kendi kendiñi
Gösterdi ḫalḳa ṣūfi-i nā-dān oḳur yazar

Vaṣfında naẓm-ı pākimi mecmūʿasında gör
Taḥsīn ü āferīn ile cānān oḳur yazar

ʿUşşāḳ gördi maṭlaʿuʾl-envār rūyiñi
Ser-tā-ser oldı cümle ġazel-ḫᵛān oḳur yazar

Sırr-ı mesāʾil-i nüket-i vaṣlıñ ʿāşıḳān
Buldı nuḳūş-ı ḫaṭṭa nümāyān oḳur yazar

Yaʿnī Cenāb-ı Ḥażret-i Behcet Efendi kim
Vaṣfıñ gürūh-ı nādire-gūyān oḳur yazar

Ḥıfẓ eylesün vücūdını ekdārdan Ḫudā
Kʾoldur cihānda māye-i ʿirfān oḳur yazar

Üstādıma bu cürʾet-i tanẓīrim ʿĀkifā
Naẓm-āverān u nükte-şināsān oḳur yazar

Bu ġazel de anıñdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Nergis-i āfet-nigeh ṣaḥrā-yı ḥüsn āhūsıdır

---

[317] muʿciz süḫan açmaz: iʿcāzdan açmaz V

Ġamze-i seḥḥār şehr-i Bābilīň cādūsıdır

Her ser-i meh gördigin ṣanma hilāl ol mehveşiň
Gösterir mirʾāt-ı çarḫ ʿaks-i kemān-ebrūsıdır

Ey büt-i tersā gögis ḳaḳdıḳların ṣanma tehī
Deyr-i ʿışḳın sīne-i üftādegān nāḳūsıdır

Bāde-i ʿışkı ḫumār-ālūd yine ol **[104]** āfetiň
Neşʾe-baḫşā būse-i laʿl-i leb-i dil-cūsıdır

Ḫaste-i ışḳa ṭabībā itme tedbīr-i devā
Derd-i bī-dermān-ı ʿışḳ anıň yine dārūsıdır

Ey dil ol Leylī-i ḥüsnüň hem-çü Mecnūn başımı
Uġradan sevdāya zülf ü kākül ü gīsūsıdır

Ṭūṭi-i kilk-i kelīmā ile hem-güftār olan
ʿĀkif-i iʿcāzı nuṭḳuň ḫāme-i pür-gūsıdır

Bu ġazel de anıňdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Kārım firāḳ-ı yārile hep āh u vāhdır
Çarḫ-ı kebūd dūd-ı dilim ki siyāhdır

ʿIşḳım mecāz ṣanma baḳ eşk-i ḫulūṣıma
Cānā ḥaḳīḳat oldıġı bī-iştibāhdır

Ey nūr-ı çeşm-i ʿāşıḳ-ı şeydā meded meded
Üftādegānıňa keremiñ bir nigāhdır

Āġāz-ı luṭfuň eyleme dil-besteden dirīġ
Her-dem terennüm-i sitemiň pek günāhdır

Dil tekye-i ġamında nemed-pūş olmadan
O şūḫ Mevlevīye ġaraż bir külāhdır

Ceyş-i nigāhı reh-zen-i dildir diyü ḫaṭı
Ser-kişver-i cemāline ḫayl-i siyāhdır

ʿĀkif bu cevri ṣanma ki gerdūn-ı dūn ider
Teʾs̱īr-i ḥāl-i kevkeb-i baḫt-ı siyāhdır

Bu ġazel de anıñdır:[318]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Yaman cān almada ḫūnī-meniş cellāddır ġamzeñ[319]
Ne ḳāfir bī-amān bī-merḥamet bī-dāddır ġamzeñ

Raḳībe ḫande-rūluḳlar nevāzişler ider īmā
Müdām ʿuşşāḳa çīn-i cebheye muʿtāddır ġamzeñ

Ḥarīm-i meclis-i bīgāneye hem-rāz u maḥremdir
Kenār-ı bezmgāh-ı āşināya yāddır ġamzeñ

Neşāṭ-āver görüp āzürde dildir ey perī bilmem
Niçün ġamnāki-i üftādegāndan şāddır ġamzeñ

Ḫirām-i dil-pesendiñ resme ʿācizken muṣavvirler[320]
Seniñ taṣvīr-i nāz u şīvede Bihzāddır ġamzeñ

Hezārān murġ-ı dildir nice eyler her süzüldükçe
Nigāh-ı şāh-bāzıñla ʿaceb ṣayyāddır ġamzeñ

İder ʿĀkif mis̱āli nicesin üftāde-i ʿışḳı
Füsūn ü mekr ü āl ü fitnede üstāddır ġamzeñ

[105] Zāde-i Şaʿbān-zāde Rāsim Feyżuʾllāh Efendi'ye ʿĀkifiñ Ruscuḳda irsāl eyledigi ġazeldir:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Mest-i cām-ı mey-i ʿışḳı idim ol sīm-beriñ
Şimdi maḫmūr-ı firāḳım çekerim derd-i seriñ

Yoḳ mı ey bād-ı ṣabā kūyine yāriñ seferiñ
Dil-i nā-şādımı şād eyle virüp bir ḫaberiñ

---

[318] A'da bu şiir yok
[319] yamān : yamāndır İ
[320] ḫirām : ġarām İ

Beni dil-ḫaste-i ʿışḳ eyledigiyçün çeşmi
Dilerim görmeye ṣıḥḥat yüzin ol ʿişvegeriñ

Bir kühen düşmen-i muḫtāledir erbāb-ı dile
Olma meftūn-ı firībi felek-i kīneveriñ

Bunca āh eylerim itmez o büte hīç teʾs̱īr
Yoḫsa yoḳ mı es̱eri bilmezim āh-ı seḥeriñ

Ruḫ-ı zībāsı o Rūmī-beçe raʿnā güzeliñ
Şermsār itmede rengīn gül-i ṣad-berg-i teriñ

Meylde alçaġa meşrebleri hep āb gibi
Şehr-i Ruscuḳda nümā-yāfte maḥbūblarıñ

ʿĀkifā Rāsim Efendiye idüp pey-revlik
Yazdı bu nev-ġazeli ḫāme-i muʿciz-es̱eriñ

Bu ġazel de ānıñdır:[321]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Ḫayāl-i laʿl-i lebi dilde hem-çü neşʾe-i mül
Saḳızlı bir büt-i tersāya düşdi şimdi göñül

Ne kāfirāne edādır baḳ ol büt-i Rūmī
Siyāh şervete başında cebhe pür-kākül

Fütādegānını çigner geçer nigāh itmez
Saḳız güli dimek ile şehīr o ruḫları gül

Görünce ġonce-femiñ gül-ruḫuñ siyeh-zülfüñ
Dil oldı gülşen-i ḥüsnüñde giceci bülbül

Gören ruḫunda o püskürme ḫāl-i Hindūsın
Nis̱ār olındı ṣanur ṣanki āteşe ḳulḳul

Yapışdı çam saḳızı gibi ṭutdı dāmenini
Saḳızda bir büte ʿĀkif olup fütāde göñül

[321] A’da bu şiir yok.

Saḳızda Nāʾib iken söylemişdir:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Vaʿde-i būse idüp geçdi dehānında saḳız
Bir saḳız çignedi Saḳızdaki saḳız güli ḳız

Dest-mālile derin silme bahāne iderek[322]
Ḳaṣd-ı rū-pūşlıġı şīvesine müştāḳız

Raġmen üftādeye dir birbirini daʿvet idüp
Baḳçalar seyrine gitsek de ṣafā itsek a ḳız

Bükreş ü **[106]** Yaşı gezüp Saḳıza ʿazm eyleyeli
Zen-perest oldı diyü müştehir-i āfāḳız

Ḳızları ḫūb civānānı levendāne edā
ʿĀkifā var ise bir şehr yine şehr-i Saḳız

Bu ġazel de anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ruḫ-ı zībā-teri ol nev-nihāliň tāze bir güldür[323]
Mucaʿʿad zülf-i müşg ālūdesiyle ṣaçlı sünbüldür

Serinde perçemin ḳat ḳat görenler ḳīl u ḳāl eyler
Kimi dir ṭūġ-ı şāhī kimi dir ḳatmer ḳaranfildir

İder çeşm-āşināyī ʿarż o şūḫ aġyāra ʿuşşāḳa
Tecāhülgūne īmā-yı nigāh-ı pür-teġāfüldür

Şekibāyī gibi bir çāre yoḳdur ʿāşıḳa zīrā
Devā-yı derd-i bī-dermān-ı ʿışḳ ancaḳ taḥammüldür

Ṣafā-yı ʿişreti naḳl itmedir meclis-nişīnāna
Ṣürāḫīden gelen ṣanma tehī āvāz-ı ḳulḳuldur

Ṣabāḥ-ı ḥaşre dek görmez şeb-i deycūr ġam her-giz
Kʾanıň kim şemʿ-i maḥfil-zībi ḳandīl-i tevekküldür

---

[322] derin : terin A
[323] nev : - İ

O gül-ruḫsārıñ evṣāfıñ dem-i taḥrīrde ʿĀkif
Ṣarīr-i ḫāme gūyā naġme-i feryād-ı bülbüldür

Bu ġazel de anıñdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bülbülān lāl-i leb-i ġonce-miṡāliñdir seniñ
Ṭūṭiyān dem-beste-i ḳand-i maḳāliñdir seniñ

Reng-i gül āşüfte-ḥāl-i rūy-ı āliñdir seniñ
Neşʾe-i mey teşne-i laʿl-i zülāliñdir seniñ

Ṭaġ u bāġı ʿarʿa u şimşāda mesken itdiren
Hem-çü serv ol ḳāmet-i nev-res-nihāliñdir seniñ

Sāye-i nūr-i nigāh-ı ḥayret-āmīzim benim
Ṣāfdır mirʾāt-ı ruḫsārıñda ḫāliñdir seniñ

Pertev-i ḫūrşīd-i ʿālem-tābı bī-tāb eyleyen
Ey meh-i burc-i bahā nūr-i cemāliñdir seniñ

Naḳd-i vaḳti ʿĀkifiñ peyġūle-i ġamdan hemān
Rūz-i şeb fikr ü viṣāliñle ḫayāliñdir seniñ

Bu ġazel de anıñdır:[324]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Maraż-ı tāb-ı teb-i ʿışḳla bilmem nʾoldum
Ey ṭabīb-i dil ü cān kendimi bilmez oldum

Ṣāḳiyā ṣanma tehī cām-ı dil-i maḫmūrī
Şīşe-i mey gibi ʿışkıñla leb-ā-leb ṭoldum

Eyle bīmārıña dārū-yı viṣāliñle **[107]** devā
Tāb-ı ḥummā-yı firāḳıñla ṣarardım ṣoldum[325]

Gūş idüp gülşene teşrīfin o gül-ruḫsārıñ
Ḫayli dāmān-ı şitābımla dikenler buldum

[324] A’da bu şiir yok.
[325] ḥummā-yı firāḳıñla: ḥummāsı firāḳıñla V

Dünki gün vardım o şūḫuň ser-i kūyine füsūs
Bu dil-i güm-şüdeyi zār u perīşān buldum

ʿĀkif-i zār gibi terk-i meṭālib ideli
Minnetiňden seniň ey çarḫ-ı denī ḳurtuldum

Bu ġazel de anıňdır:[326]

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Ben ol tārām-ı şūḫ-endāma ibrām-ı viṣāl itmem
Temennā-yı muḥāl ender-muḥāl-i bī-meʾāl itmem

Mey-i vaṣlım ḥarām olsun dimişsiň nʾeyledim bilmem
Bu vażʿ-ı nā-be-cā lāyıḳ mıdır ẓālim ḥelāl itmem

Felāṭūn-ı zamān olsaň da zāhid ʿilm-i ḥikmetde[327]
Seni idḫāl-i silk-i zümre-i ehl-i kemāl itmem

Gel ey naḳdīnesiyle kibriyāyı eyleyen iẓhār
Kemāliň var ise söyle o ḫāruňdan suʾāl itmem

Ümīd-i mekremet nev-devletān-ı aṣrdan şimdi
Miṣāl-i vaṣl-ı yār-ı bī-vefā fikr-i muḥāl itmem

Ḫaṭ-ı rūyiyle yāriň mebḥaṡ-i ḥüsn ü cemālinde
Tehī maġz ʿāşıḳānveş güft-gūy-ı ḳīl ü ḳāl itmem

Ẓuhūrunuň ve bed-sırr-ı ḳaderden oldığın ʿĀkif
Bilüp bīhūde baḫt u çarḫıla ceng ü cidāl itmem

Bu ġazel de anıňdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir suʾālim var aceb redd-i cevāb itmez misin
Pür-ʿitāb olursa olsun bir ḫiṭāb itmez misin

Terk idüp şimden gerü bīm-i pederle māderi

[326] A'da bu şiir yok.
[327] olsaňda : olsaň İ

Nev-civān olduň daẖi nūş-i şarāb itmez misin

Maḳdemiňle ey meh-i burc-ı bahā v'ey mihr-i nāz
Bezmimiz hem-reşk-i bezm-i āftāb itmez misin

Cevr-i gūn-ā-gūn iderseň bī-günāh üftādeňe
Hīç ʿaceb endīşe-i rūz-ı ḥesāb itmez misin[328]

Renge māʾil bir siyeh-rūdur ḥaẕer lāzım begim
Mekr ü ālinden raḳībiň ictināb itmez misin

Duẖt-i rez hem-şīreňāsā sāġar u vaṣlıňla gāh
Sāḳiyā maẖmūr-ı hicriň neşʾe-yāb itmez misin

Tā-be-key imsāk u ḥırṣuň cemʿ-i māle zāhidā
Yoẖsa sen āẖir yeriň zīr-i türāb itmez misin

Āb u tāb-ı laʿl-i yāri ey dil [108] itdikçe ẖayāl
Ārzū-yı nūşiş-i ṣahbā-yı nāb itmez misin

Hem-çü beyt-i bī-bedel dīvān-ı ḥüsnünde görüp
Mıṣr-ı ʿayn-i ebruvānıň intiẖāb itmez misin

ʿĀrif-i üstāda bī-tābāne tanẓīr itmege
ʿĀkifā naẓm-āşinālardan hicāb itmez misin

Bu ġazel de anıňdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Çarẖıň evżāʿ-ı bedin fehm iden edvārından
Olur āzürde-dil elbette her eṭvārından

Sifledir sifle nihādānedir ikrām-ı felek
İtmez iḳbāle heves ẖavf iden idbārından[329]

Oldı mülk-i Ḫoten u Çīn perīşān yārıň
Ḫāl-i Hindūsi ile zülf-i siyahkārından

Cān virir bīm ile ol şūẖ-ı cefā-muʿtādıň

---

[328] ʿaceb : ʿayb İ
[329] iden: ider A

Dil viren ġam-zedegān ġamze-i ḫūn-ḫᵛārından

Oldım ol serv-ḳade pāy-i nigehdir zencīr
Ḳāmet-i dil-keş ile ḥālet-i reftārından

Ḳīl u ḳāl eyleyerek baḥs̱ ider ʿuşşāḳa müdām
O bütün kākül ü zülf ü ḫāṭ-ı ruḫsārından

Eylemez nīm nigāh āh o ṭabīb-i dil ü cān
Çāresiz ḫaste-dilim dīde-i bīmārından

Ḳuvvet-i ṭabʿını taʿrīfe ne ḥācet ʿĀkif
Her-kesiň ẓāhir iken ḳudreti güftārından

Bu ġazel de anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Boyandı nüh felek reng-i kebūda dūd-ı āhımdan
Uyandı ʿālem-i fitne fiġān-ı ṣubḥgāhımdan

Benem ol tīre-rūz üftāde-i vārūn ṭaliʿ kim
Şeb-i deycūr-ı hicrān reng alur baḫt-ı siyāhımdan

O meh ḫūrşīd-i ruḫsārın temāşa itdirir ġayra
Niçün bilmem benim rū-pūş-ı naḫvetdir nigāhımdan

Ricā-yı vaṣlile çoḳ arż-ı sūziş eyledim ammā
Vefāya görmedim ẕerre temāyül ḥayf o māhımdan

Görüp reftār-ı rindānım beni ṭaʿn eylediň zāhid
Saňā Mevlā suʾāl itmez benim ḥāl-i tebāhımdan

Nʾola ʿĀkifveş āzāde-ser olsam bāġ-ı ʿālemde
Emel gül-ġoncasın ṭard **[109]** eyledim ṭarf-ı külāhımdan

Bu ġazel de anıňdır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Nigāh-ı germ ile pek baḳma rūy-ı mehveşine
Yanarsın ey dil ol āfet-nihādıň āteşine

Gören o[330] serv-ḳadiň pāy-māl olur elbet
H̬ırām-ı nāzına reftār-ı şūh̬-ı ser-keşine

Olur şikār diyü ol ġazāl-ı vaḥşīniň
Mis̱āl-i seng düşer aġyār-ı bed-meniş peşine

H̬alīdedir hedef-i dilde tīr-i bürrānı
Uruldum ol büt-i Tātār-beçe-i tīr-keşine

Behişt içün hele baḳ ṣūfi-i gedā-ṭabʿıň
Cenāb-ı rindile ġavġasına keşā-keşine

Gele düşeş diyü bāb-ı emelde zār olma
Ṭutulma nerd-i ciḥānıň ṣaḳın şeş ü beşine

Hezārgūne ṣuver seyrider bir ān kevniň
Baṣīret üzre baḳan ṣūret-i münaḳḳaşına

Sezā degil mi iderlerse ʿĀkifin taḥsīn
Bu nev-edā ġazel-i nev-zemīn ü dil-keşine

Bu ġazel de anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Baḳ ol h̬aṭṭ-ı ʿabīr-efşānile zülf-i perīşāna
Ne revnaḳ virmiş ol şūh̬-ı perī-rūy-ı perīşāna

Düşelden ḳayd-ı ʿışḳ-ı kākül ü zülf-i perīşāna
Vücūdın şerḥadār-ı ḥasret itmiş ey perīşāna

Ruh̬uñ nūş-i mey-i gülfāmile tāb-āver olduḳça
Virir reng-i lebiň şermendegi laʿl-i Bedah̬şāna

Getürmez ẕerre ṭāḳat dīde ruh̬sāruň temāşāya
Degildir sevdigim neẓẓāre ḳābil mihr-i rah̬şāna

O Rūmī-beçe şūh̬uň ṣīt ü ṣafā h̬āl-i müşgīni
H̬ıṭāʾ vü Çīn ü Māçīn ile gitmiş semt-i Kāşāne

Degil naḳd-i dili belki virirler cānlar ʿuşşāḳ

---

[330] o: ol V, İ

Bu bāzār-ı maḥabbetde bütān-ı ẖūb-ı Kīşāna

Murādıň himmet ise şeyẖ-i şehre eyleme minnet
Meded-ẖᵛāh ol yüri dergāh-ı pīr-i mey-fürūşāne

S̱enāsın ḳıl o mīr ibn-i vezīr ibn-i vezīrin kim
Anıň ẕāt-ı güzīnidir viren şān nāmile şāna

Bu ṭabʿ-ı kecle pey-revlik **[110]** ne ḥaddiň şiʿrde ʿĀkif
Cenāb-ı Ḥażret-i Nāşid gibi bir mīr-i ẕī-şāna[331]

Bu ġazel de anıňdır

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Ḥüsnüň gören elbet olur ey şūẖ fütāde
Dil-dāde degil var mı saňa bāy u gedāda

Bīm-i peder ü māderi terk eyle bugün gel
Nūş-i mey-i nāb eyleyelim bezm-i ṣafāda

Eyyām-ı bahār irdi ṭarabgāhdır ʿālem
Geldi yine gülşende dem-i nūşiş-i bāde

Var mı es̱er-i būy-i viṣāli ʿaceb ey dil
Ol ġonca-femiň bād-ı sebük-pāy-ı ṣabāda

Hemşīresi mi bintüʾl-ʿineb fitnegerāsā
Sāḳī daẖi māʾil ḥiyel ü mekr ü fesāda

Üftāde-i ḥayret-zede ʿaks-i nigehidir
H̱āl-i siyeh-i yār ruẖ-i āyine sāde

Çāk itmese evrāḳ-ı cemāli o cefā-cū
Cevri çekilür olsa daẖi ẖāriḳ-i āʿde

Eṣḥāb-ı maḥabbet görinür her biri ammā
Yārān-ı zamānı arama semt-i vefāda

Kürsīde gel it vāʿiẓ efendiyi temāşā[332]

[331] A'da bu beyit yok.
[332] gel : - İ

Kendi ʿameliň söyleyüp iẓhār-ı riyāda[333]

Pey-revligiň eşʿār-ı Refīʿāya mı ʿĀkif
Bu naẓm-ı nev-īcād u pesendīde-edāda

Bu ġazel de anıňdır

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bī-vefā bir āfet-i ḫūn-ḫᵛārsın bildim seni
Ey cefā-cūyuñ hele ġaddārsın bildim seni

Ey kemān-ebrū ḫalīde dilde çoḳ tīr-i müjeň
Bī-amān bir ġamzesi Tātārsın bildim seni

Oldıġın ey dil görüp hem-çün hezār zār zār
Māʾil-i gül-rūy degil ruḫsārsın bildim seni

Gördigim demde hemān ey çeşm-i sāḥir-pīşe yine
Aňladım cādū-yı efsūnkārsın bildim seni

Sāḳiyā bintüʾl-ʿineb hemşīreň üstādıň mıdır
Fitne-cūluḳda ʿaceb mekkārsın bildim seni

Dürlü teşbīhātile vaṣf-ı dehān-ı yārda
Āferīn ey ḫāme pür-güftārsın bildim seni

Şeb-nemāsā bir güle üftāde olmuşsuň göňül
Bülbülān gibi anıňçün [111] zārsın bildim seni

ʿĀkif-i nā-şādı dil-şād itmeden gitdi şehā
Bī-mürüvvet bī-kerem dil-dārsın bildim seni

Bu ġazel de anıňdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir mehiň mihri alup ārām u ḫᵛāb u rāḥatı
Eyledim şeb-tā-seḥer encüm-şümār-ı ḥasreti

Dünki gün vaḳt-i seḥerde gördüm ol meh-ṭalʿatı

[333] A'da bu beyit yok.

Pertev-endāz-ı cihān olmuşdı nūrāniyyeti

Neş᾿e-i ṣahbā-yı lebiňde gördigim keyfiyeti
Ditredir dir dir tenin sīm-ābveş ᶜuşşāḳınıň

Nāzile raḳṣ-āver olduḳça o raḳḳāṣ āfeti
Ey perī ḳaçma gel insāniyyet it üftādeňe

Eyleme luṭf it raḳīb diyü ile ünsiyyeti[334]
Yek dü rūze s̱ervet ü sāmān-ı bī-ārām içün

Devlet-i nāber-ḳarār-ı dehre itmem raġbeti
Ḥażret-i Tevfīḳ Efendi muᶜciz-i ehl-i kemāl[335]

Ḳāmet-i fażlı gibi bālā ᶜuluvv-i himmeti
Rūzgārıň germ ü serdinden idüp ẕātın maṣūn

Ẕevḳ-ı şevḳın itsün efzūn Haḳ Teᶜālā Ḥażreti
ᶜĀkifā ᶜarż it berāt-ı şiᶜriň ol üstāde kim

Ṣakk-i ᶜirfānıň odur imżā-nüvis-i ḥucceti[336]

Taḫmīs-i ġazel-i Nedīm[337]

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

Bu ḥüsn ü ānile bir āfet-i devrān mısın kāfir
Ki yoḫsa bir żiyā-güster meh-i tābān mısın kāfir
Nedir bu mertebe sen düşmen-i īmā mısın kāfir
Taḥammül mülkini yıḳdıň Hülāgū Ḫān mısın kāfir
Amān dünyāyı yaḳdıň āteş-i sūzān mısın kāfir

Hele ben görmedim bir saňa beňzer ey perī-peyker
Berīnce ṭarz u ṭavr u şīve-i reftārı ḫōş dil-ber
Gören bir kerre cānā tābe maḥşer vaṣfıňı eyler
Saňa kimisi cānım kimi cānānım diyü söyler
Nesiň seň ṭoġrı söyle cān mısın cānān mısın kāfir

Saňa naḳd-i dilin ḥüsnüñ temāşā eyleyen virmiş

[334] A'da bu beyit yok.
[335] muᶜciz : mefḫar İ
[336] A'da bu beyit yok.
[337] A'da bu şiir yok.

ʿAceb var mı ṣafā-yı vaṣlıňa [112] ʿuşşāḳdan irmiş
ʿİẕār-ı tābnākiň şemʿ-i ruḫsārıň gören dirmiş
Şarāb-ı āteşīniň keyfi rūyıň şuʿlelendirmiş
Bu ḥāletle çerāġ-ı meclis-i mestān mısın kāfir

Beni Mecnūn iden ancaḳ seniň bu şīve vü nāẓıň
Görüp raḥm it dil-i āvāreniň bu ḥāl-i nā-sāzıň
Amān leb-rīz-i āheng it gehīce vuṣlatıň sāzıň
Ḳız oġlan nāzı nāzıň şeh-levend āvāzı āvāzıň
Belāsın ben de bilmem ḳız mısın oġlan mısın kāfir

Cihānda ḳalmadı ʿaşḳın ile zār olmadıḳ bir kes
Teġāfül tābe-key cevr ü sitem ey şūḫ besdir bes
Nigāh-ı merḥamet ḳıl ʿāşıḳıňdır ser-te-ser her-kes
Ne maʿnā gösterir dūşundaki ol āteşīn aṭlas
Ki yaʿni şuʿle-i cān-sūz-ı ḥüsn ü ān mısın kāfir

Perestiş itmeyen sen āfet-i şūḫ-i dilārāya
Cihānda kāfir-i ʿışḳ u maḥabbetdir o bī-māye
Hele ben ʿāşıḳım sen āftāb u māh-sīmāya
Niçün ṣıḳ ṣıḳ baḳarsın böyle mirʾāt-ı mücellāya
Meger sen daḫi kendi ḥüsnüňe ḥayrān mısın kāfir

Reh-i ʿışḳıňda olmuşdur fedā çoḳ dīn ü īmānlar
Daḫi gitse gerekdir uġrına cānā nice cānlar
İderken ṭurmayup ʿışḳıň ile ʿuşşāḳıň efġānlar
Nedir bu gizli gizli āhlar çāk-ı girībānlar
ʿAceb bir şūḫa sen de ʿāşıḳ-ı nālān mısın kāfir

Seniň var ʿĀkifāsā ʿāşıḳıň vāfir işitmişdik
Ḫırām itseň ne sūya āh olur ẓāhir işitmişdik
İşiň üftādegāna firḳate dāʾir işitmişdik
Esīr itmiş Nedīm-i zārı bir kāfir işitmişdik
Sen ol cellād-ı dīn düşmen-i īmān mısın kāfir

ʿİzzī

Süleymān Efendi. Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan. Sābıḳā vaḳāyiʿ-nüvis olmuş idi. Fevt şüd sene 1166[338]

---

[338] biň yüz altmış altı senesi fevt olmuşdur İ / biň yüz altmış sekiz senesi fevt olmuşdur A

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Dūd-ı āhım ile künc-i dili tebḫīr itdim
Daʿvet itdim o perī-çehreyi tesḫīr itdim

[113] Sehvile dil virüp ol ġamze-i kāfir-kīşe
Derdmendi ne ʿaceb ṭuʿme-i şemşīr itdim

Bāreka'llāh ile ḥüsnüñ görüp itdim tebrīk
Levḥaşa'llāh ile ol ḳāmeti tekbīr itdim

Çeşm ü ebrūlarınıñ şibhini ḫāricde hemān
İki mesti iki şemşīr ile taṣvīr itdim[339]

Ḥaṣr ile ʿışḳını dünyādaki ʿuşşāḳına hep
Geçmiş ervāḥı ferāmūş ile taḳṣīr itdim

Hāle içre göricek āyet-i māh-ı bedri
Anı māhiyyet-i ḥüsni ile tefsīr itdim

Rime-i çeşm-i ġazālānını dām-ı rāma
Götürünce ne ḳadar ḥīle vü tedbīr itdim

Bir rübāʿiyle görüp vaṣfın o çār-ebrūnuñ
ʿİzziyā bu yedi beyti anā tanẓīr itdim

Velehū taḫmīs-i ġazel-i Rāmī Çelebi[340]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Meşʿal efrūz-ı sipihr-i bezm olaldan cāmımız
Çarḫ-ı mīnāda şafaḳdır bāde-i gülfāmımız
Mest-i ʿışḳ-ı nāle-muʿtādız budur aḥkāmımız
Pertev-i mihr-i es̱erdir āh şeb-hengāmımız
Hem-çü kākül çehre-pīrā-yı seḥerdir şāmımız

Çarḫıla hem-gerdiş ü ḥakkā ki dehre hem-demiz
Çāk-pür-çāk-i vücūduz ṣanki faṣṣ-ı ḫātemiz
Kār-ı taṭbīḳ-i ḳader olmaġla gerçi ḫurremiz
Ṭāliʿ-i vārun ile şöhret-şiʿār-ı ʿālemiz

---

[339] A'da bu beyit yok.
[340] A'da bu şiir yok.

ʿAks-i mersūm olmasa çıḳmaz nigīnde nāmımız

Ḥüsnile mihr-i cihān-tāb-ı sipihr-i nāz iken
Şöhret-i efzūni-i Behcet ile mümtāz iken
Nesr-i ṭāʾir olsa dil ṣayd itmede şeh-bāz iken
Burc-i nāza ol hümā-pervāz nev-āġāz iken
Eşk-rīz-i dānedir bī-hūde çeşm-i dāmımız

Tā-be-key feryād u zāra dilde imkān ḳalmadı
Çāke ṣāliḥ dest-i şekvāda girībān ḳalmadı
Ḥālime raḥm eylemez ʿālemde insān ḳalmadı
Bir perī fikriyle biz de ṣabr u sāmān ḳalmadı
Mekr-i şeyṭāndan emīn itsün Ḫudā İslāmımız

Şaṣt-ı istiʿdādımız ʿİzzī kemālin bulmasa
Ḳabżaʿ-i dilde kemān-ı ḳābiliyyet ṭolmasa
Ṣaydgāh-ı naẓma ḫāme tīrveş ṭoġrulmasa
[114] Nāmımız ehl-i süḫan Rāmī dimezdi olmasa
Maʿni-i bī-gāne çün āhū-yı vaḥşī rāmımız

İḥsān Efendi[341]

Ṣadr-ı Aʿẓam Silaḥdār Muḥammed Paşa birāderi. Muṣṭafā Paşa'ya dīvān efendisi olmuşdur. Ve mezbūrun muḳaddem maḫlaṣı ʿĀzīz idi. Soñra Neşʾet Efendi Ḥażretleri'niñ reʾyiyle tebdīl-i maḫlaṣ idüp İḥsān taḫalluṣ itmişdir. [342]

Bu ġazel anlarıñdır:[343]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

İnkisār-ı dili ey şūḫ ḳıyās it gülden
Ṣoldı baḳ çehresi āh-ı seḥer-i bülbülden

Virdi ṣunduḳça ḳadeḥ būs-ı ʿiẕāra ruḫṣat
Neşvedār eyledi sāḳī bizi gülden mülden

Ḫaṭṭ-demīde olıcaḳ gülşen-i rūy-ı dil-dār
Oldı bir gūne ṣafā-baḫş daḫi sünbülden

---

[341] İḥsān Efendi : ʿAzīz Efendi A / İ'de bu şair ve bu şairin şirleri elif (İhsan) maddesinde verildiği için burada yer almamaktadır.
[342] A : Her iki maḫlaṣla da baʿżı eṡeri İḥsān isminde muḥarrerdir.
[343] V'de bu şiir ikinci kez tekrarlanmıştır. / A'da bu şiir yok .

Bī-tereddüd ṭutulursun göricek ey dil-i zār
Ḳurtuluş yoḳ saña ol dāmgeh-i kākülden

Oldı pür-āb ʿAzīzā çü esās-ı ʿālem
Büʾl-ʿaceb kimi gelür kimi gider bu yoldan

Bu ġazel anıñdır

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Felek ehl-i kemāli nev-be-nev ḫōşnūd göstermez
Revāc-ı kāle-i ʿirfānı hīç mevcūd göstermez
Dirīġ elṭāfı nā-būd oldı dehriñ būd göstermez
Bu çarḫ-ı sifle-perver ehl-i ṭabʿa cūd göstermez[344]
Metāʿ-ı maʿrifet gūyā ziyāndır sūd göstermez

Em olmaz derdine ehl-i kemāliñ derdmend eyler
Fitīl-i zehr-i ġamla zaḫm-ı ḳalbin nā-pesend eyler
Virir nabża göre şerbet velī cevr ü gezend eyler
Ṭabābet gösterüp her zaḫmıma elmās bend eyler
Mürüvvetsiz felek bir merhem-i bihbūd göstermez

Temāşā-yı cemāle merdüm-i çeşmim tebāḥ üzre
Firāḳıyla yanar olsam dem-ā-dem āh ü vāh üzre[345]
Nigāha virse ruḫṣat nūr-i ʿaynim şāh-rāh üzre
Çeker bir perde dāʾim dīde-i ḥasret nigāh üzre
Ruḫ-i ḫūbāna baḳsam çeşm-i ḫūn-ālūd göstermez

Mezāyā-yı şüʾūndan pāk iken bī-kīne-i ṭabʿım
Ne sürūr pür-küdūret oldı ṣāf āyīne-i ṭabʿım
Ḳırıḳlıḳ var görünmez ṣafvet-i dīrīne-i ṭabʿım
Bulup seng-i ḥavādiṡden **[115]** şikest āyīne-i ṭabʿım
Murādım üzre rūy-ı şāhid-i maḳṣūd göstermez

Żiyāsız pertev-i envār-ı şemʿi ṭabʿ-ı Bezmīniñ
Cihānda nefʿi yoḳ rāġıbsa da İḥsāna ʿAzmīniñ[346]
Süḫanver olsa şānı āteşīn güftār-ı Cezmīniñ

---

[344] çarḫ: dehr A
[345] yanar: sezā İ (bu şair ve şiirleri V 114'te tekrarlanmış ve yanar kelimesi tekrarlanan şiirde sezā şeklinde yazılmıştır)
[346] cihānda : cihāna A

N᾿ola āteş-es̱er olsa sevād-ı şiʿri Rezmīniñ
Derūnı ṭopṭolu āteşdir ammā dūd göstermez

ḤARF-İ ĠAYN

Ġālib Esʿad Efendi

Ṭarīḳ-i Mevleviyye'den erbāb-ı maʿārifden bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadrdır. Mürettеb dīvānı vardır.Baʿżı ġazelde Esʿad ve baʿżı ġazelde Ġālib taḫallüṣ̱ iderler.[347]

Bu Naʿt Anıñdır:[348]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Kemāl-i ẕātının naʿti añılmaz yā Resūla'llāh
Ḳalur levḥ ü ḳalem mis̱liñ yazılmaz yā Resūla'llāh

Seniñ medḥiñde şirket eylesem Mevlāya maʿẕūrum
Bu bābda cürm ü ʿisyāna baḳılmaz yā Resūla'llāh

Ne ḫākim ben ki nā-şüste ḳalam deryā-yı cūduñda
Ḥabāb-ı nüh felek hīçe ṣayılmaz yā Resūla'llāh

Şafaḳveş her ki dāġ-ı āteşīn-i ʿışḳıñı açmaz
Gül-i maḳṣūdı bi᾿llāhi açılmaz yā Resūla'llāh

Ġubār-ı āsitānıñ pertevinden āb olan ḫāṭır
Fürūġ-ı pençe-i mihre ḳapılmaz yā Resūla'llāh

Ümīd oldur ki Ġālib çāker-i evlād u āliñdir
Gürūh-ı ehl-i ḫüsrāna ḳatılmaz yā Resūla'llāh

Bu daḫi anıñdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Çeşmiñde gerçi siḥr ü beyān söylerim saña
Vāṣf-ı lebiñde ṣoḥbet-i cān söylerim saña[349]

Birgün olursun iki gözüm sen de ʿışḳa yār

---

[347] A: Esʿad maḫlaṣıyla baʿżı es̱erleri ḥarf-i elifde muḥarrer olundığı gibi Ġālib maḫlaṣıyla baʿżıları da burada taḥrīr olındı. Bu naʿt-ı şerīf anıñdır.
[348] A'da bu şiir yok.
[349] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Bu mā-cerāyı ben o zamān söylerim saña

Bir vaʿd-i būse gibi şeker çiynedi göñül
Şīrīn ü dil-nişīn yalan söylerim saña

Esrār-ı ʿışḳ fāş degildir Ḫudā bilür
Bu rāzı bī-vuḳūf-ı zebān söylerim saña

Ey aḳl çāre varsa eger derd-i ʿāşıḳa
Kimdir dil-i nizārım alan söylerim saña

Sengīn-dilāñ u mıṣraʿ-ı sengīn-i ehl-i derd
Rāh-ı süḫanda işte nişān söylerim saña

[116] Ṣordum o şūḫa bāʿiṡ-i āhıñ nedir didi
Ġālib nihāliñ itme amān söylerim saña

Bu ġazel de anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Tāb-ı sevdā-yı ḫaṭıñ dirsem eger baḫt utanur
Ṣoḥbet-i silsile-i zülf açılur söz uzanur[350]

Leb-i laʿli baña nuḳl oldığını naḳl itsem
Mey-i gül-reng ile cām-ı Cemiñ aġzı ṣulanur

Gün ṭoġar meclis-i ʿuşşāḳa şeb-i ḥayretde
Her ne sāʿat ki o ḫūrşīd-i ṣabāḥat uyanur

Ne gerek eyler isem dirhem-i dāġı īṡār
Ser-i bāzār-ı maḥabbetde biri beş ḳazanur

Ol ider seyrini bu ḫāne-i ṣad-naḳşın kim
Ṣāf āyīne gibi gördigi naḳşa boyanur

ʿAcabā daġdaġa-i çāha düşen bī-çāre
Terk-i āsāyişi ser-māye-i devlet mi ṣanur

Kec-nihādān bulur rāst süḫandan ḳuvvet
Pīr-i ḫam-geşte-ḳadi gör ki ʿaṣāya ṭayanur

---

[350] söz : baḥṡ A, A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Küleh-işkeste siyeh-mest ü şemşīr-be-dest
Ḳahramān-ı nigeh-i çeşmiñe kimler ṭayanur

Nice ḳızsun yüzimiz ʿarż-ı merām eylemege
Ol gül-i bāġ-ı ḥayā ki açılur geh ḳapanur

Ruḫ-i gülgūnıñı öpdürmege vaʿd itmiş idiñ
Mekr ü āliñ dil-i dīvāne ne bilsün inanur

Āteş-i ʿışḳda maḥv itmege çār ʿunṣurını
Dört yandan kemer-i ġayret-i merdān ḳuşanur

Ḳadri kemdir veli maʿnā-yı süḫan ẓāhirdir
Ne kadar bilmese de ḫalḳ hünermendi ṭanur

Vaḳf-ı bāzīçe-i ġaflet mi olur ṣanduñ sen
Vaḳt olur kim dil-i dīvānede ey çarḫ uṣanur

Lafẓ-ı rengīn ü dil-i ḥamle-i şīr-i ṭabʿım
Esb-i şeb-dīz-i ḳalem gördigi dem ḳan ḳaşanur

Ḥażret-i Neşʾete tā-pey-rev olunca Ġālib
Ḫāme vādī-i belāġatde daḫi çoḳ ṭolanur

Bu ġazel de anıñdır:[351]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ne hevā vü ne kemān ü ne kemān-keş ancaḳ
İrdiren menziline tīri nidā-yı yā Ḥaḳḳ

Kim ki ḫamyāze-i saʿyi çeker elbet çü kemān
Tīr-i āmāli nişāngāhına eyler mülḥaḳ

Menzil-i rifʿati tīre varamaz hīç kemān
Bir degildir bu hevālarda **[117]** muḳayyed muṭlaḳ

Veled-i pāk olur bāʿiṣ-i iʿzāz-ı peder
Dāʾimā tīr virir kadr-i kemāna revnaḳ

[351] Bu şiir A'da tekrarlanan Esʿad Ġālib başlığında vardır. (A 17) Burada ise A'da bu şiir yok.

Pīr-i ḫam-geşteleriñ himmetidir bāʿis̱-i şān
Kim kemānıñ bu söze tīr-i zebānı enṭaḳ

Nāvek-i ġamzesi dil-dūzdır ebrūsından
Eylemiş ḥükm-i ḳażā tīri kemāndan esbaḳ

Üns-i ṣūrī diger ü ḫılṭa-i bāṭın dīger
Maʿnide tīr degil lafẓ-ı kemāndan müştaḳ

Tīre çespāndır aġız birligi itmekde kemān
Yine kec-reʾylere ehl-i hevādır elyaḳ

Tīr dir ditredim Esʿad bu kemānı çekicek[352]
Maṭlaʿ-ı Neşʾet-i üstāda ne güc söz ḳatmaḳ

Bu ġazel de anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ḳılıcı ḳanlı eli ḳanlı deliḳanlı güzel
Deşt-i āşūba ʿaşīret begi Türkmānlı güzel

Bir ʿabā-pūş u yavuz atlı vü Baġdād poşulı
ʿAlevī-kīş ü dervīş-dil üʿOs̱mānlı güzel

Göricek dūrdan ʿuşşāḳa belālar ḳızarır
Şemseli āl ḳaput āteşi ḳaftānlı güzel

Utanur görse eger ḥüsn ü edāsın Şīrīn
Öyle ser-tābe-ḳadem pür-edeb erkānlı güzel

İtmez iḳbāl-i ṭabīʿat ki sevem ġayrīleriñ
Var iken Ġālib o tek muʿteber ʿunvānlı güzel[353]

Bu ġazel de anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Egerçi ol perīye sāye-i bāl-i hümā perçem
Velīkin ehl-i sevdāya siyeh ebr-i belā-perçem[354]

---

[352] tīr dir ditredim : tīr tīr ditredirim İ
[353] tek : pek İ
[354] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Bilinmez rişte-i āh-ı dil-i erbāb-ı ḥasret mi
Yaẖud tār-ı libās-ı Kaʿbe-i maḳṣūd yā perçem

Siyeh-pūşān-ı ẖaṭṭdır ẖāller ḥūrān zi̇̄bāsı
Bihişt-i ʿārıżında ẖayme-i Ṭūbā-nümā perçem

Siyeh-rūzān-ı ʿışḳıñ rütbe-i iḳbāli ʿāli̇̄dir
Anıñçün eylemişdir tā-ser-i dil-dārı cā perçem

Göründi necm-i gi̇̄sūdār-ı fitne maġrib-i fesden
Ẓalām-ı küfr ile āfāḳı ḳıldı pür-żiyā perçem

Çıḳardı dil-berānı çāh-ı daʿvā-yı melāḥatden
İdüp si̇̄min-ẕeḳan bir dil-rübāyı mübtelā perçem

Sevād-ı ṣafḥa-i ẖāṭırda ḳaldı naḳş-ı sevdāsı
Gelüp ẖaṭṭ gerçi Ġālib ḳıldı ʿuşşāḳı fedā perçem

Bu ġazel de anıñdır:[355]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Nūrdan ẖayme-i ẖaḍrā-yı **[118]** Ḫudādır perçem
ʿĀlem-i ḥüsne sebzgūn-ı semādır perçem[356]

Çekinür rişte-i cān ü dil-i ehl-i sevdā
O siyehkārlara gör ne belādır perçem

Nʾola ger şuʿle-i ruẖsārdan olsa berter
Dūd-ı ʿūd-ı dil-i āşüfte-hevādır perçem

Dūzaẖ-ı āteş-i ʿışḳımdan olur neşve-nümā
Reşk-i reyḥān-ı Bihişt olsa sezādır perçem

Āşiyānı ser-i Mecnūn ġam-ı ẖūbāndır
Hem-çü mürġān-ı sürūşān-ı ʿalādır perçem

Biri birine girüp oldı peri̇̄şān ebḥāṡ
Şimdi berhem-zen-i fikr-i şuʿarādır perçem

---

[355] Bu şiir A'da tekrarlanan Esʿad Ġālib başlığında vardır. (A 17) Burada ise A'da bir beyit yazılmış.
[356] semādır : si̇̄mādır İ, A'da bu beyitten sonrası yazılmamış. Vezne uymamaktadır.

Tāb-ı gīsū-yı girih-gīrden āzādım līk[357]
Esʿadā başıma bir ḥükm-i ḳażādır perçem

Bu ġazel de anıñdır:[358]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Tāb-ı ḥüsnüň şuʿle-i ḫūrşīdi şebgūn eylesün
Gülleri reng-i ruḫuň gülşende dil-ḫūn eylesün[359]

Kaddiňi giysūlarıňla ḳıl siyeh-pūş öyle kim
Nāzile cünbişlerin Leylāyı Mecnūn eylesün

Çeşm-i mestiň şöyle sūz kim nīm mest-i nāz olup
Her nigāhıň āhuvān-ı çīni meftūn eylesün

Sāġar-ı ṣahbāya işrāb it şarāb-ı nāzıňı
Neşʾesin mest eyleyüp keyfin dīgergūn eylesün

Mülk-i ḥüsni Bābilistān ile siḥr-i nāz ider
Ġamze cādūluḳlar itsün çeşmiň efsūn eylesün

Ḳıl o şūḫuň zīver-i silk-i s̱enā dendānını
Ḫāme Esʿad naẓm-ı pākiň dürr-i meknūn eylesün

Bu ġazel de anıñdır

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Fikr-i seyrān-ı perī ṣūretle pürdür sīnemiz[360]
Rū-nümādır kişver-i Keşmīrden āyīnemiz[361]

Lā-mekān-pervāz-ı faḳrız kim hümā-yı devlete
Bāl u perdir rīze rīze ḫırḳa-i peşmīnemiz

Sāye-i zülfüň muḫalleddir şarāb-ı laʿliňe
Vāyedār-ı mihr-i maḥşerdir şeb-i āẕīnemiz

[357] tāb : tār A
[358] Bu şiir A'da tekrarlanan Esʿad Ġālib başlığında vardır (A 18). Burada ise A'da bir beyit yazılmış.
[359] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.
[360] seyrān: sebzān V
[361] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Pür-ṣafā āyīneyiz āyīne-i zırhız velī
Bezm ü rezme āşinādır ṣūret-i dīrīnemiz

Baḫt-ı ḫūn-ālūdeden kesme ṣabūḥ-ı şefḳatiñ
Çeşmiñ olmuşken siyeh-mest-i mey-i dūşīnemiz

Şāh-ı istiġnā-yı ʿışḳız nīstī mülkündeyiz
Gevher-i faḳr ile māl-ā-māldır **[119]** gencīnemiz

Ādemiz ʿālemde ādemde ṭılısm-ı ḥayretiz
Ḳufl-i endīşeyle fetḥ olmaz der-i gencīnemiz

Ṣubḥ-i enfās-ı fuyūż-ı Şems olup āyīnedār
Ḳalmamışdır çarḫla Ġālib ġubār-ı kīnemiz

Bu ġazel de anıñdır:[362]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

ʿIşḳ bir şemʿ-i İlāhīdir benim pervānesi
Şevḳ bir zencīrdir göñlüm anıñ dīvānesi

Maḥrem-i rāz olalı ġamzeñle oldı ḫāṭırım
Āşinānıñ āşinā bī-gāneniñ bī-gānesi

Zühd-i ḫuşki bezm-i nūş-ā-nūşdan farḳ eylemez
Böyledir erbāb-ı ḥāliñ meşreb-i rindānesi

ʿĀlem-i ābıñ sevād-ı ḫāki hep pür-feyż olur
Çeşme-i ḫūrşīd-i ḥikmetdir ḫum-i mey-ḫānesi

Ol nigāh-ı çeşm-i zehr-ālūdeden mey-nūş-i nāz
Ben ḫumār-ı nergis-i şehlāsınıñ mestānesi

El-haẕer ġāfil bulunma ḫançer-i ḫᵛābīdeden
Güft-gūy-ı ḳatldır dāʾim anıñ efsānesi

Maḥrem-i ḫalvet-serāy-ı ẕevḳi ol Ġālib de gör
Başḳadır rez duḫteriniñ meşreb-i ferzānesi

---

[362] A’da bu şiir yok.

Bu ġazel de anıñdır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Üftādeligi bu dil-i vīrān yapa düşdi
Ḫum-ḫānede bir kāfir-i ḥüsne ṭapa düşdi[363]

Laʿl-i nemekīniñ unudup sīnesin öpdüm
Mellāḥ-ı maḥabbet ġalaṭ itdi ṣapa düşdi

Dil taḫta-i şaḳḳ olmışiken tīr-i cefāya
Tātār-nigeh-i ġārete geldi çapa düşdi

Gitmezdi bileydi bu ḳadar semt-i ḫilāfa
Şeyḫiñ yolı mey-ḫāneye vardı ṣapa düşdi

S̱ābit daḫi çevgān-ı ḳalemle gezinürken
Ġālib yetişüp gūy-i edāyı ḳapa düşdi

ḤARFÜ'L-FĀʾ[364]

Fehīm

Muḥammed Efendi. Aḳşehir müftisi-zādedir. Ve Fāriġ maḫlaşıyla dīvān tertīb itmişdir.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Zühhād bezm-i şevḳa virir dāʾimā kesel
Yenmez efendi s̱ıḳleti ger olsa da ʿasel[365]

Ḳābil degil dibāġati ḫınzīr-i zāhidiñ
Nā-pākdır ger olsa da zemzemle muġtesel

Müşgīn kākülünden es̱er gelmedi bu dem
Gerçi arada āhımız olmışdı mürtesel

[120] Var kūy-i yāre eyle selām bizden ey ṣabā
Maḥżūn ʿaniʾl-ḥabīb ü ḥālātühū vesel

Ṭabʿa ḫalel virirse Fehimā çeker mi ġam

[363] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.
[364] ḤARFÜʾL-FĀʾ : ḤARF-İ FĀʾ V
[365] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Zühhād bezm-i şevḳa virir dāʾimā kesel

Bu da anındır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Meded lebiňden irişdir baňa şarāb şarāb
Esās-ı tevbeleri itmeden ḫarāb şarāb

Getür s̱elāse-i ġassāleyi müs̱elles̱den
Zamānı geldi yine ṭutdı ıżṭırāb şarāb

Dem-i hesābda ḥaḳḳımdır isterim andan
Niçün Fehīme ṣunar yarı yarı āb şarāb

Feyżī

Feyżuʾllāh Efendi. Küçük Ḳāḍī-zāde. Rūm İli ḳużātı zümresinden idi. Fevt şüd sene 1200 [366]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Bülbül de ider nāleyi gitdikce ziyāde
Gül ḫande ide ġonca daḫi ola küşāde

Rindiň ayaġı yer mi başar gül gibi sāḳī
Bir destine sāġar ala bir destine bāde

Dil-berse uzun boylu gerek serv mis̱āli
ʿUşşāḳı uzandıḳca o da nāzı uzada

Geh ḳaşı gehi çeşmini özler dil o şūḫuň[367]
Şemşīrine tīġına baḳup ḳaldı arada[368]

Bāzārı ḳatı gizlidir ol tācir-i nāzıň
Şāhid daḫi lāzım degil ol beyʿ u şirāda

Mess eylemeseydi o ḳadar şeyḫi żarūret[369]

---

[366] A: Biň iki yüz senesi cumāẓiyeʾl-ūlāsınıň ikinci güni ʿāzim-i beḳā olmuşdur Bu ġazelleri dimişdir. İ: Biň iki yüz senesi cemāẓiyeʾl-evvelisiniň ikinci güni ʿāzim-i beḳā olmuşdur.
[367] ḳāşını: ḳāşı V, A
[368] tīġına : tīrine A
[369] eylemeseydi : eylemedi İ

Virmez idi kālā-yı kerāmātı mezāda

Yārān düşürmezdi anı Feyżi-i zārı
Düşmüş gibi ol āfete olduḳça fütāde

Bu ġazel de anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ehl-i ḥaliň gice gündüz naẓarı ḫāldedir
Çeşm-i erbāb-ı ḥikem noḳṭa-i remmāldedir

Niyyetiň ḫayra degil ol ṣanemiň ḥaḳḳında
Var ise ey dil-i ġam-dīde ḫaṭā fāldadır

Dil yir itse nʾola ol serv-ḳadiň kākülüni
Lāne-i mürġ-i çemen naḫl-i gül-i āldadır

Uçururlarsa nʾola ḫaṭıla ḥüsn ü yāri
Mürġ-i çābük-reve iḳbāl per ü bāldedir

Ṭoġrı gitmekse garaż-ı yār riyāyı ata gör
Zāhidā rāst-reviş ḫıffet-i ḥammāldedir[370]

Yāra yalvar göňül ibrāmiledir cümle merām
Devletiň gelmemesi ādeme [121] ihmāldedir

Tāze mażmūn ḫōş-āyende bulur hep zīrā
Dil-i Feyżī var ise ol meh-i nev-sāldedir

Bu ġazel de anıñdır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Dilā baḳ ol mehe mihr-i felek degil de nedir
Bu ḥüsnile o perī-rū melek degil de nedir

ʿİmād-ı dīn ṣalavāt oldıġına müs̱bitdir[371]
Bināyı żābıṭ esās-ı direk degil de nedir

---

[370] ḥammāldedir : aḥmāldedir İ ,A
[371] oldıgına : oldıġını İ, A

Kişi ider mi ḫıyānet veliyy-i niʿmetine
Yenen derindeki nān u nemek degil de nedir

O dāl-ḫançere gögsün açup amān demeden
Murād-ı ʿāşıḳıñ oldur demek degil de nedir

Baḳılsa Feyżi o ṭıfl-i nişīn-i gehvāre
Ḫayāli dīdelerimde bebek degil de nedir

Feyżī

Feyżuʾllāh Efendi. Üsküdārī Ḳassām-zāde dimekle maʿrūf idi. Yeñişehr Mollā'sı olup o maḥalde fevt şüd[372]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Çek destiñi sen düşme uṣūl ile dü yekden
Deng al ayaġıñ

Vech-i emeli ḳurtara gör sille-i şekkden
ʿAdn ola duraġıñ

Nā-ḳābil iken cism-i cemel semm-i ḫıyāṭa
Geçmekligi ammā

Dirler geçeyor görmüşüz ʿālemde elekden
Gūş eyle ḳulaġıñ

Ey şemʿ-i ruḫum ṭutma beni ġayr ile yeksān
Nīk ü bedin añla[373]

Pervāneyi farḳ eyle kerem ḳıl kelebekden
Derk eyle çerāġıñ

Pisterde ṣaḳın elleme pīrāhen-i yārı
Çün dest-i Zelīḫā

Ol Yūsuf-ı ḥüsni ne çıḳar örselemekden
Sicn itme ḳucaġıñ

---

[372] fevt şüd : fevt olmışdır İ ,A
[373] bedin : bedi İ

Yāriň n᾽ola olursa ḳadi böyle ser-efrāz
Mānende-i şimşād

Belli idi ol mūy-miyānım küçücükten
Fehm eyle bu çaġıň

Dil olmadı gitdi sitem-i dehr ile tā᾽ib
Uṣlanmadı ṣad ḥayf

Şākird-i ġabī olmaz imiş nerm kötekden
Elden ḳo çomaġıň

Tevfīḳ olur ise eger bedreḳa bizde
Her iş olur āsān

Feyżī ireriz menzil-i kāra giderekden
Hażırla ḳonaġıň

Ferrī

Muḥammed Efendi. Tātār Bāzārīdir. Eks̱er evḳātları İstanbul'dadır. Baʿżı iltizāmāt **[122]** ile evḳāt-güẕārdırlar

Naẓīre-i Ẕihnī-yi Keşānī

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

İtsün ḳo hicriñ ile dil-i bī-nevā nevā
Oldı firāş-ı vuṣlatına nā-sezā sezā

Düşdüm bu baḥr-i firḳate kendi hevāmile
Çekdirme bāri bār-ı ġamı nā-H̱udā H̱udā

Düşmez şarāba ʿaks-i ruẖuň pür-ḥabāb iken[374]
Olmaz hemīşe yemdeki mevc āşinā şinā

Şevḳ-i ruẖuňla oldı göňül nāme-senc-i ʿışḳ
İtse ʿaceb mi bülbül-i gülşen-serā serā

Sī-rūze ḳoydı ol mehiň incāz-ı vaʿdini
Bu çillemizde ḥaḳḳ bu ki yoḳ Ferriyā riyā[375]

---

[374] şarāba : ḥabāba A
[375] bu ki : bula İ

Bu ġazel de anıñdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Bed-mest olunca sāḳi ḳoma yāri çek çevir
Yūsufsa daḫi dāmen-i dildārı çek çevir

Nūş eyle gāhi gāhide aḥbāba ṣun yüri
Çekme ḫumārı sāġar-ı ser-şārı çek çevir

Başdan çevirdi keş-me-keş-i kaydı rind-i ḫāṣ
Sen ṭurma ṣūfī ṣübḥa-i eẕkārı çek çevir

Evżāʿ-ı ġayrı çekme seniň düşmez üstüne
Yārān olunca ḥaml idüp ol yāri çek çevir

Cānā kümeyt-i sāġarı at sürme üstüme
Baṣdırma raḫş-ı bāriḳa-reftārı çek çevir

Demdir ki bezm-i mey oḳına būselik ʿIrāḳ
Muṭrib rübābı al eline tārı çek çevir

Ferrī zemīn-i tāzeňe nā-maḥrem irmeye[376]
Ḫalvet-serāy-ı fikretiňe cārı çek çevir

Bu ġazel de anıñdır:[377]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

İndirme ṣuya yelkeniňi mola sepenġa
Limān-ı dile çekdiri vir ġaybe setenġa

Orsa boca ḳullanma didi keşti-i vaṣlım
Ṣundum dümene destimi dir çün levelenġa

Manġada büt-i muġ-beçeniň ṣafrası döndi
Uçmuş beňizi yavrucaġıñ dir ala vīnġa

Şeş-dergeh-i vaṣlıňda dü-çār olsa dü-şeşle

---

[376] tāzeňe : nāzıňa İ
[377] A’da bu şiir yok.

Sevdā-zede ol nerde düşer luʿbet viyanġa

Bir bāde düşüp zevraḳ-ı mey vardı ḳaraya
Mest-i siyeh itdi beni sāḳī mül-i lesnġa

Tanẓīrde pür-pīçdir erbāb-ı meʿānī
Üftāde kümeyt-i diline renc-i pıranġa

Eşʿār degil Ferri gibi **[123]** muʿcize-gūyuň
Ṣuʿbān olıcaḳ ḫāmesi siḥrile mi zenġa

Fetā Beg[378]

Nūḥ Beg-zāde diyü meşhūrdur.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Raḥmi yoḳ bir bī-vefā şūḫ-ı cihān lāzım saňa
Çünki ʿāşıḳsın göňül āh u fiġān lāzım saňa

Eyle göz göz sūzen-i ġamzeňle cānā cismimi
Kāle-i hicrāna zīrā dīdebān lāzım sanā[379]

Bir şeh-i ḥüsnüň ser-i zülfünde ḳıl dāʾim ḳarār
Mürġ-i devletsin göňül bir āşiyān lāzım saňa

Leşker-i ġamdan amān ey dil ḫalāṣıň yoḳ seniň
Kūşe-i mey-ḫāneveş cāy-ı amān lāzım saňa

Dime ki hem-reng-i yāḳūt leb-i cānānedir
Bezmde ey sāġar-ı mey cān-ı cān lāzım saňa

Şemʿ-i ḥüsnüň nʾola çeşmim de olursa cilveger
Nūrsun hem nūrdan bir şemʿdān lāzım saňa

Āftāb-ı ḥüsnüňe söz yoḳdur ammā neyleyim
Māh-i tābānım Fetāveş mihribān lāzım saňa

ḤARFÜ’L-ḲĀF[380]

---

[378] İ:Fettāḥ Beg, A:Fetā Beg, Fettāḥ Beg
[379] kāle: lāle A
[380] ḤARFÜʾL-ḲĀF: ḤARF-İ ḲĀF V

Ḳāʾil

Muṣṭafā Efendi. Kilili'dir.[381] İstanbul sākinlerindendir.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün[382]

Çün oldı ḥāl-i cihān bāzi-i ḳaraca çebiş
Ne yerde yārı bulursaň efendi pekce yapış

Ṭaḳılsaň ardına ol āftābıň itme şitāb
İpil ipil geriden yüri sāye gibi apış

Ṣunulmaz ol şehe hīç arż-ı ḥāl açıḳdan
Seyirci şekline gir gūşeniň birine sepiş

İnanmam ey raḳīb eyler iseň daʿvi-i dīn[383]
Büt-i cemāle a kāfir nedir o sende ṭapış

Ṣapıtmasun sözi boş iʿtiẕārı diňleyemem
Bizi görünce uzaḳdan nedir o ḳaṣdi sapış

Ġaraż ḳol atmaḳ ise boynuna ẓarāfetle
Biraz çaġır çabala tekye-i ġam içre tepiş

Revā mı böylece nā-puḫte ḳalmaḳ ʿālemde
Tenūr-ı ʿışḳ u maḥabbetde Ḳāʾil āsāyiş

Bu ġazel de anıñdır:[384]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Dirlerse saňa gülşen-i ḥüsn öyledir eved
Ya ṣaçlarıň degil mi benefşe demed demed

Gül-penbe şālı ḳaftānıňı giyme sevdigim
Feryāda ṣalma sen beni bülbül gibi meded

[124] Yaşıň on altı on yedide çünki ey güzel
Ol yaş içün döküldi gözüm yaşı bī-ʿaded

---

[381] Kililidir : Kilislidir A
[382] A'da bu şiir yok.
[383] vezne uymamaktadır.
[384] A'da bu şiir yok.

Ben haftalarca seyr idemem vech-i pākiňi
Ḫᵛāceniň didikleri eşegin baḫtına ḥased[385]

Allāhdan isterim ki ṣayılsun ḳaburġası
Yelpāzeniň ki oldı yüzüň seyrine o sedd

Pāy-zen raḳīb ḳaç ki seni itmesün pā-ṣad
Ḳurtulmasun kürekden o kāfir ileʾl-ebed

Başında Ḳāʾiliň nʾola esse ḳavaḳ yeli
Ṭāḳaṭ gelür mi sende var iken o serv-ḳadd

Bu ġazel de anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Nevāziş itse de dil-ber inanma ey göňül dekdir
Ki anıň baḥr-i zuʿmunda her ādem şaşḳın ördekdir

Ne mümkün yāre cüft olmaḳ ẓarāfetle nezāketle
Daḫi ḳundaḳdan ol ʿayyār fenn-i ḥīlede dekdir

Şeb-i firḳatde ḳanlar yutmalı bir māha ʿāşıḳsañ
Şafaḳ aňlarsıň ey dil saňa bir rengīn örnekdir

Erir ʿāşıḳ olan nām-ı dil-ārāyı işitdikde
Nigīn-i yār anıňçün defter-i ʿuşşāḳdan ḥakkdir

Nice āyīne-i dil münkesirdir dest-i cevrinden
Ṣaḳın ey şīşe-i ḫāṭır anıň sengīn dili pekdir

Anıň şıḳ şıḳ cefāsından fiġān itmekdedir dil hep
Müyesser olsa da geh geh vefāsı līk seyrekdir

Durūġ-ı vaʿde-i vuṣlatla yāri ittiḥām itdim
Dimiş inṣāf idüp Ḳāʾil belī ḳavlinde gerçekdir

Bu ġazel de anıñdır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

---

[385] Vezin uymamaktadır.

Yārile dehānı ne içün çünki cedelli[386]
Dirsem o dehāna ola nā-būd maḥalli

Ebrūları kec çalmadadır işime dā᾿im
Her ḥāldedir baňa anıň ḫāli ḫalelli

Sevdāsına dil düşse de ol mūy-miyānıň
Nā-kām ola çaġıdır o belden ḳatı belli

Nālem göricek ṣundı lebiň aġzıma dil-ber
Zenbūr-ı fiġānım n᾿ola oldıysa ʿilelli

Endīşe-i vaṣl eyler iken deste ṭayandım
Tā ḳaṣr-ı tefekkür ola ġāyetle temelli

Dir dir tenimiň ditredigin seyr idicek yār[387]
Bir ḫande uṣūliyle idüp didi yelelli

Hep vażʿ-ı **[125]** firībānesidir sāde-dilāne
Baḳ pīre-zen-i çarḫa giyer her gice telli

Meydān-ı tecerrüdde çenār ile ṭutuşma
Bu ʿarṣada bir merddir ol ḫaylice elli

Ḳā᾿il ṭutalım āḫiri merg oldı bu ʿışḳuň
Hīç kimse vefāt eylemez illā ki ecelli

HARFÜ᾿L-KĀF[388]

Kānī

Ebūbekir Efendi. Toḳādīdir. Ḫʷācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūndan'dır. Ḥācı Yegen Paşa merḥūm-ı merḳūmı istiṣḥāb idüp Paşa-yı Meḳādir-şinās tā-vefāt idince mezbūr dā᾿ire-i devletlerinde idi.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ġubār-ı ravżanıň kühl-i cilādır yā Resūla᾿llāh
Gözümde ḫāk-i kūyıň tūtiyādır yā Resūla᾿llāh

---

[386] dehānı ne: dehānı V
[387] dir dir : tir tir A
[388] ḤARFÜ᾿L-KĀF: ḤARF-İ KĀF V

Şeb-i Miʿrācda naʿl-i şerīfiñ naḳşın almış çarḫ
Biri meh birisi mihr-i semādır yā Resūlaʾllāh

Ne yüz ile varam yüz virmez iseñ bāb-ı Raḥmāna
Yüzümde rū-siyāhlıḳ rū-nümādır yā Resūlaʾllāh

O deñlü mücrimim ẕerre s̱evābım varsa defterde
Ya sehv-i kātibān ya iftirādır yā Resūlaʾllāh

Eger rūz-i cezāda ṣāḥib olmazsañ degil cennet
Cehennem de baña nefret-nümādır yā Resūlaʾllāh

O deñlü luṭfuña ümmīdvārım ḫavf olup maʿdūm
Zebān-ı her kelām ḥarf-i ricādır yā Resūlaʾllāh[389]

Şefāʿat suçluya dirler mes̱eldir söylenür dāʾim
Ḳuluñ Kānī de bir mücrim gedādır yā Resūlaʾllāh

Bu da anıñdır:[390]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Kelāmıñ tercemān-ı mā-sebaḳdır yā Resūlaʾllāh
Ki her bir ḥarfi biñ yıllıḳ sebaḳdır yā Resūlaʾllāh[391]

Ṭabaḳ-pīrā-yı ṭıbḳ-ı ḥüsn ü āndır cevher-i ẕātıñ
Anıñçün rūy-ı nūrına ṭabaḳdır yā Resūlaʾllāh

Meh-i mihr ü mühürdār-ı ʿUṭārid kātib-i Mirrīḫ
Silāḥdār-ı Züḥal ḳayış bacaḳdır yā Resūlaʾllāh

Seniñ esrārıñı fāş itdigiçün ehl-i inkāra
O darluḳlar bütün Manṣūra ḥaḳḳdır yā Resūlaʾllāh

Sen ol ḥaḳḳuʾl-ḥaḳāyıḳ rāz-gūy-ı her daḳāyıḳsın
Ki ḥaḳḳ sensiñ dimek saña eḥaḳḳdır yā Resūlaʾllāh

Degildir ʿaks-i müjgān-ı taḥassür rūy-ı āliñde

---

[389] kelām : süḫan A
[390] A'da bu şiir yok.
[391] her : - İ

Hediyyem abonosī [126] bir ṭaraḳdır yā Resūlaʾllāh

Adaḳ ḳurbānlıġıňdır gūsfend-i cān-ı İsmāʿīl
Dil-i Kānī daḫi ġāyet adaḳdır yā Resūlaʾllāh

Bu da anıňdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Kesmem ümīdi vuṣlatı virsen de sen kesel
Nerm olmasaň da ey büt-i bī-raḥm pek güzel

Ben isterim ayaġ-ı mey-i nābı öpmege
Cevr-i zamāneden o ṣafāya irerse el

Sīlī-ḫᵛārān-ı dest-i ġamıň hem-çü dāʾire
Ḍarb-ı uṣūl-i fenn-i hevāda urur mes̱el

Ḫışt-ı vücūdı pāy-ı ḫāme vażʿ idüp bugün
Ḳurduḳ binā-yı şevḳa bu neşveyle ḫōş temel[392]

Bir tāze ṭarḥ açmış Emīnā-yı nükte-senc
Kānī naẓīre ḳaydına gel düşme bī-maḥall

Bu da anıňdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Kişver-i şādīde teʾbīden muḥaṣṣıldır şarāb
Ḥükmde Nūş-i Revānile muʿādildir şarāb

ʿUḳde-i vuṣlat ne deňlü olsa müşkil ḥall ider
Dāʾimā ıṣlāḥ-ı ẕātüʾl-beyne māʾildir şarāb

Feyż cūy-i laʿl-i cānān oldıġıyçünmüş meger
Sensiz ey sāḳī hele semm-i helāhildir şarāb

Sen ḫumār-ı neşve-i ʿiṣyāndan itme her iş[393]
Rūz-i maḥşerde daḫi defterde dāḫildir şarāb

---

[392] neşve ile : neş'e ile A
[393] neşve : neş'e A

Kāniyā gird-āb-ı baḥr-i ġamdan itme iştiḳā
Semt-i şādiye çıḳar bir ḫōşça sāḥildir şarāb

Bu da anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Teninde merdüm-i ten-perveriñ naḳş-ı ḥaṣīr olmaz
Süṭūr-i meşk-i āzürde-i tār-ı ḥarīr olmaz[394]

Anı ehlinden al kim tā ola ḫāṣṣıyyeti ẓāhir
Vezāret mühri dest-i düzde girmekle vezīr olmaz

Zamānıň iʿtibārāt-ı cihānda medḫali yoḳdur
Sipīde-rīş olan kibrīt ile ẕātında pīr olmaz

ʿAlāḳa māniʿ-i ḥükm-i taṣarrufdur mevālīye
Esīr-i ḫūb-rūnuň ʿāşıḳı Rabbüʾl-esīr olmaz

Şeref-baḫş[395] ḥaḳīḳatçe iżāfet ister ey Kānī
Giyenler ʿāriyet bir sebz destārı emīr olmaz

Bu da anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḫaṭ-āver olmuş eyyām-ı bahār-ı ḥüsn ü ān geçmiş
Bilür ol şūḫ görse āşıḳıň ammā zamān geçmiş

Olur pā-māl-i ḥayret kendüden geçmiş **[127]** dil-i şeydā
Semend-i nāze binmiş ḳorḳarım ol bī-amān geçmiş

Ṣaded ḥāl-i dil-i ʿuşşāḳdan geçdikçe meclisde
Baňa dāʾir de ṣoḥbet geçmiş ammā pek nihān geçmiş

Geçerken sīm-tenler āh u feryād eylemiş aġyār
Bu bir ḍarb-ı mes̱eldir kim it ürmüş kārbān geçmiş

Bu günlerde ḥaẕer it geçme Kānī semt-i dil-berden[396]

---

[394] meşk-i āzürde : meşk-i ḫaṭṭ A
[395] şeref-baḫş: şeref-baḫşı V
[396] it : ḳıl A

Seni ġamz eylemiş aġyār o bī-raḥma yaman geçmiş

Bu da anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Sühan-ı ʿışḳ-ı Ḫudā çün ezelī ḳālimdir
Ḳīl u ḳāl eylememek lāzime-i ḥālimdir

ʿAḳlımı mihr virüp duḫt-i rezi ʿaḳd itdim
Ger ḥelālim de disem ʿayb degil mālımdır

Zāhidiñ daḫli meye bī-meze ġafletdir[397]
Almaz aġza lebini mesʾeleye ʿālimdir

Bize erbāb-ı taṣarruf olamaz ḥarf-endāz
Sīġa-i emṣile-i ʿunṣurımız sālimdir

Ġamzesi ḳanlu idiginde naẓar var Kānī
Ḫançeri dil dökerek ḳana girer ẓālimdir

Bu da anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ne tüvānger ne keremver ne ẕeviʾl-cāh yapar
Ne ḫidiv ü ne müşīr ü ne şehenşāh yapar

Ġam yime ey dil-i ḥayret-zede ġaddārıñ işin
Ḥażret-i müntaḳim ʿadlün bihi biʾllāh yapar

Yed-i ṭūlā-yı ḫaṣım yetmeyecek[398] yerleri hep
Ġayretuʾllāh olıcaḳ bir yed-i kūtāh yapar

Dime ihmāl ider ümmīdiñe imhāl eyler
Bir gün olur işi bir ṣūret-i dil-ḫᵛāh yapar

Ḳahr-ı ḫaṣma idicek emri taʿalluḳ Ḥaḳḳıñ
Peşşeye ṣaḳb-i dimāġ u deheniñ rāh yapar

[397] ġafletdir : - A / vezin uymamaktadır.
[398] yetmeyecek: yetmecek V, İ

Sen hemān ḥāżır ol Allāh unutmaz ḳulunı
Sen uyurken işi birden bire nā-gāh yapar

Ḳaṣr-ı vīrān-şüdesin ẖāne-ẖarāb-ı gadriñ
Sen elem çekme göñül Ḫażret-i Allāh yapar

Ṣarṣar-ı ʿādiye depretmeyecek ẖāneleri
Bir nerimce ṣıcacıḳ āh-ı seḥergāh yapar

Şeb-i hicriñ seḥeri yaḳlaşıcaḳ Ḫażret-i Ḥaḳḳ
Ahınıñ her şererin meşʿale-i māh yapar

Dilde kim ḥāṣıl ola cez̲be-i mıḳnāṭīsī
[128] Ḫaṣm-ı fulād-ten olsa bayağı kāh yapar

Kāniyā eşk yıḳar ẖānesini ġaddārıñ
Āhı elden ḳoma maġdūruñ işin āh yapar

ḤARFÜ’L LĀM[399]

Laʿlī

Aḥmed Efendi. Ḫōş-ṭabʿ laṭīfe-gū bir z̲āt idi. Faḳīr kendüler ile çoḳ ülfet itmişidim. Fevt şüd 1194[400]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ās̲ār-ı ʿışḳ dūr ola mümkin mi sīneden
Çıḳmaz girān-ḳadr cevāhir ẖazīneden

Merbūṭ-ı çīn-i zülfe ġıdāʾ ẖāl-i yār olur
Gelmez ferāġ murġ-ı giriftāra çīneden

Sāḳī yürüt ṣurāḥi-i deryā-yı ʿişreti
Baḥr-i bezimde farḳı ne cāmın sefīneden

Şevḳ-ı ruẖuñla ṭurraya kūyinde düşdi dil
İḥrāma girdi zāʾir-i Kaʿbe Medīneden

Aġyāra bī-sebeb açılur genc-i vaṣl-ı yār

[399] ḤARFÜ’L LĀM: ḤARF-İ LĀM V
[400] İ, A :Biñ yüz ṭoḳsan dört senesi şevvāliniñ on ikinci güni vefāt itmişdir.

Güçdür küşādı ʿāşıḳ-ı zāra defīneden

Laʿlī naẓīr olur mı Ḥasīb-i süḫanveriñ
Naẓmına bu ġazel dil-i zār u kemīneden

Faḳīriñ mābeyn odama didigi tārīḫdir:[401]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Laʿliyā yazdı bu cāy-ı pāke tārīḫ bī-meṣīl
Ḥücre-i mābeyn sarāyında beyt-i bī-adīl [402]

Luṭfī

Süleymān Efendi. [403]Hᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan ḫāṣlar ḫalīfesi iken vefāt eylemişlerdir fī 1190[404] senesi

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Sāḳī-i ġonce-fem ki mül ölçer içer döker
Şerm-i lebiyle ṣūret-i sāġar dürer döker

Olmaz hevā-yı evc-i maḥabbetde lāne-sāz
Pervāz iderse murġ-ı semender dü-per döker

Meyl itme rūzgāra ṣaḳın mihr-i cest-bāz
Bākūre-i nihāliñi ṣarṣar eser döker

Encüm degil viṣāliñe rū-māl pīr-i çarḫ[405]
Eşkāl-i ḳabż u ḫāric ider noḳṭalar döker

Pür eyleyince naḳd-i niyāz ile dāmenin
İtmez ḳabūl nāz ile ser-per ….. döker[406]

Pür-jāle ṣanma kāse-i zerrīn her seḥer[407]

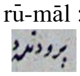
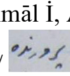
[401] A'da bu tarih beyti yok.

[402] حجرهٔ مابین سراینده بیت بی عدیل bī-adīl : bī-adl V

[403] İ: Hᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan ḫāṣlar ḫalīfesi iken biñ yüz on ṭoḳuz senesi vefāt itmişdir. A: Hᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan ḫāṣlar ḫalīfesi iken biñ yüz on ṭoḳuz senesi vefāt eylemişdir.

[404] 1190: 1119 İ, İ nüshasında bu şairin vefat tarihi tezkirenin sonundaki fihristte 1199 olarak yazılmış.

[405] rū-māl : remmāl İ, A

[406] (V) / (İ) kelime okunamadı.

Ṣaḫbā-yı ḫōş-güvārı ider çer ciger döker

Baḥr-i ḫayāle ġavṭa-zen olduḳça Luṭfiyā
Ṣaḥn-ı edāya kilk-i süḫanver güher döker

Velehū Luṭfī:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ṣūretā bār-ı girān ẕāt-ı kibāra züvvār
Ṣāḫ-ı pür-bārıň **[129]** olur ḳaddine ārāyiş-bār

Nā-becā itme olur olmaza endīşe-i ḫām
Gül-şüküfte şeceriň mīvesi olmaz her-bār

Beste her kār-ı ezel silsile-i taḳdīre
Yedilür mi şütürān olmasa merbūṭ-ı mehār

Kem bahā ile alınmaz güher-i istiʿdād
Dür ber-āver idemez dest-i yemi mevc-şümār

Pertev-i ṭavr-ı kibārāne cibillī ister
Meh gibi olmadı engüştile ḫūrşīd müşār

Lafẓ u māʿni bir olur sīret-i rūşen-dille
Ṣūret-i lafẓa daḫi eyle naẓar maʿnī var

Şūḫveş şīrīn-edādır hele ṭabʿ-ı Luṭfī
Bī-tekellüf ider ālüfte-i maʿnāyı şikār

Lebīb

ʿAbduʾl-ġafūr Efendi. Diyār-ı bekre müftī olmuşdur. Ziyāde mesneddir. Biň yüz seksen beş tārīḫine dek ḥayātda idi. Ve memleketi daḫi Diyārbekir'dir.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Felek de tekyegeh-i ʿışkda köçeklik ider[408]
Ki aṭlas-ı şafaḳı devre āl eteklik ider

---

[407] her seḥer : - A
[408] köçeklik: güçlük V, İ

Ḫayāl ü nergis ü nesrīn seyrin itdikce
Gözümde bāġçe-i dil-rübā bebeklik ider

Kebāb-ı laḫt-ı ciger nuḳl-ı bezm-i ḥayretdir[409]
Sirişk-i dīde-i ʿāşıḳ aña nemeklik ider

Bu rūz-nāmeli mīḳāt-ı sāʿat-i çarḫa[410]
Nuḳūş-i cevher-i eflāk zenbereklik ider

Mizāc-ı yeyni ile ile vāʿiẓe virüp s̱ıḳlet
Ḫaṭīb-i ḫar-nekeşed dāʾimā eşeklik ider[411]

Açılmış ülfet idüp pek ṣuyunda aġyārıñ
Lebīb bildim o gül-çehre bir çiçeklik ider

Bu da anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Dil geh geh sīneye geh gerden-i billūra baḳār
Gāh nesrīne gehi sāġār-ı pür-nūra baḳār

Baḳa mı ḳaddiñe gösterme raḳīb-i bī-dīn[412]
Ne cesāretle o kāfir şecer-i Ṭūra baḳār

Nāʾil-i vaṣlıñ ider ḫāliñe neẓẓāreme reşk[413]
Bu ġanīler ṭamaʿından dehen-i mūra baḳār

Sīneñe ḳarşu degil dāġlarım sīnemde
Dīde-i zaḫm-ı dilim merhem-i kāfūra baḳār

Olmayan naẓmda reh-yāb-ı **[130]** mezāyāya Lebīb
Baḳsañ eks̱er süḫan-ı şāʿir-i meşhūra baḳār

Bu da anıñdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

---

[409] ḥayretdir : ḥasretdir A
[410] sāʿat-i : ṣatmaġa A
[411] ḫaṭīb : raḳīb A
[412] baḳa mı : baḳmasun A / bī-dīn : Firʿavn A
[413] neẓẓāreme : neẓẓāre-i A

Ḥıfẓ-ı ḥarīm-i ḥüsne ḫaṭ-ı nev-res istemez[414]
Dīvār-ı bāġ-ı cennete ḫār u ḫas istemez

Sāz-ı niyāza virme düzen bezm-i vaṣlda
Depretme tel ḳırarsın o meclis ses istemez

Abdāl-ı ʿışḳa dāġ-ı seri tāc-ı zer yeter
Merdān-ı ser-fedāya muṭallā fes istemez

Pīr-i muġāna müntesib ol ẕevḳi gör göñül
Ġam-ḫāne-i cihānda kişi bī-kes istemez[415]

Ey dil ṣıḳıldı sicn-i ṣurāḫiyle duḫt-i rez[416]
Ẓulm itme ḳan ayaḳlı ṭıfıl maḥbes istemez

Gel ṣun Lebībe çeşmiñe ṣunma o sāġarı
Sāḳī ḫumār-ı nāz aña besdir bes istemez

Bu da anıñdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Bir sitemkārıñ esīr-i cevr-i reng-ā-rengiyüz
Māni-i ʿışḳıñ mükemmel nüsḫa-i Erjengiyüz

Sīnede olmaz ḫayāl-i vaṣlı güncāyiş-pezīr
Ol tenük-ḫūyuñ dehān-ı tenginiñ dil-tengiyüz[417]

Cismimizde gūşmāl-i cevri ḳānūn eylemişiz
Muṭrib-i çarḫıñ meger biz perde-i āhengiyüz

Nʾola feryād-ı perīşān eyleseñ ol āfetiñ
Bülbül-i şūrīde eṭvār-ı ruḫ-i gül-rengiyüz

Bī-ḳarār eyyāmdan şekve müfīd olmaz Lebīb
Bebr-i kūhīveş seḥāb-ı refteniñ der-çengiyüz[418]

---

[414] ḥüsne : ḥüsni A
[415] cihānda : cihānı İ, A
[416] ṣurāḫiyle : ṣurāḫīde İ,A
[417] ḫūyuñ: ḫūnuñ V, İ
[418] refteniñ : sāiriñ A / bebr: ebr İ

Bu da anıňdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Iżṭırābın defʿi içün ṣabrıň dile imdādı yoḳ
Ḥāṣılı Mecnūn-ı ışḳıň ʿaḳla istiʿdādı yoḳ

Ṣanma encüm raḫne-i āh-ı nühüftümdür benim[419]
Bī-ṣadā bārūtdur teʾs̱īri var feryādı yoḳ

Cūş-i meyden pür-ḥabāb olmuş ṭurur cām-ı şarāb
Ṣaydgāh-ı ʿişretiň āhūsı çoḳ ṣayyādı yoḳ

Rind-i bī-hūşa olunmuş nām-zed duḫt-i ʿineb[420]
Mey-furūşuň ḥayf bir ṣāḥib-ḫıred dāmādı yoḳ

Hep nişān-ı sübḥa-i evrādı seng-i şīşedir
Ṭaʿne-i ʿişret bilür bu tekyeniň zühhādı yoḳ

Bend-i zülfüňden ḫalāṣ olmaḳ ümīd [131] itmez Lebīb[421]
Ḫāṭır-ı āzādedir kim ḫāṭır-ı āzādı yoḳ

Bu ġazel de anıňdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Dil-dāde oldum ol mehe naḳd-i vefāsına
Ṣatdım metāʿ-ı rāḥatımı yoḳ bahāsına

Gül-ruḫlarında būy-i ġażab var nedir sebeb
Sünbül didimse zülfüne tevbe ḫaṭāsına

Yüz döndürürse nāzile benden şeb-i viṣāl
Ben māʾilim ol āfetiň işte burasına[422]

Aġyāre āşikārece rām oldıġıñ seniň
Żımmen diliň müsāʿadedir iddiʿāsına

Vaṣlıň deminde bir söze cānın fedā ider

[419] nühüftümdür : şebānımdır A
[420] bī-hūşa : mey-nūşa A
[421] bend : ḳayd A
[422] burasına : orasına A

Söz var mıdır Lebībiñ efendim edāsına

Bu ġazel de anıñdır:

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Görünmez oldı ruḫuñ ḫaṭṭıñ āşikār olalı
Henüz gülşene bir çıḳmadıḳ bahār olalı

Döküp feżā-yı dile eşk toḫmı yeʾs aluruz
Tamām rāḥatımız vardır ehl-i kār olalı

Beyāna ḳudreti yoḳ mā-cerā-yı hicrānı
Zebān-ı ḫāme-i naẓmımda iḳtidār olalı

Nedir bu ülfetiñ emvāc-ı der-pey-i elemi
Ferāġ-ı ḫāṭırımız var der-i kenār olalı

Sürūr-ı būs-ı lebiñle düketdi eşki Lebīb
Ḳaçırdı elde olan naḳdi bāde-ḫᵛār olalı

ḤARFÜ'L-MĪM[423]

Münīb

Seyyid Meḥmed Efendi. Müderrisīn-i kirāmdan Enderūn-ı Hümāyūn ḫᵛācesidir.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Yāriñ ṭutalım ġamze-i nāvek-eseri var
ʿĀşıḳlarınıñ sīne gibi bir siperi var

Būs-ı lebini başına ḳaḳsa nʾola dil-ber
Ẕevḳ-i meyiñ elbette göñül derd-i seri var

Meyl itdirir eşk-i ruḫ-i zerdim baña yāri
Ḥālince faḳīriñ de biraz sīm ü zeri var

Diḳḳatler ile yoḳladım ol mūy miyānı
Bir ḫançeri vardır ṣoḳunu bir kemeri var[424]

---

[423] ḤARFÜ'L-MĪM: ḤARF-İ MĪM V, A
[424] ṣoḳunu : ṣaḳınur A

Yapsa ġazel-i Esʿāda ebyāt-ı neẓāir
Bu tāze zemīn içre Münībā da yeri var

[132] Bār-āver-i ʿirfān ola tā gülşen-i hestī
Bārī ḳıla ol naḫl-i kemāl ü hüneri var

Muṣṭafā Muḫliṣ Efendi

Nev-şehrīdir. Fevt şüd 1186.[425]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Ḫaṭṭ-ı ruḫ-i zībāsı güzeldir güle nisbet
Nev-ḫaṭṭdır o gül-rū

Laʿl-i lebi mīnāya maḥalldir müle nisbet
Çoḳ ṣu götürür bu[426]

ʿĀlem saňa meftūn iken ey ḫusrev-i ḫūbān
Mümkin degil aṣlā

Vuṣlat a begim ṭūl-i emeldir ḳula nisbet
Ey şāh-ı cefā-cū

Redd olsa nʾola kākül-i pür-çīn-i girih-gīr
Hīç bendi açılmaz

Bir telle-i zerrīne bedeldir tele nisbet
Bir ḳıl ile baġlu

Üftāde-i baḥr-i elemiň keşti-i diller
Düşdi dümen almaz

Aç bād-ı hevā yelkeni yeldir yele nisbet
Çıḳ engine ṭoġrı

Var ʿĀkife ʿarż-ı hüner it iste naẓīre
Teklīfe ne ḥācet

---

[425] İ: Biň yüz seksen altı senesi fevt olmuşdur bu ġazel anıňdır ki Mıṣır ḳalemi ḳużātından Ḥamdi müstezād eylemişdir. A: Biň yüz seksen altı da fevt olmuşdur bu ġazel anıňdır ki Mıṣır ḳalemi ḳużātından Ḥamdi Efendi müstezād itmişdir

[426] A’da bu iki beyitten sonrası yazılmamış.

Muḫliṣ ġazeliň ḍarb-ı mes̱eldir ele nisbet
Ey şāʿir-i pür-gū

Mekkī

Muḥammed Efendi Ḥażretleri Sābıḳā Şeyḫuʾl-islām ve müftīʾl-enām olmuşlar idi.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Bezm-i ʿālemde meserret baňa cānān iledir
İnbisāṭ-ı ezeli vāsıṭa-i cānāniledir

Kāfir-i ġamzesi çoḳ kimseleri itdi esīr
Yürüyüş mülk-i derūna ṣaf-ı müjgāniledir

Laʿl-i ḫūy-kerdeň ile meyde ḥabāb-engīz ol[427]
Zīver-i rişte-i dür-dāne de mercāniledir

Dāġ-ı ḥasretden olup firḳat ile pür-teʾsīr
ʿĀşıḳıň her süḫanı çāk-i girībān iledir

Mekkiyā ʿārif olan ḫalḳa tekāpū itmez
İʿtibārı kişiniň māye-i ʿirfān iledir

ḤARFÜʾN- NŪN[428]

ʿAbduʾr-raḥīm Nāʾil Efendi[429]

[430]Rūm İli ḳużātından.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḫaṭ-ı reyhānı ile bāġ-ı ruḫsārı çiçeklenmiş
Ḥarīm-i ḥüsni gūyā leşker-i ḫaṭṭıyla beklenmiş

Dökülmüş [133] zīr-i fesden ebruvānı üzre kākülller
Helāk-i ehl-i ʿışḳa ġamzesiyle müştereklenmiş[431]

---

[427] laʿl : leb A
[428] ḤARFÜʾN-NŪN: ḤARF-İ NŪN V, A
[429] ʿAbduʾr-raḥīm Nāʾil Efendi : Nāʾil İ , A
[430] İ: ʿAbduʾr-raḥīm Nāʾil Efendi / A: ʿAbduʾr-raḥīm Efendi
[431] A'da bu beyit yok

Yine ʿuşşāḳ-ı bī-berg ü nevāyı dāġ-dār itdi
O şāh-ı evc-i istiġnā nühüfte būseliklenmiş

Ruḫ-i āliň gören püskürme beňlerle ḳıyās eyler
Ḳumāş-ı ḥüsni bendergāh-ı ʿışḳ içre beneklenmiş

Şikāf-ı pīrehenden ʿarż idüp āyīne-i ḫūbın
Didi bir kāse-i faġfūrdur ḥayfā dereklenmiş[432]

Mey-āşāmān-ı ʿışḳın ḫırmen-i ṣabrın virir bāda
Hevāyī olmuş ol şūḫ-i tenük-meşreb fişeklenmiş[433]

Olaldan Şehdi-i şīrīn-edāya pey-rev ey Nā'il
Letāfet-yāb olup eşʿār-ı pākizeň nemeklenmiş

Niyāz

Seyyid Aḥmed Efendi. Ordu-yı şeyḫ ḫulefāsından idi. Neşʾet Efendiden oḳumuş idi. Fevt şüd sene 1192[434]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Nüh felek raḳṣa gelür vādi-i reftārından
Lāl olur vaṣf-ı zebān ḥālet-i güftārından

Kim rehā-yāftedir öyle cefā-muʿtādıň
Dūzāḫ-ı derde düşen āteş-i efkārından

Çoḳ füsūn-sāz-ı cihān böyle giderse yāruň
Bābilistāna ḳaçar ġamze-i mekkārından

Vażʿ-ı ṭıflāne-edādan felek-i pīre-zeniň
Ḳırılur şīşe-i dil dest-i ziyānkārından

Maẓhar-ı sırr-ı Mesīḥ olsa mücerred ʿāşıḳ
Yine iflāḥ olamaz dīde-i bīmārından

Dürr olur merde meżāmīn yem-i ṭabʿıñda Niyāz
Ḥażret-i Ḥayrīniň iḥyā olup āṣārından

---

[432] A'da bu beyit yok
[433] A'da bu beyit yok
[434] İ,A: Biň yüz ṭoḳsan iki senesi fevt oldı.

O cenāb-ı ṣadef-i dürr-i maʿārif buyurur
Bellidir şāʿir olan naẓm-ı dürer-bārından

Bu ġazel de anıňdır:[435]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Meyve-i maḳṣūda raġbet itme bī-hengām iken
Bār-i naḫli ṣanma şīrīn tā-resīde ḫām iken

Olmuşuz ḫum-ḫānede rindān-meşreble bedīd
Cām-ı serşār-ı **[134]** maḥabbet içmişiz bī-nām iken

Ẓulmet-i hicrānile āh-ı şebāndan pür-şerer
Şemʿ-i iḳbāl-i fürūzān eyledi aḫşām iken

Keşti-i baḥr-i hüner olmaḳ dilerseň ey göňül
Bādbān-ı himmeti aç rūzgār eyyām iken

Der-geh-i neşʾetde rū-māl olmaġā ʿazm it Niyāz
Pā-nihāde tuḥfe-i naẓm itmedin bayrām iken

Nedīm

İbrāhīm Efendi. Müderrisīn-i kirāmdan ʿİlmī ḥafīdi Üsküdārī Nedīm dimekle ʿarīf bir ẕāt-ı şerīf idi. Fevt şüd sene 1190 Muḥarrem[436]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Āġūşa alup bir büt-i dil-cū-yı ṣafāyı
Şevḳıla şikār eyledim āhū-yı ṣafāyı

Çevgān-ı ḫam-ı zülfüne yāriň el uzatdım
Bu sāḥada ḳapdım hele ben gūy-ı ṣafāyı

Dil-ḫaste-i ālāma ṭabīb-i felek āyā
Virmez mi bu dükkānçede dārū-yı ṣafāyı

Defʿ-i ġama peymāne-i şādīye ne minnet

---

[435] A’da bu şiir yok.
[436] İ, A : Biň yüz ṭoḳsan senesi muḥarreminde fevt oldı.

Buldum reh-i mey-ḫāne gibi kūy-i ṣafāyı

Āh eyler iken ḥüzn ile mirʾāt-ı ḳaderden
Gösterdi Nedīmāya felek rūy-ı ṣafāyı

Tanẓīr-i gül-i ʿĀbid-i ḫōş-gūydan elbet
Murġ-ı göñül ümmīd ider būy-ı ṣafāyı

Neşʾet

Süleymān Aġa. Dergāh-ı ʿĀlī gediklilerindendir.[437]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Āftāb-ı ṭalʿatıñ meh-tābı şebgūn eylesün
Gül-ruḫuñ reng-i gül-i ḫūrşīdi dil-ḫūn eylesün[438]

Ṣun şarāb-ı ʿişveyi öyle siyeh-mest eyle kim
Çeşm-i fettān āhuvān-ı Çīni meftūn eylesün

Degmesün peymāneye laʿl-i nemek-rīziñ ṣaḳın
Ḥayfdır pür-şūr idüp keyfin dīgergūn eylesün

Çetr-i perçemde cemāliñ ile māh-ı ḫārgehi
Ġayret-i ḥüsnüñ niçe Leylāyı Mecnūn eylesün

Ḥarf sıġmaz nükte-i vaṣf-ı dehān-ı tengine
Kim ḫayāl-i dürc-i laʿliñ dürr-i meknūñ eylesün

Ben kelīmem ḫāme-s̱uʿbān-ı hüner Neşʾetce bañ
Esʿad-ı siḥr-āferīn **[135]** biñ mekr-i efsūn eylesün

Bu da anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ḳılıcı ḳanlı eli ḳanlı dili ḳanlı güzel
Çeşm-i cellādı yamān cān alıcı ḳanlı güzel[439]

Ḳahramānī nigehi gibi celālī meşreb

---

[437] A der-kenār: Ḫāce Neşʾet Efendidir.
[438] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.
[439] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Bir levendāne revişli keleş ʿOs̱mānlı güzel

Şehr-āşūb-ı zamān şöhre-i āfāḳ-ı cihān
Meh-i Kenʿān gibi şöhreti var şanlı güzel

Çeşm ü ebr ü leb ü ḫāl ü ruḫuna hīç söz yoḳ
Vaṣf-ı ḥüsnüň diyemem cāẕibeli ānlu güzel

Ceyş-i ḫūbānıň odur şimdi sipeh-salārı
Neşʾet ol devlet-i iḳbālile ʿunvānlı güzel

Bu daḫi anıňdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Tāc-ı iḳbālile her-kese rifʿat gelmez[440]
Fāḫte olsa hümā serde saʿādet gelmez[441]

Naḳd-i gencīne-i dil olsa da īrādına
Biz ḳalender-revişiz bizlere s̱ervet gelmez

Āb-ı tīġ āb-ı Ḫıżır bir leb-i temkīnimde
Fāriġim ḫāṭırıma şükr ü şikāyet gelmez

Olsa mīzāb-ı ʿaṭayā-yı felek mecrāsı
Sebzezār-ı emel-i ḥırṣa ḳanāʿat gelmez

Ṣad-hezerānı gelür gülşen-i maʿnīniň līk
Neşʾegāh-ı süḫana bir daḫi Neşʾet gelmez

Nesīb Efendi

İki Bayraḳlı dimekle meşhūrdur. Ve ḫᵛcegāndandır. Fevt şüd sene 1204.[442]

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Yandı şerār-ı dil ile ġıll u ġışım benim
İtdi temām puḫte beni sūzişim benim[443]

---

[440] her-kese : her kimseye A
[441] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.
[442] İ,A: Biň iki yüz dört senesi fevt oldı.
[443] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Eyler izāle ġafleti ṣīt-i verā-yı ʿışḳ
Bīdār ḳıldı çeşm-i dili nālişim benim

Ser-geşteyim sükūnını rüʾyāda görmezem
Seng-i felāḫan olsa nʾola bālişim benim

Bir keştiyim ki bād çeker yem degil beni
Gird-āb olur nişīmen-i āsāyişim benim

Ḥarf-i pesīn ebcediyim nüsḫa-i ġamuň
Naḳż-i merātibimledir efzāyişim benim

Oldı netīce dāʾire-i ḳayd-ı ṭabʿıma
Āzādelikle dehrdeki gerdişim benim

[136] Dehr ile ḫalṭadan ne żarar var baňa Nesīb
Revġanla āb gibidir ālāyişim benim

Bu ġazel de anıňdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Hicr-i vaṣlıňla getürmekden ḫayāliň yādıma
Geldi her vechile ʿālemde ḫalel muʿtādıma[444]

Hicriň ey meh-rū beni şöyle perīşān itdi kim
Naḳż-i küllī irdi istiʿdād-ı māder-zādıma

Sende yoḳ inṣāf u şefḳat yoḫsa ey nā-mihribān
Kāfir olsa merḥamet eyler benim feryādıma

Ḥarf-i ʿiffet olmuş iken naḳş-ı mihr-i şöhretim
Ḳaralar çaldırdıň ey şūḫ-ı dil-ārā adıma

Sīne-i pür-dāġıma bakdıḳça ġayrı şey dimem
Laʿnet olsun semt-i ʿışḳa sevḳ iden üstādıma

Dilde bir teb var Nesībā itseler taḳsīm eger
Ḥaşre dek eyler vefā evlādıma aḥfādıma

[444] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Nihālī

Meḥmed Efendi. Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan idi. Ve şuʿarā-yı Rūm'un nā-yābı Yūsuf Nābī Efendi merḥūmuň aḳrabāsından idi. Fevt şüd sene 1186.[445]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Nūr-ı mirʾāt-ı tecellī cemāl-i feyż-i ẕāt
Oldı pertev-baḫş-ı ʿaks-i maẓhar-ı sırr-ı ṣıfāt

Tarḥ-ı naḳş-ı bād-ı ḳudretden ẓuhūr itmekdedir
Mevc-i pīç-ā-pīç-i deryā-yı ḥudūs̱-i mümkināt

Līk evvel mevc-i baḥr-i āferīnişden yine
Ḳaṭre ḳaṭre müstefīż olmaḳda baḥr-i kāināt

ʿAyn-ı feyż-i nūr-i muṭlaḳ menbaʿ-ı envār-ı Ḥaḳḳ
Evvelīn maʿnī-i menşūr-ı ḥurūf-i ʿaliyāt

Gülşen-i ḫāmemden olsun ey Nihālī rūz u şeb
Ravża-i cennet mis̱āline selām ile ṣalāt

Bu ġazel de anıňdır:[446]

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Hengām-ı seḥer yana yana ṣubḥa dek āh it
Āyīne-i ḫūrşīd-i cihān-tābı siyāh it

İḫlāṣ-ı ʿubūdiyyet ile ṭālib-i Haḳḳ ol
Var kendiñi şāyeste-i dergāh-ı İlāh it

Ser-geşte-i iḳbāl-i cihān olma felekde
Esbāb-ı mübāhātıňı **[137]** ḫırḳayla külāh it

Maḳṣūduň eger rāḥat ise dār-ı fenāda
Var ḥısn-ı ḳanāʿatde göňül cāy-ı penāh it

Farḳ eyler iken ḥüsn ü ḳabiḥi saňa kim dir[447]
Dāmānıňa ālūde-i çirk-āb-ı günāh it

---

[445] İ,A: Biň yüz seksen altı senesi fevt oldı.
[446] A'da bu şiir yok.
[447] ḥüsn ü ḳabiḥi: ḥüsnle ḳabiḥi V, İ

Pey-rev olaraḳ pīre baṣīretle Nihālī
Ḫāk-i ḳademin kuḥl-i żiyā-baḫş-ı nigāh it

Bu ġazel de anıñdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

ʿĀlem-i feyż-i İlāhīden ümīd iden meded
Ḳoymasun āyīne-i ḳalbinde hīç jeng-i ḥased

Mā-sivānıñ gülşen-i tecrīd ü istiġnāsınıñ
Gūyiyā her berg-i sebz-i ġoncesi ber-dest-i redd

Maḳsim-i kes̱retdedir mecrā-yı ʿayn-i iḫtilāf
Yoḫsa feyż-i lücce-i vaḥdetde olmaz cezr ü medd

Evc-i ṭāḳ-ı iʿtibārından düşer ġaddārlar
İrtifāʿ-ı kevkeb-i iḳbālin eylerken raṣad[448]

Ṣūret-i żıddında her eşyānıñ aṣl-ı imtiyāz
Bir ʿaceb āyīnedir yek dīger içün nīk ü bed

Farḳ olunmaz devr-i ḫūrşīd-i sipihr-i sīnede
Maşrıḳ-ı ṣubḥ-ı ezelden maġrib-i şām-ı ebed

Sāḥa-i eflāki her bir laḥẓada cevlān ider
Ḫaṭve-i rehvār-ı çābük-seyr-i ẕihne var mı ḥadd

Enfüs ü āfāḳı İskender gibi seyr it göñül
Sen de yap mülk-i vücūduñda hevā-yı nefse sedd

Ġonca-i neşgüfteāsā böyle müstes̱nā gerek
Her ġazel olmaz Nihālī nev-gül-i rūy-i seped[449]

Bu ġazel de anıñdır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Gör ṭaliʿini ol ḳuzunuñ gerçi ḥameldir

---

[448] irtifāʿ : iʿtibār A
[449] rūy: bāġ A

Taḳvīm-i ruḫunda o siyeh ḫāli Zuḥaldir

Taḥḳīḳ-i naẓar eyleseñ ebnā-yı zamānıñ
Her vażʿ-ı fürū-māyesi bir ḍarb-ı mes̱eldir

Başma ayaġıñ kūşe-i mey-ḫāneye zāhid
Maʿmūre-i rindīde bu bir başḳa maḥalldir

Āsāyiş-i erbāb-ı hevā dehr-i denīde
Vā-beste-i ser-rişte-i esbāb-ı keseldir

Ser-māyesi erbāb-ı diliñ varsa Nihālī
Bir nükte-i ser-beste ü bir tāze ġazeldir

Bu ġazel de anıñdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

[138] Sīm-āb-ı ʿışḳ-ı yār derūnumda ṣaḳlıdır
Ammā ki rāḥat idemez āteş yaṭaḳlıdır

Yaḳdı kül itdi sūziş-i ʿışḳıyla sīnemi
Var ise böyle yaḳıcı tāze ocaḳlıdır

Sāḳī kümeyt-i bādeyi sürsen ḳadem ḳadem
Erbāb-ı bezm başdan ayaġa ayaḳlıdır

Zāhid varınca sen de bulursuñ o devleti
Rindān ne rütbe meykedede ṭumṭuraḳlıdır

Beñzer riyāż-ı cennete naẓmım Nihāliyā
Her berg ü şāḫ-ı ḥüsn ile dallı budaḳlıdır

Bu ġazel de anıñdır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Açılmaġa nev-ġonce-i dil çeşm-i ter ister
Gül-geşt-i derūn şeb-nem-i feyż-i seḥer ister

Şeb-zindelere nūr-i cebīn rāh-nümādır
Ne meşʿale ne hāle-i mehden fener ister

Dīvāne göñül daʿvetine itse ʿazīmet
Ammā o perī çekmege bir şeb neler ister

Feyż olmaġa bu meykedede cām-ı ṣafādan
Cürʿa gibi rū-māl olacaḳ başḳa yer ister

Ṭayy itmege bu bādiyeyi bād-ı ṣabāveş
Ṣaḥrā-yı fenāda ḳadem-i ḫaṭve-ber ister

Devr itmede maġrūrdur erbāb-ı ricāli[450]
Devrān-ı felek ehl-i dili der-beder ister

Yaḳılmaġa bir şemʿ-i şeb-ārā-yı cemāle
Pervāne-ṣıfat şevḳıla dil pür-şerer ister

Tanẓīrde senden yine aḥbāb Nihālī
Bir tāze-edā tāze-zemīn nev es̱er ister

Bu ġazel de anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

O ḫāṣṣiyyet ki vardır neşʾesinde cām-ı gülgūnuñ
Ḫum-ı pür-ḥikmetinde yoḳdur ol ḥālet Felāṭūnuñ

Cebīniñ mevc-i istiġnā-fürūş-ı naḫvet olduḳça[451]
Gelür ebrūlarıñdan ḫāṭıra ās̱ārı Ẕüʾn-nūnuñ

Olur ehl-i kemāle kem-ʿiyārān bāʿis̱-i rüchān
İder efzūn ḳadrin şiʿr-i nā-mevzūn mevzūnuñ

Münāfīdir ruṭūbetle yubūset imtizāc itmez
ʿAbes̱dir rind-i mey-ḫᵛārāna istiʿmāli afyōnuñ

Yine miḳyās-ı kilkimden Nihālī ṭabʿ-ı feyż ile
Kenār-ı ṣafḥa-i eşʿāra aḳdı Nīli mażmūnuñ

[139] Bu ġazel de anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

---

[450] maġrūrdur: maʿẕūrdur A
[451] fürūş : ḫurūş İ, A

Viren rāh-ı ṭalebde cān cānān buldıġın gördük
İdenler cüst ü cū elbetde bir kān buldıġın gördük

Kem olmaz ḳıymeti pest olsa da ḳadri hünermendiñ
Nice pes-pāyeniñ devletde rüchān buldıġın gördük

Olanlar reh-ber-i İskender-i maḳṣūd Ḫıżrāsā
Çeh-i ẓulmetde rāh-ı āb-ı ḥayvān buldıġın gördük

Yem-i tedbīrde keştī-süvār-ı mevsim-i taḳdīr
Kenār-ı kāmı dil-ḫᵛāh üzre āsān buldıġın gördük

Güşāde-dest olan dergāh-ı Ḥaḳḳdan ġayra yeʾsile
Ümīdin ṣurre-i pür-naḳd-i ḥırmān buldıġın gördük

Olan sīr-āb reşḥ-ı çeşme-i feyż-i ḳanāʿatdan
Kemīne ḳaṭrede mecrā-yı ṭūfān buldıġın gördük

Nihālī ḳaṭʿ-ı āmāl itme dāʾim luṭf-i Bārīden
Nice rencūr-ı bī-dermānı dermān buldıġın gördük

Bu ġazel de anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ġınā-yı ḳalbimiz var genc-i bād-āverden el çekdik
Ḳanāʿatla nevāl-i süfre-i dīgerden el çekdik

Taḥammül ḳalmadı aġyāra ḳīl u ḳālden āḫir
Der-āġūş-ı miyān-ı yār-i nāzikterden el çekdik

Maḥabbet menzilinde ḫayli miḥnet irtikābında
ʿİnān-ı ārzū-yı vuṣlat-ı dil-berden el çekdik

Geçüp erbāb-ı cāhıñ zīver-i erbāb-ı faḫrından
Hevā-yı sübḥa-i şāhāne-i gevherden el çekdik

Raḳībiñ važʿ-ı nā-hem-vārı oldı māniʿ-i ülfet
Ne āl ittiyse itdi ol perī-peykerden el çekdik

Görüp sūd u ziyānın çārsū-yı dehr-i fānīniñ
Tehī-dest-i ümīdiz ceyb-i sūdā gerden el çekdik

Girān geldi ṭabīb-i çarḫıň istiġnāsını çekmek
Nihālī ḥoḳḳa-i dārū-yı cān-perverden el çekdik

Bu ġazel de anıňdır

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Bu çarḫıñ şuʿle-i cevvāle-i devr-i sirācından
Düşer reng-i ḥavādiṡ nev-be-nev ʿaks-i zücācından

Devā olmaz ṭabībā **[140]** bildigimse ṣabrdan ġayrı
Uṣandım derd-i bī-dermān-ı devrānıň ʿilācından

Tevāżuʿdur düşen erbāb-ı feyżıň şānına yoḫsa
İder mi ser-fürū cāma sürāḥī iḥtiyācından

Leṭāfetde tevāfuḳ şarṭdır ülfet ḫuṣūṣunda
Nümāyāndır bu maʿnā meyle ābıň imtizācından

Ser-ā-ser çārsū-yı ṭabʿ pā-māl-i kesād olmuş
Nihālī kāle-i ṭabʿıň revāc-ı bī-revācından

Bu ġazel de anıňdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Mā-cerā-yı ḥasretim bir bir beyān itsem gerek
Eşk-i çeşm-i nāle-ḫīzim tercümān itsem gerek

Kūh-ı Ḳāf-ı ʿizzeti dāruʾl-emān itsem gerek
Beyża-i ʿAnḳāda āḫir āşiyān itsem gerek

Rüstemāne bu cedelgehde yeter ḫayli neberd
Bir zamānda ḫaṣma irḫā-yı ʿinān itsem gerek

Şevḳ-ı tār-ı zülf-i ḫam-der-ḫamla evc-i çarḫa dek
Mevc-i pīç-ā-pīç-i āhım nerdbān itsem gerek

Sırr-ı naḳş-ı ḫātem-i laʿl-i lebiň pinhān idüp
Sīnemi gencīne-i rūḥ-ı revān itsem gerek

Ebr-i ṭūfān-zāy-ı ḫūn-ı dīde-i giryānıma

Her ser-i müjgānı ṣaf ṣaf nāvdān itsem gerek

Feyż-i ās̱ār-ı ṭabīʿatda Nihālī cā-be-cā
Ṣafḥa-i eşʿāra ṭarḥ-ı gülsitān itsem gerek

Bu ġazel de anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Leṭāfet ḳat ḳat olmuş ʿārıżında feyż-i Bārīden
Yazılmış rūyine nev-ḥāşiye ḫaṭṭ-ı ʿiẕārīden

Sipihr-i dilde dāʾim muḥteriḳdir kevkeb-i ʿışḳım
O meh ṭalʿat bir āteş-pāre ḳopdı burc-ı nārīden

Yanup yaḳılmadan pertev alan şemʿ-i cemāliňden
Sebaḳ-āmūz olur pervāneveş ders-i Fenārīden

Bu bāzīgehde ḫaṣmıň ḫāṭırın taṭyīb ider Ġālib
Meşāmm-ı ṭabʿı taʿṭīr eyleyen ʿūd-ı ḳamārīden

Mücāzāta direfş-ı Gāveyān ber-dūş olur āḫir
Olanlar girye-rīzān düşmen-i Ḍaḥḥāk-ı mārīden

[141] Olur memnūn külli şīve-i taḳdīrden elbet
Olan aña Nihālī sırr-ı cüzʾ-i iḫtiyārīden

Bu keyfiyetle hep eṭrāfda şöhret-şiʿār olmuş
Ḥaṭ-ı nev-ḫīz-i yāriň meşḳi var Ḳaraḥiṣārīden

Bu da anıňdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Ḫaṭṭ gelse de bu ḥüsn ile yāriň ʿiẕārına
Revnaḳ virir ḫazānı bu bāġıň bahārına

Erbāb-ı kibr zelzele-i rūzgārdan
Virmez ḫalel esās-ı binā-yı vaḳārına

Mest olma pek de bāde-i iḳbāl-i dehrden
Bir curʿadır ki neşʾesi degmez ḫumārına

Sāḥil-nişīn-i baḥr-i muḥīṭ-i tevekkülüñ
Mevc-i ümīd kāle-ber olur kenārına

Sūd u ziyānı birbirine eyleyüp taḳāż
Virmiş revāc ḫᵛāce-i devrān kārına

Gerdūn Nihāli kimseye bir gün mi gösterir
Çarḫıñ taḳaddüm itmede leyli nehārına

Bu da anıñdır:

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Faʿūlün

Sıdḳ ile teveccühde biraz giryeler eyle
Dāmān-ı temennī-i diliñ pür-güher eyle

Görmekse eger maḳṣadıñ esrār-ı ṭarīḳi
Ḫāk-i ḳadem-i mürşidi küḥl-i baṣar eyle

Ās̱ār-ı küşāyiş bulur elbette ṭabīʿat
Bir ġonca güle şīşe-i ḫāṭırda yer eyle

Jeng-āver olur pertev-i mirʾāt-ı cemāliñ
Dil-dādeleriñ eşk-i terinden ḥaẕer eyle

Ṣāyān-ı revāc olmaġa kālā-yı ümīdiñ
Tamġa-zede-i bender-i rāh-ı seḥer eyle

Pey-rev olaraḳ Ḫayri Efendiye Nihālī
Nev-güfte-i tanẓīr ile ḫayr-i es̱er eyle

Bu da anıñdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Fehm eylediñse maʿni-i taḳvīm-i ādemi
Bildiñ tamām-ı nüsḫa-i aḥkām-ı ʿālemi

Bī-saʿy neyl-i mesned-i rifʿat ümīd iden
Dīvāra resm ider gibidir şekl-i süllemi

Ḥakk eyler anı noḳṭa-i şekk gibi āftāb
Bulsa kenār-ı ṣafḥa-i gülşende şeb-nemi

Olmaz meṭāf u mültezim ās̱ārı ehline
Miʿmār-ı tabʿıň olmasa beyt-i mükerremi

Ṣarf-ı belāġat **[142]** eylese ẖāmem unutdurur
Cūd u keremde şöhret ile nām-ı Ḫātemi

Ās̱ār-ı naḳş-ı ṣanʿata baḳ her müʾes̱s̱iriň
Seyr it Nihāli diḳḳat ile cāmdan Cemi

Aç ʿayn-i iʿtibārıňı çeşm-i ḥabābvār
Yemde görünce ḳaṭreyi gör ḳaṭrede yemi

Bu da anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Medār-ı rifʿat idenler tevāżuʿla müdārāyı
Bu vażʿ ile ider tesẖīr elbet mülk-i Dārāyı

Kenār-ı çarẖda bī-hūde ẓann itme S̱üreyyāyı
Felek kālā-yı āfāḳa urur her şeb bu tamġāyı

Ḥaḳīḳat-bīn olan Cibrīlveş sırr-ı tecellīden
Görür āyīne-i Meryemde ẓāhir şekl-i ʿĪsāyı

Ben ol deryā-yı tevḥīdim ki kemter seyli-i mevci
İder rūy-ı zemīnden maḥv gül-naḳş-ı çelīpāyı

Çekīde olsa dāmān-ı müjemden ḳaṭre-i ekşim
Pür eyler reşḥa-i ṭūfān-ẖīzi bu heft mīnāyı

Olur mı leke-şūy-i töhmet-i pīrāhen-i ʿiṣmet
Görenler dāmeninde Yūsufuň dest-i Zelīẖāyı

Ümīd-i rifʿat itmez bu fenāda renc ü zaḥmetle
Ḥaḳīḳatde Nihālī fehm iden maʿnā-yı dünyāyı

Bu da anıňdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Bāzū-yı himmet olmasa da mürteẖī daẖi

Ḳurmam bu ṣaydgehde ʿabes̱ bir faẖẖı daẖi

Şöhret bulaydı ehl-i kerem bez̲l-i māl ile
Ḫātem olurdı ʿaṣrda ednā saẖī daẖi

Ḳānūn-ı germ-tāb-ı diliň sūzişin görüñ
Ḫākister itdi nāʾiresi dūzeẖi daẖi

Germ-ülfet iken araya girdi o şūẖile
Ṭoñdurdı vażʿ-ı serdi raḳībiň yaẖı daẖi

Nʾola Nihāli naẓmda pey-revlik iderek[452]
Taḳlīd idüp Naẖīfiye versem daẖi daẖi

Ġazel-i Rāġıb Paşa taẖmīs-i Nihālī[453]

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Germ olup sāḳi-i ser-mest-i ẖun-āşāmile ben
Düşürüp dāʾire-i ʿişrete ibrāmile ben
İmtizāc eyleyerek ol şūẖ-ı **[143]** gül-endāmile ben
Şöyle hem-meşreb u yek-reng olayım cāmile ben
Döneyim lāle-i sürẖa mey-i gülfāmile ben

Dūrdan ʿarż-ı maḥabbet de iderse dil-ber
İttiḥād olmadığından yine hicre beňzer
İẖtilāṭ olmayıcaḳ arada vuṣlat ne gezer
Vaṣl odur reşkile āmīzişine şīr ü şeker
Bulamam çāşni-i[454] vuṣlatı ibrāmile ben

Sīne-çāk olmaya tā bezmde ol sīmīn-ten
Ḳızarup ruẖları olmaya şerer-rīz-i fiten
Açılup gül gibi sāġarla ser-ā-pāy beden
Dest-ẖōş-ı mey-i āl olmayıcaḳ sīb-i z̲eḳan
Müteselli̇̄ olamam dāʿiye-i ẖāmile ben

Ḳalmadı şīve vü nāzı ṭaraf-ı ebrūda[455]
Dil-i miḥnet-zedegān-ı ġam olup āsūde

---

[452] iderek: eylesen İ / -A
[453] A'da bu şiir yok.
[454] çāşni-i: çāşnī V
[455] şīve vü : şīve-i vü İ

Oldı müsvedde-i nev-ḫaṭṭı naẓar-peymūde
Olalı ṣubḥ benāgūşı sevād-ālūde
Rūz-i vaṣlın seḥerin farḳ eylemem şāmile ben[456]

Cümlesi bir mi Nihālī hele maḥbūblarıñ
Ṭālib-i vaṣla olur nisbeti matlūblarıñ
Ārzūsı dil alur dil-ber-i merġūblarıñ
Ben nerim-ḫūsun o bī-raḥmın arar ḫūblarıñ
Rāġıb āşüfte-dımāġım dil-i ḫōd-gāmile ben

Ġazel-i Nābī taḫmīs-i Nihālī Efendi[457]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Gülsitān-ı ʿālemiñ biz berg ü bārın görmüşüz
Her çemenzārıñ nice serv-i çınārın görmüşüz
Hem gülin hem ġoncasın hem ḫārzārın görmüşüz
Bāġ-ı dehriñ hem ḫazānın hem bahārıñ görmüşüz
Biz neşāṭın da ġamın da rūzgārın görmüşüz

Başḳa rāḥat var tevāżuʿla ṣafā-yı bālde
Gülle germ-i naḫvet olma bezm-i cāh u mālde
Neşʾe-yāb-ı feyż olam dirseñ eger her ḥālde
Çoḳ da maġrūr olma kim mey-ḫāne-i iḳbālde
Biz hezārān mest-i magrūruñ ḫumārın görmüşüz

Kibr ile ālūdegānıñ **[144]** baḳma hāy u hūyuna
Sedd olur āḫir der-i maḳṣūd bir gün rūyuna
Ḳulle-i Ḳāfı siper eylerse her bir mūyuna
Tōp-ı āh-ı inkisāra pāydār olmaz yine
Kişver-i cāhıñ nice sengīn ḥiṣārın görmüşüz

Olsa da Dārā gibi mülk-i cihān pīrāyesi
Evc-i devletde Hümāya hem-ser olsa sāyesi
Rüstemāsā ʿarṣa-i eflāke çıḳsa pāyesi
Bir ḫadeng-i cān-güdāz-ı āhdır ser-māyesi
Biz bu meydānıñ nice çāpük-süvārın görmüşüz

Pençe-i zūr-āzmāy ile kemīne ḳuvveti
Ḫānmānı tār-mār eyler sipāh-ı himmeti

---

[456] eylemem : eyleyemem İ
[457] A'da bu şiir yok Nihālī Efendi : Nihālī İ

Sell-i seyf-i āh iderse sūz-ı dilden ḥurḳati
Bir nefesde ḳaldırır biñ bārgāh-ı devleti
Ehl-i derdiñ seyl-i eşk-i inkisārın görmüşüz

Ḥüzn ider dil-ḫᵛāhı üzre olmadan ʿālemde şād
Meclisi ġamnāk ider sāḳī-i devr-i neşʾe-zād
Germ-bāzārın Nihālī serd ider dest-i kesād
Kāse-i deryūzeye tebdīl olur cām-ı murād
Biz bu bezmiñ Nābiyā çoḳ bāde-ḫᵛārın görmüşüz

Ġazel-i Nedīm taḫmīs-i Nihālī[458]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Gün gibi āfāḳa pertev ṣaldı ḥüsnile yüzi
Bezm-i meyde cān bağışlar ādeme şīrīn sözi
Ġamzelerle dün gice meclisde mestāne gözi
Eyledi bir iki peymāneyle ser-gerdān bizi
Āh o ṣahbā ṣatıcı ʿaḳl alıcı kāfir ḳızı

Mevce-i deryā-yı nāz u şīvedir gird-āb-ı nāf
Gerden-i şeffāfı seyr it kim buña olmaz ʿafāf
Zāhidā gözden geçir baḳ var mıdır aṣlā ḫilāf
Sīnesi destindeki peymāneden berrāḳ u ṣāf
Ruḫları destindeki ṣahbā-yı terden ḳırmızı

Dil ser-i kūy-ı nigāra itdi biñ cāñile ʿazm[459]
Anda çāk-i pençe-i ḥayret olup astār-ı şerm
[145] Muṭrib u sāḳī vü çeng āmāde hep esbāb-ı bezm
Ḫāne tenhā elde ṣahbā kelle germ ü yār nerm
Āh ey ṣabr u taḥammül baʿd-ezīn yāhū sizi

Zūr-i cām-ı bāde şöyle ʿaḳlına kār eylemiş
Keyfile ʿuşşāḳına hep keşf-i esrār eylemiş
Kim ḫayāl-i keyfile ittigin inkār eylemiş
Germ olup meclisde oġluñ pūse iḳrār eylemiş
Dün ḳızın da çiynedi ey pīr-i mey ol saḳızı

Ṭāliʿimdir ey Nihālī muḳteżā-yı kevkebi
Bilmedim yāriñ nedir yaġmācilikden maṭlabı

---

[458] A’da bu şiir yok
[459] itdi biñ cāñile : biñ cāñile itdi İ

Görmedim bir tāzeden böyle ʿacāʾib meşrebi
Var mıdır bilmem Nedīmā bir daḫi anıñ gibi
Dīn ü dil ḫaṣmı riyā cellādı taḳvā ḫırsızı

Nāşid

İbrāhīm Beg Efendi Ḥażretleri. Bunlar daḫi vezīrdirler. Rātib Aḥmed Paşa-yı maʿārif-semīriñ s̱emere-i şecere-i fuʿādı ferzend-i maʿārif-muʿtādıdır. Devr-i Sulṭān Muṣṭafā Ḫān-ı S̱ālis̱de Enderūn-ı Hümāyūn'da kilār-ı ḫāṣṣaya çerāġ buyurılup Pādişāh-ı meḳādir-şinās mīr-i mūmā ileyhi mābeyincilikleri ḫiẕmet-i celīlesiyle beyneʾl-enām mümtāz buyurup bu siyāḳ ile ḳurb-ı hümāyūnlarında ḫiẕmet-güẕār iken taḳarrub-ı iḫtiṣaṣları daḫi bālā-ter olmaḳ içün ḫāne-i ḫāṣṣaya naḳl buyurmuşlar idi. Pādişāh-ı maġfūr gülşen-sarāy-ı cennete ʿubūr eyledikde taḫt-ı salṭanata şevketlü ʿaẓametlü pādişāh-ı cihān ʿAbdüʾl-Ḥamīd Ḫān-ı Dārā-ʿunvān culūs-i hümāyūn buyurup mīr-i ʿālī-nijād Ḥażretlerini bunlar daḫi mābeyncilikleri hiẕmetinde biraz eyyām istiḫdām eyleyüp ḳapucı başılıḳ rütbe-i refīʿasıyla çerāġ buyurmuşlardır. Ḥadd-i ẕātında ẕāt-ı maʿārif-sīmātları cemīʿ-i maʿārifde yegāne süḫan-pervāz şāʿir-i muʿciz-ṭırāz olup zāde-i ṭabʿ-ı [146] raʿnāları meşhūr ve cümle ʿindinde maḳbūl ü müstaḥsen bir ẕāt-ı ʿālī-ḳadrdır. Biñ iki yüz altı senesi fevt olmuşdur.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün[460]

Açıl ey ġonca gülşendir der-i ʿismet küşāyiş yap
Biraz cemʿiyyet-i tertīb-i bezm-i ʿīşe ḫᵛāhiş yap

Amān ey şehr-i yār-ı taḫt-ı istiġnā ʿināyet ḳıl
Buyūt-ı ḫāṭır-ı ʿuşşāḳı taʿmīr it nevāşiz yap

Meded ey bāde teʾs̱īr it mizāc-ı yāra rūḥāsā
Ḳoma dem-beste gülzār-ı ruḫuñ pür-āb tābiş yap

Güẕer eylerseñ ey bād-ı seḥer kūy-i dil-ārādan
Yüzün sür ḫāk-pāy-i yāra bir ʿarż-ı sipāriş yap

Olur birgün ki gūş-i ġoncaya teʾs̱īr ider elbet

---

[460] A'da bu şiir yok.

Sen ey şūrīde bülbül ṭurma baş feryādı nāliş yap

Seniň ey sifle-perver çarḫ kecdir dāʾimā devriň
Biraz da ehl-i diller semtine meyl it nümāyiş yap

Zemīn-i tāzede böyle ġazeller ṭarḥ idüp gāhī
Süḫan-sencān-ı ʿaṣra Nāşidā birʿarż-ı dāniş yap

Bu da anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Hümā-yı kākülündür farḳ-ı cāna sāye-i devlet
Nigāh-ı iltifātıňdır baňa ser-māye-i devlet

Teraḳḳīde olur idbārı mirḳāt-ı ḥaḳīḳatde
Egerçi mürtefiʿdir ṣūretāne pāye-i devlet

Tezelzülden degil ḫālī esās-ı ḳaṣr-ı istikbār
Meger gehvāre-cünbān-ı ḫaṭādır dāye-i devlet

Livā-i ḳadr ehl-i cāhı pest eyler felek bir gün
Mümāss olsa sipihre irtifāʿ-ı rāye-i devlet

Mürüvvetden es̱er yoḳ Nāşidā hep kesbedir gūşiş
Kemāl-i bī-vefāyīdir ḫamīr-i māye-i devlet

Bu da anıňdır:[461]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Muḳābil olsa farżā ḥüsnüne āyīne-i ḫūrşīd
Açardı ġayretinden dāġ-ı ḥasret sīne-i ḫūrşīd

Sen ol cism-i laṭīf olduň [147] ki ey ṭıfl-ı perī-dāye
Sezādır cāme olsa ḳaddiňe peşmīne-i ḫūrşīd

Seniň ey sāḳī-i bezm-i ṭarab şāyestedir devlet
Berāy-ı sāġar-ı ṣahbā elinde mīne-i ḫūrşīd

Niçün yaḳmış o māhıň āftāb-ı ḥüsn-i pür-sūzın

---

[461] A'da bu şiir yok.

Kemāl-i reşkden varmış meger kim kīne-i ḫūrşīd

Yine bir nev-zemīn-i tāze inşād eylediñ Nāşid
Ki her bir lafẓı oldı dāġ-sāz-ı sīne-i ḫūrşīd

Bu da anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Girībān-ı cemāliñ maṭlaʿ-ı mihr-i meşārıḳdır
Tecellīzār-ı ʿışḳa nūr-ı ḥüsnüñ lemʿa-bārıḳdir

Görenler zīr-i tār-ı kākülüñde rūy-i gül-rengīn
Ṣanurlar sünbülistān içre bitmiş bir şaḳāyıḳdır

Duyar evvel baḳışda nükte-i ser-pūş-ı āmāli
Nigāhıñ vāḳıf-ı sırr-ı żamīr-i ḳalb-i ʿāşıḳdır

Ḥalāvet-baḫş olur ehl-i dile güftār-ı şīrīniñ
Lebiñ mıṣr-ı melāḥatde mükerrer şehd-i fāʾiḳdir

Rumūzāt-ı kitāb-ı ḥüsnüñ ezber ḫayli müşkildir
Varılmaz mā-verā-i ġavrine bir baḥr-i rāʾiḳdir

Raḳībiñ cevherinde āb-ı ṣafvetden eser yoḳdur
Anıñ ʿarż-ı ḫulūṣı hem garażdır hem mufārıḳdır[462]

Mübāyindir eḥibbā-i zamānıñ ṭarz-ı girdārı
Muṭābıḳ ṣūretā ammā ki maʿnen nā-muvāfıḳdır

Müsellemdir ki olmaz pīş-rev-i ṭūl-i emel çün kim
Düşen ehl-i kemāle dāʾimā ḳaṭʿ-ı ʿālāyıḳdır

Cenāb-ı Resmi-i üstāda ʿarż it Nāşidā naẓmıñ
Ki anıñ ṭabʿ-ı miʾyārı mezāyā-yı daḳāyıḳdır

Bu da anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ruḫuñ bāġ-ı cemāliñ ey perī-rū lālezārıdır

[462] A'da bu beyit yok.

Leb-i yāḳūt-ı fāmıň ṣordum ammā Ḳandahārīdir

Dü-ebrū-yı siyeh-tābıň iki şemşīr-i Hindīdir
Nigāh-ı fitne-sāzıň ya Tatārī ya Ḳaçārīdir

Ṣaḳın taḥḳīḳ-i baḥs-i derd-i ʿışḳ itme meded zāhid
Maḥabbet ehli tedḳīḳ eylemişlerdir ki sārīdir

O zülf-i müşg-būnuň **[148]** masḳaṭ-ı reʾsīn suʾāl itdim
Didiler kim ḫaṭādır ṣorma aṣlı Çīn diyārıdır

Ḫaṭ-ı dil-keş-nümūn-ı levḥ-i ḥüsnüň eyledim taḥḳīḳ
Berāt-ı şāh-ı ḥüsne ḳayd olunmuşdur bahārıdır

Ṣaḳın āyīne-i ruḫsārıň ey māh-ı cihān-ārā
Ki dūd-ı āh-ı nār-ı sīne-i ʿāşıḳ buḫārıdır[463]

Bedīhī böyle tezyīn-i süḫan tertīb-i maʿnāda
Bu gūne tāze mażmūnile Nāşid feyż-i Bārīdir

Bu da anıňdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Baḳ cism-i pāk-i dil-bere ten söylerim saňa
Seyr it cemāli vech-i ḥasen söylerim saňa

Ḫāl-i siyāh-ı dil-beri vaṣf itme zāhidā
Düşmez o söz dehānıňa ben söylerim saňa

Gird-i ruḫunda sebz-i ḫaṭ-ı nev-resīdi gör
Güller içinde tāze çemen söylerim saňa

Yanında gör raḳībi o gül-naḫl-i ʿişveniň
Gülzār-ı ḥüsn ü āna diken söylerim saňa

Geldikde vaṣf-ı zülfüne dirseň nedir sözüň
ʿAnber direm ya müşg-i Ḫoten söylerim saňa

Ḥıṣn-ı ḥaṣīn-i vaṣlına yad el ṭoḳunmamış
Cism-i laṭīf-i yārı beden söylerim saňa

---

[463] nār : -İ

Yeter nigāh-ı ġamze-i dil-dūz-ı dil-beri
İşler derūna sīne delen söylerim saña

Bir kerre būs-ı laʿlile şāyeste olsam āh
Baḳsañ ne ṭatlı ṭatlı süḫan söylerim saña

Fikr eyledikçe cevrini Nāşid ol āfetiñ
Çekdiklerimi ḫayli miḥen söylerim saña

Bu da anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Nesīm-i dūd-ı āhım zülf-i dil-dārı çalar çarpar
Hücūm-ı mevc-i eşkim deşt-i kühsārı çalar çarpar

Muḳābil olsa māha ol perīniñ cez̠be-i ḥüsni
Fürūġ-ı lemʿa-pāş-ı ḳurṣ-ı nevvārı çalar çarpar

Kemāl erbābı olmuş ol perī tesḫīr-i ḫāṭırda
Nuḳūd-ı genc-i ṣabr-ı ʿāşıḳ-ı zārı çalar çarpar

Baḳup **[149]** bir kerre düzdīde nigehle semt-i ʿuşşāḳa
Derūn-ı sīne-i ʿāşıḳda esrārı çalar çarpar

Şu rütbe düzd-i çālāk olmuş ol çeşm-i süḫan-gū kim
Dehān-ı zehreden maʿnā-yı güftārı çalar çarpar

Süvār olsa semend-i nāzına ol ġamze-i cādū
İdüp yaġmā ser-ā-ser mülk-i Tātārı çalar çarpar

Ġubār-ālūd iken Nāşid gibi ḫāṭırına ḫāme
Zemīn-i dilkeş üzre levḥ-i eşʿārı çalar çarpar

Bu da anıñdır:[464]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Mülk-i ḥüsnüñ olmaḳ isterseñ ḳuzum ġāyet geniş
Ḳoç başıñ çün bī-ser ü sāmāna itme serzeniş

[464] A'da bu şiir yok

Daḫl iderken rinde şimdi nūş-i ṣahbā itmege
Tā-bün-i ḫumde alurmuş vāʿiẓ-i tenbel-meniş

Ṭabʿa ġāyetle yoḳuş gelmek gerekdir ġālibā
Pāye-i mirḳāt-ı ḳaṣr-ı vaṣl-ı dil-berden iniş

Bād-ı āhım ḫāk-pāy-ı yāre yüz sürmek diler
Ey ṣabā uġrar yoluñ bir kerre sen bārī danış

Leyli vü Mecnūn kitābıñ ṭıfl iken ezberlemiş
Böyle lāzımdır fünūn-ı ʿışḳı işte ögreniş

Arnabūdī dalfes bir āfete meyl itdi dil
Her ser-i müjgānı bir pinyāl-i şehr-i Gerbeniş
İstemez taḫsīl ü vaṣla nā-becā ibrām-ı tām
Nāşidā üslūb-ı ḥikmetle gerekdir davranış

Bu da anıñdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ben ol gül-bün-ṭırāz-ı ḥüsne īhām-ı viṣāl itmem
Gülistān-ı cemālin jeng-yāb-ı infiʿāl itmem

Dehān-ı tengini taʿrīf içün basṭ-ı maḳāl itmem
Düşüp vaṣf-ı miyāne inceden ince ḫayāl itmem

İdüp bülbül gibi bīhūde feryād pey-ender-pey
Mizāc-ı nāzükin āzürde-i renc-i melāl itmem

Ḫayāl-i şekkeristān-ı leb-i gül-reng-i dil-berile
Dil-i şūrīdemi ālūde-i ḳayd-ı vebāl itmem

Emekdār-ı der-i devlet-serāy-ı ʿışkıñ olmuşken
Yine ey **[150]** şāh-ı taḫt-ı ʿişve ʿarż-ı bī-meʾāl itmem

Uyup ḳayd-ı hevā-yı ṭurra-i ṭarrār-ı müşgīne
Düşüp devr-i teselsül baḫtına vāhī cidāl itmem[465]

Sen ey şāh-ı cihānım aḥsen-i taḳvīme maẓharsın

[465] baḫtına : baḫşine İ,A

Seniň nūr-ı cemāliň mihrile māha mis̱āl itmem

Tes̱ebbüt itmediň vaʿdinde ey şūḫ-ı fiten-perver
Dimişdiň Nāşid-i dil-ḫasteye ben mekr ü āl itmem

Bu da anıňdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Her dīdeniň ki behresi yoḳ eşk-i nābdan
Beňzer o ʿayn-ı ḫuşke yoḳ feyżi ābdan

Gūyā derūn-ı ābı ḳamer cilvegāh ider
Gördükçe ʿaks-i rūyunı cām-ı şarābdan

Ruḫsārı üzre ḫāl degildir ol āfetiň
Ber-ceste bir şerer dil-i pür-ıżṭırābdan

Her bir nigāh-ı mesti virir başḳa bir ṣafā
Bīdār olunca dīde-i maḥmūrı ḫᵛābdan

Ḫaṭṭ geldi ġayri ṣafḥa-i ruḫsār-ı dil-bere
Bulduḳ visāli mesʾelesiz biz kitābdan

Aldanma pek de ṣaḳf-ı serāy-ı bülendiňe
ʿİbret gözüyle aňla zevālin ḥabābdan

Ey dīde bāde gibi aḳıt durma eşkiñi
Ey sīne sen de yanmaġı ögren kebābdan

Nāşid Cenāb-ı Ḥażret-i İḥyā Efendiye
Eyle naẓīre ḫāme-i rengīn-cevābdan

Evṣāf-ı ẕātı ʿālem-i ʿirfānı pür ḳıla
Dāʾim zebān-ı midḥat-ı her şeyḫ u şābdan

Bu ġazel de anıňdır:[466]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Cümle ʿālem ʿāşıḳ olmuşken o ḳaddi ʿarʿara

[466] A'da bu şiir yok.

Var mıdır bir kimse hīç ḥüsnünde anıñ bir yere

Zülfüne dil-besteyim bir ser-tirāşī āfetīn
Ḫalḳa-i āġūşa alsam āh gelsem berbere

Ṣaff çeküp müjgānı olmuş ṣan müheyyā-yı cidāl
Ebruvānı çün kemān-ı fitne virmiş ser sere

Çün marīżi ʿışḳa lāzımdır münāsible devā
Zāhide ṣaʿleb gerek rindāna meyle ġarġara

Olmadı meyl itmedi bir kerre semt-i **[151]** ʿāşıḳa
Āhlar teʾs̱īrden ḳaldı o ḳalbi mermere

Ṭıfl-ı bāzī-meşrebe dil virme müşkildir hele
ʿĀşıḳın rüsvāy ider dil-ber olınca ferfere

Belki ḥāliň ʿarż ider ḫāk-i der-i cānāneye
Bād-ı āhı Nāşidā terfīḳ iderseň ṣarṣara

Bu da anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ḫaṭā eyler düşen sevdā-yı zülf-i ʿanber efşān
Anıňçün çāk çāk-i ḥayret olmuş sīne-i şāne

Ḫayāliňdir muṣavvir levḥ-i dīvārında ser-tā-ser
Ḳuraldan ṣaḥn-ı sīnem üzre şāh-ı ʿışḳ kāşāne

Amān gözden düşürme luṭf idüp ey merdüm-i çeşmim
Nigāh-ı şefḳat eyle ḥasretiňle eşk pāşāna

Gülistān-ı cemāl-i yārı her-dem naẓragāh eyle
Saňa bīhūde zāhid seyr-i gül-geşt-i temāşāne

Nihāvendi yine bir şūḫuň oldum beste-i zülfi
Ki gitti naġme-i evc-i kemāl-i ḥüsni Kāşāne

Olur tā ḥaşre dek cemʿiyyet-i ḫāṭırdan āzāde
Düşen bir kerre ḳayd-ı ḫalḳa-i zülf-i perīşāna

Durūġ-ı maṣlaḥat-āmīzdir nāfiz olan Nāşid
Zamāne ḫalḳına ʿarż-ı maʿārif şiʿr ü inşāne

Bu da anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Görüp ol serv-ḳaddi nīm-ten sebzīn ḳabālarla
Ser-i kūyinde ʿuşşāḳı yeler bād-ı ṣabālarla

Unutduň ḫayli demdir bendeňi ey āşinā-düşmen
Muḳaddem gerçi gāhī yād iderdiň merḥabālarla

Derūn erbābı almaz bir pula zer-beft dībāyı
Ḥaḳīḳat dūşunı tezyīn idüp sāde ʿabālarla

Olur āḫir tehī ceyb-i ümīdi pūç-maġzānıň
İdüp isrāf-ı naḳd-i fikr bīhūde hebālarla

Ḳalur encām-ı kārı kāse-i āmāli bī-māye
İden iẓhār-ı s̱ervet nā-becā dest-i cibālarla

Olursaň her zamān āzürdesi bir āfetiň Nāşid
Nedir derdiň seniň bu bī-vefālar dil-rübālarla

Bu da anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ẓuhūr-ı mihr-i ḥüsnüň pertev- **[152]** efzā itdi āfāḳı
Saňa günden güne meftūn olup her şehri vü āfāḳı[467]

Anıň ṣubḥ u mesā fikr ü ḫayāli ey perī sensin
Çıḳarma ḫaṭırından luṭf idüp bu ʿabd-i müştāḳı

Gül ü ṣahbā vü muṭrib naġme-i ney meclis-i ʿişret
Fedādır cümlesi ancaḳ seniň hayrānıňım sāḳī

Ne rütbe ledġ iderse nīş-i ġamzeň mār-ı zülfüňle
Virir būs-ı lebiň ḫāssiyyet-i maʿcūn-ı tiryāḳi

[467] şehri āfāḳı: şehri vü āfāḳı V

Nuḳūd-ı ṣabr u sāmān u şuʿūrı hūşi hep aldıñ
Hemān bir āh-ı āteş-zād ḳaldı sīnede bāḳī

Uṣūlile maḳāmātıñ gözet dil-bestegānıñ hep
Ḥüseynīye çıḳarma naġme-i dil-sūz-ı ʿuşşāḳı

Eger raġbet olaydı Nāşid erbāb-ı inşāda
Siper eylerdi naẓmıñ zīver-i miḥrāb-ı nüh-ṭāḳı

Bu ġazel de anıñdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Dün gice itdim temāşa bir ḳamer māhiyyeti
Rūşenā-baḫş-i dil ü cān oldı mihr-i ṭalʿatı

Zīr-i zülfün sāyebān eyle göñül ol āfetiñ
Başına ḳonmaḳ dilerseñ ger hümā-yı devleti

Būy-ı müşg-i kākülün neşr itmeye bād-ı ṣabā
Sünbülistān-ı çemen bulmazdı böyle nükheti

Saña nisbet ṭıfl-ı ebced-ḫᵛān olur hep dil-berān
Muṣḥaf-i ḥüsnüñde ḫatm olmuş güzellik āyeti

Serv-ḳadd bir şeh-süvār-ı ḥüsn ü ān ister göñül
Ḥaḳḳ bu kim ʿālī gerekdir ehl-i ṭābıñ himmeti

Toġrı söyle zāhidā gelmez mi ḳalbe iḫtilāc
Ditredirken sāḳ-ı sīmīnin o raḳḳāṣ āfeti

Ādeme gelmez raḳīb-i dīv ile meʾnūs olur
Ol perīniñ yoġımış bildim ki insāniyyeti

Āh idüp sūzān olup eşk-ābe-rīz oldukca sen
Ney fiġān eyler mey aġlar şemʿ eyler riḳḳati

Nāşidā Tevfīḳa ʿarż eyle berāt-ı şiʿri kim
Tekye-i ʿirfānıñ oldur pīr-i ṣaḥib-himmeti

[153] Nüzhet

ʿÖmer Efendi. Ḥaremeyn-i şerīfeyn kīsedārı olmuşdur. Ve Dülger-zāde Rıżā Efendi Ḥażretleri'niň telekḳun-kerde-i sülūkları idi. Fevt şüd sene.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

Göňülde ġayra maḥal yoḳ saʿadet işte budur
Ṣafā-yı ḫāṭıra ancaḳ alāmet işte budur

Ḫavāriḳāt-ı vilāyet-şiʿāra bend olma
Rehā-güzīn-i ḳuyūd ol vilāyet işte budur

Şikeste ḳıl yem-i vaḥdetde zevraḳ-ı cismi
Necāt ümīdini terk it selāmet işte budur

Ẓuhūr-ı ẕevḳ-i hidāyetle olma fāriġ-ı dil
Ḳanāʿat itme bu yolda nihāyet işte budur

Hücūm-ı keyf-i ḫodiyyetle ṭāʿatiň görme
Ṣaḳın ki sālik-i Ḥaḳḳa ḳabāḥat işte budur[468]

Ṣafā-yı ḳalbile maġlūb-i pend-i pīrān ol
Mücāhidān-ı ṭarīḳa şecāʿat işte budur

Temīz-i telḫ u ḫōşī ḥāl-i bī-meẕāḳāndır
Bu farḳa eyleme raġbet ḥalāvet işte budur

Muḳīm-ı ḫᵛān-ı rıżā ol ġam-ı sivāyı yeme
Ṭarīḳ-ı faḳr u fenāda ḳanāʿat işte budur

Ṣadā-yı nāle-i esḥār-ı ʿaşıḳān ṣanma
Namāz-ı vuṣlata Nüzhet iḳāmet işte budur

Bu ġazel de anıňdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ṭāḳ-ı ebrū-yı bütān hem-ṣūret-i miḥrābdır
Pertev-i ḳandīli nūr-ı dīde-i aḥbābdır

Seyr idelden ġarḳa-i deryā-yı ḥayretdir nigeh
Gerdiş-i nāfıň seniň var ise bir gird-ābdır

---

[468] A'da bu beyit yok.

Ehl-i ʿişret oldı ʿuryān-ı libās-ı ār u neng
Neşʾe-i ṣahbā belī seyl-ābe-i ādābdır

Bād-ı zülfüñle degil taḥrīke ḥācet muttaṣıl
H̱āṭır-ı ʿāşıḳ mis̱āl-i lücce-i sīm-ābdır

Hīç mümkün mi ola püf-kerde-i bād-ı nifāḳ
Şemʿ-i iẖlāṣım benim ẖūrşīd-i ʿālem-tābdır

Çeşm-i dil bīdār ola Nüzhet budur āgāhlıḳ
Mest-i ġaflet ehl-i gūristān ile hem-ẖᵛābdır

Nāfiẕ Efendi

Şeyẖuʾl-islām İmām Muḥammed[469] Efendi ki **[154]** Kez̠ūbī laḳābile meşhūrdur. Bunlar müşārun-ileyhun maẖdūmıdır. Devr-i menāṣib iderek devr-i Sulṭān Muṣṭafā H̱ān-ı s̱āliṣde ṣadr-ı Rūm iken vefāt itmişdir. Bu tārīẖ-i vefāṭlarıdır:

Yalan dünyādan el çekdi Kez̠ūbī-zāde gerçekden[470]

Bu ġazel de anıñdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Cānāne sen raḳīb ile hīç bir-kes istemez
Dāmān-ı gülde bülbüli ẖār u ẖas istemez

Şeb-reng kākülidir ʿaraḳ-çīn o ġoncaya
Gelse kenār-ı bezme şarābī fes istemez

Nʾeyler nühüfte rāzımı izhār ġayrıya
Çaldıñ nefesle göñlümi muṭrib ses istemez

Çār ebruvānile başı ẖōş göñlü şaḍ-kām
Zāhid ẖayāl-i fāsidile nev-res istemez

Şaçma ḳaradır işi o şāẖṣıñ ki Nāfiẕā
Püskürme beñli cāriye-i Çerkes istemez

---

469 Muḥammed : -İ

470 يالان دنيادن ال چكدی كذوبي زاده كرچكدن

Niʿmet Efendi

Mevālīden.[471] Ordu-yı Hümāyūn Ḳāḍīsı olmuşdur. Fevt şüd sene 1185.[472]

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Ṣanma ancaḳ zülf-i yārile göñül āvāredir
Mihr-i ʿālem-tāb ruḫsāriyle āteş-pāredir

Bād-ı laʿli artırır şerm-i dil-i dīvāneyi
Gerçi dirler nūş-i mey defʿ-i ḥicāba çāredir

Lāleāsā eylemez dāġ-ı derūnun aşikār
Ġoncaveş ḫūn-cigerle laḫt-ı dil ṣad-pāredir

Merhem-i bihbūd ẓāhir aña teʾs̱īr eylemiş
Zaḫm-ı şemşīr-i maḥabbet bir oñulmaz yāredir

Neşʾe-i Niʾmet o meydendir ki cāmında anıñ
Nüh ḳıbāb-ı āsümān birḳaç faḳīr āvāredir

Bu ġazel de anıñdır:

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

Dil fikr ü ẕikr-i lāʿl-i leb-i cān-fezādadır
Ḫāṭır hevā-yı ẕevḳ-ı mey-i dil-küşādadır

Ümmīd-i būs-ı pāy-i ḫayāl-i nigārile
Rūy-ı niyāz maḳdem-i şāh-ı recādadır

Pā-beste-i kemend-i hevesdir egerçi dil
Ser ḫāk-i āsitāne-i luṭf-i Ḫudādadır

Ben şeh-süvār-ı ʿarṣa-i feyż-i belāġatim
Aʿdā semend-i ṭabʿım öñünde piyādedir

Niʿmet celāl-i dīde-i **[155]** aḳl-ı süḫanverān
Seyr-i cemāl-i şāhid-i ḥüsn-i edādadır

---

[471] mevālīden : mevālīden olup
[472] İ,A : biñ yüz seksen beş senesi fevt oldı.

Bu ġazel de anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Yār-ı sīmīn-bedenim ḳadr-i niyāzı bilmez
Nicedir ḳāʾide-i bende nevāzı bilmez

Girye-i telḫa ider ḫande-i şīrīnkārı
Ḥāl-i Ferhāda degil vāḳıf-ı rāzı bilmez

Olmamış ḳāfile-i rāh-ı cünūna pey-rev
Ḳıṣṣa-i silsile-i zülf-i dırāzı bilmez

Çemen-i ḫuld-ı sitāyişde ser-efrāz olmuş
Dūzāḫ-ı derde ḳonan sūẓ u güdāzı bilmez

Naẓar-endāz-ı serā perde-i vaḥdet Niʿmet
Fenn-i taḥḳīḳ-i reh-i ʿışḳ-ı mecāzı bilmez

Bu ġazel de anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Yārdan dūr raḳībiñ ġam-ı bārın çekeriz
Güle hem-dem degiliz zaḥmet-i ḫārın çekeriz

İştiyāḳ-ı şeref-i vaṣlı ile dil-dārın
Çeşm-i ümmīde reh-i kūy-i ġubārın çekeriz

Berg-i sebz ile dil ehline nevāziş ḳılmaz
Bāġ-ı dehriñ yine bārān-ı bahārın çekeriz

Felek erbāb-ı dile cām-ı telāfī ṣunmaz
Yoḳ yere renciş-i efkār-ı ḫumārın çekeriz

Niʿmetā māni-i muʿciz-es̱eriz deyr-i dile
Her zamān bir ṣanemiñ naḳş-ı nigārın çekeriz

Nūrī Efendi

Ḫᵛācegān-ı Dīvān-ı Hümāyūn'dan[473] ve Anaṭolı Ḳāḍī-ʿAskeri ʿĀşir Efendi Ḥażretleri'niñ dāmādlarıdır.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Vesīle-cūy-i vuṣlat olduġum yāra ṭuyurmuşlar
Nifāḳ itmişler ammā maʿnevī himmet buyurmuşlar

Güzel maʿnā degil yanında gördüm düşte aġyārı
Egerçi ḳorḳulı rüʾyāyı cānā ḫayra yormuşlar

Nevāl-i vaṣl-ı yāre ḳalmamış yer ḳalb-i ʿāşıḳda
Pey-ā-pey cevrile bī-çāreyi çoḳdan ṭoyurmuşlar

Hele bīdāri-i baḫtımla vardım kūy-i cānāna
Temāşā eyledim göñlümce mest olmuş uyurmuşlar

Lebiñ şevḳıyle teng eylerdim aʿdāya bu meydānı
Semend-i himmet-i Nūrīyi līkin pekçe yormuşlar

Nuṣret Efendi

ʿOs̱māniye Cāmiʿ-i şerīfi **[156]** kütübḫānesi ḥāfıẓ-ı kütübidir.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

İtdi her tārını bir nāṭıḳa-i sanṭur saña
İtmedi ḥayf es̱er güfte-i mehcūr saña

Yine ṣad-pāresin ey kūh-i taḥammül bilmem
Hele bul kendiñi ṭaʿn eylemesün Ṭūr saña

Çeşmiñi seyr ide ḥāşā ki Süleymān-ı felek
Ḫırmen-i encümi baḫş eylese ey mūr saña

Bir de ḫaṭ geldi idüp dūş-i cemāliñ tezyīn
S̱ıḳlet itmez mi efendi iki semmūr saña

Dügmesin çözmiyecek olmadı çeşmiñ rūşen
Her zamān böyle maḥabbet mi gerek nūr saña

Āferīn meşrebine var pesendim Nuṣret

---

[473] hümāyūndan: hümāyūndandır İ

Neş᾿e-i bāde virir dīde-i maḫmūr saňa

ḤARF'Ül-VĀV[474]

Vārid

Ġalaṭavī'dir. Ṭıflī Efendi terbiye-kerdesidir.

Bu ġazel anıňdır:

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

Sīne güşāde şāh-ı cihānım ᶜAlī gelür
Keşf eylemiş kerāmeti gūyā velī gelür

Meclisde vaṣf-ı yārile oldukça ḳīl u ḳāl
Seyr it bu sırrı yādıma ince belī gelür

Kūyuň yolunda bu dil-i şeydāyidir gören
Darü᾿ş-şifā-yı ᶜışḳa yine bir deli gelür

Āzād ḳılmaġa bu esīr-i maḥabbeti
Bir gün olur ki rūyine ḫaṭṭ-ı celī gelür

Ṭanbūr gibi Vārid ider nāleler hemān
Cānā ne dem ki yādına zülfüň teli gelür

Vehbī Efendi

Sünbül-zāde Vehbī Efendi dimekle maᶜrūf Rūm İli ḳużātı eşrāfındandır. Bundan aḳdem ṭarīḳını terk idüp ḫᵛācegānlıġla sefāret ṭarīḳıyla ṭaraf-ı devlet-i ᶜaliyyeden Īrān Şāhı Zen Kerīm Ḫān cānibine tesyīr olunmuşdı. Baᶜdü buᶜdin maḳbūl-i şehenşāhī bir ḫiẕmetde bulunup bā-ḫaṭṭ-ı hümāyūn ṭarīḳ-i evveline rücūᶜ itmişdir. Şāᶜir-i māhir yegāne-i devrān bir ẕāt-ı ᶜālī-ḳadrdır.

Bu ġazel anıňdır:

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

Zülfüň āşüftesine gerçi perīşān dirler
Ḫaṭṭıňa meyl idene ḫayli sevād-ḫᵛān dirler[475]

---

[474] ḤARF'Ül-VĀV: ḤARF-İ VĀV V
[475] A'da bu beyitten sonrası yazılmamış.

Nev-nihālim bilürüm servi ṣalındırmazsıñ
Niçün āyā ḳadiñe serv-i ḫırāmān dirler

Yoġiken ẕerre ḳadar vech-i şebeh bü᾿l-hevesān
Rūy-i pür-nūrıña ḫūrşīd-i dıraḫşān dirler

Būse vaʿd itmişidiñ bir iki peymāne çeküp
Seni ey şūḫ o peymāne peşīmān dirler

Nice yıl geçmeli bir mūy-miyān ṣarmaġiçün
Bilmeyenler reh-i ʿışḳı beli āsān dirler

Hicrile meşʿale-i āhı şeb-efrūz ideriz
Yine bu encümene bezm-i çerāġān dirler

İşte biz şāh-süvārān-ı feżā-yı ʿışḳız
Merd olan var ise gelsün **[157]** buña meydān dirler

Ḫażret-i Ḫayri-i üstād-ı süḫan-pīrāye
Şuʿarā zümresi taḥsīnile Ḥassān dirler

Şimdi menşūr-ı belāġātle odur Ḫāḳānī
Ẕāt-ı vālāsına ṭuġrāyi-i dīvān dirler

Bilürüm ḥaddimi pey-rev olamam ey Vehbī
İftirā ile baña gerçi süḫandān dirler

Bu ġazel anıñdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Kilk-i ḳudret ḫaṭ-ı ruḫsārını nā-gāh yazar
Ṣafḥa-i sīneme medd-i siyeh-i āh yazar

Vaṣf-ı rūyinde ġazeller yazan ehl-i suḫānıñ
Maṭlaʿında kimi hūrşīd ü kimi māh yazar

İkisin itse de bir yerde muṣavvir taḥrīr
Serv-i bālā-yı ḳadiñden yine kūtāh yazar

Görse bu ṣūret ile münşi-i şeh-nāmesini

Mülket-i ʿişvede ḫūbāna şehin-şāh yazar

Levḥ-i mihr ü ḳamere İbnü Nüceym-i gerdūn
Ḳalem-i ġurre ile rūyıña Eşbāh yazar

Hem-ser-i şīr yazup ʿışḳı Ḥayātüʾl-ḥayvān
ʿAḳl-ı pür-ḥīleyi dünbāle-i rūbāh yazar

Oḳudum metn-i usūl-i kütüb-i devletde
Ḳayd-ı ḥayṡiyyet-i cehli sebeb-i cāh yazar

Sīnedir kāġıdı tesvīdi debīr ise melek
Anda naḳş-ı hevesi gāh bozar gāh yazar

Kātib-i maḥkeme-i ḥükm-i ḳażā ey Vehbī
Ḳısmetim seḥmini eʾr-rızḳu ʿalaʾllāh yazar

Şāhin Girāy'ıň ḳatlinde söyledikleri ṭayyār-nāme derūnunda olan ġazeldir:[476]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Yine ṣayd eyledim bir ʿişve-bāz-ı kebg-reftārı
ʿAcāyibden şikār aldım disem şāyestedir bāri

Temāşāya çıḳar ḳumrī ser-i serv-i çemān üzre
Tezerv-i ḫōş-ḫırāmım geşt iderken ṣaḫn-ı gülzārı

Müsellem ṭurna telli isperī bir yavrucaḳdır kim
[158] Degişmem zülfünüň bir mūyına biň Çīn ü Ferḫārı

ʿAceb āyīne-i devrānda görmüş var mıdır bilmem
Şeker-leblerle böyle ṭūṭi-i şīrīn-güftārı

Ṣabā ile vezān itdim Sebāya hüdhüd-i şevḳı
Getürseydi dile bārī peyām-ı vuṣlat-ı yārı

Nesīm-i luṭf-ı şāhīden açıldı ġonca-i kāmım
Belī bülbül gibi çoḳdan çekerdim miḥnet-i ḫārı

Duʿāmı devleti iclāline ḥaṣr itdim ey Vehbī
Misāl-i mürġ-ı ḥaḳḳ-gū ṣubḥ u şām evrād u ezkārı

[476] A'da bu şiir yazılmamış.

Bu daḫi ṭannāne-i meşhūra ḳaṣīdelerinde olan ġazeldir:[477]

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Nʾola Şīrāzı virsem ben o ḫāl-i ʿanber-efşāna
Bulunmaz Hind ü Keşmīr ü Ḫotende öyle bir dāne

ʿAdende görmedim dür-dāne dendānıñ gibi lüʾlüʾ
Leb-i laʿliñ naẓīrin bulmadım gitdim Bedaḫşāna

Bu ḥüsn ü cez̠beler üftāde eyler māh-ı Kenʿānı
ʿAceb mi māh-ı Naḫşeb düşse ol çāh-ı zenaḫdāna

Müsādif olmadım Ferḫār u Çīn u Sind ü Kābilde
Siyeh ḫāl ü siyeh mū böyle bir kākül-perīşān

Şeker güftāri-i ḳand-i leb-i şīriniñe Vehbī
Semerḳand ile mülk-i Ḳandehārı virdi şükrāna

Vehbī Efendi

Ürgüplili ʿĪsā dimekle maʿrūfdur. Ḳużātdandır. Ḳayṣeriye'de maḥkeme kātibi diyü mesmūʿumuz olmuşdur. Ṣaḥīḥī maʿlūmumuz degildir.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Ḫall olur müşkilimiz saʿyile düşvār olmaz
Gerçi aḥkām u ḳażā vü ḳader inkār olmaz

Ehl-i ʿirfāna meger lāzım imiş renc ü ʿanā
Gülsitān içre naẓar ḳıl gül-i bī-ḫār olmaz

Nefs-i emmāre olup māʾil-i lez̠z̠āt-ı cihān
Her ki mest oldı bu ṣāhbā ile hūş-yār olmaz

Zuʿm ider ser-keş olan naḫvet-i iḳbālile kim
Ṣadme-i ṭōp-i felekden de nigūnsār olmaz

S̠ıḳlet-i hırṣ u ṭamaʿ ʿālemi bī-tāb **[159]** itdi
Gerden-i ʿāleme bir böyle girānbār olmaz

[477] A'da bu şiir yazılmamış.

Rūz u şeb ṣıdḳıla taḥṣīl-i kemālāta çalış
Cāme-i cehl gibi ʿāleme bir ʿār olmaz

Vehbiye ṣıdḳ u ṣalāḥı meger iderse meded
Yoḫsa bu ḳūşe-i ġurbetde aňa yār olmaz

ḤARFÜ'L-ḤĀʾ[478]

Hātif

Seyyid Çelebi. Müẕehhibbaşıdır.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Merḥametsiz bī-vefā ġaddārsın bildim seni
Māʾil-i āmīziş-i aġyārsın bildim seni

Gel ḳarīb-i kūşe-i çeşmiňle bend it ʿālemi
Ġamzesi cādū-füsūn mekkārsın bildim seňi

Āteşe yansun mey-i mey-ḫāneň ey pīr-i muġān
Dest-i ġamdan sen daḫi ġam-ḫᵛārsın bildim seňi

Kişver-i ʾışḳı yine şeb-ḫūn-ı ḥayret eylediň
Çeşmi kāfir ġamzesi ʿayyārsın bildim seňi

Gülsitān-ı ḥüsnünüň fikriyle her şām u seḥer
ʿAndelībān gibi Hātif zārsın bildim seňi

Bu ġazel de anıňdır:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Söz olur mı o şehiñ ṭavr-ı levendānesine
Āhuvān māʾil olur dīde-i mestānesine

Vaṣla ruḫṣat mı virir ṣubḥa degin şuʿle-i nāz
Gerdiş-i şemʿ-i ʿiẕārıňdaki pervānesine

Ḳızılırmaġa döner ḥasret ile dīdelerim
Bāġ-ı ʿālemde diliň naḫl-i dil-ārānesine

---

[478] ḤARFÜ'L-ḤĀʾ: ḤARF-İ ḤĀʾ V, A

Ṭā᾿ir-i ḳudsi şikār itmege şeh-bāz-ı nigāh
Süzülüp cān atıyor ḳana degil lānesine

Reng-i sevdā-yı ḫayāliyle boyandımsa bu şeb
Zülfi bir silsiledir Hātif-i dīvānesine

Bu ġazel de anıňdır:

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

Ruḫ-i dil-sūzı tāb-ı gülşen-i ḥayret midir bilmem
Gözümde reng-i gül mi āteş-i firḳat midir bilmem

Kemend-i ḫalḳa-i hicrān olan çeşm-i ġazālāne
Şuʿā-ı rişte-i neẓẓāre-i ḥayret midir bilmem

Çekilmez çille-i saḫt-ı kemān-ı cevri ol şūḫuň
Sihām-ı ġam-zede **[160]** nev-şeh-per-i dehşet midir bilmem

Devādır fikr-i ḥaṭṭıň āhuvān-ı çeşm-i bīmāra
Sevād-ı sürme-i āvāze-i ṣıḥḥat mıdır bilmem

Çözülmez uḳde-i reng-i cünūn sevdā-yı zülfüňden
Dil-i dīvāneye zencīr-i cemʿiyyet midir bilmem

Yakan mihr ü mehi sūz-ı derūn-ı ıżṭırābımdır
Degil encüm felekde şuʿle-i ġayret midir bilmem

Olunca cilve-ger-i mir᾿ātı rāz ṭabʿ-ı Hātifde
Ḫayāl-i ʿişve-i Cibrīl-i maḥviyyet midir bilmem

ḤARFÜ'L-YA᾿

Yeksān

İsimleri Maḥmūd. İslāmbuliyyü᾿l-aṣıldır. Boġazda Çengelköy nām ḳaryede sākindirler. Kendüsi Ḥācı Meḥmed nām bir tāciriň mīve-i devḥa-i ḥayātı olup ḥāl-i ṣabāsından berü ʿilm ü kemāl kesbine meşġūl olup ber-fefvā-yıʿuṭlubu᾿l-ʿilme mine᾿l-mehdi ile᾿l-laḥdi "اطلب العلم من المهد الى اللحد " ḥālā daḫi sinni sittīne ḳarīb iken kesb-i

maʿārif ü ʿavārife müdāvimdirler. ʿİlm dürīde fāʾiḳuʾl-aḳrān ve nükte vü meżāyā-yı taṣavvufda müşārün biʾl-benāndır. Sellemehuʾllāhu Teʿālā

Bu Fārisī ġazel zāde-i ṭabʿ-ı laṭīfleridir:

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

Bāḫtem dil siper-i zülf-i nigārī ʿacebī

Āh meşġūl şüdem bāz be-kārī ʿacebī

Gerçi der-şehr ne-bāşed çü-tu der-ḥüsn kesī

Nīst derd her çü-men-i āşıḳ-ı zārī ʿacebī

Tā ḳadem-rence küned yār be-miḥnetkedeem

Geşte ez-reşk kenārem çü-bahārī ʿacebī

Behle geşt īn dil ü ender kemer-i ū āvīḫt

Şāh-bāz-ı naẓareş kerd şikārī ʿacebī

Sūḫt yeksān hem-i şeb tā-be-seḥer hem-çün şemʿ

Yā ḫayāl-i ṣanemī lāle-ʿiẕārī ʿacebī

Bu Türkī ġazel daḫi anıñdır:

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

Cā-be-cā dāġ-ı derūnum farḳ olunmaz lāleden
[161] Iżṭırāb-ı āh-ı germim şuʿle-i cevvāleden

Mıṣraʿım kad-rāst ḳılmaz ḫāme olmazsa ʿaṣā
Ṭıfl-ı ṭabʿım nā-tüvāndır pīr-i sī-ṣad-sāleden

Sürme-i āvāzım olmuş zülf-i müşgīn-tār-ı yār
Kūh-i ġamm zīrindeyim līkin ṣadā yoḳ nāleden

Āteşile āteşi iṭfāya saʿy itmek gibi
Eyleyen defʿ-i ḥarāret āteş-i seyyāleden

İtmede mīnāda Yeksān āb-ı ḥayvān seyrini
Laʿl-i yāra geldi zīnet cūşiş-i teb-ḫāleden

Ās̱ār-ı süḫanverān-ı şīrīn-kelām-ı ʿaṣr ve netīce-i efkār-ı nükte-verān-ı dehr olan işbu mecmūʿa-i cāmiʿul-leṭāʾif ve nüsḫa-i şāmilüʾẓ-ẓarāʾifiñ cemʿ u telfīḳı ve taḥrīr u

tenmīḳı itmāma resīde ve naḳş-ı temmet bi᾿l-ḫayr ile ḫitāma keşīde oldı. Fī sene ʿişrīn ve tisʿa mi᾿eteyn ve elf min tārīḫi hicreti men lehü᾿l-ʿizz ü ve᾿ş-şeref.[479]

---

[479] İ: Ketebehū ʿAbdu᾿r-raʿūf sene 1229 (m. 1814), (1933), 1161 sene-i hicriyesinden 1228 senesine kadar vefeyātı muḫtevīdir.

III. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME:

Bu çalışmada XIX. yy. tezkirelerinden biri olan Tezkire-i Şefkat-i Bağdâdî'yi çeşitli yönleriyle tanıtmaya çalıştık. Eserin antoloji mahiyetinde yazılması sebebiyle, eserde şailer hakkında doyurucu bilgilere yer verilmemektedir. Tezkire bu özelliği dolayısıyla uzun zamandan beri incelemeye alınmamıştır. Ancak diğer tezkirelerde adı geçmeyen şairlere yer vermesi sebebiyle edebiyat tarihi açısından önemli bir eserdir.

Eserin antoloji olması sebebiyle şairlerin şiir kabiliyetleri ile ilgili değerlendirmelere yer verilmemektedir. Bununla birlikte birkaç şairin edebî yönü ele alınmıştır. Eserde her şairden en az bir beyit ya da bir şiire yer verilmiştir. Bazı şairlerden ise oldukça fazla sayıda şiir örneği alınmıştır. Mesela Akif Bey'den 26 gazel, 1 tahmis, Naşid Bey'den ise 15 gazele yer verilmiştir. Şefkat Efendi şairlerden sadece Pertev hakkında bilgi vermemiştir. Bunun dışında kalan şairleri en az bir cümleyle bile olsa tanıtmıştır. Şefkat Efendi şairleri tanıtırken sırayla şairlerin isimlerini, akrabalık bağlarını, mesleklerini ve ölüm tarihlerini vermiştir. Tezkiredeki şiirlerin büyük kısmı gazeldir. Bununla birlikte ünlü şairlerin şiirlerine yapılmış tahmisler de bulunmaktadır. Ele alınan şairlerin büyük bir kısmı aynı devrin şairi olmaları hasebiyle birbirlerine yazdıkları nazirelere de yer verilmiştir.

Bu tezkire, yaklaşık olarak 1730-1814 tarihleri arasında yetişmiş şairleri ele almaktadır. Eserde 125 şairin hâl tercümesine ve bu şairlerin onlarca şiirine yer verilmektedir. Bu çalışmayla birlikte devrin şiir anlayışı ve edebiyat zevki ile ilgili daha sağlam tespitlerde bulunabileceğiz.

KAYNAKÇA

ABDULKADİROĞLU Abdulkerim, İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-âsâr li Zeyli Zübdeti'l-eş'âr, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, B. 2, Ankara, 1999.

AYPAY Ali İrfan, Lale Devri Şairi İzzet Ali Paşa (Hayatı-Eserleri-Edebî Kişiliği, Divan-Nigâr-nâme-Tenkitli Metin), İstanbul,1998.

BANARLI Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, C. I-II, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1947-48.

DÂVUD Fatîn,Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr , İst. 1271.

DEVELLİOĞLU Ferit, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yay., Ankara 1993.

ERDEM Sadık, Ramiz ve Adab-ı Zurafâ'sı (inceleme-tenkidli metin-indeks-sözlük), Atatürk Kültür Merkezi Yay. , Ankara 1994.

GENÇ İlhan, Tezkire-i Şu'ara-yı Mevleviyye (inceleme-metin) Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2000.

HEFFENİNG, "Tabakât", İslâm Ansiklopedisi, C. XI, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1979, s.590-592.

İNAL İbnülemin Mahmut Kemal, Son Asır Türk Şairleri, C. I, Dergâh Yay. İstanbul 1988.

İPEKTEN Haluk , Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şu'ara Tezkireleri, Atatürk Üni. Fen Ede. Fak. Yayını Erzurum -1991.

KARAHAN Abdülkadir, "Tezkire" , İslâm Ansiklopedisi, C. XII/I, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1979, s. 226-230.

LEVEND Agah Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi C. I , Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, 1973.

Meydan Larousse Büyük Lûgat ve Ansiklopedi, "Tezkere" C. XII, Meydan Yayınevi, İstanbul 1990, s. 117-118.

PAKALIN Mehmet Zeki, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C. III, 1993, s.486-491.

SÂMÎ Şemseddin, Kâmusu'l-âlâm, C.4 İstanbul Mihran Matbaası 1311.

SÂMÎ Şemseddin, Kâmus-ı Türkî, Enderun Yayınları, İstanbul 1989.

SÜREYYÂ Mehmed, Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye C. III (Hazırlayanlar : Ali Aktan, Abdülkadir Yuvalı, Mustafa Keskin) , Sebil Yay. İstanbul 1995, s.169.

ŞENTÜRK Ahmet Atillâ, KARTAL Ahmet , Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergah Yayınları, İstanbul , Ekim 2004, s. 480.

ŞÜKÛN Ziya Şükûn, Farsça- Türkçe Lûgat (Ferheng-i Ziyâ) C.I-III, Millî Eğitim Basımevi, İstambul, 1994.

TAHİR Bursalı Mehmed, Osmanlı Müellifleri C. II (Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı, Cemal Kurnaz) , Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi, Ankara 2000, s. 265-266.

TEZKİRE-İ ŞEFKAT-İ BAĞDÂDÎ ‘NİN ÖZEL İSİMLER İNDEKSİ

A

B

C

Ç

D

E

F

G

H

I

İ

K

L

M

S

Ş

T

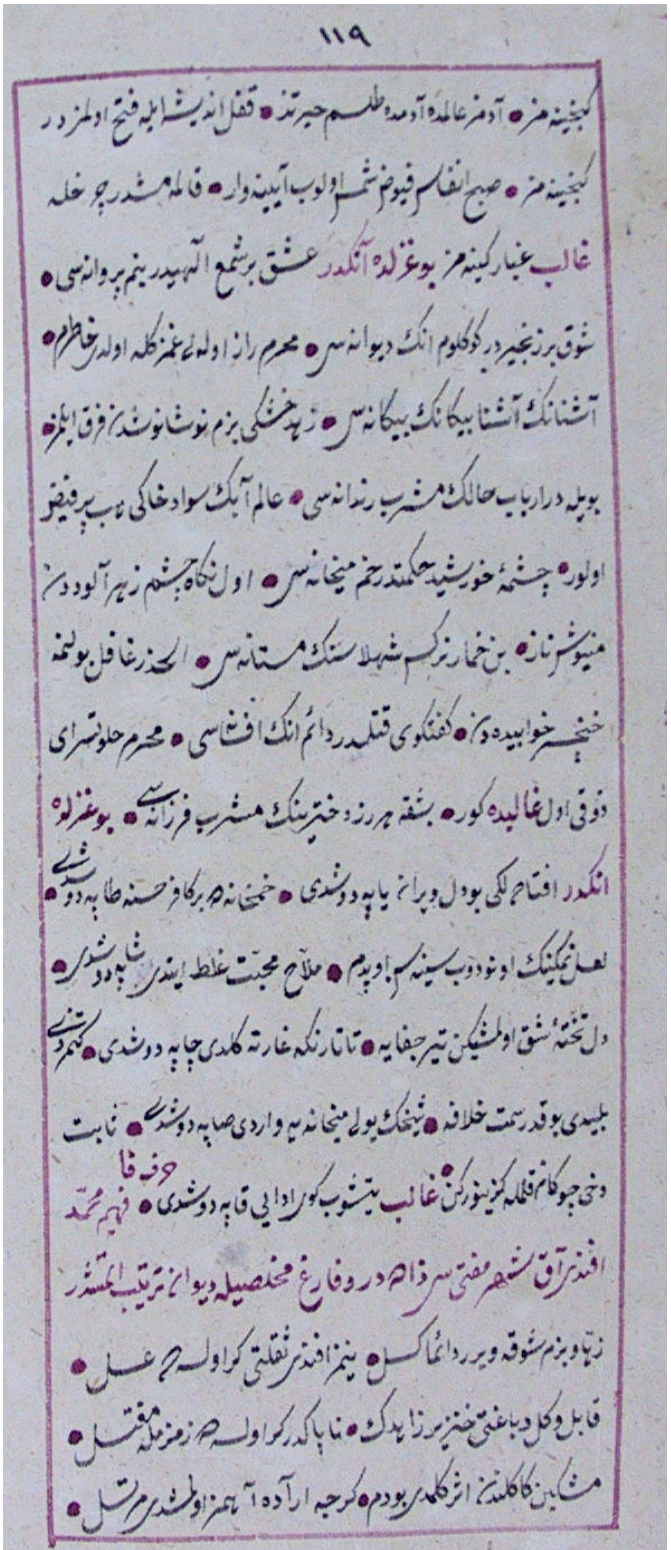
U

Ü

V

Y

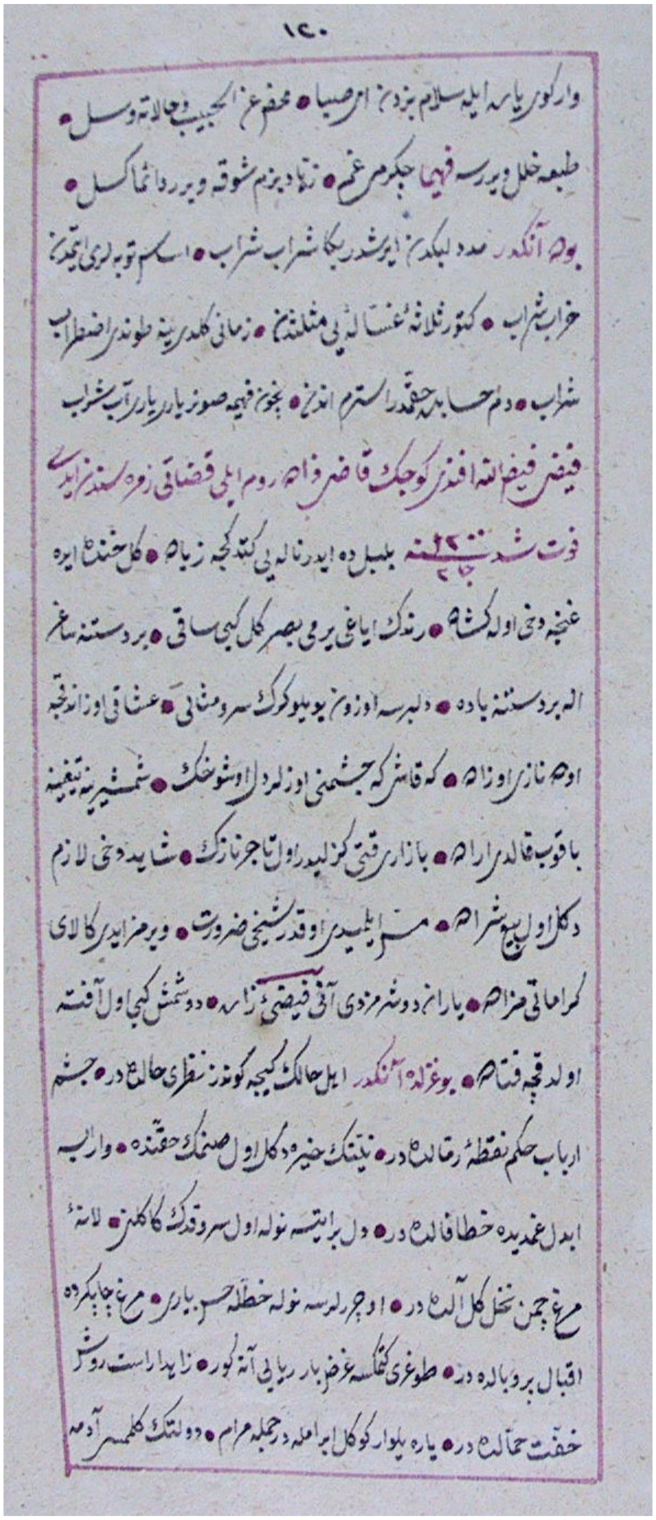
Z

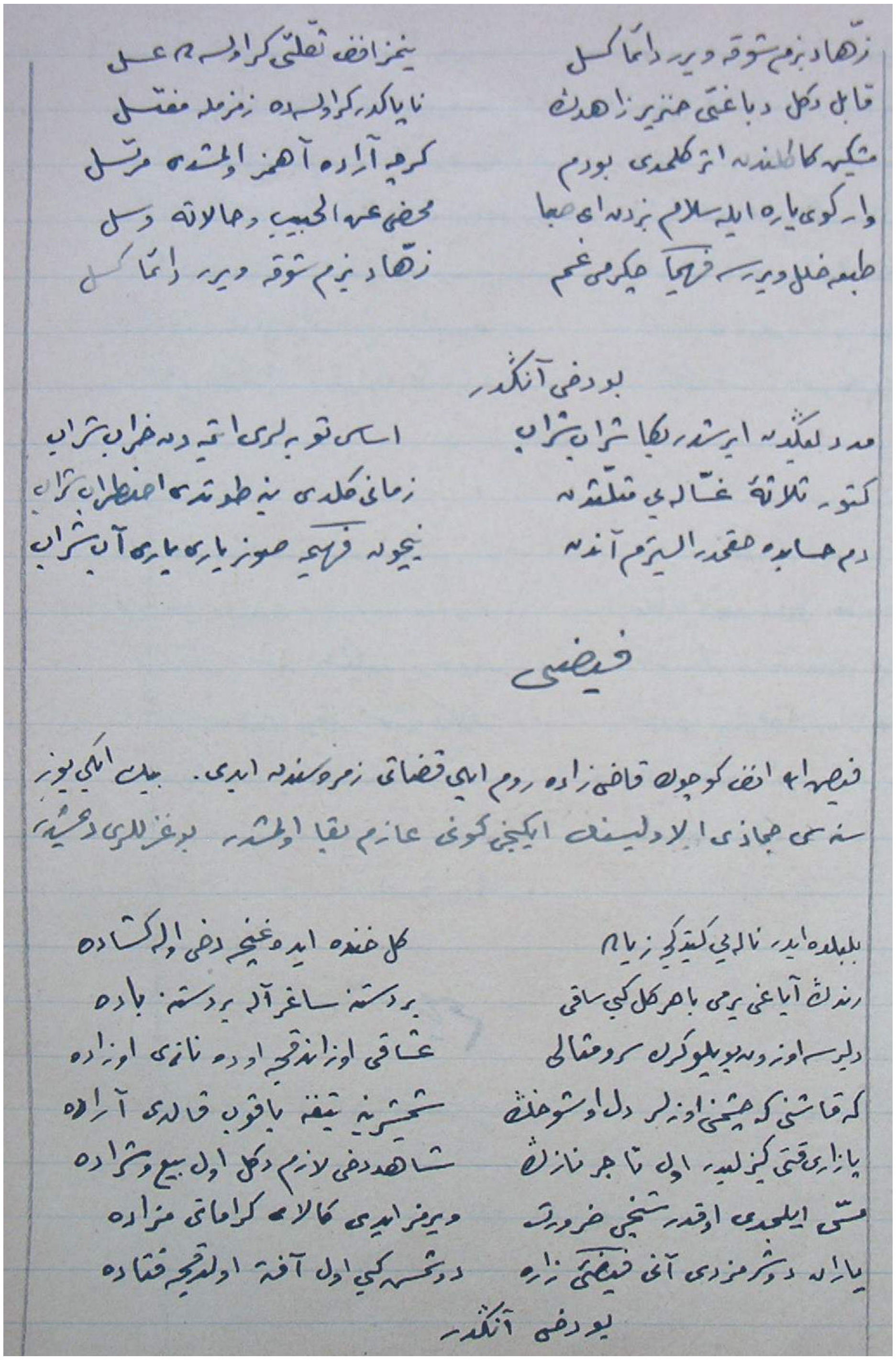
١١٩

گنجینه هنر • آدمز عالمده آدمه طلسم حیرتز • قفل اندیشه ایله فتح اولمزدر
گنجینه منز • صبح انفاس فیوض شمس اولوب آیینه وار • فاله مشدر چو خله
غالب غبار کینه مز بو غزلده آنکدر عشق بر شمع الهیدر بنم پروانه سی •
شوق بر زنجیردر کوکلوم انک دیوانه سی • محرم راز اوله غمزکله اولدی خاطرم •
آشنانک آشنا بیگانه نک بیگانه سی • زهد خشکی بزم نوشانوشدن فرق ایلمز
بویله در ارباب حالک مشرب رندانه سی • عالم آبک سواد خاکی تاب پرفیض
اولور • چشمهٔ خورشید حکمتدر خم میخانه سی • اول نگاه چشم زهرآلوددن
مینوش نازه بن خمار نرگس شهلا سنک مستانه سی • الحذر غافل بولنمه
خنجر خوابیده دن • گفتگوی قتلمدر دائم انک افسانه سی • محرم خلوتسرای
ذوقی اول غالبده کور • بسقه هرزه خنتر بنک مشرب فرزانه سی • بو غزلده
انکدر افتادکی بو دل ویرانه پایه دوشدی • خمخانه بر کاو حسنه طابه دوشدی •
لعل نمکینک اونودوب سینه سم یاره دم • ملاح محبت غلط ایندی شاهده دوشدی •
دل تختهٔ شوق اولمشیکن تیر جفایه • تاتار نگه غارته کلدی چاپه دوشدی • کیمدر
علیمدی بوقدر رسمت خلافنه • نمخک بولی میخانه یه واردی صایه دوشدی • ثابت
دخی جو کام قلمه کیزسورکن غالب بتسوب کوز ادای قابه دوشدی • حرف فا فهیم محمد
افندی آق شهر مفتی سی زاده در وفارغ تحصیله دیوان ترتیب ایتمشدر
زیبا و بزم شوقه ویرر دائما کسل • بنم افندی نقلی کر اولسه عسل •
قابل وکل دباغتی خنزیر زاهدک • ناپاکدر کر اولسه زمزمله مغتسل •
مشکین کاکلنی اثر کلدر بودم • کرچه اراده آه نمز اولمشدر مرتسل •

Bayezid Devlet Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No: 3427. , s.119

Bayezid Devlet Kütüphanesi, Veliyüddin Efendi, No: 3427., s.120

زهّاد بزم شوقه ویره دائما کسل — ینمز افضه ثقلتی کر اولسه ده عسل
قابل دکل دباغتی خنزیر زاهدك — ناپاکدر کر اولسه ده زمزمله مغتسل
مشکیله کما طلعنده اثر کلمدی بودم — کرچه آزاده آهمز اولمشده مرتسل
وار کوی یاره ایله سلام بزدن ای صبا — محضی عنه الحبیب دخالاته وسل
طبعه خلل ویرر فهیما جکرمی غم — زهّاد بزم شوقه ویره دائما کسل

بودخی آنکدر

مدد لعلکده ایرشدر بکا شراب شراب — اساس توبه لری ایتدی ده خراب شراب
کتوره ثلاثه غسالی قتلقده — زمانی کلدی سه طوتدی اضطراب شراب
دم حسابده جمعدر الیرم آنده — نیجوله فهیم صوز پاره پاره آب شراب

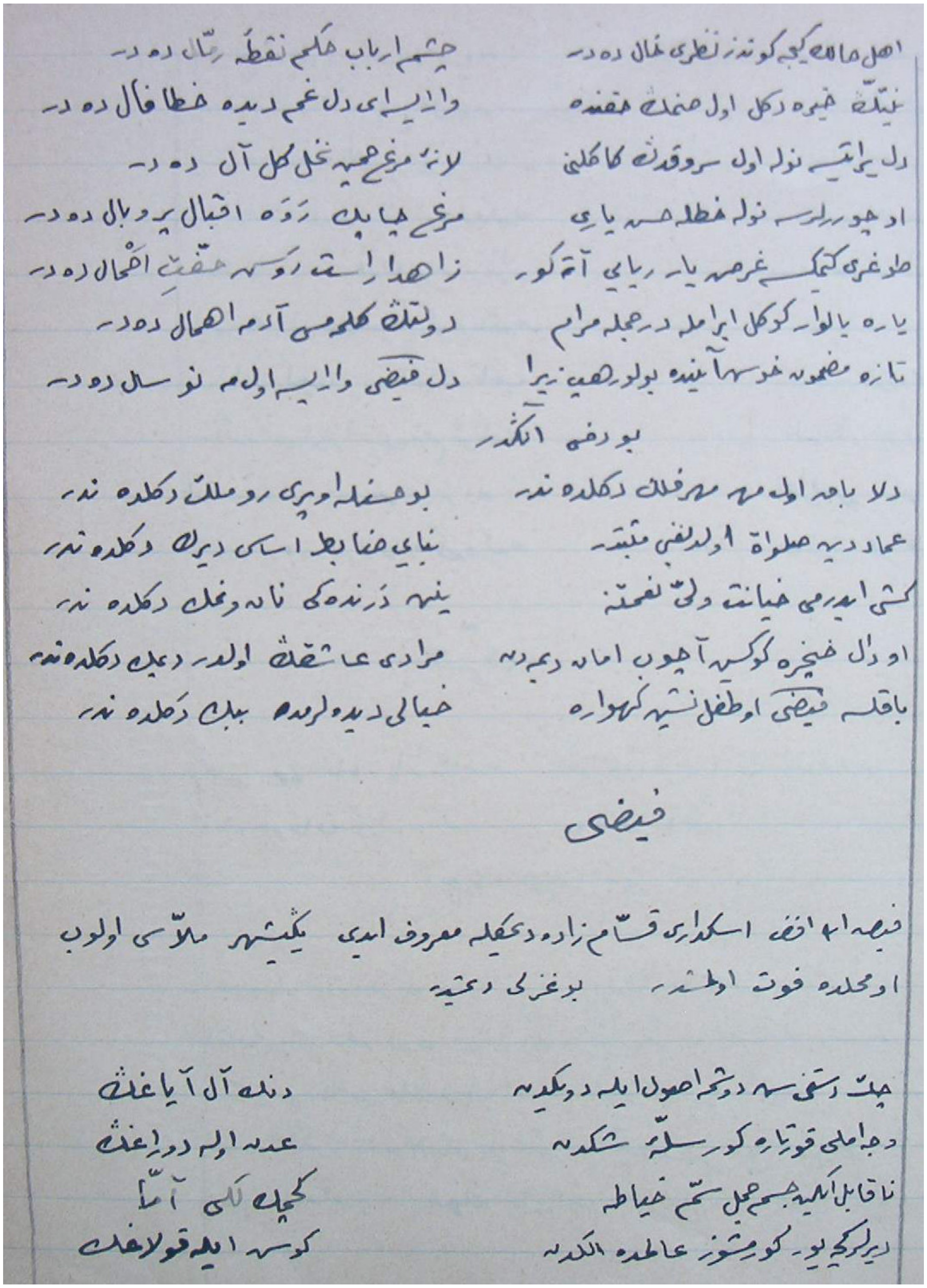
فیضی

فیضی اه افندی کوچوك قاضی زاده روم ایلی قضاتی زمره سنده ایدی. بیك ایکی یوز سنه سی جمادی الاولیسنك ایکنجی کونی عازم بقا اولمشدر. بو غزللری دخی انکدر

بلبلده ایدر نالمی کلتدکچه زبانه — کل خنده ایده غنچه دخی اوله کشاده
رندلك آیاغی بزمی باخر کل کبی ساقی — بر دسته ساغر آله بر دسته باده
دلبر اوزره دیه بیلورکن سروقدالی — عشاقی اوزانده اوده نازی اوزاده
که قاشنی که چشمنی اوزلر دل او شوخلك — شمشیرنه تیغنه باقوب قالدی آزاده
بازاری قتی کیزلیدر اول تاجر نازك — شاهد دخی لازم دکل اول بیع وشراده
مستی ایلمدی اوقدر شیخی خرورك — ویرمز ایدی کالایه کراماتی مزاده
یارده دوشرمزدی آنی فیضئی زاره — دوشمه کبی اول آفته اولدقچه فتاده

بودخی آنکدر

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, No: 3916, 56b

اهل حاله کیجه کوندز نظری خال ده در / چشم ارباب حکمی نقطه رمال ده در

نیتک غنچه دکل اول ضحك مقصده / واویلا ای دل غمی دیده خطا فال ده در

دل پریشان نوله اول سروقدک کاکلی / لانه مرغ چمن نخل کل آل ده در

او چوزلفی نوله خطه سه یاری / مرغ جانک رده اقبال پروبال ده در

طوغری کیمک غرضه یار ریای اته کور / زاهدا اسقه دوشه حقیقت احوال ده در

یاره یالوار کوکل ابرامله درجمله مرام / دولتک کلمه سی آدم اهمال ده در

تازه مضمونه خوش آینده بولور هیچ زیرا / دل فیضی واویلا اولدم نوسال ده در

بو دخی انکدر

دلا باجه اولمه مهر فلك دکلده ندر / بو مشغله اوپری رو ملك دکلده ندر

عماد دینه صلواة اولدیغی مثبتدر / بنای ضابطه اساسی دیرك دکلده ندر

کشی ایدرمی خیانت ولی نعمتنه / ینه درنده کی ناله ونمك دکلده ندر

او دل غنچه کوکسه آچیوب امانه دیمه دیه / مرادی عاشقک اولدر دیمك دکلده ندر

باقلسه فیضی او طفل نشیه کهواره / خیالی دیده لردم بیلك دکلده ندر

فیضی

فیض الله افندی اسکداری قسام زاده دیمکله معروف ایدی یکیشهر ملاسی اولوب
او محلده فوت اولمشدر بو غزلی دیمشدر

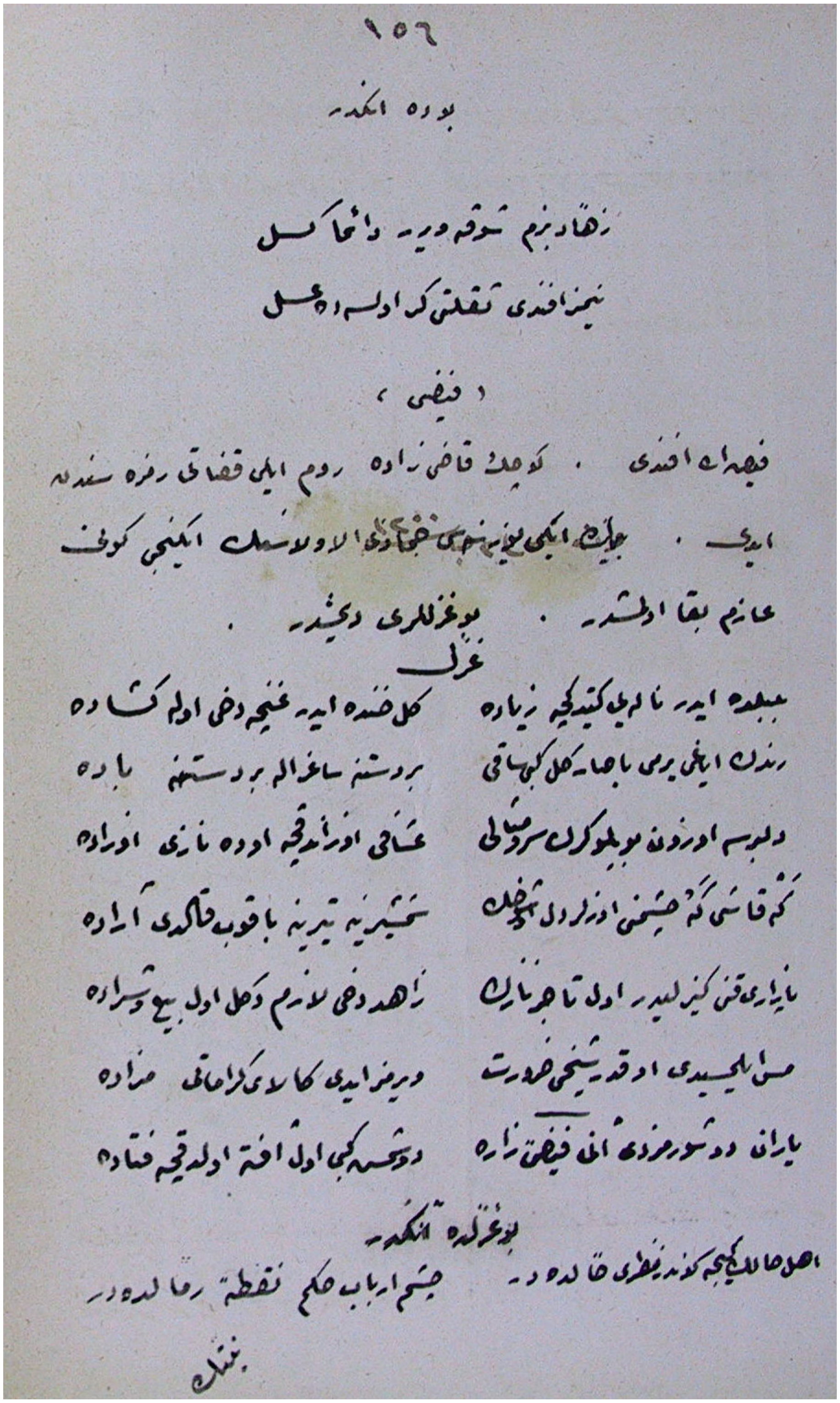
چیك دستی سه دوشه اصول ایله دونکیده / دنله آل آیاغك

دجاملی قوتیاره کورسله شکده / عدده اوله دوداغك

ناقابل ایکیه جسم جمل سمی خیاطه / کچیك کلی آما

دیرلر که بو کومشدن عالمده الکده / کوسه ایله قولاغك

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, No: 3916, 57a

١٥٦

بوده ایکده

زهاد بزم شوقه ویرر داغما کسل
نیمزا فندی تقلتی کر اولسه اوچسل

(فیضی)

فیضی افندی . کوچک قاضی زاده روم ایلی قضالری رفره سندن ایدی . بیک ایکی یوز ... جمادی الاولاسنک ایکنجی کونی عازم بقا اولمشدر . بو غزللری دخیدر .

غزل

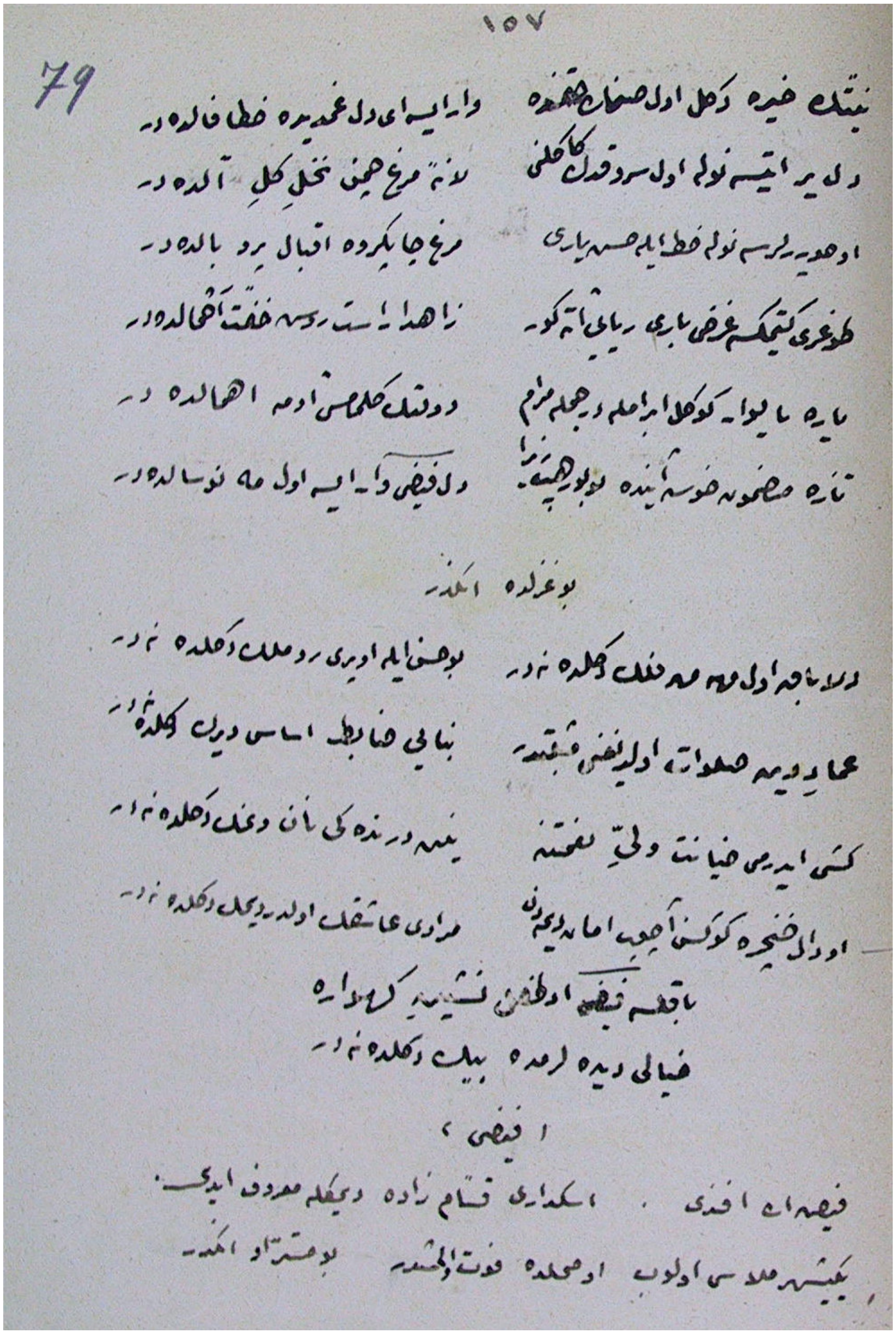
بلبل ده ایدر ناله کتدکجه زیاده — کل خنده ایدر غنچه دخی اولدی کشاده
رندان ایچی برمی با جامه کل کبی ساقی — بر دستنه ساغر الوبر دستنه باده
دلبرسه اوزونه بویلو کرك سرو مثالی — عشاقی اوزادقجه اوده نازی اوزاده
کم قاشی کم چشمی اوزر دل شهپلك — تحریرده تیرینه باقوب خاکدری آماده
یا یاری قنی کیزلیدر اول تاج ناردك — زاهد دخی لازم دکل اول بیع وشراده
مس ایلمیدی اوقدر شیخی خودرست — ویرمز ایدی کالای کراماتی مزاده
یاران ده شور مزده انی فیضی زاره — دو چشمه کبی اول افته اولدقجه فتاده

بو غزلده ایکده

اهل حالک اکثری کوندیکی حالده در — چشم ارباب حکم نقطه رجالده در

بیتك

Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Tarih, No: 770, s.156

Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Tarih, No: 770, s.157